

T.C.

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE LOFT YAŞAM ALANLARINDA MAHREMİYET OLGUSU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çisem MUSTAFAOĞLU

1001030023

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Program: İç Mimarlık

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gülay USTA

KASIM 2020

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE’DE LOFT YAŞAM ALANLARINDA MAHREMİYET OLGUSU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çisem MUSTAFAOĞLU

1001030023

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Program: İç Mimarlık

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Gülay USTA

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Didem BAŞ (İstanbul Arel Üniv.)

: Dr. Öğr. Üyesi Aliye Rahşan KARABETÇA

KASIM 2020

ÖNSÖZ

Tez çalışması boyunca yol gösterici, güler yüzlü ve cesaretlendirici olan sevgili hocam Prof. Dr. Gülay Usta'ya, vermiş olduğu emek ve zaman için şükranlarımı sunarım.

Hayatımın her anında olduğu gibi, öğrenim dönemimde de yanımda olan, çok değerli babam Necip Mustafaoğlu, annem Hülya Mustafaoğlu ve abim Kutsal Mustafaoğlu'na bana duydukları güven için, kendi deneyimleriyle beni rahatlatan balım Tuba Kara'ya, bugün yanımda olan tüm sevdiklerimin gösterdiği anlayış, sabır ve destekleri için minnet ederim.

Kasım, 2020

Çisem Mustafaoğlu

(Mimar)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amaç ve Kapsamı	3
1.2 Çalışma Yöntemi.....	6
2. TÜRKİYE’DE KONUTUN TARİHSEL SÜREÇTE GELİŞİMİ.....	8
2.1 Konut ve Ev Kavramı	10
2.2 Türkiye’de Konut Üretim Süreci ve Gelişimi.....	14
2.2.1 Cumhuriyet Öncesi Dönem Konutları	15
2.2.2 Cumhuriyet Sonrası Dönem Konutları.....	19
3. LOFT KAVRAMI VE YAŞAM ALANLARI	29
3.1 Loft Tanımı	29
3.2 Loft Yaşam Tanımı ve Gelişim Süreci	33
3.3 Loft Yaşamın Avrupa’daki Gelişim Süreci.....	37
3.4 Loft Yaşam Gelişim Sürecinde Soylulaştırmanın Etkisi	39
3.5 Loft Yaşam Alanlarında Mekân sal Ölçütler	41
3.6 Loft Yaşam Alan Türleri.....	50

3.6.1 Doğal Loft	50
3.6.2 Gerçek Loft	51
3.6.3 Ara Loft.....	53
3.6.4 Sahte Loft.....	53
3.6.5 Yeni Loft	54
3.7 Dünya’da Loft Yaşam Alanı Örnekleri.....	55
3.8 Türkiye’de Loft Yaşam Alanı Oluşum Süreci	63
4. KONUTTA MAHREMİYET KAVRAMI VE MEKÂN İLİŞKİLERİ	69
4.1 Mahremiyet Olgusu.....	69
4.2 Mahremiyet Düzey Farklılıklarına Etkiyen Değişkenler	75
4.3 Mahremiyet Çerçevesi	77
4.3.1 Durumsal Mahremiyet	77
4.3.2 İşlevsel Mahremiyet.....	78
4.3.3 Düzenleyici Mekân izma Olan Mahremiyet	79
4.4 Mahremiyet ve Mekân sal Deneyimler	81
4.5 Mahremiyetin İletişim Mesafeleri.....	83
4.6 Toplumsal Kültür ve Mahremiyet İlişkisi	85
4.7 Kamusal Mekân - Özel Mekân da Mahremiyet	89
4.7.1 Konut/Ev Ortamında Mahremiyet Kavramının Yeri	92
4.7.2 Loft Yaşam Alanlarında Mekân sal Örgütlenme ve Mahremiyet.....	97
5. TÜRKİYE’DE LOFT YAŞAM ALANLARINDA MAHREMİYET ANALİZİ.....	104
5.1 İstanbul’da Seçilen Loft Yaşam Örneklerin Değerlendirilmesi ve Mahremiyet Analizi	105

5.1.1 Karaköy Loft	112
5.1.2 Levent Loft.....	114
5.1.3 Mısır Loft	116
5.1.4 Bomonti Loft.....	118
5.1.5 Balat Loft	120
6. DEĞERLENDİRME	122
7. SONUÇLAR	140
KAYNAKÇA	144

KISALTMALAR

Akt	aktaran
Atm	bankamatik
Avma	İşveriş merkezi
EKB	Emlak Kredi Bankası
OYAK	Ordu Yardımlaşma Kurulu
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
TDK	Türk Dil Kurumu
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
Ty	Tarih yok
vb.	Ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1: Araştırma süreci planlama tablosu.....	3
Tablo 3.1: İstanbul'da bulunan loft Mekân örnekleri.	32
Tablo 4.1: Araştırmacıların mahremiyet yaklaşımları.	73
Tablo 4.2: Farklı konut tiplerinde Mekân sal organizasyon şemalaştırması.....	96
Tablo 5.1: Karaköy Loft Mahremiyet Analizi	1135
Tablo 5.2: Karaköy Loft Mekân sal İlişki Tablosu	126
Tablo 5.3: Levent Loft Mahremiyet Analizi	127
Tablo 5.4: Levent Loft Mekân sal İlişki Tablosu	128
Tablo 5.5: Mısır Loft Mahremiyet Analizi.....	11729
Tablo 5.6: Mısır Loft Mekân sal İlişki Tablosu	130
Tablo 5.7: Bomonti Loft Mahremiyet Analizi.	1191
Tablo 5.8: Bomonti Loft Mekân sal İlişki Tablosu	132
Tablo 5.9: Balat Loft Mahremiyet Analizi.....	1213
Tablo 5.10: Balat Loft Mekân sal İlişki Tablosu	134
Tablo 6.1: Açık-Kapalı Mekân Analiz Tablosu.....	136
Tablo 6.2: Açık Mekân - Kapalı Mekân /Görünür Sınırlar Değerlendirme Tablosu	137
Tablo 6.3: Yeme-İçme Alanı/Mutfak Mekân Mahremiyet Değerlendirmesi.	126
Tablo 6.4: Yatak Odası/Uyuma Alanı Mekân Mahremiyet Değerlendirmesi.	129
Tablo 6.5: Yaşam Alanı Mekân Mahremiyet Değerlendirmesi.	132
Tablo 6.6: Giyinme Alanı/Banyo/Wc Mekân Mahremiyet Değerlendirmesi.....	135

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1: Konutun Tarihsel Süreci.....	9
Şekil 2.2: Beşiktaş Akaretler, 1870 yılında Sultan Abdülaziz saray üyeleri için yaptırmış olduğu ilk toplu konutlar, 1896 yılında çekilmiş Beşiktaş-Akaretler Sıra evleri//Taksim Surp Agop, Sıra evleri, 1890'lı yıllarda, Elmadağ'da yapılmıştır.	17
Şekil 2.3: Seferoğlu Apartmanı, diğer bir adıyla Şerefoğlu Apartmanı, Tünel, 1882 yılında yapılmış ilk konutlardandır.//Botter Apartmanı, 1907 yılında Beyoğlu'nda yapılmış, çok katlı konutların ilklerindendir.	18
Şekil 2.4: 1922 yılında Mimar Kemalettin Bey tarafından yapılmıştır. Cumhuriyet'in kurulmasıyla, Türk Hava Kurumu'na geçmiş ve adı Tayyare Apartmanları olmuştur.//1922'den 1985'e kadar konut olarak kullanılan Tayyare Apartmanları, 2006'da Crowne Plaza	19
Şekil 3.1: Archiloft, Moskova, Rusya'daki yeni kamusal alan ve etkinlik alanı-20. yüzyılın ilk yarısında enerji istasyonunun yenilenmesinin sonucudur. Mimari, kamu ve ticari etkinlikler için çağdaş bir iç mekân sağlarken, tarihi tuğla kabuğunu vurgulamaktadır.	30
Şekil 3.2: New York-1859, Fabrika Binası	31
Şekil 3.3: Endüstri Yapısı örneği, 420W Grand Loft, Chicago.....	34
Şekil 3.4: Duvarsız plan, Blesso Loft, New York, 2005 (Işıkkaya, 2015)	37
Şekil 3.5: Henry Ossawa Tanner sanatçı loftu, Paris, 1900 (Işıkkaya, 2015)	39
Şekil 3.6: A Shoe Factory Mekân Görünümleri.	56
Şekil 3.7: Gods Loft Mekân Görünümleri.....	57
Şekil 3.8: Tribeca Loft Mekân Görünümleri	58
Şekil 3.9: Barcelona Loft Mekân Görünümleri	60
Şekil 3.10: Zagal Loft Mekân Görünümleri	62

Şekil 3.11: Loft mekân örneği (Maralcan, 2004)	42
Şekil 3.12: Loft with Love, loft yaşam örneğinin iç mekân düzenlemesi	43
Şekil 3.13: Tuğla duvarlar, yüksek tavanın rahatça okunabildiği bir örnek.	44
Şekil 3.14: Santral İstanbul iç Mekân görünümü.	45
Şekil 3.15: Maslak Tekstil Fabrikası	46
Şekil 3.16: Kasımpaşa Tuz Ambarı (Güney ve Arslan, 2013)	47
Şekil 3.17: Loft yaşam Mekân örneği.//Asma kat kullanımı.....	48
Şekil 3.18: Loft yapının yük asansörü, (Artium makalesi, Kasap;2004)	48
Şekil 3.19: Pencere ve Mekân ilişkisi.....	49
Şekil 3.20: Doğal Loft örneği (Field, M., Irving, M., 1999).	51
Şekil 3.21: Yıkılmadan önce Maltepe Havagazı Fabrikası.	67
Şekil 3.22: Osmanlı Fil Ambarları.	68
Şekil 4.1 : Kavram Haritası.....	88
Şekil 4.2: Düzenleyici Mekanizma olarak mahremiyet.....	80
Şekil 4.3: Kişi ve diğerleri arasında belirlenen mahremiyet-düzey ilişkisi.	82
Şekil 4.4: Edward Hall'un dört ana mesafesi (Hall, 1969).	85
Şekil 4.5: Yaşam biçiminin mutfak yeri ve şekli üzerindeki etkisi (Gür, Ş.;2000)..	87
Şekil 4.6: Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşi piramidi.....	94
Şekil 4.7: Marcel's Loft, yatak odası ile ana mekân ayrımı için kullanılan sürgülü kapı sistemi.	97
Şekil 4.8: Loft Essencial, mekân ın dışarı ile görsel temasının kontrolü için kullanılan doğal malzemeden yapılmış açılır kapanır paneller.....	98
Şekil 4.9: Tribeca Loft, Andrew Franz Architect, ana mekân dan ayrılan yatak odaları tuvalet banyo gibi alanların daha kapalı olduğu bir çözüm.	98

Şekil 4.10: Loft Panzerhalle, banyo ve duşun cam bir ayırıcı ile mekân a katılması.	99
Şekil 4.11: Loft On Life Mekân görünümü.	99
Şekil 4.12: Opera Loft Corner Mekân görünümü.	100
Şekil 4.13: Tribeca Loft- Fearon Hay Architecture/Opera Loft Corner Mekân görünümü.	101
Şekil 4.14: Tribeca Loft-Fearon Hay Architecture, perde kullanımı ile Mekân sal organizasyon örneği.	101
Şekil 4.15: Loft yaşamda Mekân sal organizasyon çözüm örnekleri.	102
Şekil 4.16: Loft On 72 Street, banyo çözümü.	103

Enstitüsü	: Lisansüstü Eğitim
Anabilim Dalı	: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı
Programı	: İç Mimarlık
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Gülay USTA
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans-Kasım 2020

ÖZET

TÜRKİYE’DE LOFT YAŞAM ALANLARINDA MAHREMİYET OLGUSU

Çisem Mustafaoğlu

Loft yaşam, 1950’lerde Amerika ve Avrupa’nın birçok şehrinde, savaş, ekonomik faktörler, nüfus değişimleri ve soylulaştırma gibi birçok sebeple endüstri yapılarının üretim işlevinden farklılaşmasıyla oluşmaya başlamıştır. Loft yaşam, hem barınma hem çalışma eylemlerini bir arada sunan ve genellikle sanatçılar tarafından tercih edilen Mekân lar olarak bilinmektedir. Endüstri yapılarının sanayisizleşme sonrası, yüksek tavanlı ve geniş açıklıklı dökme demirden olan fiziksel hacimlerinin, sanatçı, akademisyenler tarafından değerlendirilmesi ve bulundukları çevreyi toplumsal, kültürel açıdan etkilemeleriyle loft yaşamın yayılmasına öncülük etmişlerdir.

Konut tipolojilerinden, apartman ve toplu konut gibi bilindik plan çözümlemesinden farklı bir Mekân sal örgütlenmeye sahip olan loft mekân lar, mahremiyet beklenti ve çözümlerinin de farklılaştığı mekân lar olmaktadır. Temel ihtiyaç olan barınmanın giderilmesiyle başka ihtiyaçların doğmasına sebep olmuştur. Mahremiyet, yaşamın birçok noktasında aranmakta, ihtiyaç ve istek halinde birey davranışlarına yansımaktadır. Bireyin bir diğeri ile ne zaman bir arada olmak veya olmamak üzerinde kendine ait olanı belirlemesine olanak tanımaktadır.

İnsan doğası, alışkanlık, algı ve deneyimlenmesi ile şekillenen mekân ların, mahremiyet beklenti ve düzeyinde etki ettiği bilinmektedir. Bireysel mahremiyetin mekân ı biçimlendirdiği görülmektedir. mekân sal örgütlenmede mahremiyeti sağlarken faydalanılan fiziksel faktörlerin haricinde, sözel olan ve olmayan davranış mekanizmalarının, mekân ı deneyimleme, mekân a dair alışkanlık ve tercihlerin de rol oynadığı görülmektedir. Mahremiyetin, kullanıcı için aranan bir davranış olması, evdeki mekân sal yoğunluk üzerinde kontrol sağladığına değinilmiştir. Barınma mekân ı olan konutta, mekân sal düzenleme için önemli bir belirleyici olduğuna değinmektedir. Toplumun yaşam kültürünün ortaya koyduğu, yaşam biçimlerinden kaynaklı mahremiyet ile ilgili tutum üzerinden yaşam mekân larının plan tipolojileri

ve mekân sal ilişkileri belirlediği görülmektedir. Konut tiplerindeki mekân sal değişim, kullanıcı yaşam tercihleri etkisiyle biçimlenmektedir.

Mahremiyetin, belirlenen kuralların dışında da sağlanabildiği bilinmektedir. Kavram tanımının bireysel olarak değiştiği yorumlanmakta ve beklenilenin mekân a yansıtılma şeklinin değiştiği gözlemlenmektedir. Mahremiyet düzeyi hakkında net yargı taşıyan cümlelerden kaçılmıştır. Sebebi ise çalışmanın bu bölümünün tamamen kişisel gözlemlere dayalı olmasıdır. Erişim grafiği ile yapılmak istenen, yaşam alanlarına girildiğinde karşılaşılan tanımlı alanların mekân sal dizilimi ile mahremiyet eşiği arasında bağlantı sağlamak ve birimler üzerinden okuma yapmaktır.

Konut içerisinde bulunan özel oda ve duvarların mahremiyeti ve istenileni karşılayıp karşılamadığının dışında loft yaşam alanlarına dair İstanbul'dan seçilen Karaköy, Balat, Bomonti, Beyoğlu, Levent semtlerinde bulunan örneklerin incelenmesi ve mahremiyet kavramı ile ilişkilerinin analiz edilmesini gerçekleştirmek amacıyla oluşturulmuştur. Hedef, belirlenen örneklerle dair mekân sal örgütlenme ve mekân lar arası ilişkinin mahremiyete yansıma şeklinin irdelenmesidir. Belirlenen amaç doğrultusunda erişim grafiği, plan şemaları oluşturulmuş ve analizlerden elde edilen veriler morfolojik tablo oluşturularak görselleştirilmiştir. Tez kapsamında İstanbul'da seçilen örnekler üzerinden değerlendirilme yapılmıştır. Mekân ın kullanıcıya göre şekillendiği görülmektedir. Genel kabul olarak, kamusal ve özel alan arasında bulunan sınırın, aynı şekilde eve girildikten sonrada ayırım yaşayan Mekân lar üzerinden bazı birimlerin daha özelleştiği görülmüştür. Banyo, yatak odası gibi birimlerin hizmet ettiği eylemler, yaşam alanına göre daha özel olduğu, ancak her kullanımın bireysel olarak değişebilir olduğu görülmüştür. Kamusal ile özeli ayrıldığı, evlerin içlerinde de fazlasıyla bireyselliğin ön planda olduğu görülmektedir. “normal”in değişebildiği, mahremiyet eşiğinin de farklılaşabildiği tanımlanmaktadır.

University : İstanbul Kültür University
Institute : Institute of Graduate Studies
Department : Interior Architecture and Environmental Design
Programme : Interior Architecture
Supervisor : Prof. Dr. Gülay USTA
Degree Awarded and Date : MA – November 2020

ABSTRACT

PRIVACY CASE IN TURKEY LOFT LIVING AREA: EXAMPLE OF ISTANBUL

Çisem Mustafaoğlu

Loft life started to be formed in many cities of America and Europe in the 1950s with the differentiation of industrial structures from the production function due to many reasons such as war, economic factors, population changes and gentrification. Loft life is known as places that offer both shelter and work activities together and are generally preferred by artists. They pioneered the spread of loft life with the evaluation of the physical volumes of high ceilings and wide-span cast iron by the artists and academicians and their social and cultural effects on the environment in which they are located after deindustrialization of industrial buildings.

Loft spaces, which have a spatial organization different from the housing typologies, the familiar plan analysis such as apartment and public housing, are places where privacy expectations and solutions also differ. With the fulfillment of the basic need of accommodation, other needs have arisen. Privacy is sought in many points of life and is reflected in individual behaviors in case of need and request. It allows the individual to determine his own over when to be together with another or not.

It is known that spaces shaped by human nature, habits, perception and experience affect the expectation and level of privacy. It seems that individual privacy shapes the

space. In spatial organization, apart from the physical factors utilized while ensuring privacy, it is observed that verbal and non-verbal behavioral mechanisms, experience of space, habits and preferences related to space also play a role. It was mentioned that privacy is a desired behavior for the user, providing control over the spatial density in the home. He mentions that it is an important determinant for the spatial arrangement in the residence, which is the place of accommodation. It is seen that the plan typologies and spatial relations of living spaces are determined by the attitude related to privacy arising from life styles, which is revealed by the life culture of the society. Spatial change in residential types is shaped by the life preferences of users.

It is known that privacy can be provided outside of the established rules. It is interpreted that the definition of the concept has changed individually and it is observed that the way the expected is reflected in the space has changed. Sentences with clear judgments about the level of privacy were avoided. The reason is that this part of the study is based entirely on personal observations. What is desired to be done with the access graph is to provide a connection between the spatial sequence of defined areas encountered when entering the living spaces and the privacy threshold and to read through the units.

In addition to the privacy of the private rooms and walls in the residence and whether they meet the desired or not, it was created in order to examine the examples of the loft living areas in Karaköy, Balat, Bomonti, Beyoğlu, Levent districts and to analyze their relations with the concept of privacy. The aim is to examine the way the spatial organization and the relationship between spaces are reflected on the privacy of the determined examples. Access graphics and plan charts were created in line with the determined purpose, and the data obtained from the analyzes were visualized by creating a morphological table. Within the scope of the thesis, it was evaluated on the samples selected in Istanbul. It is seen that the space is shaped according to the user. As a general acceptance, it has been observed that the boundary between the public and private areas, similarly, after entering the house, some units have become more specialized over the spaces that separate. It has been observed that the actions served by units such as bathrooms and bedrooms are more specific than the living space, but each use may vary individually. It is seen that the public and the private are separated and individuality is at the forefront in the interior of the houses. It is defined that “normal” can change and the privacy threshold can also differ.

1. GİRİŞ

Konut kullanıcının dışarıdan korunduğu, kişiyi barındırmak ve fiziksel gereksinimlerini karşılamakla yükümlü Mekân lar bütünüdür. İnsan, kent ve toplumda yaşanan değişim ve gelişimler konut tipolojilerine yansımaktadır. Konutun mekân sal yapılanması temelde önemli sosyal işaretler içermektedir. Mekân sal şekillenmeye etki eden konut kullanımında yaşam döngüsünün yeri, değişen şartların tanımlanması ve etkisi yorumlanmaktadır. Konut kullanımı, kültür, sosyal durum ve konut tipi etkisiyle değişiklik gösterebilir. Konut ve kullanıcının zaman ve deneyimle bağlantılı olduğu ve bu iki faktörün birbirinden etkilendiği bilinmektedir.

Konut duvar, kapı, pencere vb. fiziksel yapı elemanlarının görme duyusu ile bağdaştırılmaktadır. Evin, kullanıcıyı dışarıdan koruyan bir mekân olması, görmek üzerinden bakıldığında dışarı ile içeri arasında bir kontrol noktası olmaktadır. Kullanıcı beklenti ve isteklerinin ön planda görüldüğü ev, kullanıcının kapalı olma ve paylaşımında kontrolü sağladığı mekân olmaktadır. Tez kapsamında konut ve ev kavramlarına değinilmiş ancak çalışmada ev veya konut olarak, kavram detaylarına değinilmeden kullanılmıştır.

Kamusal Mekân dan birtakım sınırlarla ayrılan konut, mahremiyetin arandığı birey/aile hayatında ilişki düzenleme ve anlamlandırma olanağı vermektedir. Kamusal ve özel alan arasında köprü görevi gören mahremiyet, davranışlara etkiyen fonksiyon olarak görülür. Mahremiyet kamu yararı gözetilerek kontrollü bir bakış açısı ihtiyacına değinmekte ve kişi özelinde ise yaşam alanlarında, aile, arkadaş, ikili ilişkiler senaryoları üzerinden iletişimde bulunulan alan içinde veya dışında kişinin kendini tamamen açık etmemesiyle tanımlanmaktadır. Evin mahremi, kullanıcının sınırlarına göre esneklik gösterebilmektedir. Mahremiyet, soyutlanma, geri çekilme, gizlilik ve saklanma halinin tanımlamalarının, kapı, pencere, penceredeki perde, çatı gibi alışılmış sınırların donatılarla sağlanabilmesidir.

Loft yaşam alanlarındaki sınır, alışılmış konut tiplerindeki sınırlara göre daha yumuşak görülmekte, Türkiye’de bulunan diğer konut tipolojilerinden daha farklı mekân sal örgütlenme taşımaktadır. Kullanıcıyı alakadar eden “iç mekân ” sınırları, yabancıyla iletişim kurulan “dış mekân ” sınırları arasındaki ilişki farklılaşmaktadır. Dışarının içeriye geçirgenliği minimumda iken, içerideki iletişiminin daha geçirgen kılındığı görülmektedir.

Evin dışarıdan ayrıldığı noktada kapı kullanımı, bahçe sınırları vb. birtakım materyal ve uygulamalarla sınır net bir şekilde her konutta olduğu gibi gösterilebilmektedir. İçeride kurulan yaşam alan sınırları, birimlere yüklenen hizmet/işlev tanımlamaları, yapısal uygulamalar, katmanlaşma, kullanıcı eylem ve hareketleri üzerinden tanımlanabilmektedir. Fiziksel düzenlemelerin yanında sözel ve sözel olmayan birtakım davranışlarla mekân tanımlamaları vurgulanabilmektedir.

Mekân sal sınırların alışılmış konut tipolojileri ve loft yaşam arasında gösterdiği farklı tavır üzerinden, loftun açık yapısında nasıl sağlandığına dair bir araştırma konusuyla yola çıkılmıştır.

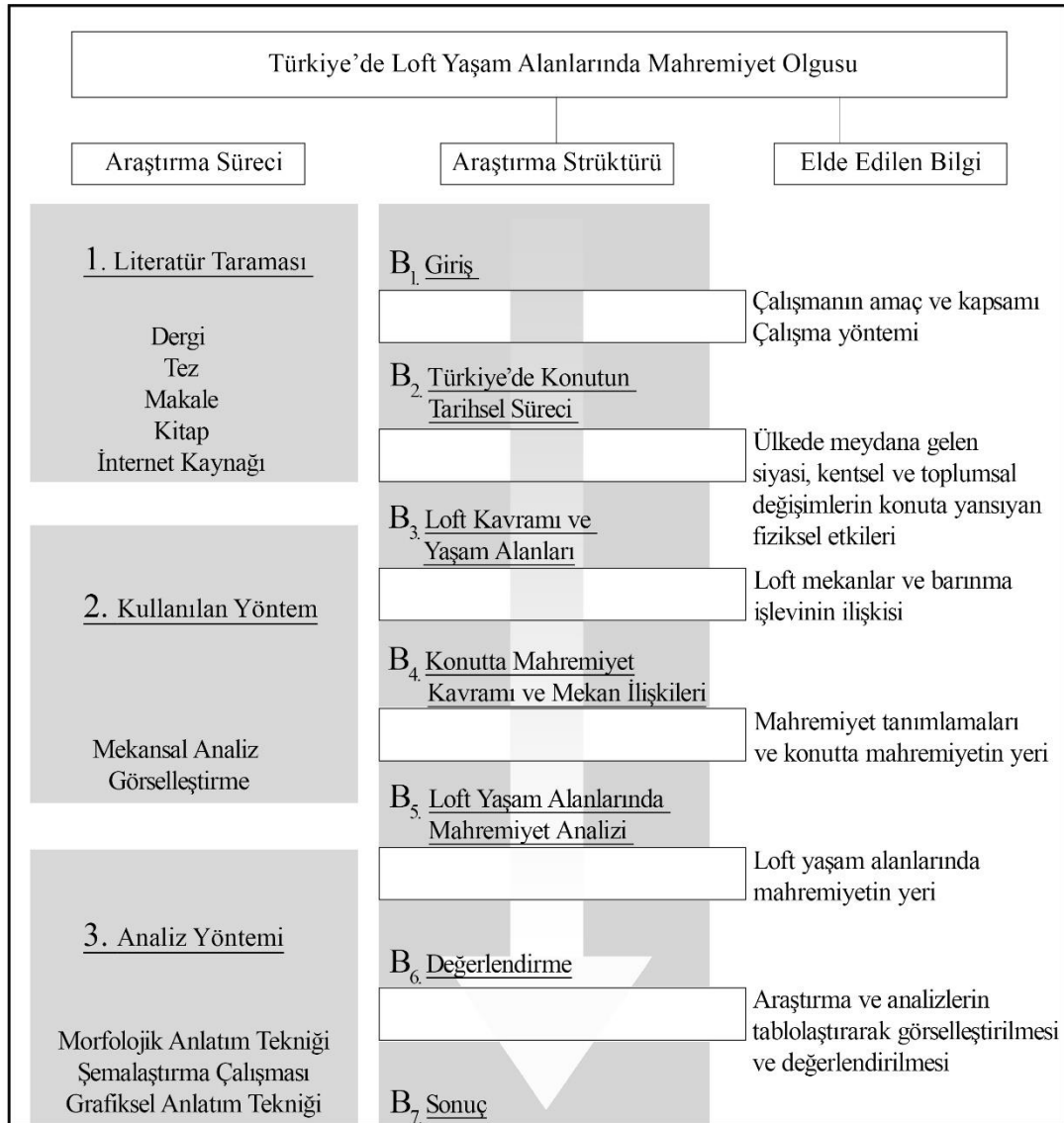
Kullanıcıya sunulan yaşam, bilinen tek tip konutlara göre daha farklıdır. Mahremiyetin konut/evde mutlak aranan, kişisel düzey farklılıklarına sahip tavrı tanımlamada da farklılıklara sebep olmaktadır. Loft yaşam mekân sal örgütlenmesi, her birimin duvarlarla tanımlı olduğu Mekân lardan farklılık gösteren yapıya sahiptir. Bu sebeple, mahremiyet ve konut tanımlamalarının, deneyim, algı ve anlama ile değiştiği görülmektedir.

Bu çalışmada, loft yaşam alanların Mekân sal örgütlenme ve biçimlenmesinin, mahremiyet olgusuyla ilişkisinin sorgulanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, değişen konut tipleri de dahil edilerek konut kavramı, çalışmaya konu olan loft yaşam ve mahremiyet kavramları açıklanmıştır. Çalışma kapsamında, İstanbul’da bulunan Loft tipi yapıların Karaköy, Bomonti, Balat, Levent ve Beyoğlu semtlerinden loft yaşam alanları seçilerek, bu Mekân ların fiziksel ve sosyal açıdan mahremiyet ile kurdukları ilişkiye dair bir okuma yapılacaktır. Mahremiyetin var olup olmadığına dair kesin bir sonuca ulaşmak yerine, bu yaşam alanlarında mahremiyetin ne ölçüde sağlandığı ya da sağlanmadığı yorumlanacaktır. Loft yaşam alanlarında mahremiyet olgusunun araştırılmasında öncelikle konuya dair literatür taraması yapılarak, bu kapsamda seçilen örneklerin plan şemaları üzerinden mahremiyet analizi yapılacaktır.

1.1 Çalışmanın Amaç ve Kapsamı

Loft yaşam alanlarında mahremiyet incelemesi için literatür taramaları yapılmış, tez kapsamında seçilen örnekler için analiz çalışmaları yapılmıştır. Araştırma sınırları İstanbul'da loft yaşam alanları özelini kapsamaktadır. Loft yaşam alanlarında mahremiyet olgusunun, literatür taramalarıyla, tez kapsamında seçilen loft yaşam örnekleri üzerinde yapılan çalışmaların gösterildiği araştırma süreci ve planlamasının tablosu verilmektedir (Tablo 1.1).

Tablo 1.1: Araştırma süreci planlama tablosu

Tez kapsamı, konut tipolojilerinde meydana gelen değişimler ile toplumun sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerine değinilerek, yaşam alanlarındaki gerçek kimliğin sergilenmesinde aranılan kavram olan mahremiyeti incelemek amaçlanmaktadır. İstanbul’da evin kullanıcısı ile iletişimini, türk evinden günümüz rezidans tipi konut ve araştırmaya konu olan loft yaşamlarda fiziksel, sosyal yapı çerçevesinde anlamak hedeflenmiştir. Yapılan çalışmada, İstanbul’daki konut tipolojilerinden loft mekâların örgütlenme biçimi ve mahremiyet kavram ilişkisine bakılmaktadır. Yapılan çalışmada mahremiyetin fiziksel açıdan sağlanma şekilleri incelenmektedir.

Çalışma, Türk evi, apartman, toplu konut, dışa kapalı site, rezidans gibi konut tipolojilerinde yaşanan dönüşümlere, loft yaşam alanlarının fiziksel yapısı ve mahremiyet kavramı ile ilişkisini kapsamaktadır. Konut tipolojilerine genel bir yaklaşım ile mahremiyet kavramının mekân içerisinde nasıl bulunduğuna değinilmiştir. Sanayileşmenin kent ve konut tiplerinde yarattığı örgütlenme farklılıkları, toplumdaki değişiklikler ile kullanıcının beklentilerinin değişimi üzerinden loft yaşam alanlarının irdelenmesi, İstanbul’da seçilen beş ayrı mekân üzerinden ele alınacak ve mahremiyet kavramı ile ilişkilendirilip analiz edilerek yorumlanacaktır.

Fiziksel mekân da farklı düzenleme ve davranış biçimleriyle sağlanabilen mahremiyetin, insanda yarattığı “kapalılık” algısının, loft yaşam alanlarının “açıklık” ilkesiyle çelişmesi üzerinden ele alınmaktadır. Özel Mekân ve kamusal Mekân ın bir arada bulunduğu hacimler olan loft yaşam alanlarında, mahremiyetin sağlanma yöntemlerini analiz etmektir. Loft yaşam alanlarının mekân tipolojisinin mahremiyet ile ilişkisinde;

- Loft yaşam alanlarının, Mekân içerisinde görünür sınırlarının minimum olduğu bilgisinden yola çıkarak, duvarsız olan hacmin örgütlenme şeklinin incelendiği bir çalışmadır. Loft yaşam alanı ve mahremiyet kavramlarının, “açık” ve “kapalı” ifadeleri üzerinden iki uç noktayı temsil etmesi ve bu kavramların bir araya gelme şekillerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.
- Fiziksel, sosyal ve psikolojik faktörlerin, bireyin yaşam alanı olan konuta yansıma şekilleri, mahremiyetin her konut tipi ve alt birimlerinde aynı düzeyde sağlanma veya sağlanmama koşulunun incelenmesi amaçlanmaktadır.

“Türkiye’de Konutun Tarihsel Süreçte Gelişimi”nde, literatür araştırmasıyla konut tanımı ve konutun tarihsel süreci hakkında bilgi toplanmıştır. Konutun Türkiye’deki üretim süreci, Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönem olarak iki bölümde incelenmektedir. Cumhuriyet sonrası dönem konutlarında daha detaylandırma yapılmış ve konut tipoloji dönüşüm sebepleri ve yaşanan değişimlerin mekân sal örgütlenmesine değinilmektedir. Loftun bir konut tipi olması, yaşam tarzını refere etmesiyle, konutun loft yaşama kadar gelen değişim süreç çerçevesi, dönüşümü mahremiyetle ilişkilendirilip loft yaşam alanlarına odaklanılacaktır.

Konut kullanıcısıyla var olan, kullanıcı beklentileriyle değişen, dönüşen ev ve yuva gibi farklı ifadelerin de olduğu, mahremiyet kavramının konutta kişiye göre değişmesinin bir sonuç değil sebep olarak görülmesi, istenilenin ve beklentinin gerçekleştirilmesi ve dönüşmesine değinilecektir. Mahremiyetin tek bir tanıma sahip olmaması, evin özelleşen yapısı, sürecin içerdiği anlam ve farkına değinilip, konutla bağlantılı bir ilerleme sürdürülmüştür. Konutta mekân sal düzenlemeler ve kullanıcı gereksinimleri üzerinden, kullanıcının konut içerisindeki beklentilerine değinilmiş ve mahremiyet kavramına hazırlık yapılmıştır.

“Loft Kavramı ve Yaşam Alanları”nda, loft kavramının mekân sal değişim, ölçüt ve örgütlenme biçimlerinin genel atmosferi işlenmek istenmiştir. Dünya’da ve ülkedeki gelişim, oluşumu detaylandırılmış ve örnek görsellerle desteklenmiştir. Loft yaşamın, mekân sal örgütlenme, kullanıcının mekân ile ilişkisi yorumlanmaktadır.

“Konutta Mahremiyet Kavramı ve Mekân İlişkileri”nde, mahremiyet kavramına ait genel bir çerçeve oluşturulmuştur. Mekân ve kişilerarası ilişkilerin kontrol ve düzenlenmesi üzerine literatür çalışması yapılmış ve konutta mahremiyet kavramının yeri ve ölçüsüne değinilmiştir. Konut tipolojileri üzerinden mekân sal örgütlenmedeki farklılıklar plan şemaları üzerinden mahremiyet kavramına dair incelemeler yapılmıştır. Loft yaşam alanlarındaki mahremiyet ihtiyacının giderilme biçimlerine dair örnekler seçilmiştir. Tez kapsamı, ana konusu olan loft yaşam alan örneklerinin yorumlanması ve mahremiyet kavram ilişkisi için literatür hazırlığı yapılmıştır.

Tez kapsamında gerçekleştirilen “Türkiye’de Loft Yaşam Alanlarında Mahremiyet Analizi”nde ise İstanbul’da seçilen beş farklı örnek üzerinde, Mekân larla ilgili genel bilgiler verilmiştir. Çalışma için düzenlenen plan şemaları üzerinden, erişim grafikleriyle Mekân sal ilişkile incelenmiş ve Mekân mahremiyet eşikleri

değerlendirilmiştir. Her örneğe ait ve aynı çerçevede bakılan birtakım anahtar kavramlar üzerinden, yaşam alanlarında mahremiyetin yeri yorumlanmıştır.

1.2 Çalışma Yöntemi

Tez kapsamında, literatür çalışması için internet ve kütüphane ortamında, tez, dergi, makale gibi çeşitli doküman incelemeleri yapılmıştır. Pandemi süreci nedeniyle tespit edilen örneklere, internet üzerinden ulaşılmış ve bilgi edinilmiştir.

Çalışmada, İstanbul'da seçilen loft yaşam alan örnekleri, edinilen bilgiler ışığında görselleştirilmiştir. Loft yaşam alan örneklerinin Mekân sal analizi için oluşturulan plan şemalarında Mekân a dair veriler elde edilmiştir. Loft yaşam alanlarında mahremiyet analizinin tanımlanması amacıyla, Mekân sentaksı analiz yöntemi seçilme sebebi, soyut bir kavram olan mahremiyetin Mekân lardaki konumudur. Yapıdaki mekân sal organizasyonun gösterimi ve Mekân daki sosyal yapının strüktürü gösterilmiştir. Amaç, yapıda gerçekleştirilen hareketin Mekân la ilişkisinin somut olarak görselleştirilmesi ve bu görselleştirme üzerinden mahremiyetin yorumlanması, her örnek için düzenlenen erişim grafiği oluşturularak okunması hedeflenmektedir. Erişim grafiği, Mekân lar arası ilişkilerin görselleştirildiği, Mekân ların kullanıcıya sundukları mahremiyet eşikleri üzerinden açıklanmaktadır. Çalışmada kavramsal çerçeve çizilirken, konut, ev, loft ve mahremiyet kavramları ele alınmış ve bu kavramların birbirleriyle ilişkisine ve anlamları incelenmiştir. Loft ve mahremiyet kavramlarının birbirleriyle ilişkisi ele alınmaktadır. İncelenen loft yaşam alanlarının, plan şemaları oluşturulup, bu şemalar üzerinden erişim grafikleri üretilmiştir. Kullanılan teknikler ve edinilen sonuçlar morfolojik kart tekniğiyle oluşturulmuş tablolarda toplanmıştır. Oluşturulan tablolarda, yapılara ait genel bilgiler, mekân içlerine yönelik güncel durumları gösterilmiş ve eldeki verilerle analiz, değerlendirme ve yorumlama yapılmıştır.

Araştırmanın mekânsal sınırları İstanbul'un, Levent, Fatih, Beyoğlu ilçelerinde olarak belirlenmiştir. Araştırılan kavramın soyut ve fazlasıyla kişisel olması, bir yerde çalışmanın gerçekleştiren kişinin bakış açısıyla denk düşmektedir. Bu durumda çalışmanın zorluklarından bir tanesidir. Çalışma sürecinde ortaya çıkan pandemi dolayısıyla seçilen örneklerle ilgili saha çalışması yapılamamış ve yaşam alanları yerinde görülememiş bu da diğer bir zorluğu doğurmuştur. İnternet kaynağından elde edilen bilgilerle oluşturulan plan şemalarında, mahremiyet kavramının mekânsal karşılığı, erişim grafikleri ile okunmaya çalışılmıştır. Mahremiyet kavramının literatür

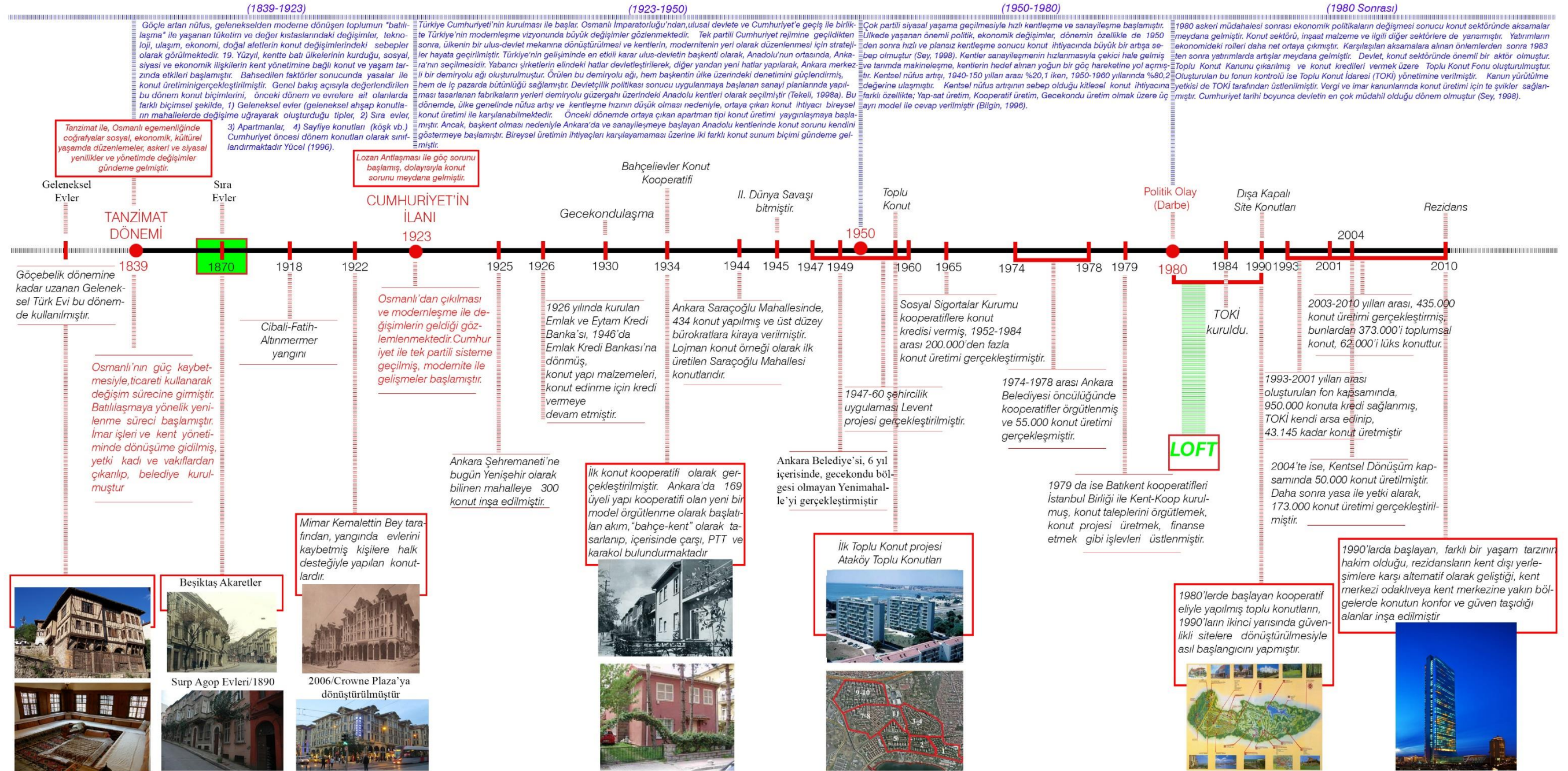
aşamasında elde edilen anahtar kavramlarla oluşturulmuş analizlerin, çalışmayı gerçekleştiren kişinin yorumlaması ile oluşturulmuştur. Yapılar için üretilen grafik ve analizler, soyut kavramların mekânsal yansımalarıyla ilişkilendirilmiş ve mahremiyete dair bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Yapılan mekânsal okumada oluşturulan şemalar, görsel belgeler, erişim grafik çalışması morfolojik tabloda faydalanarak anlatılmıştır.

2. TÜRKİYE’DE KONUTUN TARİHSEL SÜREÇTE GELİŞİMİ

İnsanlık tarihi boyunca her uygarlıkta barınma ihtiyacından doğan konut, süreç içerisinde değişerek, dönüşerek gelişmiş ve farklılaşmıştır. Dönemin sosyal, ekonomik, politik, vb. koşulları konut üretimini etkilemiş, mekânsal anlamda farklılaşmalara yol açmıştır. Süreç içindeki değişimlere bağlı olarak konut kavramına ilişkin çok çeşitli konularda araştırmalar yapılmıştır. Türkiye özelinde irdelendiğinde farklı tarihsel dönemlerde, farklı konut tipolojilerinin olduğu görülmektedir. Ayrıca kent konutu, Türk evi, toplu konut, apartman tipi konut vb. gibi konut tipolojileri üzerinde çalışmalar mekânsal, sosyal, psikolojik, tipolojik ölçeklerde yapılmaktadır.

Yaşam alanları söz konusu olduğunda, tüm toplumlarda aile bireylerinin yaşadıkları mekân belirleyicilerinden biri de mahremiyet anlayışı olmaktadır. 1900’lerin sonlarında, konut tipolojilerine “Loft” adı verilen barınma mekânlarının da eklendiği görülmektedir. Bu çalışma kapsamında “loft yaşam” alanları incelenip, mekân içerisindeki mahremiyet anlayışı analiz edilecektir. Loft yaşam alanlarında mahremiyet olgusuna geçmeden önce konutun tarihsel süreç içerisindeki gelişimini incelemek yararlı olacaktır. Tez kapsamında konut ve ev kavramı ile ilişki kurularak tanımlamalar yapılacaktır. Daha sonra Türkiye’de konut üretim sürecinin tarihsel akışta gelişimi işlenecek, Cumhuriyet öncesi ve sonrası, iki ayrı dönem olarak ele alınacaktır.

Şekil 2.1 : Konutun Tarihsel Süreci

2.1 Konut ve Ev Kavramı

Konut tiplerini detaylandırmadan önce, konut kavramının anlamına değinilecektir. Konut banyo, mutfak, odaların olduğu, yaşamı sürdürmek için gerekli olan temel ihtiyaçların giderilebildiği mekân olarak tanımlanmaktadır. Konut, barınma ihtiyacı özelinde, insanların kendilerini güvende ve rahat hissettikleri hacimler yaratma amacı ile kullanılmaktadır. Konutun, kullanıcıyı evrensel boşluktan bir sınır ile ayırıp, başka küçük boşluklar yarattığından bahsedilmektedir (Kuban, 2019).

Hasol (2010), “Mimarlık Sözlüğü” adlı kitabında konutu, bir ya da daha çok insanın ikamet ettiği yer, ev, mesken, ikametgâh, gecekondü olarak tanımlamaktadır. Tekeli (2010) ise, konutun en temelde bir barınak olduğu ve kişiyi bir çerçeveye alıp dışarıdan istenmeyene karşı sınırladığından bahseder. Kişinin kent içerisinde, kendine ait bir mekân yaratması ve istediğinde toplum veya bireysel kalma özgürlüğü sağlamasına değinmektedir.

Konut, toplumun kimliğini sosyal, kültürel ve ekonomik olarak yansıtan bir kavramdır. Barınmanın yanında kullanıcının toplumdaki yeri ve statüsünü etkilediği görülmektedir. Konutun fiziksel, mekânsal olduğu kadar ekonomik ve estetik açılardan da kullanıcı ile iletişim halinde olduğuna değinilmekte, kültürel, sosyal bilişsel ve davranışsal olarak ele alınması gereken bir kavram olduğu savunulmaktadır. Konut, komşu ve toplumsal çerçeveyi kapsayan, fiziksel olmanın dışında bilişsel olarak da yaşanan ve kişinin varlığını rahatça sergileyebildiği yer olarak tanımlanmaktadır. Gündelik sığınak, statü, simge ve sosyal özelliklerin, yaşanan çevre ile kullanıcı ilişkilerini kurduğu yer olarak, kullanıcının hayattan belli bir süreliğine sınırlandığı, konforlu alan olarak görülmektedir (Tognoli, 1987; Francescato, 1998).

Kuramsal çerçeveyi oluştururken, sosyokültürel, din ve demografik özelliklerin de konuta etki ettiği görülmektedir. İnsana verilen yaşama hakkının mekânsal tanımlaması olan konutların, kişiselleştirilmesi, deneyimlenmesi ve algılanmasıyla her birey için farklı anlama gelen “ev” kavramı ortaya çıkmaktadır. “Ev” kavramına detaylandırma yapılmadan değinilecek, ayırım yapmak istenilmediği sürece konut ve ev kelimeleri birbirleri yerine kullanılacaktır.

Bireyin kişisel bakış açısının mahremiyet beklentisinde farklılık yarattığı ve bu farkın evden beklenen mahremiyet ölçüsüne de etki ettiği görülmektedir.

“Barınak/ev/yuva” kavramlarının birbirine karşılık geldiği söylenmektedir. Kullanıcının, konutu fiziksel, sosyal ve psikolojik açıdan ait olma durumunu desteklemesi ve kültürel değer ile özelleşen mekân türü olarak tanımlanmaktadır (Derya ve diğ., 2019). Ev kavramı, yaşanan mekânın fiziksel özelliklerinden başka kişinin, zaman içerisinde mekândaki deneyimine ve deneyimi kişiselleştirmesine de vurgu yapmaktadır (Göregenli, 2018).

Ev ile kullanıcı arasında kurulan ilişkide, evin yalnızca fiziksel değil aynı zamanda psikolojik olarak da ihtiyaç duyulan bir kavram olduğu söylenmektedir. Bireyin fiziksel olduğu kadar, psikolojik açıdan da savunmasız durumda olduğundan bahsedilmektedir. Kişinin güvende hissettiği evin, odaların özü canlandırdığı ve gizli kalan yanları beslediğine değinilmektedir. Ev kullanıcıyı temsil ederken, birey hakkında ipuçları da vermektedir. Evde yer kaplayan eşyalara ihtiyaç duyulmadığı, ev formunda görünmeyen başka fiziksel yapıların da kişiye yuva olabileceği söylenmektedir. Bu düşünceden hareketle mimari açıdan bakıldığında, evi sahiplenmek için, fiziksel gerekliliklerden bağımsız, bireyin kendini ve kimliğini yansıtan, içinde güvende hissettiği, kullanıcıya sığınak olan bir ev tanımı yapılmaktadır (Bottom, 2017).

Ev, insan hayatında fiziksel, sosyal, psikolojik açıdan anlam ve tanım kazanmaktadır. Evden bahsedilirken, kimlik ve yer duygusuyla şekillenen mekân tanımlaması yapılmaktadır. Bebeklikten itibaren, bireyin desteğe ihtiyaç duyduğu, kişinin konut deneyimi kapsamında sosyal ve fiziksel olarak kişiyi yere bağlayan psikolojik faktörlerle de bağlantılı olduğu belirtilmektedir (Saegart, 1985).

Hasol (2010) “Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü” nde evi, “yalnızca bir ailenin oturabileceği şekilde ve büyüklükte yapılmış konut” olarak tanımlamaktadır. Ev, kişiye barınma ve belli aktiviteler için alan temin eden, birbirinden farklı malzeme, büyüklük ve parametrelere sahip olan mekânlardır. Evin ana amacı, kamusal ile özel alanın birbirinden ayrılması şeklinde tanımlanmaktadır.

Yaşam alanlarından bahsederken, “ev” ve “konut” kimine göre aynı tanıma çıkmakta kimine göre ise ayrıma tabii tutulması gereken kavramlar olarak düşünülmektedir. Hasol (2010), her iki kavram tanımına ayrı ayrı yer vermiş fakat tanımlamaları yaparken bir diğerini de açıklama olarak kullanmıştır. Konut kavramı, “ev”, “yuva”, gibi eş anlama gelen ve sıkça kullanılan kavramların, insanın verdiği anlam ile

şekillendiği ve özelleştigiine, konutun barınma mekânını oluştururken ev ve yuvanın daha özel, kullanıcıya göre değişen tanım ve anlam içerdiğine değinilmektedir. Kullanıcı konutu eve dönüştürürken fiziksel varoluşunun yanında, mekâna yüklediği anlam bütünüyle de tanımlama yapmaktadır.

Yörükan (2012), “ev” (house) kavramını, daha özel anlam içeren oturma yeri (habitation) olarak belirtmiş, özel olmasının yanında sürekli oturulan yer olarak tanımlamıştır. Oturma yeri (habitation) olarak, mağara, çadır, kale, gibi yerlerden yaşama yeri olduğu halde ev olarak bahsedilemeyeceğini belirtmektedir. Konut kavramını temel ihtiyaçlar dahilinde açıklarken, mekânın bize hissettirdikleri, zamanla kullanıcısı ile arasında oluşan bağ, konutu kişiye veya kişilere özel kıldığından bahsetmektedir.

Dovey (1985) ise, ev ile konut kavramları arasında fark olduğundan bahsetmektedir. Bu farkı evsiz olma üzerinden açıklamış, kişinin evsiz olma durumunun fiziksel mekâna sahip olmamasından değil, ev deneyimiyle alakasından bahsetmektedir. Konut bir nesne ve çevrenin parçasını, ev ise kullanıcı ve çevresi arasında duygusal ve anlamlı ilişkiyle tanımlamaktadır.

Ev, “bölgesel çekirdek” ve “sıralı bir ana alan” olmaktan daha fazlası, psikolojik, politik, ekonomik, kültür ve sosyo-demografik faktörlerle bağlantılı bulunmaktadır (Porteous, 1976). Ev, konuttan daha karmaşık bir tanım içermekte, sadece bir yer olarak değil aynı zamanda psikolojik ve sosyal anlamlar içeren bir kavram olarak bahsedilmektedir (Saegert,1985).

Yaşama şekli ile deneyimlenen boşlukların, konut-ev, ev-yuva arasında, yere bağlı olarak farklılaştığı ve evin konuttan daha bağlayıcı olduğuna dair bir fikir öne sürülmektedir. Konutun evden farklılaşması, zamanın da dahil olduğu kişisel deneyimlerin, ekonomik, fiziksel ve sosyal şartların sebep olduğu bakış açısıyla şekillenmesi ve birbirinden ayrılmasından söz edilebilir. Adım atıldığından itibaren konut olan yaşam yerleriyle kurulan ilişki ve deneyimlerde ‘ev’ kavramından bahsedilmektedir. Konutun ev olarak benimsenmesi, içinde yaşanan mekânda bazı şartların sağlanmasına ve kullanıcı beklentilerinin karşılanmasına bağlanmaktadır. Her kullanıcının bir ev tecrübesi ve evle olan ilişkisi iç mekân ve aktivitelere yansımaktadır. Ev kullanıcıları kişisel alanlarında, evden beklediği performansın fizyolojik, estetik, sosyal ve ekonomik yönden minimumda karşılanmasını

beklemektedir. Beklentilerin karşılanma ölçütü, evin kullanıcıya ait olma konusunu belirlemede birer araç olarak gösterilmektedir. Konutun dönüşümüne etki eden, nüfus değişimleri, teknoloji dolayısıyla değişen, gelişen malzeme ve teknik, ekonomik, toplumsal ve sosyal farklılıklarla bulunduğu zamana ayak uydurduğu, fiziksel birtakım değişimler geçirdiği gözlemlenmiştir. Kentin geçirdiği değişimler, bölgelerin yeniden şekillenmesi konutun yapısında ve sınırlarında da değişiklik yaratmıştır. Bu değişimden, kültürel ve toplumsal olarak da etkilenilmiş, olumlu ve olumsuz sonuçlar meydana gelmiştir. Konutun taşıdığı nitelikler, mekânsal örgütlenme, kullanım şekli ve sürelerinde de değişim yaşanması, konut biçimine etki etmektedir.

Kullanıcı ve ev ile kurulan ilişkide, sosyal faktör olan mahremiyet kavramına tez kapsamında değinmek gerekmektedir. Fiziksel, ekonomik gibi etkilerin yanı sıra, kullanıcı grubu baz alındığında konut tiplerinde gözlenen değişim, sosyal faktör, toplum yapısı ve konut kavramı arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Sanayileşmenin, konut konforunda iyileşmeyi sağladığı, kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanmasında rol oynadığı bilinmektedir. Ev bireyin kendini ifade ettiği mekândır. Apartman ve toplu konutların, seri üretimle oluşturulması tekdüzelik yaratmış ve konutların birbirinin aynı olmasına sebep olmuştur. Bu tekdüzelik, bireyin kendini mekâna yansıtması ve değişiklik yaratma güdüsünü tetiklemektedir. Konut tiplerinde meydana gelen değişimler, kullanıcı yaşamı ve aile kavramına etki etmektedir. Cumhuriyetin ilanı ile kadına tanınan haklar, kadının toplumdaki yerinin değişmesi sonucunda, toplumsal yapıda meydana gelen değişikliklere sebep olmaktadır. Değişimlerin diğer sebebi olan gelişen teknolojinin, iletişim ve yayın sektörüne sağladığı kolaylıklar, farklı yaşam tarzına ilgi ve keşfin artmasını sağlamıştır. Konut iç mekân düzenlemeleri, dolayısıyla kullanımın da değişmesine yol açtığına değinilmektedir. Konut ve kullanıcı arasındaki ilişkinin ekonomiye katkısı, sosyal yaşam içindeki etkisi, mekânsal çeşitlilik, düzenleme için sunulan endüstri ürünleri, değişiklik talebi, ihtiyaç ve beklentilerin artmasında dolayısıyla yaşam tarzına etki etmektedir. (Eren, 2014).

Konutta kullanıcı ihtiyaçlarına, objektif ve ölçülebilir şartlarda yaklaşılması gerektiği belirtilmektedir. Konutta sosyal faktörler, yaş, cinsiyet, demografik yapı, din ve pratikleri, aile yapısı, hane geliri, sosyal statü, teknoloji, ev içi rutinler, sosyal yaşam belirlemektedir. Konuta psikolojik açıdan bakıldığında, öz saygı, kimlik, kişisel alan ve mahremiyet, kişisel değerler; ev alanı ve nesneler, kişisel tercihler; ev formu ve

inşası, kişisel rol, konut biyografisi, öznel yaşam aşamaları, ev içi semboller olarak belirlenmektedir. Konut iç mekânlarının yerleşim yönelimi, görelî konum, mekân ve nesnelerin sınırlarına göre tanımlanabilmesine, yiyecek, akrabalık, dil, kozmik imge, dini pratikler tanım ve tüketimi ile şekillenmektedir. Ev içi kullanımın, kültürlerarası farklılık göstermesi de evden sağlanan fayda ve beklentinin değişmesi, eve yüklenen anlamda farklılık gösterilmesine sebep olmaktadır. Kültürel boyutun tasarımıyla ilişkisinin tanımlandığı, ev iç mekânlarının anlam ve kullanımı, akraba ilişkileri, ev düzeni, yaşam şekli, dil, sosyal ritüeller, yazılı olmayan kurallar ve değerler genellikle bu değişkenlerin tümü veya bazılarında karşılıklı ilişkileri araştıran bağlamsal bir yaklaşımı benimsemektedir (Lawrence,1987).

Günümüze yaklaştıkça, teknoloji, iletişim, ulaşım gibi araçların ülkelere sağladığı kolaylıklar, konut tipolojisini etkilemeye devam etmektedir. Geçmişte yaşanan konut tipleri, meydana gelen değişim ve teknoloji ile günümüze uyarlayarak, daha konforlu mekânlar yaratılmaktadır. Konutta kişisel tercihlerin ön planda tutulduğu, kullanıcıya tercih hakkı veren konut tipleri geliştirilmektedir. Tez konusu olan loft yaşamların, kullanıcı tercihleri içerisinde, orta-üst gelirli grupların yaşama mekânı olarak seçtiği ve kendini kolay şekilde yansıtabilen konut tipi olarak tanımlanmaktadır.

2.2 Türkiye’de Konut Üretim Süreci ve Gelişimi

Kent ve toplumda yaşanan psikolojik faktör, fiziksel faktör, sosyal faktör, teknoloji, iletişim, ulaşım gibi araçların da etkisiyle yaşanan gelişmeler konuta yansımaktadır. Gelişmelerin yansıdığı değişim ihtiyaçları da konut tipolojisine etki etmektedir. Nüfus artışı gibi birtakım sebeplerden konut ihtiyacında hızlanma, üretimde yansımış ve konutu zorunlu bir harekete zorlamıştır. Türkiye’de konut gelişimine bakıldığında, dört dönemde ele alındığı görülmektedir. Dönemler; 1839 (Tanzimat Fermanı)-1923 (Cumhuriyetin İlanı), 1923-1950 arası dönem, 1950-1980 arası dönem, 1980 sonrası dönem olmak üzere ayrılmaktadır. Dönemlere etkileyen ekonomik, sosyal ve toplumsal yansımalar genel bir bakış açısıyla irdelenecektir.

Tez kapsamında, Türkiye’de konutun değişim ve gelişim sürecine değinilecek, konutun Türkiye’deki dönüşümünün genel çerçevesiyle loft yaşam için hazırlık yapılacaktır. Konuyu ele alırken dönemler, Cumhuriyet Dönemi öncesi ve Cumhuriyet Dönem sonrası olarak ele iki başlığa bölünecektir. Cumhuriyet öncesi dönem için,

Tanzimat dönemi baz alınacaktır. Cumhuriyet sonrası dönemde ise, değişime konu olan konut tiplerinden, apartman, toplu konut, dışa kapalı site konutları, rezidans ve asıl tez konusu olan loft yaşam alanları ele alınacaktır.

Konut ve çevresinde yaşanan değişimler, 19. yüzyıl Tanzimat Dönemi ile başlamış, modernleşmenin yaşandığı 1980'lere kadar sürmüştür. Dönemlerde gerçekleşen gelişmeler önemli değişim noktaları barındırmakta, İstanbul ve Ankara başta olmak üzere bu değişimlerin merkez noktası olmaktadır (Aksoylu, 2003).

Tanzimat Dönemi ile idari, hukuki, mali değişimler gerçekleşmeye başlamıştır. Osmanlı'nın çöküşü ile başlayan değişim, Avrupa karşısında gerilemeye engel olmak amacıyla ortaya çıkarılmıştır. Tanzimat Dönemi, batılı ülkelerin baskısı altında gerçekleştirilmiş hukuki düzenlemeler içermektedir. Bu da ülke içerisinde, Batılı ülkelerin takipçisi olduğu, gayrimüslimlerin eşit vatandaşlık hakkı almaları, ticari ilişkilerin Avrupa ile uyumlu idari düzenin oluşturulması hedeflenmiş, Osmanlı'nın Avrupa'ya uyumlu bir sistemde ilerleyişi planlanmaktadır (Boztaş, 2019).

2.2.1 Cumhuriyet Öncesi Dönem Konutları

Cumhuriyet öncesi, Osmanlı dönemi konutları için kesin bir bilgiye ulaşılmamakla beraber, yerleşim modellerine değinilmiş ve İstanbul'daki örnekler üzerinden, konut tipolojileri sınıflandırılmıştır (Sey, 1998). Endüstrileşme, 19. yüzyıl Avrupa'da değişim başlatmış, ekonomik gelişmeler yaşanmıştır. Osmanlı'da ise ticaret aracılığı ile yaşanan farklı bir değişim sürecinden bahsedilmektedir. İstanbul ve İzmir kentlerinde bulunan limanlar aracılığı ile değişimler başlamaktadır. İstanbul'da kent içi ve çevresine ulaşım sayesinde Boğaz Köyleri, demiryolunun başlamasıyla bazı semtlerde, 1870 yıllarına denk gelen bir değişim söz konusu olmuş, 1890 yılı demiryolu kurulduktan sonra, İzmir'in bazı semt konutları da değişimlere uğramıştır (Bilgin, 1990).

Göçle gelen nüfus artışı, gelenekselden moderne dönen toplumun “batılılaşma” ile yaşanan tüketim ve değer kıstaslarındaki değişimler, teknoloji, ulaşım, ekonomi, doğal afetlerin konut değişimlerindeki sebepler olarak gösterilmektedir. 19. Yüzyıl, batı ülkelerinin kurduğu, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerin kent yönetimine bağlı konut ve yaşam tarzında etkileri başlamış, bahsedilen faktörler sonucunda yasalar ile konut üretimi gerçekleştirilmiştir. Genel bakış açısıyla değerlendirilen bu dönem konut

biçimlerini, önceki dönem ve evrelere ait olanlarda farklı biçimsel şekilde, 1) Geleneksel evler (geleneksel ahşap konutların mahallelerde değişime uğrayarak oluşturduğu tipler, 2) Sıra evler, 3) Apartmanlar, 4) Sayfiye konutları (köşk vb.) Cumhuriyet öncesi dönem konutları olarak sınıflandırmaktadır (Yücel, 1996).

Dönem konutlarının ilk olarak, depo, üretim alanları ve ticaret işleviyle kullanıldıkları gözlemlenmiştir. Konut kullanımında daha sonra eylem farklılıkları doğmuş, farklı mekânlar (pişirme eylemi için mutfak vb.) barındırmaya başlamıştır. Yalılarda ise, üst seviye bürokratlar için sadece ikamet işlevinde kullanımı sağlanmış, haremlik-selamlık bölümleri ve orta sofalı farklı eylemlere olanak tanıyan odalarıyla geleneksel bir yaşam biçimine başlanmıştır (Bilgin, 1996).

Türk Evi, göçebelik dönemi Anadolu’da yerleşik dönem ile şekillenmeye başlayıp, Türkler İslam dinini benimsedikten sonra, Anadolu’da inşa ettikleri evlerle yerleşik düzene geçiş yapmıştır. Dönem koşullarında sürekli hareket halinde olmaları “sınırlı ve koruyucu yaşam çevresi” geliştirmelerine sebep olmuş, aile kavramı göçebe yaşamda çadırla, yerleşik hayatta ise çadırların odalara dönüşmesiyle başlamaktadır. Türk evi, her biri taşınabilen üst örtü (çadır, ev), alt örtü (halı, kilim) ve iç düzen öğeleri (sandık, yatak) ile özetlenmektedir. Öğelerin uygun bir toprak parçası üzerinde kurulması, yaşam için ideal ev şartlarını sağlamaktadır. Türk evi planı üst katı, yaşam alanı, odalar ve sofandan; alt kat ise depo, ambar, ahır gibi işlevler olmak üzere iki katın kültür ve geleneklere bağlı olarak biçimlendirilmesiyle oluşturulmuştur. Ana yaşama mekânı olan oda, göçebelik dönemi çadırlarında olduğu gibi yeme-içme, uyuma, yıkanma vb. gibi birçok eyleminde gerçekleştirildiği, çok işlevli bir kullanım sunmaktadır. Türk evini oluşturan iki ana öge oda ve sofa olmaktadır. Sofa, odaları birbirine bağlayan, iç ile dış mekân arasında geçişi, duruma göre oturma/ortak alan, toplanma alanı, hizmet alanı olarak geçmektedir. Oda, ev içerisinde belli eylem ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Küçükerman, 1985).

Türk evinde toplum kuralları gereği aile yaşantısı dışa kapalı olarak yaşanmakta bu sebeple, zemin kat dışa kapalı, iç ile dış tamamen ayrı tasarlanmaktadır. Aile içinde cinsiyet üzerinden yapılan ayırım ve İslam görüşü, eve yansımakta ve odaları şekillendirmektedir. Toprakta uygun bulunan rastgele alanlara yapılan yerleşimler, evin daha içe dönük ve dışarı ile temasının kısıtlı olmasına dikkat edilmektedir. Bu sebeple plan tipleri birbirinden farklı ancak mutlaka doğa ile bir ilişki kurmaktadır.

Evin oda sayısı veya iç mekân malzeme seçimleri haricinde, dışarıdan bakıldığında ekonomik güç ile tahmin yürütülememektedir (Bektaş, 2013).

Osmanlı, 19. yüzyılda gücünü kaybettiği dönem, Batının kendini kabul ettirmesiyle İstanbul dokusunda da kültürel bir değişim başlamıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra inşa edilmeye başlanan çok katlı *sıra evler*, orta ve küçük burjuvazi konutu olarak ortaya çıkmış, *sıra evlerin* geleneksel kent yapısı dışında bir tipolojik kategoriye sahip olmasına, tarihi ve sosyolojisi, kent içerisinde dağılımı ve konumu, İstanbul’da anlamlı gelişme gösterdiğine dair bilgi vermektedir. Örneklere bakıldığında batılı formları yansıtan, iki-dört kat arası yaşama mekânları, üst katlarda yatak odaları alt katlarda genel mekânların bulunduğu görülmektedir (Batur, Yücel ve Fersan, 1979).

Şekil 2.2: Beşiktaş Akaretler, 1870 yılında Sultan Abdülaziz saray üyeleri için yaptırmış olduğu ilk toplu konutlar, 1896 yılında çekilmiş Beşiktaş-Akaretler Sıra evleri//Taksim Surp Agop, Sıra evleri, 1890’lı yıllarda, Elmadağ’da yapılmıştır (URL-1)

Kent gelişimi, ticari sermayenin kent mekânını etkilediği, İstanbul için önemli değişim dönemi 19. yüzyıl sonu “sıra evler” “ikincil grup” olan, İslam ve Hristiyan küçük esnaf, sanatkâr, bürokratlardan oluşan kullanıcısı diğerlerinden farklı kesimlere ait konutlar olarak kullanıldığı görülmektedir. Bugün, Kuzguncuk, Kasımpaşa, Taksim, Beşiktaş gibi semtlerde bulunan, kentin belli kesimlerinde “vakıf mülkü” olarak yer alan sıra evler koruma sorunu, düşük gelir grubu kullanıcısı olmasından bakım konusundan yetersiz kalmakta ve çevreden ayrılmaktadır (Batur, Yücel ve Fersan, 1979).

19. yüzyılın ikinci yarısı Anadolu’nun liman kentleri başta olmak üzere değişim başlamıştır. Kent alt yapısının değişimi ve ulaşım için üretilen araba, tramvay, banliyö trenleri, araçlara uygun hale getirilmesi gerekmiş ve toplu taşıma araçlarına göre biçimlendirilmiştir. Batı modeline göre gelişen iş ilişkileri kurulmuş ve kent merkezini ikili hale getirmiştir. Gelişen konut alanları ve toplumda, dini ve kültürel farklılaşmalar

yaşanmıştır. Osmanlı'nın konut çoğunluğu ahşap evlerden oluşmakta ve yaşanan yangınlarla hızla azalmaktadır. 1839'da Tanzimat Fermanı ile, Osmanlı egemenliğindeki coğrafyalarda sosyal, ekonomik, kültürel yaşamda düzenlemeler, askeri, siyasal yenilikler ve yönetimde değişimler gündeme gelmiştir. Osmanlı'da batılılaşmaya yönelik yenilenme süreci başlamıştır (Özcan, 2006). 19. yüzyıl ikinci yarısı, imar düzeni ve kent yönetiminde dönüşüme gidilmiş ve mimarlık üzerine profesyonelleşmeye adım atılan gelişmeler yaşanmıştır. Osmanlı'nın azalan topraklarda göçmen iskanı, köy kurma amacıyla kent çevresinde göçmen mahalleleri inşa edilmektedir (Tekeli,1996).

Şekil 2.3: Seferoğlu Apartmanı, diğer bir adıyla Şerefoğlu Apartmanı, Tünel, 1882 yılında yapılmış ilk konutlardandır.//Botter Apartmanı, 1907 yılında Beyoğlu'nda yapılmış, çok katlı konutların ilklerindendir (URL-2)

Ülkede yaşanan değişimler sonucu toplu konut girişimi başlamıştır. Kent toprağına sahip aktörler, kalfa, usta ve mimar kullanarak konut alan üretimi gerçekleştirmektedir. Bu gelişmelerle yeni konut biçimlerinde stoklar oluşmaktadır. Maddi yetersizlikler sonucu orta sınıflar konut ihtiyacını kiralama ile gidermektedir. Mimar Kemalettin Bey 1922 yılı Laleli'de, Harikzedegan apartmanları için betonarme kullanarak, 124 konut ve 25 dükkândan oluşan kargir bina yapmıştır. Harikzedegan konutları, 1918 Cibali-Fatih-Altınmermer yangınında evlerini kaybeden kişilere, halktan destek alınarak yapılmıştır (Tekeli, 1996).

Şekil 2.4: 1922 yılında Mimar Kemalettin Bey tarafından yapılmıştır. Cumhuriyet'in kurulmasıyla, Türk Hava Kurumu'na geçmiş ve adı Tayyare Apartmanları olmuştur.//1922'den 1985'e kadar konut olarak kullanılan Tayyare Apartmanları, 2006'da Crowne Plaza (URL-3)

2.2.2 Cumhuriyet Sonrası Dönem Konutları

Cumhuriyetin kurulmasıyla başlayan ikinci dönem, Osmanlı'dan çıkılması ve modernleşme ile değişimlerin gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Cumhuriyet ile tek partili sisteme geçilmiş, modernite ile gelişmeler başlamıştır (Tekeli, 1998).

1923-1950 Dönemi

Cumhuriyetin kurulması ile başlayan, Osmanlı'nın Cumhuriyet'e geçişi ile batılılaşma, Batı'dan bağımsız, modernizmin hakim olduğu kentleşme sürecinin dünya-sistemi kabulü ve koruma sisteminin şekillendirdiği bir dönemdir (Boztaş, 2019). Kentleşme sürecinde başkent Ankara olmuş, devletleşme hareketi, demiryolu kurulumuyla ülke üzerinde denetim güçlendirilmiştir. Kent projelendirmesinde yurt dışından mimarlar görev almış, batılılaşma için gereken standartlar sağlanmıştır (Tekeli, 1998). Cumhuriyetin ilanı, ülkenin siyasi, ekonomik ve toplumsal değişimler geçirmesine neden olmuştur. Lozan ile göç hareketi başlamış ve barınma sorunu meydana gelmiştir (Çoban, 2012).

Göçle gelen nüfusun bir kısmı harabe halindeki konutlara yerleştirilmiş, bir kısmı da nüfus tarafından sahiplenilmiştir. Kızılay çamur, kerpiç gibi ucuz malzemelerden yaptığı "iktisadi ev" lerle sorunları çözmeye çalışmış ancak yeterli olmamıştır. Başkent Ankara'da bugün Yenışehir olarak bilinen semtte, 1925 yılı Ankara Şehremaneti'ne 300 kadar konut yapılmış ve 4.000.000 metrekare araziye kamusallaştırmıştır. Üretilen konutlar amacına aykırı olarak satılmış ve özel mülkiyete geçmiştir. Aynı zamanda memurlara konut kooperatifi kurmaları için avans verilme imkânı tanınmıştır (Keleş, 2010).

Ülkedeki nüfus artışı konut ihtiyacına yansımış ancak kentleşme hızının düşük olmasıyla *apartman tipi* konutun daha da yayılmasına sebep olmuştur. Ankara'nın başkent olması ve Anadolu'da sanayileşmenin etkisiyle ortaya çıkan konut ihtiyacının karşılanamaması, ilk olarak *lojman konutları* gündeme getirmiştir. Lojmanlar başta bürokrat ve askeri personel için düşünülmüş sonrasında fabrika işçileri için üretilmeye başlanmıştır (Bilgin, 1996).

Batıda konut sorununa çözüm olarak, problem yaşayan kesime dayanışma platformu olarak *konut kooperatifçiliği* türemiştir. Başkent Ankara'da, Bahçelievler semtinde kooperatif aracılığıyla konut edindirme gerçekleştirilmiştir (Bilgin, 1996). 1926 yılı kurulan Emlak ve Eytam Kredi Bankası, memur ve talep sahibi bireylere konut kredisi vermek amacıyla, 1946'da Emlak Kredi Bankası'na dönüştürülmüş, konut yapı malzemeleri ve konut edinme için kredi vermeye devam etmiştir. Türkiye'de konut üzerinden yapılanma, ilk konut kooperatifi olan 1934 yılı Bahçelievler Konut Kooperatifi gerçekleştirilmiştir. Ankara'da 169 üyeli yapı kooperatifi, model örgütlenme olarak akım başlatılmış, "bahçe-kent" tasarlanıp, içerisinde çarşı, PTT ve karakol çözülmüştür (Kartal, 2018; Kansu, ty). *Lojman konut* örneği ilk Ankara Saraçoğlu Mahallesinde, 434 konut yapılmış ve üst düzey bürokratlara kiraya verilmiştir (Keleş, 2010). Lojman konutlar sonrasında Karabük, Ereğli, Hereke ve İzmit gibi fabrikalarda çalışan işçi sınıfına üretilmiştir (Tapan, 1996).

Emlak Kredi Bankası, 1950'lerde Ataköy ve Levent semtlerine, üst gelirli gruplara lüks konutlar inşa etmektedir. EKB 1930'ların bitimine kadar siyasi, hukuki, eğitimsel ve kültürel olarak değişimler sürmüş, sanayi kapitalizminin ağırlığı sonucu Ankara'da gecekondulaşma başlamıştır. II. Dünya savaşının sona ermesiyle, ekonomide toparlanma sonucu kaçak yapılaşma ve gecekondu sayısında artış yaşanmıştır. 1948 yılı belediye sınırları içerisinde bulunan gecekonduların yasal duruma getirilmesini içeren gecekondu affı çıkmış, 1949'da Ankara Belediye'si, 6 yıl içerisinde, gecekondu bölgesi olmayan Yenimahalle'yi gerçekleştirmiştir (Arıbaş-Çoban, 2012).

1950-1980 Dönemi

II. Dünya Savaşı, dünyada etki bırakmış, Türkiye'de kapitalist düzenin kurulması ve sanayileşmenin arttığı bir dönem başlatmıştır. Politika ve ekonomiyle, İstanbul gibi büyük şehirlerde sanayi üretiminde artış yaşanmıştır. Siyasi, toplumsal değişimler, hızlı kentleşme ve sanayileşmeyle politik uygulamaların kent üzerindeki

öngörülemeyen sonucu olan konut ihtiyacı maksimuma ulaşmıştır. Sanayinin hızlanması, kenti gelir açısından değerli kılmış ve iç göçe sebep vermiştir. Konut edinmenin ekonomik açıdan zorladığı kesim *gecekondu*lara yönelmiş ve tek katlı “gecekondu” konut yapısında artış meydana gelmiştir. EKB’sı 1950 yılı konut tipolojisinde değişikliğe gitmiş, İstanbul’da ilk 4. Levent mahallesi, sıra ev, tek ev ve çok katlı bloklardan oluşan 345 konut biriminden meydana getirilmiştir (Sey, 1998).

Göçlerin yarattığı nüfus artışı, konut ihtiyacını karşılamada; yap-sat, kooperatif üretim ve gecekondu gibi üç farklı yol meydana getirmiştir. Hızlı kentleşme ve yetersiz toprak, var olan arsalar üzerinde “rant” oluşturmuş, öncesinde getirilen “tek parsel tek ev” kuralı, parsel sahibini yalnız kendi kullanımına konut yapabilir duruma getirmiş, konutun girişimcilik adına kullanılamama problemi ortadan kalkmış, böylece “yap-sat” dönemi başlamıştır. 1960’lı yıllar, konut kamu hizmeti olarak görülmekte, vatandaş mülk edinme ve kiralama yapmaya çalışılmakta köyden kente olan göç hızlanmış ve kredi sistemi devam etmiştir (Alsaç, 1961). 1965 yılı Kat ve Mülkiyet Kanunu ile “yap-sat”, yasal çerçevede hız kazanmıştır. Konut sektörünün hız kazanması imar hakların artış istemi ve sonucunda bir baskı doğurmuş, kısa zamanda yüksek kâr amaçlı ömrü tamamlanmayan tek katlı yapıların yıkılıp yerine apartmanlar dikilmesi ile sonuçlanmıştır. 1949 yılında yapılan Yenimahalle’nin nüfusu 87.000’e ulaşmış, üretilen konutlardan üst gelirli kesim faydalanmıştır (Çoban, 2012).

1965 yılı İşçi Sigortaları Kurumu Sosyal Sigortalar Kurumu’na dönüşmüş ve konut kredisi vermeye başlamıştır (İmar ve İskân Bakanlığı, 1973: 130). EKB’den farklı bir sisteme sahip SSK, kooperatiflere kredi vermekte, 1952-84 yılları arası 200.000 fazla konut üretimi gerçekleştirmiştir (Keleş, 2010; 399). SSK kurulana kadar faaliyette olan Devlet Demiryolları İşçileri Emekli Sandığı ve Askeri Fabrikalar Emekli ve Yardım Sandığı üyelerine konut kredisi vermiş, 1961’de ise Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK), üyeleri bireysel ve kooperatif konut kredisinden faydalandırmış, bir yandan arazi satın alıp konut dikmiş, diğer yandan üyelere satışını gerçekleştirmiştir (URL-4).

1970’lerde nüfusun %50 si gecekonduya konaklamaktadır. 1974-1978 arası Ankara Belediyesi öncülüğünde kooperatifler örgütlenmiş ve 55.000 konu üretimi gerçekleşmiştir. 1979 da ise Batıkent kooperatifleri İstanbul Birliği ile Kent-Koop kurulmuş, konut taleplerini örgütlemek, konut projesi üretmek, finanse etmek gibi

işlevleri üstlenmiştir. Belediye ile, Ankara Nazım Plan Bürosu ve Mesken Müdürlüğü 1973'te çalışmaya başlamış ve Akkondü Projesi adıyla projeye başlanmıştır. 1979-1981 arasında inşaat malzeme üretiminde duraksama meydana gelmiş ve konut inşası azalmıştır (Eryıldız, ty).

1980 Sonrası Dönem

1980'lere gelindiğinde, yaşanan politik olayın sonrasında, ülkede ekonomik değişimler yaşanmıştır. Alt-orta gelir grubunun konut sahibi yapılması hedeflenmiş, 1982'de Anayasa, Konut Hakkı'na göre, devlet konut gereksinimlerini karşılamakla yükümlü tutulmuş ancak ekonomik kriz sebebiyle konut yatırımlarında düşüş yaşandığından bir sonuca ulaşılamamıştır. Daha sonraki süreçte, bazı yasaların imar aflarına değinmesiyle gecekonduların üretiminde ciddi bir artış meydana gelmiş ve kalitesi daha geniş alanlara sahip, birden fazla kat içeren bloklara dönmüştür.

Konut ihtiyacındaki artışa *toplu konut* çözümü düşünülmüştür. Toplu Konut desteklenmiş, yasa ile düzenlemeler yapılmıştır. Kar gütmeye amacıyla atılan adımlar, gecekondulaşmaya yönelimi arttırmıştır. Sonrasında, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi (TOKİ) kurulmuş, 1990'da düzenlemeyle Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ve Kamu Ortaklığı Başkanlığı olarak ayrılmıştır.

1993-2001 yılları arası oluşturulan fon kapsamında, 950.000 konuta kredi sağlanmış, TOKİ kendi arsa edinin, 43.145 kadar konut üretmiştir. TOKİ, 2003-2010 yılları arası, 435.000 konut üretimi gerçekleştirmiş, bunlardan 373.000'i toplumsal konut, 62.000'i lüks konuttur. 2004'te ise, Kentsel Dönüşüm kapsamında 50.000 konut üretilmiş, daha sonra yasa ile yetki alarak, 173.000 konut üretimi gerçekleştirmiştir (Çoban, 2012).

Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemlerine genel bir değinme yaptıktan sonra, günümüz konut tipolojilerinden apartman, toplu konut dışı kapalı site konutu, rezidans ve loft yaşama değinilecek daha sonrasında loft yaşam alanları detaylandırılacaktır.

Apartmanlaşma Olgusu

19. yüzyıl yarısına kadar, geleneksel ahşap evler kullanılmış ancak yangınlarla uğradığı zarar sonucu batıda kullanılan kargir, çok katlı konut yapılar üretilmeye başlanmıştır. Nüfusla beraber toprak değerinin de artışı, alım gücünde bir düşüşe sebep olmuş ve müstakil konutu alt-orta gelirli aileler için lüks sınıfa kaydırmakla beraber apartmanlaşmaya yönelim başlamıştır. 1930-50'lerde İstanbul'da yaşanan toplumsal

gelişmeler, imar yasası, ticaretin gelişmesi ve çevre çalışmaları nüfus artışına sebep olmuştur. Galata ve Pera bölgesinde nüfus artışıdaki ihtiyaç için üç dört katlı konutlar üretilmiştir. 1954'te tek katlı yapılar, kullanım süresi dolmadan yıkılıp yerine apartman yapımı başlanmıştır. 1950-80'lerde, göç ve kentleşmenin etkisiyle artan nüfus apartman üretiminde artışa, müteahhittin yap-sat üretimi ile daha da hızlanmasına sebep olmuştur (Tekeli, 1982). II. Dünya savaşı ve yarattığı etki, kısıtlı imkanlar konut üretimini etkilemiş, kat apartman üretimi azalmıştır. Savaşın bitmesiyle, ekonomi ve sanayileşmede gelişmeler yaşanmış, kentte sosyo-kültürel, toplumsal ve hukuksal değişimler başlatmış, bu da apartmanlara yansımıştır. 1950'lere kadar apartmanlar, modern, ekonomik ve toplumsal statü adına inşa edilmiş ancak sanayileşmenin etkisiyle, konut ihtiyacını karşılamak doğrultusunda üretilmeye başlanmıştır. Apartmanlar, genellikle orta-üst gelirli grup kesim için üretilmiş, tasarım açısından, rasyonel ve sadelik taşıyan, çevreye uyumlu, ekonomik bir yaklaşım sergilenmektedir (Şahan, 2015).

Batılı sembolü olarak görülen apartmanlar, Cumhuriyetin ilanı ile barınma ihtiyacının karşılanması, geleneksel ev yerini, mekânsal ve işlevsel olarak farklı olan apartmana bırakması, kültürel açıdan topluma yabancı gelmiştir. İstanbul'da barınma kültürünün değişiklik göstermesi, Osmanlı bünyesindeki gayrimüslim kesimin yoğunluğundan dolayı apartmana geçişte zorluk yaşamamıştır. Batılı mimarlar ya da batı eğitilmiş mimarlar tarafından, sokağa açılan kapıyla birebir temasta bulunan, kat yükseklikleri fazla, geniş pencereci, balkonlu, plan ve cephe farklılıkları içeren apartmanlar üretilmeye başlanmıştır (Alkan, ty). Avrupa'da başlayan, alt gelirli kişilerin barınması için inşa edilen apartmanlar, Türkiye'de yapımında kullanılan malzeme, havalandırma gibi çözümlerle konforu yoğun, yaşam standartı yüksek mekân özellikleri ile orta ve üst gelirli gruplara hitap etmiştir (Tuğçe, 2014).

Modern topluma atılan adımlardan ilki olan apartmanın seri üretimi, sanayileşme özelliği olan fiziksel mükemmellik ve steril olma şartını gerektirmektedir. Türkiye'de kullanılan apartmanların gelişim süreci, batılı örneklerden esinlenip gerçekleştirildikleri İstanbul semtlerinde yapılan sıra evlerin, orta burjuva sınıfının kullanımı adına ortaya çıkmıştır. İlk toplu konut örneği sayılan sıra evler, kullanıcı kitlesi, tüccar, esnaf ve sanatkâr gibi kesimden oluştuğu bilinmekte, mülkiyet, vakıf mülkü olarak kiralanabilmekte ve yönetim olarak farklılaşabilmektedir (Bilgin, 1997b).

Apartmanlarda, komşuluk ve sokak kültürü yaşatılmıştır. Sosyalleşme, mahalle araları, apartman kapılarında devam etmiş, çocukların oyun oynamasına olanak sağlayan kent mekânları apartmanlar arasında sağlanabilmiştir. Süreç içerisinde kent yaşamında değişiklikler yaşanmış, insanlar arası mesafe artmıştır. Yaşam mücadelesi temelinde, kalabalık kentlerin oluşumu ile artan nüfus konutta değişimlere sebep olmuş, konutlar balkonsuz, dış mekândan kopmuştur (Alkan, ty).

Türkiye’de Toplu Konut Olgusu

1950’lerde yaşanan, göç hareketleri, sanayileşme, gecekondulaşma, kaçak yapıda artış ve kent içinde plansız büyümeye sebep olmuştur. Göçün meydana getirdiği konut açığı ve bu soruna çözüm olarak ekonomik, siyasi yapılanmayla gerçekleştirilen yerel yönetim, evini yapan kişilere destek sağlama, kredi borçlandırma gibi hareketlerle, yatırım materyali olarak görülen ve kazanç odaklı yaklaşımların genişlemesine sebep vermiştir.

Türkiye’nin endüstrileşememesi, nüfus artışının da eklenmesi ile mevcut kaynakların iç ve dış aktörler tarafından sömürüye açık bir hale getirdiği görülmektedir. 1960’larda çıkarılan, dar gelirli kimselerin konut ihtiyacını karşılamaya yönelik, kamulaştırma, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma hedefli yasalar çıkarılmış, sorumluluk kalkınma planlarına yükletilmiştir. Hükümet, 1984’te Toplu Konut Kanunu ile kooperatifçiliği desteklemiştir. EKB, kent ve çevresini gözetken, toplu konut planlarına destek olarak fon oluşturmuştur. Bu yapılanma, alt-orta gelir grubunun konut sahibi olmasını sağlamak, gecekondu bölgelerinin dönüştürülmesi, alt yapı ve inşaat için finansman temini hedeflemiştir (Gür, 2009). Nüfus artışı ve kentleşme ile oluşan konut sorunu, ekonomiyi canlandırması adına kanun çıkarılmış ve fon oluşturulmuştur. Fon idaresi için TOKİ kurulmuştur. 1993-2001 yılları arasında fon ile 940.000 konut desteği sağlamış ve 43.145 konut üretilmiştir. 1984-1988 yılları değişiklikler sonucu , Emlak Bankası, üst gelir gruplarına ticari amaçlı, Bahçeşehir projesi, Ankara Konutkent ve Ankara Bilkent proje konut yapımına başlamıştır (Palabıyık ve Kara, 2009).

19. yüzyılda artan fabrikalar sonucu işçi ve barınma ihtiyaçları gereği fabrika çevrelerinde toplu konutlar inşa edilmiştir. Toplu konutlar, sosyal, fiziksel ve ekonomik adımlarla geliştiği görülmüştür. Toplu konutu üreten girişimci kimliği farklı olması, sanayileşmiş ülkelerde, maliyetin düşürülmesi amacı ile işveren tarafından

üretilen bir konut olduğundan bahsedilmektedir. Türkiye’de ise toplu konut, toplumsal bir araç, modern toplumun sembolü olduğu ve bir arada yaşamayı hedeflediği belirtilmektedir (Edgü, 2003). 1947-1951 yılları arası İstanbul Levent mahallesi, EKB tarafından uygulanan ilk toplu konut projesidir. 1955’te kamu programı kapsamında, ilk uydu kent projesi Ataköy Mahallesi üretilmiştir. Toplu konut, alt ve orta gelirli gruplara, bir amaç doğrultusunda yeterli konforu sağlayabilen konut çevreleri yaratmak ve aile içinde yaşanacak farklı kullanım açılarına olanak verecek konutlar olarak tanımlanmaktadır (Özsoy, 2011).

Toplu konut kent içerisinde gerçekleşen, nüfus artışı, yer değişimi, sıkışık ve yetersiz arsa durumuna çözüm olarak üretilen, ekonomik açıdan bakıldığında maliyetin daha düşük olduğu ve teknolojiyle hızlı üretilen konut tipolojisi olarak bilinmektedir. Toplu konutlar, üretici ve kullanıcı için yatırım kaynağı olarak da kullanılmaktadır. Geleneksel yolla üretilen konut, ölçekteki büyümeden dolayı blok olarak inşa edilmeye başlanmıştır. Kent merkezinde yeterli alan olmaması, yeni yerleşim alan keşfine ve yeni bir tasarım anlayışına sebep olmuştur. Bu yapılanma, 19. yüzyıl sonlarında batıdan esinlenilerek İstanbul’da inşa edilmeye başlanmıştır.

Dışa Kapalı Konut Siteleri

Dışa kapalı konut siteleri “gated communities” olarak da ifade edilen, tüketim kültür ürünü olan konut tipleridir. Bu konut tipinin ortaya çıkma sebepleri, ülkeler ve kentler arası farklılık göstermektedir. Konut tipindeki ortak amaç ise, güvenli mekân arayışı olmuş, suç oranı üzerine odaklanılarak tasarımı gerçekleştirilen projelerde, dezavantaj olarak sosyal eşitsizlik, kutuplaşmalar meydana getirmiştir. Kent içerisinde, sınırları belli olan yaşam alanları tasarlanıp, statü göstergesi olarak kullanılmakta, gelir düzeyi ile tanımlanan sınıfsal farklılıklara odaklanmaktadır. Dışa kapalı konut siteleri, özel alanlar ve mekânsal eklemelerden oluşmaktadır. Sitelere eklenen tesisler, spor salonu, alışveriş merkezi, park, bahçe, yeme-içme gibi hizmet birimlerini içermektedir. Projelerde, kullanıcıya ait kamusal alan yaratılmakta, kent merkezi veya çevresinde, kendi sirkülasyonu olan bir yapı topluluğu oluşturulmaktadır. Bu dışa kapalı, içe dönük yaşam hali yapı çevresinde sağlanan yüksek duvarlar, kamera ve güvenlik görevlilerin kullanılması ile sağlanmakta, ayrıca içeride çözülen hizmet alanları kullanıcı için kamusal ancak dışarıdaki bireyler için özel alan olarak da tanımlanabilmektedir (Kuyrukçu ve Ulusoy, 2014).

Dışa kapalı konut site oluşumu, 1980 yılları Türkiye’de batının etkisiyle, ekonomik sebeplerle başlamış olan metropol yaşam sürecinin, özellikle İstanbul gibi kentlerde toplumsal olarak üst ve alt sınıfın talepleri arasındaki ayrışmanın derinleşmesi, üst ve orta gelir grup taleplerinin fiziksel olarak kente yansmasıyla başlamıştır. Batıda, sanayileşmenin etkisiyle, sınıfların kendileri ve iş yerlerine göre belirledikleri, sanayi bölgeleri olan şehir dışında kontrolünü sağladıkları bir girişimle başlamıştır. Dışa kapalı siteler, orta gelirli gruba, üst sınıfın yatırımlarıyla, kent çeperlerinde tasarlanmaya başlanmıştır. Projede kullanılan malzemelerin ithal, konutların az katlı tasarlanması geleneksel mimarlıktan esinlenildiği ancak mimar olarak yabancı kesimin tercih edildiği de gözlemlenmiştir (Sey, 1998).

Türkiye’de, 1980 yılı barınma ihtiyacının dışında yatırım amaçlı üretimde artış yaşanmış, devletin konut üretiminden çekilip, güvenli site üretimini desteklediği görülmüştür. 1990’larda, TOKİ birçok konut yerleşimi oluşturmuş ve Uydukent düzenlemeleri gerçekleştirmiştir. Konut üretiminden üst gelir gruplarının faydalandığı, standartları yüksek konutlar, sosyal hizmetlerle beslenmiş ve bir sembol haline dönüştürülmüştür. Kooperatif aracılığıyla 1980’lerde üretime başlanan toplu konutun, 1990’ların ikinci yarısında güvenli sitelere dönüşmesiyle hız kazanmıştır. 2000’li yıllar dışa kapalı sitelerin, ekonomik, sosyo-kültürel, siyasal, mekânsal, güvenlik açısından çok sosyal statü ve yatırım amaçlı talep edilmektedir. 2000’lerde, kent merkezli konut üretimi, dar gelirli gruplara yönelik gerçekleştirilmiş, kent çeperlerinde yeni mahalle oluşumları sağlanmıştır. 2010 yılında üst gelir grubuna rezidans tipi konutlar üretilmeye başlanmıştır. Günümüzde, dışa kapalı konut sitelerinin yanında yine batıdan alınan rezidansında üst gelir gruba yönelik bir yatırım aracı haline geldiği görülmektedir (Kartal, 2018).

Rezidansın yanında, eskiye dönüş gibi görülen, mahremiyetin daha fazla istendiği, yine dışa kapalı sitelerde müstakil villaların da tercih edildiği görülmektedir. Şehirlerin çok da uzağında konumlandırılmayan ancak merkezinde de yer almayan, villa tipi konutlar dışa kapalı site olarak inşa edilmektedir. Bunlara örnek olarak, Göktürk’te bulunan Kemer Country, Çekmeköy’de henüz yapımı devam eden Çamlıkaya Konakları verilebilmektedir.

Rezidans Olgusu

Dünyada 20. yüzyılda değişen ekonomik ve siyasi ideolojiler, küreselleşme toplumun yaşam biçimine yansımış ve değişim yaşam alanlarını da etkilemiştir. Sosyo-ekonomik gelişmeler, değişen gereksinimler, farklı yaşama alan kurgusunu ortaya çıkarmıştır. Rezidanslar bu değişim içerisinde kentsel mekânın yeni konut modeli olarak kabul edilmiş, küresel bir üretim şekline gelmiştir. 1980 sonrası kapitalizmin hakim olduğu, kültürel, ekonomik ve çevresel değişimler meydana gelmiş, küresel ölçekte değişiklikler yaşanmıştır. “Türk tipi lüks yüksek konut” tanımlaması yapılan rezidanslar, konut üretimine küresel ve yerel durumda yeni anlam kazanmıştır. Sanal boyutta küreselleşme, yer, coğrafya ve sınırdan bağımsız, ulusal kimliğin kültür ve siyasi tanımlamadan uzak bırakıldığı, mesafe ve sınırın yerden bağımsız şekilde gerçekleştiği ileri sürülmektedir. Kişilerin, kapitalin, para ve kimliğin küresel mekânda dolaştığı ve bunun yerden bağımsız olduğuna değinmiştir. Gerçek boyutta küreselleşmenin, nüfus ve merkezlerin üretimden siyasi-kurumsal etkilerle mekânın yeniden tanımlanmasına değinmektedir (Gür, 2012).

1980’ler ABD’de, II. Dünya Savaşı sonrasında, toplumsal açıdan gündelik yaşamda kendini gösteren “tüketim kültürü”, postmodern kimlik ile anlam aranamayan noktada, birey ve kimliğin yeniden üretilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Rezidans, tüketim kültürü, ekonomi için bir araç ise yaşanan dünyadaki aidiyet, prestij ve sınıfı belli eden “sosyal kimlik inşa süreci” olarak tanımlanmaktadır. Kişinin yaptığı seçim, sistem tarafından belirlenen sınırlar dahilinde hareket eder ve kültürel değerlerin şekillendirmesiyle “yaşam tarzı”nı meydana getirir (Erdoğan, 2017).

Rezidansı ortaya çıkaran etmenler arasında, *kentsel faktör* olarak tanımlanan, üst-orta gelirli kişilerin metropollerden kaçıp yalıtılmış mekânlarda kendi sınıflarından bireylerle bir arada yaşama ihtiyacı hissetmesidir. 1990’larda başlayan, farklı yaşam tarzının hakim olduğu, mekânların daha korunaklı ve arındırılmış oluşuna değinilmektedir. Rezidansın kent dışı yerleşimlere karşı alternatif olarak gelişen, kent merkezi odaklı veya kent merkezine yakın bölgelerde, konfor ve güven taşıdığı alanlarda inşa edilmektedir (Yüksel, 2009). İstanbul’un suç oranındaki artış, gelir düzeyi, tüketim kültürü, eğitim düzeyinin düşmesi gibi sebepler kentin güvenliği üzerinde bir etki yaratmaktadır. Bu sebeple rezidans, resepsiyon, vale, otopark hizmetini kullanılmaktadır. Kent merkezinde bulunan rezidanslarda mevcut olan

otopark, yoğun trafiğe karşı bir çözüm sağlamaktadır. *Sosyal faktörler*, konutun kendini tanıtan bir araç olması, ihtiyaç karşılama kıstasının yanında kültürel eylem içeriğine sahip, kimlik temsil etmektedir. *Konfor ve teknoloji faktörleri*, resepsiyon, atm, kurye, evcil hayvan bakımı, ev işçiliği, vale, araç bakımı, yeme-içme alanları ve birkaç hizmetin rezidans bünyesinde aidat bedeli karşılığı ile verilebildiği mekânlardır. Teknolojik açıdan, akıllı bina kavramı rezidansların pazarlanmalarını kolaylaştırmaktadır. Rezidans oluşum faktörleri, konutun “barınma” işlevi yanında kalan diğer hizmetleri tek çatı altında verebilmektedir. Bütünsel yaklaşım, düşey bir kurguda tasarlanan, işlevlerin birbirine eklemlendiği, fonksiyonlar arası sınırların yumuşadığı, barınmanın yanında işletme gibi davranan konut yaklaşımı hakimdir. Mekânsal ve kültürel birliktelikte, yatırım unsuru olarak konut, planlama ve tasarım özellikleri ile “rezidans kültürü” nü oluşturmaktadır (Erdinç, 2017).

Türkiye, küresel kent kimliği, ekonomik hedefler için çözüm olarak gördüğü rezidans konut kültürünün, kent merkezi kapsamında talep karşılama ve yeniden düzenlenmesi için üretmeye başlamıştır. Rezidansın karma yapısı, kullanıcıya tanıdığı avantajlar, küreselleşmenin etkisi, tüketim kültürü olarak yerini sağlamlaştırması sonucu üretimi de hızlı olan yapılardır. İngilizcede “gated towers” veya “vertical gated development” olarak geçmektedir. Konut tipolojilerinden, toplu konutun, mekânsal, mimari, yaşam standartı ve konum olarak şartlara uymayan konutları rezidans olarak sunulduğuna değinilmekte, ancak bu yapıların rezidans kıstaslarını sağlamadığı söylenmektedir. Rezidans şartını sağlayan konutlar *mimari ve fiziki kıstas* olarak, kat adedi 20’den fazla olması gerektiği, *işlevsel kıstasta*, yapının çoğunluğu konut, konutla beraber avm işlevine sahip olabilmesidir. Rezidans *hizmet kıstası*, kullanıcı için tesis, hizmet anlayışını 24 saat sunan bir tip, “otelvari” bir yaşam tanımı yapılmakta, *konum kıstası*, manzara, şehir dokusu yoğun, merkezi konumda yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Rezidansların şirketleri temsil açısından, güç simgesi olarak gösterildiği, kentte bir işaret (landmark) olarak kullanıldığından bahsedilmektedir (Perouse, 2012).

3. LOFT KAVRAMI VE YAŞAM ALANLARI

Tarihsel süreçte barınma gereksinimini karşılayan konut üretimine bakıldığında, fiziksel, ekonomik, teknolojik, sosyal açıdan değişim geçirdiği görülmektedir. 1900’lü yılların ortalarında başlayan bu dönüşüm, atıl kalmış sanayi yapılarının, depo alanları olarak kullanılması, bir süre sonra ekonomik ve sosyal sebeplerden dolayı yaşama alanlarına çevrilmesine sebep olmuştur. Başlarda, temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik gerçekleştirilen bu yaşam şekli, sonrasında kişiye mekânın fiziksel özellikleri ve kapasitesi dahilinde kullanıcıya avantajlar sağlayan yapılara dönüşmüştür.

Loft yaşam, alışlagelmiş konut tiplerinin, tek tip mekân çözümleri aksine kullanıcıya göre şekillenen, esneklik ve uyum gösterme kabiliyeti olan yapılardır. Kişiye farklı bir perspektif sağlayan, aynı zamanda kullanıcının karakteristik özellikleri, yetiştiği şartlar ve çevresel etki, kültürel özellikleri gibi faktörler bu perspektifin aktörleridir. Ev ve kullanıcının birbirlerini şekillendirdiği, kişinin güvende, en açık haliyle kendini yansıtabildiği, beraber değişen ve şekillenen bir mekanizmaya dönüştüğü görülmektedir.

3.1 Loft Tanımı

Loft, sözlük tanımları içerisinde, “bir binanın çatısının hemen altında olan ve genellikle bir şeyleri depolamak için kullanılan bir oda veya alan”, “bir depo veya iş binasının duvarlarla bölünmeyen katları, çatının hemen altındaki oda” şeklinde tanımlanmıştır [Merriam-Webster Dictionary]. Diğer bir tanesine göre, “tavan arası, güvercinlik, çatı katı, samanlık, dam altı” gibi tanımlamaları yapılmıştır [Tureng İngilizce Türkçe Sözlük]. Hasol’a (2010) göre ise, “Amerikalı sanatçıların mekân arayışlarına ve evsizlik sorununa alternatif bir çözüm olarak 1970’lerde New York’ta geliştirdikleri, eski fabrika ve depoların yaşam alanına dönüştürülmesiyle sağlanan “ev+iş” birimlerine verilen ad olarak tanımlamıştır [Hasol, D. 2010: 300].

Baba (2015) Loft kitabında, yaratıcısı mimar olmayan bir yaşam alanı tanımlaması yapmış, özünde “dönüşüm” ve “geçmiş” olan ve bu kelimeler ile tanımlanan, kent içerisinde ülkelere göre farklılık içeren sebeplerden oluşmuş, kimliği rahatça okunabilen yapılar olduğundan bahsetmektedir.

Şekil 3.1: Archiloft, Moskova, Rusya'daki yeni kamusal alan ve etkinlik alanı-20. yüzyılın ilk yarısında enerji istasyonunun yenilenmesinin sonucudur. Mimari, kamu ve ticari etkinlikler için çağdaş bir iç mekân sağlarken, tarihi tuğla kabuğunu vurgulamaktadır (URL-5)

Loft sözlük çevirisinde “çatı katı” olarak, genellikle banyo hariç herhangi bir iç duvarı olmayan geniş ve açık alan, yüksek tavan, açıkta kalan tesisat ve boydan boya pencerelerle karakterize şekilde tanımlanmaktadır. Geçmişte endüstriyel yapılar olarak kullanılan binaların, günümüzde konut dairelerine dönüştürülmesiyle ön plana çıkmaktadır. Loft, dünyanın çoğu yerinde bulunmakta ancak başlangıcı New York olarak bilinmektedir. Loftun, dünyada gittikçe yaygınlaşmasından sonra, emlakçılar arasında bir tanımlama oluşturulmuş, endüstriyel yapıdan loft yaşama dönüşenler için “sert loft” tanımlaması yapılırken, son zamanlarda sıfırdan, konut olarak düşünülüp oluşturulan evlerin, çatı katında olma şartı bulunmaksızın “çatı katı” olarak “yumuşak loft” tanımlanması yapılmaktadır. Sanatçıların hem çalışıp hem yaşayabilecekleri bir alana ihtiyaç duymalarından dolayı, eski fabrika ve depolarda stüdyo kurmaları ve dışarıdan gelen nüfusun da dikkatini çekmesiyle, loft yaşamın yaygınlaşması ve değerinin yükselmesine sebep olmuştur (Urban Edge-internet sayfası).

Şekil 3.2: New York-1859, Fabrika Binası

Loft mekân, 1900 yılların ortalarında Amerika New York'ta Soho'nun küçük işletmeleriyle başlayan, fabrika ambar, matbaa ve çamaşırhane gibi binaların terk edilip 19. Yüzyıl sonlarında dönüşüme uğrayarak farklı işlevlerle kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Bir süre sonra Soho'dan, Wall Street ve Greenwich Köyü'ne ulaşmış, önceleri üretim yapmak ve depolama için kullanılan sanayi yapıları, dönüşümden sonra sanatçıların kullanımına geçmiştir (Martinez, 2009).

Loft mekânı anlamsal tanımlamanın yanı sıra tasarımsal yönüyle de ele alınmaktadır. Mekân tasarımı, önceden belirlenmeyen düzenlemelerden oluşmaktadır. Loft yaşamda farklı fikirlerin yer aldığı belirtilmektedir. Mekânın iki ucunda, uzun birer duvar ve o duvarların pencerelerin de olduğu, güçlü bir mekân ve çıplak kemikli bir yapıdan bahsedilmektedir. Loft mekânın zorluğu, orijinal alanın açık, serbest ve hafif yapısını bozmadan, sadece gerekli alanların üretilmesi ve bu alanların bazen iş bazen de konut olanağı sunması beklenmektedir. Loft mekânın sahip olduğu, pencere, merdiven ve asansör gibi araçların alanın güçlü belirleyicileri olarak görülmekte ve bazen yeni bir tasarım sunarken zorluk yarattığına değinilmektedir. Loft mekânda asıl amaç, ışık ve alan ihtiyacının karşılanması, yapının orijinalliğinin korunması ve kullanıcıya işlevsel bir tasarım yaratmak gerektiği savunulmaktadır (Ranalli, 1999).

Loft mekân, sütunsuz yüksek tavanlı yaşama alanına ek olarak atölye işlevine de sahip olan yeni bir stil oluşturmuştur. Mekân tasarlanırken kullanılan fikirler ve tasarımların sınır içermemesi, mekânı kullanıcı isteklerine göre düzenlenebilir kılmaktadır. Mekân içerisinde kullanılan merdivenin "sanat eseri" olarak sergilendiği, evin ortasında ağaç kullanımı gibi kullanıcı isteklerine bağlı birçok şeyin yapılabileceği belirtilmektedir (Zukin, 1982).

Loft mekânların yaşam işlevinin dışında kullanım farklılıklarına sahip olduğu görülmektedir. Yapı, işleve göre kolayca şekil alabilmekte ve düzenlenebilmektedir. Loft mekân yaşam alanları yanında, mimarlık ofisi, reklam ajansı, kültür merkezi, atölye olarak kullanım da sunmaktadır.

Farklı işlevlerde loft örnekleri

Loft mekânları yaşam alanı işlevinde detaylandırmadan önce, kullanım açısından gösterdiği çeşitliliğe değinmek gerekmektedir. Loft mekânlar işlevsel olarak, konut dışında, ofis, yeme içme veya satış gibi fonksiyonlara yönelik ticari alan, atölye, müze, eğitim ve kültür-sanat gibi eylemlere de olanak tanımakta ve karma kullanım içerisinde de yer alabilmektedir (Güney, 2013). Kullanım açısından loft mekânlar için konut-atölye, atölye, ticari amaç ve kamusal olmak üzere birkaç farklı işlevden bahsetmek mümkündür. Loft mekânın oluşturulduğu konum da çeşitlilik gösterebilmekte, çok katlı bir yapının ara katı veya çatı katı dönüşümü veya müstakil bir yapının dönüşümüyle (fabrika atölye gibi) de sağlanabilmektedir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1: İstanbul'da bulunan loft mekân örnekleri

YAPI	KONUM	YAPIM YILI	DÖNÜŞÜM YILI	ESKİ İŞLEVİ	YENİ İŞLEVİ
Bünyamin Derman Mimarlık Ofisi	Hasanpaşa	1950-70	2005	Tamir Atölyesi	Mimarlık Ofisi
Tanju Özgelgin (TO)	Hasanpaşa	1950'ler	1987	Marangoz Atölyesi	Tasarım Ofisi
Bomontiada	Şişli	1890	2015	Bira Fabrikası	Ofis, Atölye, Yeme-İçme alanları, kültürel faaliyetler, galeri, sergi alanı
Hasanpaşa Loft	Hasanpaşa	1950'ler	1987	Tamir Atölyesi	Konut
Fil Ambarları	Çengelköy	1750-60	1993	Fındık Deposu	Mimarlık ve Tasarım Ofisi
The Factory	Maslak	1960'lar	2015	Tekstil Fabrikası	Ofis
Medina Turgul DDB	Kasımpaşa	1840'lar	2008	Tuz Ambarı	Reklam Ajansı
İstanbul Bilgi Üniversitesi	Haliç	1838	2004	Elektrik Santrali	Eğitim
Feshane	Eyüp	1839	1890'LAR	Tekstil Fabrikası	Kültür Merkezi
Rahmi M. Koç Müzesi	Hasköy	18. yüzyıl	1994	Tersane	Müze

3.2 Loft Yaşam Tanımı ve Gelişim Süreci

Loft yaşam ilk kez 1950'li yıllardan itibaren, New York'un Manhattan-Soho bölgesinde ortaya çıkmıştır. Loft mekânın, üreten genç kullanıcılarının başlıca kriterleri olan hem stüdyo hem yaşama alanını sağlaması sonucunda kullanılmaya başlanmıştır. Loft yaşam, kullanılmaya başlandığı ilk dönemlerde değildir. Ancak, kiraların düşük olması, kullanıcıların loft mekânları tercih etmesine sebep olmuştur (Molnar, 1999). Loft mekânların sanatçılara sunduğu geniş alanların, minimum maliyet içermesi, loft yaşamın yayılmasında rol oynamıştır. Bu iki şartın dışında, loft mekânlar başlarda ısıtma sistemi içermemektedir. Loft yaşamda, tuvalet, banyo, mutfak gibi konutun temel öğelerini de barındırmadığı gözlemlenmiş ve fiziksel açıdan barınma işlevini yerine getirmekte iyi bir performansa sahip olmadığı belirtilmiştir (Martinez, 2019).

Loft yaşam, nüfus artışının sebep olduğu konut sorununa çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Loft mekânlar, sanatçıların çalışma ve yaşam alanı olarak bölümlendirdikleri, stüdyo-ev işleviyle kullanılmaktadır. Loft mekân kullanıcıları olan sanatçıların, bulundukları yapıya ve yapının çevresine sosyo-kültürel açıdan etki etmesiyle, yapıların bulunduğu çevreleri sanat odaklı merkezileşmeye itmiştir. Bu etki, loft yapıların popüleritesini arttırmıştır. Popüleritesi artan loft mekân kullanıcıları alt gelirli, üst-orta gelirli kullanıcılara dönüşmüş ve yatırım odağı haline gelmiştir. Kentsel dönüşüme giren sanayi yapıları, estetik ve mimari değişime girmiş, değeri artmıştır. Sanatçıların ekonomik sıkıntılarının dolayısıyla, mekân içerisinde yapabilecekleri düzenlemeler de kısıtlı kalmış ancak bu sınırlama sanatçıların kendilerini ve yaşamlarını şekillendirmede farklı bir dilin oluşmasına, yeni bir mekân tipi yaratmalarına sebep olmuştur. Başta geniş açıklık, büyük pencereler, yüksek tavan gibi olumlu özelliklerin yanında çıplak strüktür gibi kimine göre kaba bulunan ölçütler daha estetik hale getirilerek loft yaşam özelliklerinin bir ögesi olmaktadır. Sanatçıların ellerindeki imkanlarla düzenledikleri iç mekânlar, diğer konut kullanıcıları üzerinde de bir etki yaratmakta, alışlagelmiş mekân düzenlemelerinin dışında bir yaklaşımın geliştirilmesine öncülük etmektedir (Zukin, 1982).

Ortaya çıkan bu etki, popülerliği artan loft mekânların, sosyo-ekonomik sebepler dışında, fiziksel açıdan ömrü tamamlanmayan binaların yeniden işlevlendirilmesi amacıyla yıkılmasına sebep olmaktadır. Loft mekân üretiminde, fiziksel dayanımın

dışında, işlevsel açıdan kullanılmayan mekânların dönüşümünde de tercih edilmekte, yapı kabuğu korunup yeniden düzenlenmektedir (Büyükarıslan, B., Güney, D., 2013).

Şekil 3.3: Endüstri Yapısı örneği, 420W Grand Loft, Chicago (URL-6)

Loft yaşam kullanıcıları olan sanatçıların, heykel ve resim gibi göze hitap eden üretimleri dışında, bulundukları ortamı sahneye dönüştürüp teatral performanslar sergilemek, gösteriler kurgulamak, dans performansları gibi canlı ve hareketli üretimler gerçekleştirmekte ve bunu da üst-orta gelirli kullanıcıların dikkatini çekerek, bölgenin ilgi odağı olmasına neden olmaktadır. Mekânların sıra dışı çözümleri, sanayi yapılarına bakış açısında olumlu etkiler yaratmış böylelikle yeni bir ‘mekân tipi’ oluşmuştur. Loft mekânın, üst-orta gelir grup tarafından kabul edilmesinden sonra, loftun tüketim yolu açılmıştır (Baba, 2015). Londra ve Berlin gibi şehirlerin de dönüşüme girmesiyle, yeni binaların artarak sanayi yapılarının önüne geçtiği anlaşıldığında, koruma amaçlı bir hareket başlatılmış ve loft yaşam oluşumu görülmüştür. Loft mekânların ülkeler arası tercih sebepleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. New York’ta, yatırımı karlı ve piyasası geniş gözükmesi gibi sebeplerden dolayı başlayan “dönüşüm”, Avrupa’da binaların korunması ve politik bir hareketle doğmuştur (Maralcan, 2004).

Modern dönemle beraber endüstrinin gelişimi, makine ve seri üretim kavramlarına aşinalığın artmasına neden olmaktadır. Endüstrileşmeyle ekonomik gelişmelerde olumlu değişiklikler yaşanmış ve kişilerin yaşam standartları yükselmiştir. Gelişen teknoloji, üretim tarzında gidilen değişim, sosyo-kültürel koşullar gibi belli bir amaç için yapılan sanayi yapılarının zamanla işlevini yitirip terk edilmesine sebep olmaktadır. Endüstride kullanılan makine hacimleri düşünüldüğünde, depolama, üretim hacmi ve büyüklük gibi sebepler, sanayi binalarının normalden daha büyük ölçülerde olmasını gerektirmektedir. Bina hacminin büyük olması, yapıların şehir

merkezinden uzak konumlandırılmaları gerekmektedir. Değişime uyum sağlayamayan mekânlar, küçük üretim atölyeleri işlevlerini kaybetmekte ve terk edilmektedir. Sanayideki gelişimle yapılar, kent dışına kaydırılmaktadır (Baba, 2015).

19. yüzyıl fabrikaları ve depolarının ekonomik durumdan dolayı kullanımının durdurulması ve sanayi yapılarının kullanım amaçlarının değişimiyle yeniden yapılanma planları başlamıştır (Kliczkowski, 2004). 1950’lilerde başlayan “sanayisizleşme”, o dönem Bronx, Brooklyn ve Queens’te yaşayan iş kesimine ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede iki büyük sanayi yapısı, giyim ve matbaa üzerine çalışmakta, aynı zamanda basımevleri, tekstil fabrikaları, kalıp atölyeleri gibi işlevlere sahip yapılar da bulunmaktadır. Sanayisizleşmenin başlamasıyla üretimdeki işçiler işlerinden olmuş, hizmet sektöründe yer açılmış ancak eğitimsiz işçiler bu durumdan faydalanamamıştır (Baba, 2015). Atölye-yaşam alanına dönüştürülen sanayi yapı kullanıcıları, sanatçıların yanı sıra, akademisyen, mimar ve bohemleri de içermektedir. Kullanıcılar ekonomik şartların yanında, yaşam tarzı, sosyo-kültürel tavır ve siyasi kimlikleriyle de o dönemde etkili olmuştur. 1950’lilerde ideal ev tanımı olarak banliyö evler ve bahçelerden bahsedilirken, terkedilmiş sanayi yapılarındaki yaşam muhalefet olarak nitelendirilmiş, bu yaşam tarzı estetik, ahlak ve toplum açısından olumsuz görülmüştür (Field and Irving, 1999).

19. yüzyılın sonlarına doğru, endüstriyel göçlerin olduğu New York bölgesinde ekonomik değer kaybına uğrayan endüstriyel yapılar, politik ve idari kent yönetimi kararıyla yeniden işlevlendirilmektedir. Endüstriyel miras olarak görülen yapıların, çevreye uyum sağlaması ve konut oluşturma bilinciyle kente uyarlanmalarına karar verilmiştir. Sürdürülebilirlik ilkesiyle, başta ABD, Avrupa ve İngiltere, endüstriyel yapıların, barınma ihtiyacını karşılaması amacıyla 1950’lilerde legal veya illegal olarak alt ve orta gelirliilerin, işletmecilerin bölgeyi boşaltmasıyla yerlerini almış ve kimlik dönüşümünü başlatmıştır (Işıkkaya, 2015).

20. yüzyıldan itibaren yapılarda, ekonomik, teknolojik, sosyal ve kültürel değişiklikler küresel düzeyde dönüşüme sebep olmuş, endüstri binaları kent çeperlerine taşınmıştır. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, kent içinde atıl kalan yapılar, ekonomik ve toplumsal açıdan yeniden işlevlendirilmeye loft yaşam ortaya çıkmaya başlamıştır (Kasap, 2013). Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa’nın eski sanayi şehirlerinin, 1950’de ilk sanatçılar tarafından kullanılmaya başlanıp, 1970’li yıllara

gelindiğinde orta ve üst gelirliilerin dikkatini çeken ve kullanım alanı olarak genişleyen, 150-900 metrekare arası alana sahip, iç mekân özellikleri rahatça okunabilen yüksek tavan ve geniş açıklıklı eski imalat alanlarını yaşam işlevi kullanımıyla, yeni ev tipi ortaya çıkmaktadır (Zukin,1982).

Loft yaşam oluşum sürecinin, ilk dönemi 1950-1970 yılları arası, ikinci dönemi ise 1970-1976 yılları arasında ele alınmaktadır. 1950’lili yıllarda, üretim sektörü endüstrisizleşme ile karşı karşıya kalmış, ekonominin gerilemesini tetikleyen bu durum, Amerika’da çalışan işçi sayısına da yansımıştır. 1950’lilerde sektördeki işçi sayısı oldukça fazla olan üretim sektöründe, ekonominin gerilemesiyle azalmaya başlamış, istihdamın azalması sonucu işçiden alınan verimi arttırmak ve makine kullanımını da fazlalaştırarak denge sağlanmaya çalışılmıştır. Endüstri sektöründe kaybedilen, hizmet sektöründe kazanılmıştır (Pamukçu, 2009).

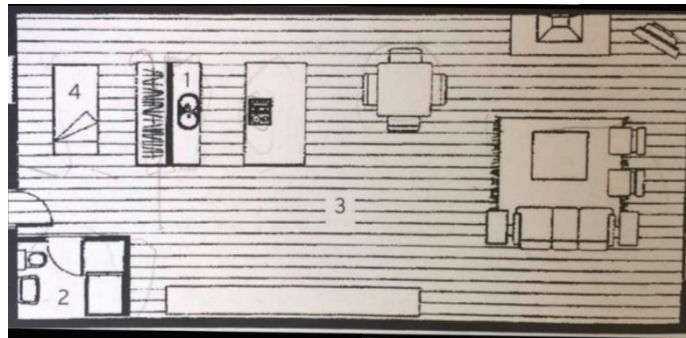
19. yüzyıl ile sanayi yapılarının New York kentinin kırsal bölgelerine geçirilmesi ile çalışan kesim de bölge değişimine gitmiş ve kırsal bölgeye taşınmıştır. Bölge değişimi başlamadan, üretim sektörü toptan satış ve taşımacılık üzerine kurulmuş, konfeksiyon endüstrisi ise ana kaynak olarak tutulmuştur. Diğer bir kaynak olan basın ve yayıncılık sektörü, 1950 ve 60’lı yıllarda iyice kendini belli etmeye başlamış, 70’li yıllarda otomasyona geçilmesi durumunda iş kayıpları artmıştır (Creamer, 1965). 2. Dünya Savaş’ından kaynaklanan ekonomik zorluk süreci devam ederken, üst-orta gelir grubu alt gelir grubuna karşı olumsuz fikirlere sahip bir konum almış, loft bölgelerinin mali açıdan daha akıllıca kullanılması yüksek kira getirecek yatırımların yapılması gerektiğini düşünmüşlerdir anca savaşın başlaması ve 1950’li yıllarda inşaat sektöründeki artışla sanayi yapıları konut olarak kullanılmaya başlamıştır. 1960’larda, endüstrinin tamamen güç kaybetmesiyle üretim sekteye uğramış, birçok sanayi yapısı, üretici ve bina sahiplerinin kötü kullanımlarından dolayı terkedilmeye başlanmıştır.

Manhattan kullanıcılarının yer değiştirmesi, sanayi bölgelerindeki kiraların yükselmesiyle tetiklenmiş ve 1950-1980 yılları arasında şehir merkezi dışındaki bölgelere yerleşmişlerdir. Bu süreç sonunda loft yaşam bölgeleri, yüksek kira sağlayabilen orta ve üst gelir grubunun yatırımlarına açık hale gelmiştir (Jacobs, 1961; akt. Pamukçu, 2009). Kent yaşamının canlanması, loft yaşamın katkılarıyla Amerika’da, bina sahipleri tarafından değil, yatırımcı, sponsor, gayrimenkul ve inşaat şirketlerinin ilgisine girmesiyle kent yönetiminde rolünün olduğu bir sürece girilmiştir.

Dönüşüm, kent çapında, müteahhitler aracılığıyla loft apartmanlar oluşturulmuştur. Loft mekânların Amerika’da ekonomik ve siyasi sebeplerle başlayan dönüşümü, daha sonra Avrupa’da koruma odaklı bir harekete evrilmektedir.

3.3 Loft Yaşamın Avrupa’daki Gelişim Süreci

1950’lerde New York’ta ortaya çıkan loft yaşam, Chicago, Los Angeles, San Francisco gibi başka kentlere yayılmasından sonra Avrupa kentlerine sıçramıştır. Londra’da devam eden loft yaşam tipi, İngiltere’de Leeds, Manchester kentlerine daha sonrasında Fransa, Almanya ve Belçika gibi ülkelerde de kullanılmaya başlanmıştır. Bu ülkelerde yatırımcıların dikkatini çeken loft yaşam ülkelerin sanayi geçmişlerinin ve yapılarının stoku oldukça dönüştürülmeye devam edilmiştir. Londra’nın liman kenti olması ve ekonominin yüzde 80 gibi bir oranının sağlandığı deniz ticareti, Thames Nehri ve limanı ülkenin ekonomisi üzerinde etkili olmaktadır (Zukin, 1982). Limana yakın bölgelerde depolama amacı ile yapılmış binalar mevcuttur. 19. yüzyıl sonlarında ekonomik sebeplerle Amerika’nın öne çıkması, II. Dünya Savaşı’nın etkisiyle beraber, 1951-1980’li yıllarda Londra’da birçok fabrika ve iş yeri kapanmış, birçok işçi işsiz kalmış, çalışan nüfusunda derin bir düşüş yaşanmıştır. Yaşanan ekonomik darbeden sonra, yapıların boşalması üzerine loft mekân için bina yedeği oluşmuştur. Loft kullanıcıları Amerika’da olduğu gibi, sanatçı, akademisyen ve mimarlardan oluşmakta ve bu sayede de soylulaşma başlamış olmaktadır. Soylulaşmanın ikinci dalgasına, orta-yüksek gelir grubunun loft yaşamı yatırım ve tarz olarak çekici bulmasıyla yerleşmesi ile Londra merkezi bir dönüşüm daha yaşanmıştır. Nehir boyunca yapılar, konut ve ofis tipi olmak üzere kullanıma geçmiştir. Limandan uzaklaşan bölgelerde, yaşam tarzı moda olmasından loft yaşam uzak bölgelerde de görülmeye başlamıştır (Baba, 2015).

Şekil 3.4: Duvarsız plan, Blesso Loft, New York, 2005 (Işıkkaya, 2015)

1890-1920 yılları Berlin, endüstrinin hızının nüfus artışına sebebiyet vermesi ve sanayide ulaştığı noktada, Avrupa'nın en büyük sanayi şehri olmaktadır. Ekonomik sebeplerin ayırdığı alt ve üst gelir grupları kentte farklı bölgelerde ikamet alanlarını tercih etmektedir. 1945 yılı Berlin, mühendislik ve teknolojiadaki performansında ulaştığı nokta endüstride sağlam bir noktada durmakta ve bu sebeple 'Electropolis' olarak anılmaktadır. II. Dünya savaşıyla kent, sosyal, ekonomik ve endüstriyel açıdan değer kaybetmekte ve sanayide tamamen durma noktasına gelmiştir. Yapıların çoğu yıkılmış kalanlar ise boşaltılmıştır. Kalan binaları, fabrika, konut, depo, üretim atölyeleri oluşturmaktadır. Daha sonrasında loft yaşam keşfedilmesiyle beraber, kentte yapı stoku hazır bulunmuş, New York ve Londra'dan sonra yatırımcıların rolü ile loft piyasası başlamıştır. Loft mekân kullanıcıları daha önceki grup tarafından, öğrenci, sanatçı ve tasarımcıların düşük maliyetle maksimum mekân kazanmaları amacı ile kullanılmaktadır (Dijin, 2004).

Doğu ve Batının birleşmesi loft talebinde artışa sebep olmakta ve yasakların kalkmasıyla Berlin'de yaşam tekrar tanımlanmaktadır. Loft mekânlarda, ev-işyeri birlikte kullanılmaktadır. Kullanıcıların sanatçılar olduğu grup zamanla, sanatla ilgilenen ve kolektör olan orta sınıf grup veya loft yaşamı çekici bulan kişilerin de eklenmesiyle çeşitlenmiştir. Dini yapıların dönüştürüldüğü Fransa'da loft kavramı, 1980'lerde bilinçli şekilde kullanılmaya başlanmış, sanatçıların minimum maliyette yaşayabilecekleri mekân arayışları New York'ta olduğu kadar loft yaşamının yerleşmesinde etkili olmamış bunun sebebi, sanatçıların ve sanat yapmak için dışarıdan Paris'e gelen insanların, 1880-1930 yıllarında sanatı yoğun bir şekilde gerçekleştirdiği şehir olmasından dolayıdır. New York'ta var olan yapı stoku Paris'te yer almamakta, boyut olarak daha küçük fabrika, atölye ve depoların dönüştürülmesi ile ortaya çıkmıştır (Pamukçu, 2009).

Şekil 3.5: Henry Ossawa Tanner sanatçı loftu, Paris, 1900 (Işıkkaya, 2015)

Paris'te dönüştürülen ilk loft örneklerinden, Paris'in 10. bölgesinde Buisson Saint Louis sokağında bulunan eski depoların dönüştürülmesiyle oluşturulmuştur. 19. bölgede yer alan eski alcatel fabrikasının dönüştürülmesi sonucu bir kukla atölyesi ve sonrasında mimar Jean Nouvel'in stüdyosuna dönüştürülen ilk örneklerden sayılmaktadır (Işıkkaya, 2015).

3.4 Loft Yaşam Gelişim Sürecinde Soylulaştırmanın Etkisi

Soylulaştırma, Merriam-Webster Dictionary'de, orta ve üst gelirli insanların ayrımı, genellikle daha fakir kullanıcıların yerinden edilmesiyle sonuçlanan, bozulan bir alanda (kentsel bir mahalle gibi) ev ve işletmelerin onarılması ve yeniden inşa edilme süreci" olarak tanımlanmaktadır. Oxford Learnes Dictionaries'de ise, değişime uğrayan, eski ve bakımsız bölgelerde bulunan evlerin fiziksel iyileşmenin yanında bölge sakinlerinin bu iyileşmeyle yerlerini diğerlerine bıraktığı süreç olarak ifade edilmektedir (Oxford Learnes Dictionaries).

Soylulaştırma 50 ve 60'lı yıllarda, New York ve Londra gibi ülkelerde karşımıza çıktığını belirtmektedir. Soylulaştırma, dar gelirli kimselerin bulunduğu eski, atıl ve köhne olarak betimlenen alanların, orta ve üst seviye gelirli kimseler tarafından, fiziksel iyileştirme ve sosyo-kültürel açıdan yeniden şekillendirilmeyle meydana gelmektedir (İslam ve Ciravoğlu, 2006). Soylulaştırmanın gerçekleştirildiği, çöken bölgede değerini yitiren mekânların, yatırımcılar tarafından fark edilip, yaşama, çalışma veya yatırım amacıyla, mekân kalitesi artan bölgeler yaratma isteklerinden bahsedilmektedir. Dönüşüme uğrayan mekânlar, sanatçı ile başlayan yatırım sahiplenilir, satın alınır veya kiralanmaktadır. Soylulaştırmanın, fiziksel mekânla

sınırlı kalmadığı, kullanıcı ve ait olduğu alanı da değiştirmekte, kültürel üretimin gerçekleştiği ve sonunda da kültürel tüketimi odağı olmaktadır (İnce, 2007).

Soylulaştırma, 1964'ten itibaren “gentrification” ortaya çıkmakta, Loft yaşam oluşurken, ev işlevini kazanmadan önce üretim için kullanılan yapıların sahipleri ve onların iş gücü, sanayi yapılarının işlev değiştirmesiyle bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Sanatçıların bölgeye yerleşmesiyle, yaşam tarzları, sosyo-kültürel yapıları ve bölgede kendi yaşam standartlarını kurmalarıyla beraber soylulaşma başlamıştır. Sanatçıların bu akımın öncüleri olduğu, kullanıcı profiline değişimi ve bölgedeki sosyal yapının değişiminin başlaması üst gelirli kişilerin yatırım konusunda ikna etmektedir. Bölgedeki sosyal yapı değişmekte ve kent merkezi yatırım açısından mantıklı hale gelmektedir (Işıkkaya, A., 2015). Loft yaşam, sanayi devrimi sonrası, modern sanayi yapılarından, post modern yaşam ve çalışma alanlarına evrilmektedir. Başta üretim odaklı olan tek tip yapılarken daha sonrasında hem üretim ve tüketim odaklı yaşam ve çalışma alanlarına dönüşmektedir (Baba, 2015).

Sanayisizleşme ile Amerika ve Avrupa’da başlayan değişim ve gelişime ek olarak II. Dünya savaşı ile kentsel çöküşe sebep olması ilişkilendirilmektedir. Kentlerin yeniden yapılandırılması ve sanayi yapılarının korunması ile başlayan kavram Türkiye için göçle büyüyen kentlerin, yer değiştiren nüfusun yarattığı çöküşün sebep olmasından doğmaktadır. Avrupa ve Amerika’da 1950’lilerde başlayan bu süreç, İstanbul’a 80’lerde gelmekte, soylulaştırmadan bahsedilmesi, terk edilen bölgelere, farklı insanların geri dönüş süreci ile başlamaktadır. Soylulaştırmadan bahsederken, üç ivme noktası belirlenmekte, kapitalist rant sağlama amacıyla müteahhitler ve kentsel değişimlerden pay edinmek isteyen kurumlardan bahsedilmektedir. İkinci olarak, devlet ve devletin kent üzerinde yaptığı girişimlerden söz edilmekte, özellikle turizmle İstanbul’un sloganların içinde bir simge haline getirilmesine değinilmektedir. Üçüncü ivme olarak ise, kullanıcılar ve onların başlattığı soylulaştırma olarak tanımlanmaktadır. Kendi arzu ve standartlarını sağlamak amacıyla kent içerisinde bir yer edinmek isteyen toplumun bir kesimi, kapitalist düzenle bazı ayarlamalar yapmaktadır. Kapitalist düzene, Soho örnek gösterilip, sanatçıların yerleşmesinden sonra kapitalistlerin belediyenin de katkılarıyla bölgede yaptığı değişikliklerden bahsedilmektedir (Keyder, 2006).

Soylulaştırma yani, ‘gentrification’ yani ‘seçkinleştirme’, 1980’lerde dünyada sistem değişikliğine gidildiği, sanayi yoğunluğundaki azalmayla birlikte çevre ülkelere hatta metropollerden taşraya kayma yaşandığı ve seçkinleştirme için bir boş alan doğduğundan bahsedilmektedir. Limanların yer değiştirmesi ve yeri değişen limanların arkasında bıraktığı şehirlerin tam ortasında bulunan koca boşluklardan doğan potansiyel bölgelerin oluşumundan bahsedilmektedir. Bu oluşumun 15-20 yıldır, Londra’dan başlayıp New York, Amsterdam vb. noktalarda kilit limanları takip ettiğine değinilmektedir (Bilgin, 2006).

3.5 Loft Yaşam Alanlarında Mekânsal Ölçütler

Loft mekân , kullanıcı istekleri ve yapının elverdiği esneklik ile birçok farklı şekilde çözümlenebilmektedir. Mekânın duvarsız hacmi yapının fazlasıyla kişiselleştirilebilir kılınmasında en etkili ölçüttür. Loft mekân tasarlanırken, dönüşümünden önceki işlevin tamamıyla ortadan kaldırılmaması beklenmektedir. Yapının ilk işlevinin gerektirdiği karakteristik özelliklerin maksimum ölçüde korunması gerekmektedir. Sanayi yapılarının değerli görüldüğü ve yeni atılan adımların, yapıya saygı ile yaklaşılmasını gerektirmektedir. En önemlisi kullanıcısının, kendi hayatındaki yeri, kimliği, arzu ve isteklerini, daha da önemlisi kendini gerçekleştirebildiği bir alan yaratmaktadır.

Loft yaşam mekânı, var olana minimum müdahale ile gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Loft mekân, geçmişi silmeden yeniye dönüşümü sağlanarak farklı ve kişilikli bir yaşam biçimini oluşturur. “Kişilikli” ile anlatılmak istenen ise, kullanıcının beklenti ve arzularının farklılaşması ve oluşturulan mekânın bu isteklere ayak uydurabilecek esneklikte olması anlatılmak istenmektedir. Başta Amerika olmak üzere, Sanayi Devrimi (1848) ile liman bölgeleri yerleşim alanı olarak seçilmekte, kente gelen ürünlerin depolanması veya üretimde kullanılan makinelerin hacimleri sebebi ile duvarsız, yüksek tavanlı ve hacimsel olarak büyük yapılar gerektirmektedir. Gün ışığından faydalanabilmek adına duvar boyunca pencere kullanılan endüstri yapılarının konstrüksiyonu çelik ve dökme demir ile kurulmaktadır.

Loft mekânların ölçütleri, metrekareleri 150-900 arası değişmekte ve 3,5-5 metre arası tavan yüksekliklerine sahip olmaktadır. Loft yapının, yeniliğe açık, sergileme amaçlı kullanışlı alanlar olmasına değinilmektedir.

Dönüşüme uğrayan endüstri yapılarının temel mekânsal özelliklerinden yüksek tavan ve boydan boya pencere kullanımı, geniş duvarsız alan içerisinde yapı için kuvvetli bir ışık kaynağı yaratmaktadır. Duvarsız plan, mekânda çözümlenecek hacimler için bu ışıktan maksimum fayda sağlanmasına olanak tanıyacaktır. Duvarsız plan, hacimler arası daha yumuşak bir geçiş sağlanması, kişinin mekânda daha serbest olmasını, geçirgen alanlar yaratılmasını desteklemektedir. Yüksek tavanın vermiş olduğu ferahlık ve kişinin isteğine bağlı olarak kat eklenebilme olanağı sunmaktadır. Bu kat ekleme çözümü, tasarlanan alanlarda işlevler arası bir bölünme sağlamış, yaşama alanı ile yatak odalarını duvar kullanmadan birbirinden belli bir ölçüde ayırabilmek için araç olmuştur. Aynı zamanda bu iki katı birbirine bağlayan dikey elemanların sadece işlevsel değil, bir o kadarda sergilenebilecek tarzda çözümler kullanılmaktadır. Teknolojinin ilerlemesi teknik ve malzeme çeşitliliği ile ilk loft yaşam örneklerinden çok uzaklaşmadan ancak geçmişe atıfta bulunarak farklı çözümlerden faydalanabilmekte, birtakım yapı elemanlarını (perde, seperatör, raf sistemi, dolap vb.) kullanarak gerekli alanlarda mahremiyet yaratılabilmektedir (Zukin, 1982).

Şekil 3.6: Loft mekân örneği (Maralcan, 2004)

Loft yaşamda mekânsal özelliklere gelindiğinde, oluşturulan plan serbest, bölme duvarların olmadığı geniş açıklık ölçütüne sahip oldukları, sanatçılar için çalışabilecekleri atölyelerin yanında kendilerine yaşama alanı oluşturabilecek büyüklükte karma kullanım sunması, çalışmanın gerektirdiği ışık ihtiyacını karşılayan, boydan boya pencerelere sahip olması, geçmişe gönderme yapan, halihazırda var olan malzemelere dokunulmamakta ve bu sayede mekân geçmişe atıfta bulunmaktadır. Serbest plan sayesinde, iç mekân tasarlanırken kullanıcıya esneklik sağlayan, üretimin yapıldığı devasa dökme demir yapılar oldukları bilinmektedir. Sanatçıların barınmayı

seçtiği, geniş açıklıklı ölçütüne uyan, eski sanayi yapılarından oluşturdukları loft yaşamda, ürettikleri sanatsal işlerin de yer aldığı, sanatçıların yaptığı işlerin sergilenmesine olanak sunmaktadır. Loft yaşam, kullanıcısına hem barınma hem üretim hem de sergilemenin bir arada yapılabildiği kompleks bir yaşam biçimi sağlamaktadır.

Teknolojik ilerleyiş ve devrin değişmesi ile loft yaşam daha yaşanabilir hatta alt gelir grubundan çıkıp orta ve son olarak da üst gelir grubunun karşılayabileceği maddi tutarlılığa ulaşmış, aşırı lüks konutlara evrilmektedir. Loft yaşam, bu süreçte bir tarz olarak konut tipleri içerisinde yer almaktadır. İç mekân düzenlemelerinin yanında, sanayi yapıların dış cepheleri de bir o kadar dikkat çekmektedir. Eski işlevi üretim olan ve bu amaca uygun bir şekilde inşa edilen sanayi yapıları, dış cephede herhangi bir bakım görmemiş ve değişiklik de geçirmemiş, dolayısıyla diğer konut binalarından oldukça farklı ve orta sınıfın tercih edebileceğinden çok uzak bir tavır sergilemekte ve marjinal sayılmaktadır (Işıkkaya, A., 2015).

Şekil 3.7: Loft with Love, loft yaşam örneğinin iç mekân düzenlemesi (URL-7)

Loft yaşam, kapı, duvar ve koridorun minimumda tutulduğu, mekânın çokça ışık aldığı, yaşamın içeride açık şekilde sürdürüldüğü bütüncül bir yaklaşıma sahiptir. Genelde büyük hacimlere sahip olan loft yaşam, yatay düzlemde kesintiye uğramadığı gibi, düşeyde de bu vurguyu sağlamaktadır (Baba, 2015).

Şekil 3.8: Tuğla duvarlar, yüksek tavanın rahatça okunabildiği bir örnek (URL-8)

Fabrika ve depo olarak kullanılan liman işletmelerinin konut alanlarına dönüştürülmesiyle ortaya çıkan loft yaşam, Hudson ve East nehirleri arasındaki, New York Manhattan semti Soho bölgesinde, dökme demir karkas yapılarında başlaması ve yapısal özellikleri, 5-6 katlı, geniş pencereli, yüksek tavanlı, tuğla cepheli, geniş açıklıklı, iç duvarları olmayan ‘yekpare’ mekânlar olmaktadır (Field, 1999). Tavan yükseklikleri, 3.6 ile 4.6 arasında değişmekte, kemerlerle ve kolonlarla desteklenen strüktüre sahip olmakla beraber, zeminde meşe, pencere pervazlarında ise bakır kullanımından bahsedilmektedir. (Işıkkaya, A. 2015).

Loft yapılar 1850’lerde dökme demirle inşa edilen, endüstriyel kullanımın “evcilleştirilmesi” olarak ifade edilmektedir. Geniş alanlara sahip binaların depolamaya uygun olması, mekânı dökme demir kaset tekniğiyle yapılandırılması, temiz ve bölünmeyen cephe elde edilmesini sağlamakta dolayısıyla bolca ışık alabilen geniş ve yüksek mekânlar yaratılabilmektedir. Loft mekân oluşumunda, binanın fonksiyonel ve malzeme özelliklerinin korunarak tasarlanması önem arz etmektedir. Yapının, asma platformu, esnek oda bölmelerinin orijinal haline sadık kalarak eklenmesine dikkat edilmektedir. Loft mekân, toplu konut ya da apartman tipi konutların esnek olmayan çözümlerinden farklı olarak, planlanırken birbirinden çok farklı çözümler üretildiği görülmektedir (Maralcan, 2004).

Loft yaşamda mekânsal ölçütlerde belli kriterler aranmakta, mekânın çevresini karakterize eden ölçütler içermektedir. Mekânsal ölçütler, dönüşüm, geniş açıklık-serbest plan, yüksek tavan, çıplak strüktür, boydan boya cam olarak belirlenmektedir (Baba, 2015).

Dönüşüm, 1950’li yıllarda ortaya çıkan loft yaşam, var olan yapıların değişmesiyle meydana gelmiş, kullanılmayan sanayi yapılarının, tekrar tüketim çarkına entegrasyonu ile oluşmuştur. İlk kullanıcı grubu sanatçılar olan loft yaşam, daha sonrasında burjuva üyelerinin dikkatini çekmiş ve kullanımına geçmiştir. Loft yaşam, mekânın karakteristik özellikleri ve kullanıcı tercihleri doğrultusunda, birbirinden tamamen farklı planlanabilmektedir. Loft yaşam, serbest plan ölçütü sebebiyle, kullanıcısının mekâna şekil vermesi ve estetik sağlamasında oldukça esneklik sağlamaktadır (Baba, 2015).

Şekil 3.9: Santral İstanbul iç mekân görünümü (URL-9)

Loft yaşam, “*dönüşüm*” üzerinden oluşmuş ve günümüzde hala değişime devam etmektedir. Geçmişte, alt gelirli grubun belli şartlar çerçevesinde tercih etmiş olması günümüze yaklaşırken orta ve üst gelirli sınıfın ilgisini çekmesi ile yatırıma dönüşmüş ve biraz da olsa şekil değiştirmiştir. Loft yaşama sahip olmak için, bir sanayi yapısına girilmesi gerekmekte, mevcut yapıların herhangi bir katına yerleşerek veya sıfırdan bir yapı inşa edilerek içerisinde kendilerine loft yaşam alanları yaratabilmektedirler. 1970’lerde, loft yaşam ekonomik ve estetik açıdan dönüşüme uğrayarak, orta ve üst gelirli kişiler tarafından daha çok benimsenmeye başlanmıştır. Dönüşüm kriterleri olarak, endüstriyel yapıların yapılma amaçları doğrultusunda, işlevin gerektirdiği minimum müdahaleler ile gerçekleştirilmektedir.

Şekil 3.10: Maslak Tekstil Fabrikası (URL-10)

Loft yapılarında, mimari, mekânsal, strüktürel, bağlamsal ve işlevsel açıdan dönüşüm kriterlerine değinilmektedir. Loft mekânlarda, *mimari* karakterin korunmaya değer olup olmamasının önem taşıdığı, var olan özelliklerin yeni tasarıma etki ettiğinden bahsedilmektedir. Binanın, mekân, strüktür, işlev ve mimari karakterinin incelenmesi, yapılacak müdahaleler adına önem taşımakta, dönüşüm olasılıklarını belirlediğine vurgu yapılmaktadır (Büyükarşlan ve Güney, 2013).

Binanın var olan *mekânsal* düzeninin, mekâna uygulanacak olan dönüşüm için temel kriter olduğu, dönüşümün işlev ile şekilleneceği, müdahale ederken hacimsel ve strüktürel düzenin yansıtılması ön planda tutulmaktadır. Binaya kazandırılan *işlevin*, bünyesinde bulunan mekânlara ve felsefesine bakılması gerektiği, işlevin yenilenmesinin yeniden bir tasarım yapmak anlamına geldiğini savunan Kuban, belli sınırlar içerisinde özgür olduğunu vurgulamaktadır (Mesutoğlu, 1995). Söz konusu binalarda, yapıya yüklenecek işlev, tek başına değil bağlamla beraber kurgulanmalı, bellek, fiziki koşullar, kent kimliği düşünülerek belirlenmelidir. *Strüktürel* değerlendirme yaparken, yapının okumasının doğru yapılması, ek müdahalelerin tahribat onarma amacıyla yapılması gerektiğine değinilmiştir. *Bağlamsal* açıdan bakıldığında ise, yapının çevresiyle bir bütün oluşturduğu ve onu değiştirme gücüne sahip olduğundan, kente sosyolojik açıdan etki ettiğinden bahsedilmektedir (Büyükarşlan, Güney, 2013). Avrupa ülkeleri, kullanılmayan binaların çürümeye mahkûm olması ve çevreden yükselen binaların şehrin kimliğine etki etmesiyle, binalarını yeniden işlevlendirmek istemektedir (Baba, 2015).

Şekil 3.11: Kasımpaşa Tuz Ambarı (Güney ve Arslan, 2013)

Geniş açıklık-Serbest plan, ticari veya endüstriyel işlevler için yapılmış binalara girilmesiyle başlayan loft mekânların, bu kadar yüksek ve tek bir alandan oluşmasının sebebi, endüstri makinalarının büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Makinaların içeri sığabilmesi için mekânların belli bir yükseklik ve genişliğe sahip olmasını gerektirmektedir. Mekân içerisinde kullanılan eşyalar, perdeler veya kot farkı kullanılarak birbirinden ayrılabilir. Endüstri binaları mekân özellikleri bakımından hacimsel olarak ön planda olmakta, mekân büyüklükleri itibarıyla, çevrede algılanması kolay, “yer işaretleyen” yapılar olmaktadır. Hacimsel büyüklükleri, sonrasında farklı işlevler için kullanılmalarında avantaj yaratmaktadır. Mekân da bölme duvar çok az veya yoktur (Büyükarıslan ve Güney, 2013).

Yüksek tavan, loft mekânların yaşam alanı olarak kullanılmalarından önce endüstri makinaları ölçeğine göre tasarlanmaktadır. Mekânların, ticari işlev gösteren alanlar olması, makinaların işleyebilmeleri için belli bir alana ve buhar makinalarının özellikle de belli bir yükseklik ihtiyacını doğurmaktadır (Baba, 2015). Endüstri yapıları, tavan yükseklik ihtiyacı diğer yapıların üç katına denk gelmektedir (Büyükarıslan ve Güney, 2013).

Şekil 3.12: Loft yaşam mekân örneği.//Asma kat kullanımı (URL-11)

Çıplak strüktür, loft yapıların tuğla duvarları, ortada bulunan yük asansörleri, brüt zemin, tavan, tesisat boruları ve havalandırma sistemi açık çözümlenmektedir. Kiraların düşük olması sanayi alanların kullanılma sebebinin başında gelmesine rağmen, bölgenin merkeze uzakta olması, kir ve ses faktörü ise kesinlikle dezavantaj olarak görülmektedir. 1970’lerde, çıplak gözle görülebilen ahşap zemin, kırmızı tuğlalı duvarlar ve cephe halkın dikkatini çekmektedir (Zukin, S, 1982).

Şekil 3.13: Loft yapının yük asansörü, (Kasap;2004)

Endüstriyel yapı işlevlerinin başında üretimin gelmesi, hacimce büyük ve ağır sanayi makinalarının kullanıldığı alanlar olması sebebiyle, strüktür malzemeleri diğer yapılara göre daha dayanıklı seçilmekte, iklim değişikliği ve bilinçsiz müdahale ile yıpranmalar gerçekleşebilmektedir. Bu yüzden tekrar işlevlendirilirken, güçlendirme amaçlı yapının strüktürüne saygılı bir şekilde müdahalesini gerektirmektedir (Büyükarıslan ve Güney, 2013).

Gerçek ve doğal loft mekân türlerinde özellikle strüktür olduğu gibi açıkta bırakılmaktadır. Bunun sebebi, maddi yetersizliklerden dolayı yerleşen sanatçıların, iç mekân düzeninde harcaabilecekleri maddi güce sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Loft mekânın yaşam koşulları konforsuz bulunmaktadır. Loft mekânların endüstriyel yanı, var olan karakter ve strüktürünü oluşturan malzemelerle yansıtılmaktadır. Mekân duvarlarında kullanılan tuğladan kirişlerdeki betona kadar bakıldığında, yapının hacimsel vurgusu ön planda tutulmaktadır (Baba, 2015).

Boydan boya pencere, endüstri yapılarının tek parça geniş alana sahip olması ışığın yapı içerisindeki yerini zorlaştırmaktadır. Gün ışığından maksimum yararlanabilmek amacıyla kullanılan pencere boyutları oldukça abartılı ve yapının hemen hemen her cephesinde konumlandırılmaktadır (Karagöz, 2007).

Şekil 3.14: Pencere ve mekân ilişkisi (URL-12)

Loft mekânın kullanıcıya sunduğu doğal aydınlatma faktörü, yaşam işlevinin yanında atölye olarak kullandıkları mekân için avantaj olarak görülmektedir. Üretim işlevinin verdiği düzenleme açısından, sanayi yapı cephelerinde hatta bazen çatısında da pencere kullanılmaktadır. Bunun sebebi, mekânların çok büyük olması, yeniden işlevlendirilen yapıların mekân çözümlemelerinde, ışık alma problem yaratabilmektedir (Maralcan, 2004).

3.6 Loft Yaşam Alan Türleri

Loft yaşam, 20. yüzyıl ortalarında terk edilen depo, ambar fabrika ve küçük atölyelerin endüstriyel işlevlerini kaybetmesi sonucu dönüşmeleriyle oluşmuştur. Loft mekân bir süre sonra, üstlendiği işlev ve tasarım yaklaşımı da dahil olarak çevrede kabul görmüştür. Var olan endüstriyel yapıların dönüşümüyle meydana gelen loft mekânlar, artan popülerliği ve doğurduğu talebin karşılanma amacı ile “loft” bir konsept olarak endüstriyel işlev taşımayan başka yapıların da dönüştürülmesi veya bu konseptle sıfırdan binaların oluşumuna sebebiyet vermiştir.

Endüstriyel yapı fiziksel koşulların temel ölçütleri, oluşturulan mekâna aktarılmaya çalışılmış, birebir oluşum mümkün olmasa da farklı tipler sağlanabilmiştir. Loft mekân çeşitlenmesi, beş mekânsal özelliğin ne derece karşılandığı ve mimari tasarımıyla farklılaşmaktadır. Tamamen ihtiyaca yönelik şekil alan loft mekân, zamanla dönüşüme devam etmekte, orta ve üst gelirli kişilere hitap etmeye başlamaktadır. Dönüşüm sırasında; “doğal”, “gerçek”, “ara”, “sahte”, “yeni” loft olmak üzere bugün beş farklı loft türünden bahsedebilmektedir.

3.6.1 Doğal Loft

Doğal loft, 19. yüzyıl sonlarında, çelik karkas, bakır gibi malzemelerle üretilmiş endüstri yapılarıdır. Başta sanayi yapısı olmaları, amaçlarının üretim ve üretilenin depolanması, ambar gibi işlevleri olan, ekonomik sebeplerle sanayinin gerilemesi ve üretimin durmasıyla zamanla işlevini kaybetmiş ve boşaltılmıştır. Atıl kalan yapılar, ömrünü tamamlamayan binalar olduğundan ve bulunduğu bölgede yaşayan kişilerin huzursuzlukları da göz önüne alındığında işlev değişikliğine uğramaktadır (Baba, 2015).

Doğal lofta, Ham (raw) loft veya Sanatçı (Artist’s) loftu da denilmektedir (URL-13). İşlev değişikliği yaşayan yapılar, sanatçının hem yaşam hem çalışma alanı olarak kullanımına geçmektedir. Yapısal ölçüt olarak bahsedilen çıplak strüktür, kullanıcının maddi yetersizliklerinin yanında yapıya dokunma izinlerinin de olmaması sebepleriyle genellikle olduğu gibi kullanılmasıdır. Doğal loft, kullanım amacı olarak evi barındırmamakla beraber, ev olması için gerekli şartları tam olarak yerine getirmeyen mekânlardır (Karagöz, 2007).

Şekil 3.15: Doğal Loft örneği (Field, M., Irving, M., 1999).

Doğal Loft, tamamlanmamış mekânlar olarak tanımlanmakta, sebebi içerisinde lavabo, mutfak veya tuvalet birimlerini içermeme ihtimalinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Tuvalet ve mutfak gibi mekânların olmadığı loft yaşamda, bu tarz ihtiyaçlar ortak kullanım alanlarında giderilmektedir (URL-13).

Doğal loft mekân özellikleri göz önünde tutulmakta, strüktür sistemi tamamen açıkta ve kolay okunabilir durumdadır. Mekân, kullanılmışlığın göz önünde tutulduğu, tesisat borularının paslı görünümü kolay algılanabilmektedir. Doğal loft mekânlarında ısıtma tesisatı bulunmamakta, bölücü duvarların olmadığı, ortalama 185-1000 metrekarelik alanlarda, tavan yüksekliği 3-10 metre arasında değişen, çıplak strüktür ölçütünü karşılamaktadır. Doğal loft olarak bilinen yaşam alanları, 1950’li yıllarda ekonomik kolaylık açısından sanatçıların barınma mekân ı olarak tercih ettiği yapılar olmuştur. Loft mekân olma ölçütlerini tamamen karşılayan, bir akım olarak değil aslında birtakım zorunluluklardan kullanılmaya başlanmış, binalar içerisinde konut konforunu sağlayamamaktadır (Baba, 2015).

3.6.2 Gerçek Loft

Sert (Hard Loft, True Loft, Authentic loft) loft olarak da adlandırılan bu tür, aslında gerçek loftların yapısal özellikleri ve strüktürünün korunarak bir miktar onararak veya düzenlenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Gerçek loftlarda olduğu gibi, zemin ve tavandaki beton detaylar, duvarlardaki tuğla veya taş malzemenin açıkta bırakıldığı, tesisat borularının gizlenmediği, tavan yüksekliği 3 ile 10 metre arasında, alan genişliğininse 185 ile 1000 metrekare arasında değişiklik göstermektedir. Mekânda var olan pencerelerin yanında, tavanda da pencereler bulunabilmektedir (Baba, 2015).

Sert loft denmesinin sebebi, endüstriyel strüktürün korunarak vurgulanmasından gelmektedir. Mekân da tercihen, orijinal (mevcut) duruma dokunmamaktır ancak bazı

durumlarda kullanıcı, minimum müdahalede bulunabilmektedir. Bu müdahalelerde önemli olan, yapının karakterini bozmamaktır. Mekâna yapılacak müdahaleler, zeminde önceki dokuya uyumlu bir malzeme seçilmesi, duvarlara alçı ve boya eklenmesi gibi farklı uygulamalar içermektedir. Tesisat açıkta ancak yapının eski olması bazı tesisat sistemlerinin elden geçirilmesi hatta yenilenmesini gerektirmekte, bazen de asma tavan ile bu sistem gizlenebilmektedir. Tavan neredeyse hiç dokunulmayan öge olmakta, çatıyı destekleyen kolon kiriş gibi strüktür malzemeleri olduğu gibi kullanılmaktadır. Endüstri yapılarını oluşturan betonarme, taş ahşap gibi malzemelerin yanı sıra, duvar ve zemin gibi yüzeylerde farklı olarak ancak yapıya uyum sağlayacak, boya, alçı, mozaik, halı gibi malzemelerde eklenebilmektedir (Baba, 2015).

Loft mekânın konut olarak kullanılabilmesi için, oturma alanı, yatak odası, banyo ve mutfak birimlerini içermesi beklenmektedir. Mekân içerisinde, oturma alanı ana mekânda bulunup, giriş hol gibi birim içermemekte, alanın doğası olan tek parça olma durumu elden geldiğince korunmaya çalışılmaktadır. Sergilenmek istenen dekoratif parçalar genellikle oturma alanı olarak düşünülen yerde kullanılmakta ve bazı durumlarda yatak odaları sabit olmayan seperatörlerle ana alandan ayrılabilir. Ayrılmak istenen bölgeler için, mekân yeterli tavan yüksekliğine sahipse asma kat ile sağlanmakta ve banyo çözümü yatak odasıyla aynı alan içerisinde arada ayırıcı bir materyal kullanımı ile sağlanmaktadır (Karagöz, 2007).

Loft mekân asma kata sahip ise, mutfak ve banyo asma katın altında çözümlenmekte, böylece ıslak hacim tavanla sınırları belli hale getirilmektedir. Loft mekânın serbest plan düzeni, gerekli durumlarda perde, tavana kadar uzanmayan alçıpan seperatör kullanımıyla bölünebilmekte veya alanda kullanılan mobilya kullanımıyla sınırlamalar sağlanabilmektedir. Bütün mekân planlaması, binanın doğasına aykırı ve aşırı olmayan dokunuşlar gerektirmektedir. Mekân içerisinde yapılan müdahalelerin sebebi, doğal loftun konut işlevinde yaşamaya elverişli alanlara sahip olmama durumundan kaynaklanmaktadır (chicagoloft.net).

3.6.3 Ara Loft

Loft mekânlar benimsendikten sonra, dönüşümü devam etmiştir. Ara loftlar, gerçek loft gibi dönüştürülmüş, çıplak strüktürün yapıya kattığı endüstriyel izleri gizlemek veya ortadan kaldırmaya yönelik adımlarla oluşturulmuştur. Duvarlar, alçı sıvayla kapatılarak üzerine, kâğıt, boya, kaplama malzemeleriyle kapatılmakta, endüstriyel dokudan uzaklaşmaktadır. İç mekânında alınan dekoratif kararlar da endüstriyele vurgu yapmaz, daha esnek malzemeler seçilmektedir (Baba, 2015).

Dikkat çekici mekânsal çözümlmeleri sebebiyle loftun yayılması, mekân içerisinde birçok farklı tasarım fikrini de doğurmuştur. Ara loft diğer adı ile “medium loft”, endüstri yapılarına maksimum müdahale yapılmasıyla dönüştürülerek oluşturulmaktadır. Yapının temelinde bulunan mekânsal özelliklerin müdahale sonucu yok edilmesi veya gizlenmesi ile oluşturulmuş mekânlar olup, tasarımında güncel malzemeler tercih edilmektedir. Bu müdahaleler loft ölçütlerinden “çıplak strüktür” şartının sağlanmadığı, tavan, duvar ve zemine ekstra müdahaleler yapıldığı bilinmektedir. Ara loftta strüktür birimi kirişin asma tavanla saklanmakta, ısıtma ve havalandırma tesisatı işler durumdaysa gerçek loftta olduğu gibi kullanımına devam edilmektedir. Tesisat sistemleri kullanım dışı kaldıysa yeniden düzenlenmektedir. Sonuç olarak, yüksek tavan, boydan boya pencere, geniş açıklıklı ve dönüşümü sağlayan ara loft çıplak strüktür ölçütünü karşılamamaktadır (URL-14). Mekân organizasyonu bakımından ara loftlar, gerçek loftlarda olduğu gibi yatak odasını imkanlar dahilinde asma katın altında çözümler eğer mümkünü yoksa, tefriş elemanları veya bir takım bölücü birimlerle ana alandan ayrılmaktadır. Banyo ise bölücü elemanlarla ana alandan kesin bir şekilde ayrılmaktadır.

3.6.4 Sahte Loft

Sahte loft diğer adı “yeni sert loft” (new hard loft, fake loft) olarak bilinen yapılar, “dönüşüm” ölçütü dışında kalan ölçütlerin bulunduğu mekânlardır. Zamanla artan talep ve kısıtlı sanayi yapılarının yetersiz kalmasıyla, sıfırdan betonarme yapıların inşa edilmesiyle elde edilmektedir. Endüstri yapılarının konumlandığı alanların dışında, sıfırdan inşa edilmeleri sebebiyle, şehrin başka bölgelerinde de yer alabilmektedir. Sahte loft, geniş açıklık, boydan boya pencere, yüksek tavan ve çıplak strüktür ölçütlerini karşılamakta, endüstriyel karakter oluşturabilmek amacıyla, taş tuğla ahşap gibi malzemeler kullanılmaktadır (URL-14).

Loft mekânların diğer türlerinde olduğu gibi mekânsal ölçütlerin sağlanamadığı noktada taklit edilerek istenilen etki kazandırılmaktadır. Loft mekân yaratmak için gerekli olan sanayi yapısı zorunluluğu ortadan kalkmakta ve sıfırdan bir yapı ile loft yaşam elde edilebilmektedir.

Loft mekânsal özelliklerinden, geniş pencere, yüksek tavan, çıplak strüktür ve duvarsız plan şartlarını sağlamakta, kullanılan taş, ahşap ve tuğla gibi malzemeler ile endüstri tipi yapılara öykünme sağlanmaktadır. Sahte loft mekânsal örgütlenmede gerçek loft mekânlarında tercih edilen uygulamalardan, yatak odalarının ıslak hacimler ile aynı mekân içerisinde çözülmekte, tercihe bağlı bölücü eleman aracılığı veya asma kat kullanımıyla birbirinden ayrılabilen veya açık bir plan olarak tek mekânda çözülebilmektedir (Karagöz, 2007).

Mekân organizasyonu açısından da gerçek loftlardaki gibi, imkân varsa asma kat kullanılmakta yoksa belli elemanlarla ana alandan ayrılmaktadır. Bazen isteğe göre ana alanla bir çözümleme de yapılabilmektedir. Diğer loftlardan farklı olarak bir diğer avantajı ise, var olan endüstriyel yapıların şartları olmadığından sahte loftlarda enerji tasarrufu diğer loftlara kıyasla daha kolay sağlanabilmektedir.

Sahte loftun sıfırdan yapılması, yapının strüktürü içerisinde belli malzemelerle bu enerjiden tasarruf sağlayabilme imkânı doğmaktadır. Sahte loftlar gerek konumu gerekse bir dönüşüm yapısı olmadığından daha çok konut tipi üretilmekte, manzaralı, güvenli, teraslı ve ısıtma soğutma havalandırma gibi tesisatlar konut tipine göre ayarlanmaktadır (Baba, 2015).

3.6.5 Yeni Loft

Yeni loft diğer adı yumuşak (soft loft new construction loft) loft olarak bilinen, diğer loft mekânlarda olduğu gibi, geniş açıklı, yüksek tavan, boydan boya pencere ölçütleriyle tasarlanmaktadır. Sahte loft mekândaki gibi “dönüşüm”e uğramamış yani herhangi bir endüstriyel yapıyla alakası olmamaktadır. Yeni loft mekânlarda konfor ön planda, sahte loftlara göre ölçütler daha yumuşak uygulanmakta ve çıplak strüktür ölçütünü taşımayan, sıfırdan yapılmaktadır (Baba, 2015). Dolayısıyla, endüstri yapısı gerektirmediğinden kent içerisindeki konumu itibarıyla daha serbest seçimler yapılabilmektedir. Konforun ön planda tutulduğu yeni loft, mekân içerisinde büyük çaba sarf edilen, açıkta tesisat veya yapı malzemelerine dair ipucu bırakılmamaktadır.

Yeni loft için endüstri yapılarına öykünme tamamen kullanıcı tercihi doğrultusunda ancak dekoratif amaçlı sergilenen bir tavidir denilebilir. Mekân organizasyonu, günümüz ev ihtiyaçları düşünülerek, tesisatlar tamamen gizli çözümlenmektedir (URL-14). Yeni Loft mekânda, çıplak strüktür ölçütü tercih edilmemekte, konfor ön planda tutulmaktadır. Kullanıcı tercihi dahilinde, seçilen malzemelerle duvar ve tavanda çıplak strüktürü anımsatacak müdahaleler uygulanabilmektedir. Mekân çözümü olarak, evin birimleri ana alan içerisinde, ihtiyaç ve istek dahilinde bölücü elemanlarla çözümlenmektedir (Karagöz, 2007).

3.7 Dünya’da Loft Yaşam Alanı Örnekleri

Tez kapsamında farklı çevrelerden seçilen loft mekân örneklerin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Paris, Hollanda, Manhattan, Barcelona ve Kolombiya’dan, farklı kültür ve coğrafyaya sahip olmalarına dikkat edilerek seçilen loft yaşam örnekleri, görsel veriler üzerinden yorumlanmaktadır. Konut, barınma ana işlevinin yanında bir yatırım aracı olarak da kullanılmaktadır. Konutun, ekonomik adımlar dışında kullanıcı için bir kimlik ve statü aracı olması, kişinin kendini tanımlarken evini kullanmaktadır. Teknolojinin konut üretim şekli ve hızına, bu hızın ise tüketime etki ettiği görülmektedir.

Konut üretiminde, nüfus artışı ve arsa bulma zorluğu geçmişte konut tip değişimine neden olurken, büyük tutulan metrekareler çok daha küçük alanlarla sınırlanmakta ve aynı aile yapısına konfor sağlamaya çalışmaktadır. Loft yaşam kullanıcısına, mekânı bölmeden ve net sınırların olmadığı bir konsept sağlamaktadır. Loft yaşamda iç mekân tasarımlarının, apartman konut tiplerinden çok farklı çözümlendiği görülmektedir. Loft yaşam kişisel bir tercih olmakta ve farklı beklentilere sahip insanların daha esnek olabilmeleri üzerine kurulmaktadır. Loft mekân, 1950’lerde bir zorunlulukken günümüz yaşam tipleri içerisinde lüks bir adıma dönüştürülmüştür.

A shoe Factory Home

Şekil 3.16: A Shoe Factory mekân Görünümleri (URL-15)

2002 yılı mimar Josephine Rooney Duval'ın, Paris'in 14. İlçesinde bulunan, 100 yaşında, 320 metrekarelik boş bir ayakkabı fabrikasını dönüştürmesiyle oluşturulmuştur. Alanın bir yarısında Rooney Duval ve kocası, diğer yarısında ise arkadaşları kullanmak üzere iki konuta bölünmüştür. Yüzeylerin farklı seviye ve yükseklikler ile tavanla ilişki kurması amaçlanmıştır. Yaşam alanında bulunan yemek bölümü üzerine oturtulmuş asma katta yatak odası ve banyo, ara katta ise ofis alanı tasarlanmıştır. Evi dekore amaçlı kullanılan sanatsal parçaları 11,5 metre yüksekliğindeki duvarda sergilemiş, duvarı güçlendirmişlerdir (Şekil 3.16). Duval, kendi tarafı için tasarladığı fikrin, farklı işlevler için kullanılacak kutular olduğuna değinmiş ve çelik malzeme ile kara kutular oluşturduğu bir mutfak tasarlamıştır. Her evde iki yatak odası ve banyo bulunmaktadır (<https://archive.nytimes.com>).

Gods Loft

Şekil 3.17: Gods Loft mekân Görünümleri (URL-16)

Hollanda'nın Haarlo ilçesinde, LKSVVD tarafından düzenlenen, 1928 yılından kalma taş yapı ve çan kulesi bir anıt olmak üzere yenilenmiştir. Konut olarak, God's Loft Story'de yeni bir hayat inşa edilmiştir. Evin bahçesinde bulunan ahşap koyunlar, dine gönderme aracı olarak kullanılmıştır. Alanda konutun düzenlendiği kilisenin yanına uzanan 40 metrelik bir nakliye konteynırı ve çit bulunmakta, cadde ile bahçe arasında sınır oluşturmaktadır (Şekil 3.17). Binanın mevcut tuğlaları bozulmadan kullanılmış, ahşap çatı, vitray kemer pencereler ve orijinal kapı detaylarına sahiptir. Dini kökene göre kilisenin eve dönüştürülmesiyle, yapısı açık, ferah bir konut tasarlanmıştır. Merdivenler, mutfak, oturma odası ve işyeri arasında bir oda düzenleyicisi olarak hareket etmektedir.

Ahşap kalaslarla kaplanmış bağımsız bir kütle, mutfak ile kombine yemek ve yaşam alanı arasında bir bölücü görevi görmektedir. İç mekânda yapılmak istenen, temiz ama eğlenceli bir ortam yaratmak için öğeleri sıyırıp sınırlı kaynaklarla verimli bir plan oluşturmaktır. 1100 metreküp hacmi, ferahlığı korumak adına minimum oda kullanılmıştır.

Merkezden yükselen kırmızı merdivenin doruk noktası asma kata bağlanmakta ve zemin seviyesindeki yaşam alanlarına bakan bir yatak odası ve banyo içermektedir. Koyu kırmızı renk tonu konut boyunca bir aksan haline gelmektedir (URL-17). Evde bulunan alanlar dine gönderme yaparak tasarlanmıştır. Tuvaletin ayrı tutulması hariç, merkezde kullanılan ve cennete ulaşan merdivenin ana alanı işlevlerine ayırma ve işlevler arası bağlantıyı sağlama görevi ile zeminin kotlarıyla ve renklerle oynanarak mekânlar tanımlanmıştır.

Tribeca Loft

Şekil 3.18: Tribeca Loft mekân görünimleri (URL-18)

TriBeca Loft, Manhattan’da, 19. yüzyıldan kalma simgesel bir deponun bir katının dönüştürülerek Aniket Shahane ve Asheshhh Saheba tarafından , genç bir aile için yeniden tasarlanarak bir eve dönüştürülmüştür. Loft yaşam, bireysel mahremiyet ve bohem tarzı arasında uzlaşma sağlanarak, gayri resmi planda bolca doğal ışık, açık ve kesintisiz bir görünüş elde edilmiş ancak istenilen üzerine, özel alan ve farklı yatak

odaları da eklenmiştir. Loft yaşam doğasıyla çelişen bu isteğin, akslar ile iki ucun organize edilerek orta yol sağlanmıştır. Çatı katındaki yaşam konvansiyonlarını anımsatan, açık ama özel alanlar esnek şekilde tasarlanmıştır (Şekil 3.18). Mekânın, odalar, temel yapı unsurları ve servis bölgeleri korunup özel ve kamusal alanları birbirleriyle ilişkilendirerek üç aks kullanılmıştır. Alan cephe boyunca yaratılan akslar sayesinde “çok gözenekli” tasarlanmış ve pencereden gelen ışık mekânın her yerine dağılabilmektedir (URL-19).

Mekâna ışık almak için akslar tasarlanmış ve mahremiyeti de sağlamak için de oturma odası da aksların sağlandığı yüzer dolaplar alanı tanımlanmıştır (URL-20). Özel alanları, ortak alanlara eklemleyen, labirent boşluğu ve sadece kilit yapısal elemanların korunup, hizmet bölgelerinin kamu ve özel bölgeler arasında karşılıklı bir ilişki kurması planlanmıştır. Alanı tanımlamak ve çeşitli aktiviteleri barındırmak için çok amaçlı yüzer dolap, ahşap dikme ve tam boy sürgülü, akordeon panel gibi yerleşik aksesuar tasarlanıp, geleneksel yatak odalarının gerektirdiği yalnızlık sağlanmıştır (URL-21).

Barcelona Loft

Şekil 3.19: Barcelona Loft mekân görünimleri (URL-22)

Barcelona Loft, Meritxell Ribé ve Josep Puigdomènech başkanlığında Barselona merkezli bir mimari ve tasarım uygulaması olan The Room Studio tarafından yenilenmiştir. Loft, Barselona'nın merkezi ve tarihi Poblenou bölgesinde yer almaktadır. Kullanıcı isteğiyle endüstriyel tarzda, baştan sona bir araya getirilmiş malzemelerle, yapının mimarisinin vurgulandığı bir ev yaratılmak istenmiştir.

Barcelona Loft, tavan yüksekliği 5 metre, 300 metrekaredir. Mekâna, mevcut malzeme kusurları dahil olmak üzere çok müdahale edilmemiştir. Loft sahipleri, endüstriyel stilin çağdaş parçalarla vurgulanmasını ve mekândaki mimarinin geliştirilmesini istemiştir. Bina tesisatları görünür, doğal malzeme ve kusurları da korumak istemişlerdir. Alanın hem ev hem de sanat galerisi olarak hizmet etmesi amaç edinilmiştir (Şekil 3.19). Yaşam ve sanatın bir arada bulunduğu etkinlik ve sergileme amaçlı düzenlenmiştir. İki farklı işlev tasarımı esneklik sağlanabilmesi ve çok yönlü

kullanım sunması amacıyla yaratılmıştır. Mekâna doğal ve yeşil bir hava katması amacıyla iç mekândaki bitkiler ön plandadır. Mekânda düzenlenecek herhangi bir sosyal olay adına veya sakinleri tarafından günlük kullanıma uygun şekilde projeksiyon bölgesi oluşturulmuştur. Mekânda bulunan çoğu elemanın düz çizgisine ters şekilde kullanılan yuvarlak kanepeler, yansıtılan görüntüler veya televizyon kullanımı düşünülmüş ve seçilmiştir (URL-23).

Mekân her köşesinde farklı kullanıma yönelik düzenlemeler sağlanmıştır. Düzen, mobilya seçimi, yerleştirilme şekli ve sınır belirleme amacı ile halı kullanımıyla sağlanmıştır. Önceden var olan endüstriyel tarzdaki mutfak korunmuş ve yeni tasarıma dahil edilmiştir. Loftun geri kalanında kullanılan renk şeması (kırmızı ve yeşil aksanlar) ile boşluklar birbirine bağlanmış ve odak noktaları yaratılarak görsel bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Mekânda, asil metal, geri dönüştürülebilir ahşap, çeşitli cam, rahat ve sıcak tekstil kumaşları tercih edilmiştir. Mekânın endüstriyel tarzda tasarlanmasına rağmen, rahat ve klasik çizgide “ev gibi” hissettirmesi için çaba gösterilmiştir. Barselona'nın Poblenou semtindeki bu ev, iç mekân tasarım şeklini parlaklık ve ferahlık üzerine kurmuştur. (URL-24).

Zagal Loft

Şekil 3.20: Zagal Loft mekân görünümleri (URL-25)

Zagal Loft , Medelln şehrinde, sakinlerin sürekli olarak yamaçla etkileşime girdikleri ve günde birkaç kez inip çıktığı bir vadide bulunmaktadır. Zagal loft, uzun pencereler ile çerçevelenmiş ve daire manzarasının yoğunluğu vurgulanmıştır. Yapı dubleks olup, katlar arası bağlantı galeri boşluğu kullanılarak sağlanmıştır. Süreklilik fikrinden yola çıkarak, bölünmeleri minimuma indirgeyip mekânlarda sürekliliği desteklemiş, yüzeylerde kullanılan malzemeler ile duvarlar vurgulanmış, kapı ve mobilyalar bu sürekliliği destekler nitelikte yerleştirilmiştir (Şekil 3.20).

Mekân tasarlanırken, özel alan ile sosyal yaşam birbirinden farklı katlarda çözümleriyle ayrılmıştır. Açık oda ve çalışma alanı üst katta, yaşama alanı ve mutfak ise alt katta yer almaktadır. Bu iki alanı birbirine bağlayan öge ise merdivendir. Mekân,

balkonla bütünleşip tek bir alan haline gelebilen oturma odasına kadar kesintisiz devam etmektedir. Bitki örtüsü merdivenlere eşlik eder. Aynı zamanda birinci ve ikinci katların balkonları, oturma odasının üzerinde bulunan yeşil duvarlar aracılığıyla her iki kat arasında görsel ve malzeme sürekliliği oluşturmaktadır. Mutfakta, yemek odası paralel şekilde tasarlanmış, iki alanı çevreleyen ve ışığı kesebilecek üst dolapları ortadan kaldırarak bütünde alanı çerçevelemek için düzenlenmiştir.

Loft mekân için seçilen, beton, ahşap, çelik ve bitki örtüsü malzemeler arasında zıtlıklar oluşmakta ve mekânı uyumlu hale getirmektedir. Monotonluğu önlemek amacıyla her kat bir ayna yapılmıştır. Yatak odasında seyahat bavullarını saklamak için gizli bir dolap tasarlanmış, Viroc kapıları beton duvarlarla görsel sürekliliğe izin verecek şekilde kullanılmıştır. Yatak odasının içerisinde bulunan banyo, ahşap bir kaplama ile kamufle edilerek düzenlenmiştir. Duş, yakındaki bir dağın zirvesini görmenizi sağlayan ve iki kişi için yeterli alana sahip olan bir tavandan tabana pencerenin önünde yer almaktadır (URL-26).

3.8 Türkiye’de Loft Yaşam Alanı Oluşum Süreci

1950’li yıllarda ortaya çıkan loft, New York şehrinde ekonomik sebeplerden dolayı sanatçı, akademisyen vb. meslek gruplarının tercihi olarak yaşam alanlarına çevrilmiştir. Amerika’da başlayan loft daha sonrasında Avrupa’ya sıçramış, Londra, Berlin, Paris gibi ülkelerde görülmeye başlanmıştır.

Osmanlı’nın, günümüz ülke sınırları içerisinde 1950’li yıllara kadar Avrupa’nın geçirdiği dönüşüme paralel değişim geçirmemiş ve üretim bölgelerinde endüstrileşmeye bağlı merkezîleşme veya dönüşüm geçirmemiştir. Buna rağmen, Türkiye’de Avrupa ülkelerinin endüstrileşme etkisi, üretilen ürünün dolaşım kanalı ticaretle bağlantı kurmaktadır. Türkiye’de fabrika dağılımları, liman olan Haliç’in barındırdığı kuzeyde gemicilik, güneyde gıda ve tekstil sektörü hizmeti için yapılan fabrikalar, Boğaz ve Marmara kıyılarında da mevcut olan fabrikalarıdır. Tanzimat ile Batı’yı takibe alarak, 19. yüzyıl sonlarında İstanbul’daki sanayileşme çabasıyla başlamaktadır. Amerika ve Avrupa ülkelerindeki kadar büyük olmayan, ekonomik ve sosyal değişimler sonucu, modernizmin dünya ile iletişimde ticaret ve banka yapıları Galata ve Beyoğlu’nda yoğunlaşmıştır (Bilgin, 1990).

1980-90'lı yıllarda, endüstri yapılarının, matbaa, fabrika, depo, ambar, atölye gibi büyük ve küçük ticari işletmelerin loft mekânlara dönüştürülmesiyle, liman kenti olan İstanbul şehrinde ortaya çıkmıştır. Dönüşen endüstri yapıları, tasarım atölyeleri, okul, kültürel etkinlik ve ofis gibi üretim amaçlı yeniden kullanılmaya başlanmıştır. Mimar, sanatçı ve tasarımcılar tarafından kullanımı tercih edilmektedir. Geçmişle gelecek arasında köprü kurmak, minimum müdahale ile birtakım düzenlemeler yapılmaktadır. Endüstri yapılarına önem veren grupların, yapıları dönüştürürken gösterdikleri saygı ve değer ise yeni başlamaktadır. Loft genellikle, konut, atölye veya ticari amaçlarla kamusal mekânlara dönüştürülmektedir. Amerika'da kullanımına başlanan loft mekânların hacimsel ölçüleri Türkiye'de bulunan örneklerle kıyasla daha büyük olduğu bilinmektedir. Sanayileşmenin çok da yer etmediği İstanbul'da loft mekânlar yurt dışına göre daha nadir bulunmaktadır (Baba, 2015).

Günümüze yaklaşırken İstanbul'da üretilmeye başlanan ve yine batı mimarisinden örnek alınıp meydana getirilen, yüksek katlı ve lüks konutlar, kentin yoğun nüfusundan dolayı dikey yerleşmede yükselmeye başlanılan bir döneme geçilmiştir. Konut üretimi yapan devlet ve diğer aktörlerin üretimlerinin belli bir dili olmadığı, yapıların bütünlük göstermediği görülmektedir. Loft modern sanayi yapılarının, post modern konutlara dönüştürülmesiyle ortaya çıkmaktadır. İstanbul'da endüstri yapılarını, üretim, boyut ve önem açısından, büyük-orta-küçük ölçekli atölyeler olarak bir ayırım yapmakta, yapıların parçası olup aynı arazide bulunmayan ambar, depo ve atölye gibi yapılar mevcut olmaktadır. İstanbul'un Anadolu yakası, Hasanpaşa semtinin Gazhane etkisi ile küçük imalathanelerin kurulduğu bölge olması, Galata'da ticaret geçmişinden kaynaklı küçük üretim atölyelerine sahip olmasından bahsedilmektedir. Hızlı kentleşme, göç hareketleri sebebi ile konut ihtiyacının artması, konutun yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Konutun yaygınlaşması, kira gelirlerine odaklanma ve sanayinin zayıflamasına bağlı küçük atölyeler terk edilmekte, Amerika'da olduğu gibi sanatçıların, terk edilen atölye kullanımı ile loft örnekleri başlamaktadır. Diğer bir açıdan, kent merkezlerinde endüstriyel yer değişimi yaşanmamaktadır (Pamukçu, 2009).

Türkiye'de nadir de olsa loft yapı oluşumu, yapının kültürel miras olarak algılanmasında yardımcı olmuş, “çağdaş koruma yaklaşımları” ile sanayi dönemi ve üretim kültürü olan kalıntıların ilk yapıldıkları dönem estetik, sosyal-kültürel, teknolojik ve mimari açıdan var olan özelliklerin maksimumda korunması ve

yansıtması endüstri mirası olarak tanımlama yapılmasına olanak vermiştir (Özgönül, 2007). Endüstri yapılarının korunmasına yönelik önerilerde, ihtiyaca yönelik yeniden işlevlendirme projeleri, makine ve el ile üretim sağlayan faaliyetlerin, korunması ve üretim yapan kolların müzelerde sergilenmesi, restitüsyon, araştırma ve belgeleme, korum kararı aldırma, restorasyon veya kullanım ile sağlamak ile olanaklı kılınacağı belirtilmiştir (Köksal, 2006).

Türkiye’de, loft mekânın Batılı tüketim nesnesi olarak görülmesi üretim talebini oluşturmakta, teknolojinin de katkısıyla Amerika ve Avrupa’da yaşanan loft gerçeği İstanbul’da bulunan, sanatçı, yatırımcıların hedefi haline gelmektedir. “Loftun temsilinin, post modern anlamda olmak istenen kimlik” i temsil ettiği ve popülerleşmesine de yardımcı olan bir yaklaşım sağlamaktadır (Baba, 2015).

İstanbul’da loft yapılara çok rastlanmamasının sebebi, sanayi devriminin Osmanlı’da tam anlamıyla etki göstermemiş olmasından kaynaklı, yurt dışına kıyasla üretim yapılarının azlığı ve ebatlarının oranda daha küçük olmasına neden olmaktadır. Sanayi binalarının, zaman içerisinde terk edilip değerlendirilmesiyle meydana gelen loft mekâna bu açıdan bakıldığında Türkiye’nin yeterli stoka sahip olmamasından kaynaklı, var olan yapıların ilerleyen zaman içerisinde bakım görmemesi ve yıkıma uğramasıyla daha da kısırlaşmaktadır (Köksal, 2006).

Osmanlı’nın sanayi devrimini ıskalaması, sanayi yapılarının üretiminin düşük olması, Türkiye’ye ulaşan sanayi yapılarının azalması ve günümüze gelene kadar başka sebeplerle tekrardan elenmesiyle çok azı kalmıştır. Cumhuriyetin ilanı ve demiryollarının kurulumu, hammaddenin ulaşım ağına yakın tutulmasıyla, fabrika ve demiryolunun ithalat amacı ile bir sistem haline getirilmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla sanayi binaları İstanbul’dan uzak alanlarda inşa edilmiştir. Kalan sanayi yapılarının Haliç’in temizlendiği sırada bir kısmının yıkılması ile sonuçlanmıştır. Diğer bir sebep olan nüfus artışının talep ettiği konut ihtiyacının karşılanması için konut üretiminde tekil ve dikey bina üretimini hızlandırmıştır. Konut üretiminde, 1980’lere gelindiğinde toplu konut üretiminde artış yaşanmıştır. Artan nüfusa istihdam sağlanması İstanbul’un tam olarak sanayisizleşmesini engellemiş ve kent merkezine ilgiyi arttırmıştır. Merkezde loft kavramını sağlayan ölçütlerin bulunacağı yapıların az olması loftun post-sanayi döneminde görülmesini engellemektedir. Türkiye’nin batı ve modernizmi takip etmesi, orta ve üst sınıf grubunda loft talebi oluşturmuş, ancak

sanayi yapılarının azlığı, sıfırdan üretimiyle loft mekân düzenlenmesini gerektirmiştir (Baba, 2015).

Loft yaşam oluşumunun bir sonucu olarak “soylulaştırma/gentrification” kavramı ortaya çıkmakta, sanatçının sanayi yapılarını kullanması, ekonomik sebeplere dayanmakta, üst gelir grupları sanayi yapılarının bulunduğu mahallelere girmek istememektedir. Loft kavramı, 1950-1960’lı yıllarda New York’ta, düşük gelirli sanatçı ve bohem kesimin kültür seviyelerinin yüksek olması “soylulaşmamış” bölgelerde yaşayan topluluklarda birtakım değişiklikler meydana getirmektedir. Bölgedeki kullanıcıların alışkanlıklarında değişiklikler meydana getirmiştir. Sanatçıların, üst gelirli gruba kıyasla yaşam tarzı bakımından daha uyumlu olmaları, farklılıkları kabul ettirmede daha başarılı olmalarına, onları “soylulaştırıcı” olarak ön plana çıkarmaktadır (Pamukçu, 2009).

Türkiye’de konut üzerinden dalgalanmalar genellikle üç aşamada gerçekleşmiş, Cumhuriyetin ilanından öncesini kapsayacak şekilde 1923-1950, 1950-1980, 1980 ve sonra, olmak üzere incelenmiştir. Her dönem başta, Ankara ve İstanbul şehirleri olmak üzere, değişiklikler yapılmaya çalışılmış ve bu değişikliklerin aktörleri olarak başta ekonomi, politika, devlet, kooperatifler, sponsorlar olarak bankalar, sosyal kurumlar olmuştur. Soylulaştırmanın, 1980’i bulması İstanbul’da kentsel dönüşümün, ekonomik sebeplerle orta ve üst gelirli kişilerin de katılımıyla gerçekleşmektedir. Kapitalizm etkisiyle, kent ve toplum üstünde değişiklik ve ihtiyaçların doğmasıyla değişim kaçınılmaz kılınmaktadır. Toplumda meydana gelen sosyal değişikliklerin isteklere ve fiziksel açıdan kentlere daha alt birimlerde binalara yani yaşam alanlarına sıçraması, yapı stoklarının değerlendirilmesi ve üretimini desteklemektedir. Ekonomik açıdan, sıfırdan bir bina maliyetinin, elde var olan yapıların yeniden işlevlendirilmesiyle, kültür ve tarihe saygı göstererek değerlendirilmesi çok daha avantajlı hale gelmektedir. Yeniden işlevlendirme, ekonomik kriterler, kaynak kullanımı, enerji ve emek kazanımı, yapıların kendini finanse etmesiyle ele alınmaktadır. Fiziksel açıdan endüstri yapılarını diğer yapılardan ayıran özellikler, mekânın sağladığı esneklik göz ardı edilmeden, mimari dil, kurgu, hacimsel ve mekânsal düzen, mekân atmosferi olmaktadır. Endüstri binalarının işlevinden ötürü, daha dayanıklı olmaları, başta yapımlarındaki maliyet, fiziki ebat, tarih bağlantıları, sürdürülebilirlik ve bir sonraki kuşağa aktarılabilirlik kültürel değerlere sahip olması açısından, yapıların korunması

için yeterli sebepler olarak gösterilmektedir. Değerlerin korunması, çevreye etkilerinin olumlu olacağına değinmektedir (Büyükarıslan ve Güney, 2013).

Türkiye’ye sanayileşme 19. yüzyıl sonlarında, diğer ülkelerin yaşadığı benzer problemlerle meydana gelmiştir. Ekonomik sebepler doğrultusunda, birçok endüstri mirasının yok edildiği, İstanbul, Kağıthane, Haliç kıyılarında bulunan sanayi yapıları yerine, yol, alışveriş merkezi veya iş kuleleri bulunmaktadır. 1929 yılı Ankara’da kurulan Maltepe elektrik ve havagazı fabrikası (Şekil 3.21), 66 yıl hizmet vermiş ve doğal gazın gelişiyile, 1999 yılında “iş merkezi” yapmak amacıyla devre dışı bırakılmış ve yıkılmıştır. (URL-27). Ankara Havagazı Fabrikası, kentsel dönüşüm sınıflandırması, yerel yönetim ve destekleyicileri ile yok edilmiştir. Yurt dışındaki örneklerden farkı, Türkiye’de endüstriyel mirasın korunması, aktörler tarafından desteklenen bir kavram değildir (Severcan, 2006).

Şekil 3.21: Yıkılmadan önce Maltepe Havagazı Fabrikası (URL-28)

Sanayinin gelişimi, köyden kente göçün artması, kent merkezlerinde artan konut ihtiyacı ve dolayısıyla artan konut üretimine sebep olmaktadır. Gecekondulaşmanın yoğun görüldüğü Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde, gecekondulaşmadan ötürü beklentinin düşük tutulması, artan konut ihtiyacının kısa sürede karşılanması hedef olmaktadır. Bu hedef, mimari açıdan estetik olmayan, ekonomik kaygılarla üretim gerçekleştirilmesine sebep olmaktadır. 1950’de gecekondulaşmanın artması ve 1980’li yıllara kadar devam etmesi, 1980 sonrası post modernleşmeyle, Simmel’in “üslupsuzluk” olarak nitelendirdiği bir döneme geçilmektedir. Batı Avrupa’nın sanayi devrimini başlatması, modernleşmenin sona erip post modern dönemin uygulamaya girmesiyle, piyasa ekonomisi ve beğenileri meşrulaşmış, arz talep dengesi kurulmuş ve mimarlığa kadar ulaşmıştır. Bu dönemde işlevsel olmanın yerine Haliç Tersaneleri, Hasanpaşa-Yedikule Gazhaneleri, Bomonti Bira Fabrikası, Kartal Çimento Fabrikası,

Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası, Sümerbank Fabrikaları vd. endüstri sit alanları da gayrimenkule açılmıştır (Baba, 2015).

Şekil 3.22: Osmanlı Fil Ambarları (URL-29)

Kent merkezlerinde bulunan endüstriyel yapıların mekânsal ölçütleri avantajlı görülmektedir. Endüstriyel yapıların mekânsal avantajlarından faydalanan kullanıcılar, soylulaştırmanın öncüleri gösterilmektedir. Yapıların, kullanıcı tarafından dönüştürülmesiyle loft tasarım başlamış, yeni konut tipi olarak topluma dahil olmuştur. Loft yaşam alanlarının topluma girişiyle burjuva grubu da yatırım amaçlı kullanmaya başlamıştır (Güney ve Büyükarslan, 2013).

Batı etkisi, teknolojinin tüketimi hızlandırması, nüfus yoğunluğu ve kültürel çeşitliliğinin çok olduğu zamanlarda, sanayinin kuvvetli bir dönemi yaşamamakta ancak birkaç örnek görülmeye başlanmıştır. Sanayi yapılarının merkeze uzaklığı ve yukarıda gösterilen sebeplerden dolayı fazla yaygınlaşmadığı görülmektedir. İstanbul'da genellikle üst ve orta gelirli grubun tercihi olan loft mekân , mimar, sanatçı ve tasarımcıların konut, atölye, kamusal-ticari alan veya konut-atölye olarak kullandığı mekânlar olmaktadır. İstanbul'da bulunan loft mekânlar Amerika ve Avrupa'da bulunan sanayi yapılarından hacimsel açıdan daha küçük bulunmakta, yoğunlukta küçük atölyeler ve fabrikaların dönüştürülmesiyle oluşturulmaktadır. Loft mekânlar, taş veya kargir yapı olarak, yüksek tavan, duvarsız plan, büyük pencereleriyle dikkat çekmektedir.

4. KONUTTA MAHREMİYET KAVRAMI VE MEKÂN İLİŞKİLERİ

Tüm uygarlıklarda barınma mekânı olan konutun, mekân organizasyonunda en önemli belirleyicilerden biri de toplumların yaşam kültürünün ortaya koyduğu mahremiyet anlayışıdır. Toplumların yaşam biçimlerinden kaynaklı mahremiyet ile ilgili tutumları yaşam mekânlarının plan tipolojilerini ve mekânsal ilişkileri belirlemektedir.

Maslow'un İnsan Olmanın Psikolojisi (2001) adlı kitabında belirttiği üzere, temel ihtiyaç olan barınmanın giderilmesi, başka ihtiyaçlar doğurmuş ve zamanla giderilen ihtiyaçlardan sonra yeni istekler doğmaya devam etmiştir. Mahremiyetin kavram ve tanımı olmadığı dönemlerde bile içgüdüsel olarak aranması, ihtiyaç ve istek haline gelmesi ile insanların davranışlarına yansımıştır. Kişinin bir diğeri veya diğerleri ile ne zaman bir arada olmak veya olmamak üzerine, kendine ait olanı belirleyip paylaşmak veya paylaşmamak adına verdiği kararları etkilemiştir. Mahremiyet, mekânda kişinin yalnız kalmak veya diğerleriyle olmayı tercih ettiği noktaların bir bütünlük içerisinde işlemlerini sağlamakta ve mekânın biçimlenmesinde rol oynamaktadır. Mahremiyet konut içerisinde, kullanıcıya seçme şansı veren sistemlerin gelişmesine teşvik olmaktadır. Konutta mahremiyet olgusunu yoğunlaşmadan önce, mahremiyet kavramında detaylandırma yapmak doğru olacaktır. Mahremiyetin anlamsal boyutu, mahremiyeti etkileyen faktörler ve mahremiyet çerçevesini oluşturan bileşenlere, farklı araştırmacı ve yazarların mahremiyet kavramına ilişkin araştırmalarından yola çıkarak mahremiyet olgusunu oluşturan anahtar kavramlar ve mahremiyetin özelliklerine değinilecektir. Bu bağlamda elde edilen kavramlar üzerinden loft yaşam alanlarındaki mahremiyet anlayışı analiz edilecektir.

4.1 Mahremiyet Olgusu

Mahremiyetin kaynaklarda yapılmış betimlemelerinde, kendini soyutlama, yalnızlık, uzak kalma, ulaşılmazlık, kişisel alan, geri çekilme, iletişim kopukluğu, gizlilik, özgürlük, kendine dönme, güvenli ve kontrollü alan gibi ifade biçimleri

kullanılmaktadır. Mahremiyetin belli bir ölçüsü ve tanımı yoktur. Genel bir tanım yapılması gerekirse, kişinin kendine ait değer, bilgi ve tanımlamaları algısı yoluyla, kendi özgür iradesi ve hakkı ile kendisi dışında kalanlarla, fiziksel ve sosyal olarak paylaşp paylaşmama özgürlüğü olarak tanımlanabilmektedir.

Mahremiyetin ibadet ile başladığı, meditasyon ve inanç için mekânsal soyutlamaya ihtiyaç duyulduğu, tanrıyla konuşurken zihinsel ve bedensel bir süreç için önemli olduğuna değinilmektedir (Vincent, 2016). Mahremiyeti, erken uygarlıklarda statü belirleyen bir durum olmaktadır. Mısır'da asma bahçesi, Roma'da kapalı mekânlar ve Yunanlıların sütunlu girişleri, mekânsal tavırda mahremiyetin sağlanması için çözümler olarak görülmekte, toplumda ise davranış mekanizmaları sayesinde sağlanmaktadır (Newell, 1995).

Mahremiyet, yaşanan çevrenin fiziksel ve sosyal boyutunda, bireysel ve psikolojik oluşum kapsamında, mahremiyeti ararken birkaç tanımlama yapılmaktadır. İlişkide kontrol, kişiye karşı açık-kapalı olma durumunu seçme özgürlüğü, tercih yapma hakkı olarak tanımlanmaktadır. Toplum içerisinde sürdürülen hayatları anlamlandırmak, düşünmek için ve mahremiyet ile yaşananları tartmak gerekli alanı sağlamaktadır. Farklılaşan anlam ve tanımlar, mahremiyet düzeyinin kişiye göre değiştiğinin bir göstergesidir. İnsan faktörünü merkeze alan bir kavram olması, mahremiyetin insan çevresinde, etkisinde değişebilecek her şeyden etkilenebildiğine ve farklı mekân farklı kullanıcı için eş değer olmayan ölçülerdeki ihtiyaçlara hizmet etme beklentisini taşımaktadır. Temelde vurgulanan farklı kelimesi bireyselliği temsil etmekte, kişinin, yaşadığı şehir, doğduğu ülke inandığı din dolayısıyla kültür kavramı ve daha birçok etken bu oranları değiştirmektedir (Göregenli, 2018).

Mahremiyet ve gizlilik birbirleri yerine eş anlamlarda kullanılan kavramlar olmaktadır. Gizlilik, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde, gizli olma durumu, mahremiyet olarak tanımlanmaktadır. Gizlilik kavramına değinen Şişman, insanın saf bir gizliliğe erişemeyeceğine, dini inancıya göre duygu ve düşüncelerin gizlenemeyeceği bir Tanrının varlığından söz etmektedir (Şişman, 2019). İki kelimenin birbirleri ile bağlantılı kullanılması, mahremiyetin istenilen zamanda paylaşılmak istenmeyen durum, düşünce, duygu veya fiziksel bir varlığın soyutlanabileceği (saklanabileceği) bir mekanizma olarak işlev görmektedir.

Mahremiyet ile gizliliğin birbirine karıştırılmaması gerektiğini savunan diğer bir araştırmacı ise, eylemlerin bu iki olguyu birbirinden ayırdığını söylemektedir. Bir ilişkide, farklı tercihler söz konusuysa veya alışılmışın dışında istekler ortaya konulduğunda verilen tepkilerle alışılmış ilişkilere verilen tepkilerin aynı olmadığını savunmaktadır. Tepki farklılığını homoseksüel ilişkilerin normal karşılanmayıp, yoğun tepki almasına, evli çiftlerin yaşadığı heteroseksüel ilişkide ise aynı davranışları görmemesi olarak açıklamıştır. Ancak burada dikkati çeken, heteroseksüel çerçevede yaşanan/tanımlanan ilişkinin bile evli çiftler arasında olması bazı kültürlerde kişiye rahatlık veren bir çizgide durmaktadır. Yörükan, mahremiyet ve gizlilik arasındaki farkı, mahremiyeti aranan, istenen ve hak olarak görülen bir kavram olduğuna, gizlilik ise kabul görmeyeni saklamak olarak, dillendirilmemiş bir davranış şeklinde ayırmaktadır (Yörükan, 2008).

Mahremiyet, yaşanan durumu anlamlandırma ve değerlendirmek adına düşünme ve yorum yapabilmeyi olanaklı kılmak için zaman ve yer sağlandığı söylenmektedir. Mahremiyeti sağlamak için akla ilk kontrol mekanizmaları, kapı ve pencere gibi fiziksel araçlar gelmektedir. Fiziksel olmayan yöntemlerin kullanımı, kişilerarası etkileşimi düzenlemede, ilişkinin sınırlarını belirlemek, diğerleriyle olan iletişimi değerlendirme fırsatını veren ve bu süreçlerin kimlik üzerinde etkili olmaktadır.

Mahremiyet, kişilerin diğerleriyle arasına sınır koymasındansa, iletişim için yabancılara ulaşan, mahremiyetin yalnızlık olmadığı, yalnızlığın bir seçim olarak işlediği ve istenildiğinde elde edildiğinden bahsedilmektedir. Mahremiyetin fazlasının yalnızlık olduğuna değinilmektedir. Yalnız kalma seçimi, başkalarıyla beraberken de sağlanabilen ve evrensel süreç olan mahremiyeti sağlarken, kültürel açıdan birbirinden farklılık gösteren araç ve çözümlerin kullanıldığı söylenmektedir (Göregenli, M. 2018). Mahremiyet, ulaşılabilirlik açısından, seçici kontrolü sağlama şeklinde tanımlanırken, merkezi ve düzenleyici olarak bu sürece boyut vererek kavramsallaştırmaktadır (Altman, 1975; 1977).

Anthony Giddens “*Mahremiyetin Dönüşümü*”, adlı kitabında mahremiyeti, duygusal yaklaşımlar dışında eşit şart ve alanlarda kişilerarası kurulan saygı ve güvene dayalı iletişim ve “demokrasi vaadi” olarak tanımlamaktadır. Bireysel var olma içinde, kişiye kendini gösterme ve anlama zorunluluğu tanımayan aynı şekilde karşı taraftan da böyle bir hak talep etmeyen, yalnızca sınırları belirleme ve bu sınırların kişiyi

kendini koruma içgüdüğü ile ortaya çıkan bir olgu olduğu savunulmaktadır. Mahremiyeti demokrasiyle bağdaştıran, cinsiyet gözetmeksizin, eşitlik ve özgürlükten geçtiği vurgulanmaktadır. Mahremiyet, yalnızca hayatın cinsel alanında değil, aile, akraba, arkadaşlık ve diğer ilişkilerde de aranması gereken bir kavram olduğu söylenmektedir (Giddens, 2018).

Newell P. Perspectives On Privacy (1995) makalesinde, literatürdeki teorisyen tanımlamalarını bir araya getirerek mahremiyeti; “Herkesin aynı yolla algılayamayacağı” (Bailey, 1979), “aktivite kaynağı” olması (Weiss, 1983), “kendini gerçekleştirmek için bir araç” olduğunu (Westin, 1967), “geri çekilme, özgüven, yalnızlık, tefekkür ve konsantrasyonun bir arada olma durumu” (Chermayeff & Alexander, 1993), “yerin niteliği” (Webster, 1984), “olma hali” (Fischer, 1971; Bailey, 1979; Weiss, 1983; Schoeman, 1984), “grup ve birey arasında sıfır ilişki” olarak (Kelvin, 1973), “ne, ne zaman ve kiminle iletişim kurulacağını seçme özgürlüğü” (Westin, 1967; Proshansky et al., 1970), “kişisel bilgi üzerinde kişisel kontrol” (Westin, 1967; Greenawalt, 1971), “potansiyel güç ilişkilerin reddi (Kelvin, 1973), “yalnız kalma hakkı” (Cooley, 1880; Brandeis & Warren, 1890), “kişisel alan kontrolü” (Hall, 1969; Canter & Canter, 1971; Canter, 1975; Gold, 1980; Fisher et al., 1984; Duvall-Early & Benedict, 1992), “merkez düzenleme işlemi” (Altman, 1975), “kamusal alandan, gönüllü ve geçici ayrılma” durumu (Newell, 1992), “değerli emtia” (Loo & Ong, 1984), “kişilerin kendilerini bulabilecekleri durum” (Velecky, 1978), “yasal kararlara ulaşmada dikkate alınması gereken değer” (Gavison, 1984) olarak tanımlamaktadır.

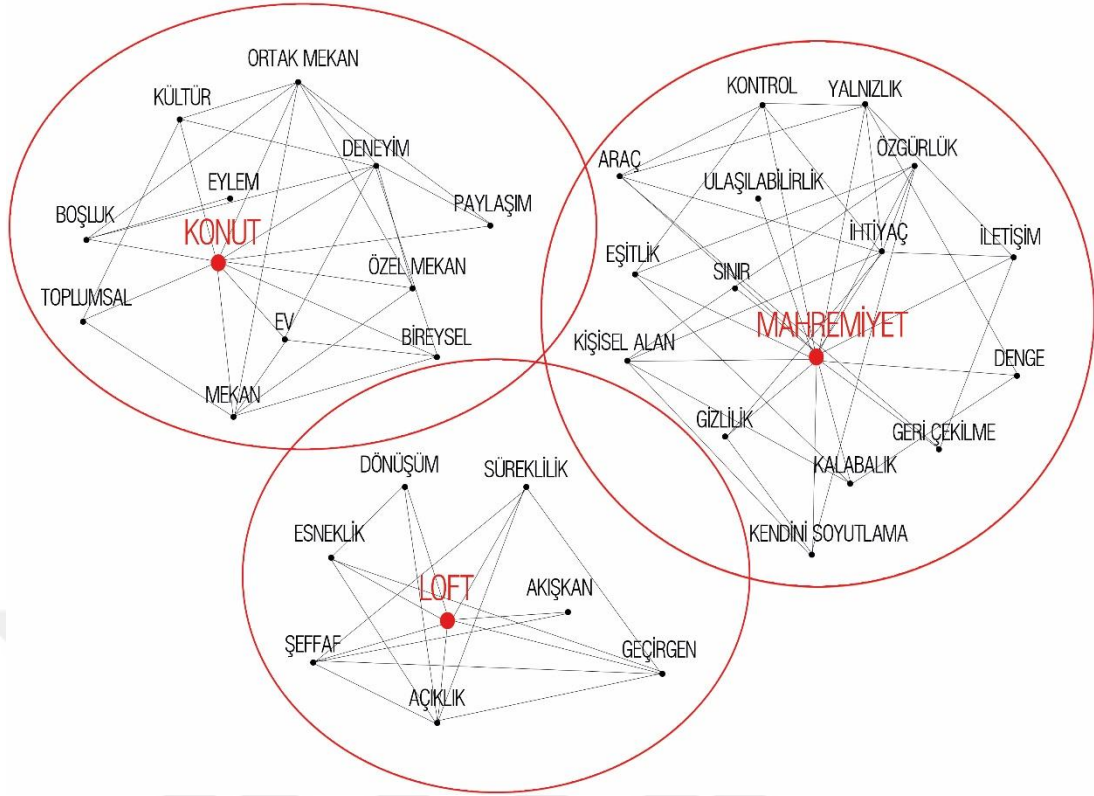
Mahremiyetin kolaylaştırıcı yanının, varoluşsal durumla ilişkisinden bahsedilmektedir. Teorisyenler tarafından hem sorumluluk hem de özgürlük içeren bir olgu olarak görülmekte, bireysel özgürlüklerin deneyime açıklık ve sorumluluk kabulü getirdiği, ahlaki büyüme ve gelişmeyi desteklediğini söylemektedir (Newell, 1965).

Tablo 4.1: Araştırmacıların mahremiyet yaklaşımları.

Araştırmacı	Mahremiyet Tanımı	Anahtar Kavramlar
Altman, 1977	Ulaşılabilirlik açısından seçici kontrolün sağlaması olarak tanımlar.	Seçici Kontrol Ulaşılabilirlik
Westin, 1970	Birey, grup veya kurumun kendiyile alakalı bilgileri bir başkasına ne zaman, nasıl ve ne ölçüde ileteceğini belirleme iddiasıdır. Bireyin, yalnızlık veya yakınlık durumunda, fiziksel//psikolojik yollarla genel toplumdan gönüllü ve geçici olarak geri çekilmesidir. Bireyin gizlilik arzusu yanında topluma katılımı da aynı derecede güçlü bir arzudur. Her birey kişisel arzuyu, başkalarının merakından ve her toplumun kendisini güçlendirmek için belirlediği gözetim süreçlerinden kendini ifşa etme ve iletişim kurma yoluyla dengelediği kişisel bir uyum ön koşuluyla uğraşmaktadır.	Seçici Kontrol Geri çekilme Anonimlik Gizlilik arzusu İletişim
Göregenli, 2018	Kişinin değişmeyen ihtiyaçları sebebiyle evrensel olduğunu aynı zamanda sosyal ve fiziksel, mahremiyetin ilişkileri düzenleme yönünden kültürel olduğunu da söylemektedir.	İlişki düzenleyen evrensel araç
Vincent, 2017	Bireysel arzunun temel beklentiye dönüşmesidir. Arzu edilen ile ihtiyacın, toplum içerisindeki denge kurma meselesi olarak tanımlanabilir.	Arzu-Beklenti Denge
Proshansky,	Psikolojik, sosyal, politik ve ekonomik olarak, birey için duygu ve içsel deneyimlerin bir kombinasyonudur.	Yönlendirme Deneyim Duygu İhtiyaç
Newell, 1995	Sorumluluk ve özgürlük içeren bir olgu olarak görmekte, bireysel özgürlüklerin deneyime açıklık ve sorumluluk kabulü getirdiği, ahlaki büyüme ve gelişmeyi desteklediğine değinir.	Sorumluluk Özgürlük
Giddens, 2018	Demokrasiyle, kişiler arası cinsiyet gözetmeksizin, eşitlik ve özgürlükten geçtiğini vurgulamıştır. Aile, akrabalık, arkadaşlık ilişkileri yani her türlü ilişkide sağlanması gereken ve hayatın diğer alanlarında kurulan ilişkilerde aranması gerektiğini söylemektedir.	Eşitlik Özgürlük

Rapaport, 2004	İnsani bir ihtiyaçtır ve karşılıklı ilişkilerde istenmeyeni dışarıda tutmaya ve iletişimde kontrolü sağlar.	Kontrol Engel
Avaner, ty	Kişinin kendisiyle diğerleri arasındaki ilişkiyi ve iletişimi yönlendirmesi, kendini gerçekleştirmek için ele alındığını, toplumdan sınırlanma olarak değil ötekiyle arasında bir sınır belirlenmesi ve kontrol edilmesi olarak özetlemiştir.	Sınır
Holvast, 2009	Kişisel özerkliğe duyulan ihtiyaç olarak tanımlamıştır.	Bağımsızlık

Yapılan çalışmada, literatür taramalarında elde edilen tanımlamalardan yola çıkılarak kavram haritası oluşturulmuştur (Şekil 4.1). Mahremiyet, hayat ve onun bünyesinde yer alan ilişkileri düzenleyen, fiziksel alanda ise sahip olunan yaşam alanlarında güvenilir boşluklar yaratan bir kavram olduğu, mahremiyetin kavram olarak dile getirilmediği ancak varlık olarak tanımsız zamanlarda bile yaşam çerçevesinde ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Kişinin bulunduğu alanı deneyimlerken, kendi tercihleri doğrultusunda kararlar almakta ve bulunduğu ortamı kendince tanımlamaktadır. Yaşam alanlarında, birtakım ahlak ve değer ölçüleriyle birlikte verilen kararlar, deneyimlenen mekânlar ile yaşamakta ve bu süreçte mahremiyet aranılan bir ölçü olmaktadır. Mahremiyet düzeyinin anlaşılması, kişinin yaşam çerçevesi içerisindeki yeri, toplumla iletişimi, deneyimleri ile ilişkili olmaktadır. Mahremiyet olgusuna çerçeve kurmak, yaşam alanlarındaki yerini incelerken yol gösterici olması adına faydalı olacaktır.

Şekil 4.1: Kavram haritası

4.2 Mahremiyet Düzey Farklılıklarına Etkiyen Değişkenler

Gifford (2002), mahremiyet sürecinde etkili olan değişkenleri sınıflandırmış, bu değişkenler içerisinde bulunan durumun mahremiyet ihtiyaçlarını şekillendirmesi üzerinden düşünmüştür (Göregenli, 2018). Mahremiyet katı bir durum olmamakla birlikte, kişisel düzeyde değişikliklere uğrayabilen bir durum, zaman içerisinde sürekli değişen ve mekânla olma durumuyla şekillenen bir kavram olarak tanımlanmış, bu sürecin mahremiyete etkiyen belli başlı değişkenlere sahip olduğu belirtilmiştir.

Fiziksel değişkenler, fiziksel ortamda kişi, kendisi ve diğerleriyle olan iletişimin deneyimiyle ilişkili olmaktadır. “Fiziksel çevre mahremiyetin akışını düzenler” ifadesiyle, mekânda kurgulanan oturma düzeni, çalışma düzeni, bilginin akışı, yayılma ve saklanma şeklinin belirlendiğine değinilmektedir. Bu düzen içerisinde kullanılan, kapı, duvar, perde gibi araç kullanımından bahsedilmektedir. Mahremiyetin, statüyle fiziksel dönüşüme girdiğinden, bir iş yerinde patron ve çalışan kişiler arasında istenilen

farklı düzeyde mahremiyetin varlığından ve bu ihtiyacın farklı mekânsal düzenlemeler, yapı malzemeleri ile sağlanabildiği söylenmektedir.

Mahremiyeti, fiziksel olarak tedbir ve davranışlar yardımıyla sağlamak mümkün olsa bile, ve akla gelen ilk durumun görmek üzerinden değerlendirildiği, bilginin kıymetli olduğundan, özelin görmekten de derin, bilme, duyma, koklama gibi duyu ve bilişsel açıklara da etki ettiği bilinmektedir. Mekânda diğerleriyle arada bırakılmak istenen boşlukları fiziksel olan ve olmayan araçlarla sağlamaya olanak veren bir araç olduğu da söylenmektedir (Göregenli, 2018).

Toplumsal değişkenler, mahremiyet ihlalinin ilk görüşü merak olarak nitelendirilmektedir. Kullanıcının merak duygusunu tatmin etmesi için gerekli olan araç teknolojinin de yardımıyla sürekli bir gözetlenme eylemi tekrarlanmaktadır. Kişinin mekânlar arası ulaşımında kullandığı yollar, alışveriş merkezleri, kamu kuruluşları, meydanlar ve daha birçok mekânda mahremiyet ihlali gerçekleşebilmektedir. Gifford'ın (2002) çalışanlar arasında yaptığı bir araştırmanın sonucu olarak, kişinin hangi durumlarda mahremiyetin ihlal edildiğini gösteren bazı başlıklar sıralamıştır; Bilgiye kişinin izni olmadan ulaşıldıysa, gösterilen ilgi yapılan eylem bazında değil de kişiye yönelik ise, dışarıdaki üçüncü bir kişi iletişime katıldıysa, eylemler kişiye olumsuz sonuçlar yarattıysa, istenilen ile amaç arasında farklılıklar varsa mahremiyetin ihlalinden söz edilebilmektedir (Westin, 1970),.

Karakter değişkeni, Mc Kenzie (1974) mahremiyete daha fazla ihtiyaç duyan kişinin, odaklanmada problem yaşadığı, egosunun daha düşük olması, daha az mutlu hissettiği ve daha çok endişelendiğini gözlemlemiştir (Göregenli,2018). Mahremiyete bu açıdan bakıldığında, fiziksel durumun dışında tamamen psikolojik olması ve kişinin karakteri üzerinde bilgi vermesi ön plandadır. İnsanın fiziksel varlığının ötesinde, davranışsal bir bütünlüğe sahip olması, kendi alanı içerisinde sergilediği tavırda da kendini göstermektedir.

Kişisel değişkenler, insanın kişiye göre değişen fiziksel özelliklerinin, mahremiyet beklenti ve ihtiyaçlarında farklılık gösterdiği ileri sürülmektedir. Kadın ve erkek özel bir iletişim içerisinde değilse mahremiyet bir problem haline gelebilmektedir. Bunun sebebi kadın ve erkeğin mahremiyeti algılama ve arzu ettiği ölçülerde gözlemlenen değişimlerdir. İlerleyen yaşlarda erkeğin iletişime daha açık, kadının ise daha kapalı hale geçmesi gözlemlenmiş, mahremiyetin kadın üzerindeki hakimiyeti erkeklere göre

daha belirgin olduğu görülmüştür. Bazı inanışlarda, kadının sosyal hayatı içerisinde kontrol ve tecrit edilmesi gerektiği, tesettürün yer ve zaman şartı gözetmeksizin kadına entegre edilen bir araç olması bilinmekte ancak bu tavır kültürlerarası değışiklik göstermektedir (Göregenli, 2018).

4.3 Mahremiyet Çerçevesi

Mahremiyet kavramını oluşturan çerçeveyi doğru çizmek adına daha detaylı bir anlatım yapılacaktır. Konu edilen mahremiyet çerçevesi oluşturulurken Alan Westin'in mahremiyetin doğasını tanımlarken değindiği üç nokta vardır. Mahremiyet kişiler arası araç olma halinde, olayın durumu, işlevi ve olaylar arası durumu düzenleyici rolüne de değinilmektedir. Mahremiyet çerçevesi Westin' in Privacy and Freedom (1970) kitabında düzenlemiş olduğu sınıflama dikkate alınarak Göregenli (2018) aktarımıyla oluşturulmaktadır. Mahremiyetin süreçleri, kişisel ve durumsal faktörlerden etkilenmekte ve mahremiyetin diğer insan davranışları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma çerçevesi kurmaktadır.

4.3.1 Durumsal Mahremiyet

Mahremiyet bilgi talebi ve iletişimi korumakla ilgilidir. Bireysel kontrol veya özgürlük hissine bağlı, yalnızlık ya da başkalarının kendine ulaşabilme seçimini saklı tutmaktadır. Mahremiyet, kim olduğu ve başkalarıyla olan ilişkisinde ne olduğu değerlendirilmek, yaşamdaki ilerleyiş, zaman ve mekânın anlamı üzerinde düşünmek, toplum içerisinde yaşanan olaylarda duygusal serbestliği sağlamaktadır (Gharaei, Rafieian, Jalalhamali, 2012). Westin (1970), mahremiyeti bir durum olarak tanımlamakta ve toplum-birey ikilisinde, bireyin kendisini iradesiyle geçici bir süre zarfında, fiziksel ve psikolojik olarak bulunduğu alandan çekilme durumu olduğu söylemekte ve durumları dörde ayırmaktadır. Bunlar; *kendi başına olma*, kişinin kendisiyle kalma durumu, kişi dışarıdan etki edebilecek herhangi bir fiziksel ve psikolojik etkiye maruz kalmaz sadece bazı inanışlarda başka güçlerin ya da tanrının kendini izlediğini varsayabilmektedir; *anonimlik*, kalabalık içerisinde kaybolmak, toplum içerisinde fark edilmeden dolaşabilmektir; *yakınlık*, güven ve rahatlık, kişisel ilişkilerde mahremiyet durumudur; *kendine saklama*, kişinin dışarıya karşı kendini sınırlama durumu, fiziksel ve psikolojik engel yaratmak olarak açıklamaktadır. Buna ek olarak, Nancy Marshall (1972) ise, *geri çekilme* ve *uzaklaşmayı* eklemiştir.

Pederson (1979) ise, Westin'in dört durumuna *izolasyonu* katmış ve kişiler arası ilişki içinse aile ve arkadaş olmak üzere ikiye ayırım yapmıştır. (Göregenli, 2018).

4.3.2 İşlevsel Mahremiyet

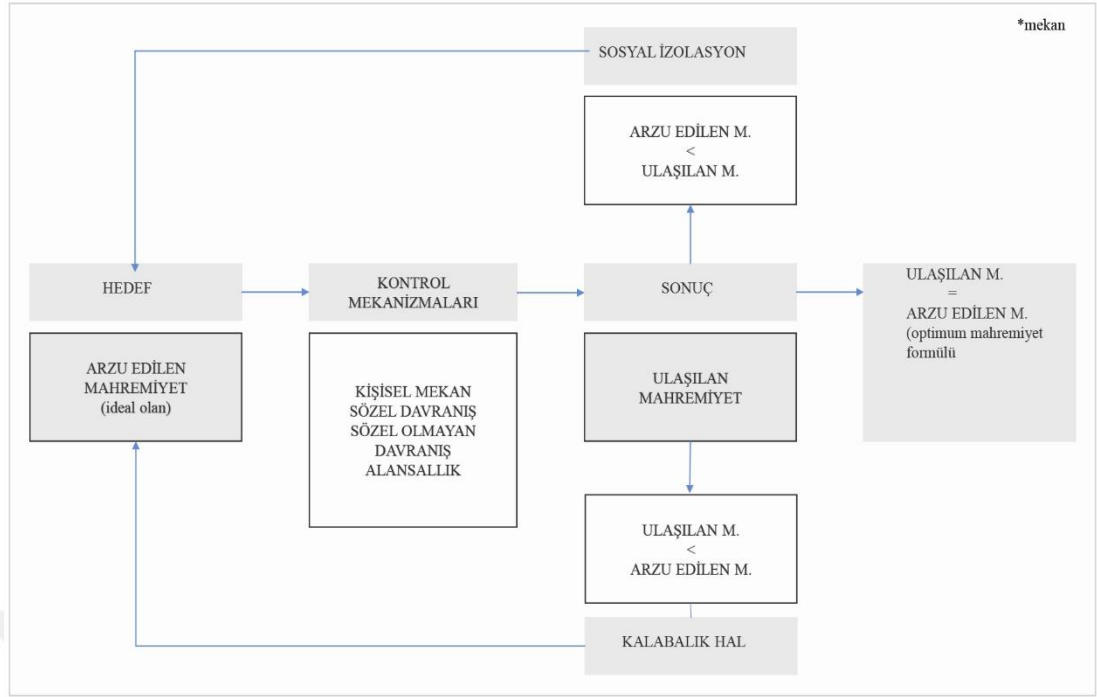
Westin (1970), mahremiyetin bir durum olduğu, kişiye kendini kontrol etme gücü ve özgürlüğü sağladığını söylemektedir. Bir mekânda olmak isteyip istememeyi, kişinin kendi tercihleri doğrultusunda şekillendirmesine yardımcı olduğuna değinmektedir. Kişinin bağımsızlığını, gelenek, kural ve yargılardan arınmış özgür davranışlar sergileyebilmesini, eylemlerinden edindiği deneyimler sayesinde kendini değerlendirmesini, güven duygusuyla kiminle neyi ne kadar paylaşmak istediğine karar verme genişliği ve sınırı çizebilmesini işlevsel olarak sağlamaktadır (Göregenli, 2018).

Holvast (2009) History of Privacy adlı makalesinde, kişisel özerkliğe duyulan ihtiyaç olarak tanımladığı mahremiyeti, işlevlerine göre dörde ayırmıştır; *birincisi*, bireysellik ve bireysel seçim bilinci, gizliliğin de önemli olduğu ve psikolojik olarak işlevselliği desteklediği, kişilerarası ilişkide gelişime yön verdiğidir. *İkincisi*, duygusal rahatlama için mahremiyete ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekmiş, insan ihtiyaçlarının hem psikolojik hem de fiziksel olarak sağlıklı bir şekilde karşılanmasını desteklemesine, rahatlama, kendi kendine olma, günlük yaşam stresinden uzaklaşma veya öfke hayal kırıklığı gibi güçlü duyguların ifade edilmesi için önemli olduğunu söyler. *Üçüncüsü*, öz değerlendirme ve karar verme olarak tanımlamıştır. Her bireyin deneyimlerini anlamlı bir kalıba entegre etmek ve olaylarda bireysel olmanın düşünme fırsatı verdiği bunda yaratıcılık seviyesinde etkili olduğuna değinmektedir. Kişinin aldığı bilgiyi işlemek için zaman ve mekâna ihtiyaç duyduğuna bu yüzden de mahremiyet ihtiyacının varlığından söz eder. *Dördüncü* olarak, kalabalık ortamlarda karşılaşılan önemli olay ve yüzleşmeler adına sınırlı ve korumalı bir iletişime ihtiyaçtan doğmasıdır. Mahremiyet bireyin aile, arkadaş ve yakınları ile paylaşmak istedikleri için fırsata ihtiyacını sağlamak, kişinin kendi olması ve istikrarlı kalmasını desteklemektedir.

4.3.3 Düzenleyici Mekanizma Olan Mahremiyet

Mahremiyet düzenleme kuramı, mahremiyetin birimlerini, diyalektik yapısını, monoton olmayan yapısını, sınırları düzenleme süreci olması ve daha detaylı değinilecek olan ‘düzenleyici süreç olarak mahremiyeti, ulaşılabilirliğin seçici kontrolü olarak tanımlanmakta ve üç boyutlu süreç olarak kavramsallaştırılmaktadır. İlk boyut, sınır kontrolüdür; kişinin diğerlerini sadece uzaklaştırması değil, onlara izin vermesidir. İkinci boyutu, optimize sürecidir; sosyal etkileşimin amacı olan birlikte olma durumunu, daha fazla yalnızlık istemediği noktada, istediği zaman yalnız istenildiği zaman ise diğerleriyle beraber olmayı istemektir. Kişiye göre değişen mahremiyet düzeyi ve mahremiyet ihtiyacı herkes için farklıdır. Altman’a göre fazla mahremiyet izolasyonu doğurduğu gibi az mahremiyet ise kalabalık olma durumudur (Şekil 4.2). Yaşanılan anda istenilen ölçüde ve ne amaç için istediğine göre değişmektedir. Üçüncü olarak, birey ve kültüre bağlı olarak değişen çok yönlü bir süreç olması, duvarların olmadığı zamanlarda bile sağlanabilmesinden bahsetmektedir (Altman, 1977).

Mahremiyet *arzu edilen* ve *ulaşılın* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Arzulanan mahremiyet kişinin idealize ettiği öznel bir tanım içermektedir. Ulaşılan mahremiyet ise, birtakım etkilerin duruma müdahalesi sonucu ulaşılan mahremiyettir. Altman (1981), arzu edilen mahremiyetle, ulaşılan mahremiyetin aynı seviyelerinin eşit olması durumunda optimum mahremiyetin sağlanacağını savunmaktadır. Ulaşılan mahremiyet arzu edilenden düşük seviyede ise, kalabalık, yoğun olma durumundan eğer arzu edilen ulaşılan mahremiyetten düşük ise izolasyon, yalnızlık durumu oluşmaktadır (Göregenli, 2018).

Şekil 4.2: Düzenleyici mekanizma olarak mahremiyet

Bu durumda, mahremiyetin istenilen seviyede olması için bazı düzenleme mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Mahremiyeti optimum seviyede tutmak için, kültürlerarası değişkenlik gösteren, çevresel düzenlemeler, sözel davranışlar ve sözel olmayan davranışlar kullanılarak ayarlamalar yapılmaktadır. Çevresel düzenleme mekanizmaları için, panjurları indirme (Hill, 1970), kapıyı örtme (Kira, 1970), gözleri kaçırma (Briggs, 1970), gizli yer kullanımı (Moore, 1984) gibi örnekler verilebilmektedir. Sözel davranış mekanizmaları, ne söylendiği ve nasıl söylendiğiyle ilgilidir. Örnek vermek gerekirse, “Konuşabilir miyiz?” sorusunu kurarken kullanılan ses tonu ve vurgusu ile karşı taraf ile araya bir sınır koymak mümkündür. Sözel olmayan davranış mekanizmaları, beden dilini kullanarak sağlanan, diğerleriyle aramızda kurulan mekanizmadır. İletişime açık olunan durumlarda yaklaşma, istenmeyen durumlarda ise kafanın başka tarafa çevrilmesi veya gözlerin kaçırılması, diğerleriyle araya konulan sınırdır (Newell, 1995).

4.4 Mahremiyet ve Mekânsal Deneyimler

Mekânsal deneyimler, insanın istekleri doğrultusunda çevreden beklentilerini tanımlar. Her insanın, yaş, cinsiyet, ırk, din ve kültür gibi faktörler doğrultusunda farklılaştığı ve bu farklılığı bulundukları fiziksel çevreye yansıttıkları görülmektedir. Diğer yandan fiziksel çevrede kullanılan nesneler aracılığıyla da sosyal düzenleme gerçekleştirilebilmektedir. Bu farklılıklar kişinin isteklerine yansımakta ve alan tanımlamalarına etki etmektedir. Mekânsal deneyimlerin ana kavramları, *kişisel alan*, *bölgesellik* ve *kalabalık-yoğunluk* olarak tanımlanmıştır (Gifford, Steg, and Reser, 2010). Altman'a (1976) göre, bu düzenlemeler deneyim olarak geçmekte ve deneyimlere *mahremiyeti* de ekleyerek dörde ayırmaktadır (Göregenli, 2018).

Mekânsal deneyimler, mahremiyetin düzenleyici unsur olarak kullanıldığında, arzu edilen ve ulaşılan mahremiyet seviyelerindeki değişimlerin yarattığı etki ile ortaya çıkmaktadır. Kişilerin, birbirleri arasında koruduğu boşluk için kullandığı kurallar ve tercihler bulunmaktadır. Mekân kullanımı, kültür, cinsiyet, yaş, karakter, din, ırka göre şekillenmektedir. Kişisel alan, kişilerarası dinamik mesafe ve yönelimin ilişkiler bileşenidir. Bu kurallar veya tercihler her zaman bilinçli olarak kullanılmayabilir, gerekli oldukları zamanda belirgin hale gelmektedir. Kuzey Amerika Üniversitesi öğrencileri, kişisel alanın ortalama boyutu için farklı bir yaklaşım göstermiş, mesafeyi kültür ve bulunulan duruma göre değiştiğini söylemiş, 60 cm'lik bir alan belirtmişlerdir (Gifford, Steg, Reser, 2010).

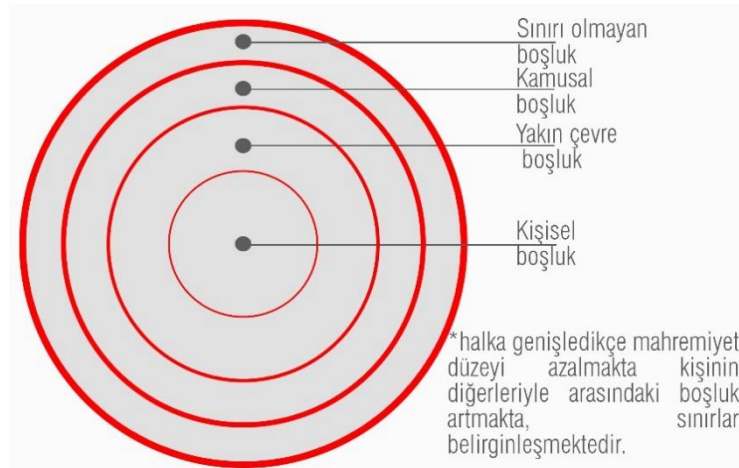
Sommer'a (1969) göre, kişi bedenini merkez alan kabul eden mekân olarak tanımlanan, iki ana işlevi, iletişim ve koruyuculuktur. Başka bir görüş ise, kişisel mekânın kişiye özel olarak değil, kişilerarası olduğunu, kişilerarası iletişim işlevini sağladığını savunmaktadır (Göregenli,2018).

Mahremiyet, kullanılan mesafenin iletişim türünü ve duysal iletişimde seviye belirlediğini söyler. Kişinin kendi bedeni ile diğerleri arasında kurduğu mesafenin dengelenmesi iletişim türünü belirler. Diğerleri hakkındaki çıkarımlar genellikle kişilerarası uzaklık temelinde seçilir (Patterson & Sechrest, 1970), birçok kişisel ve durumsal etki belirli kişilerarası mesafeler için tercihlerle etkileşime girer. Örneğin, erkeklerin kişisel alanları daha büyüktür. Çekim ve beraberlik genellikle daha küçük kişilerarası mesafelerde, eşit olamayan daha az pozitif durumlarda ise daha büyük

mesafeler kullanılır. Fiziksel ortamın ferahlığı daha az olduğu durumlarda, daha geniş mesafeler seçilmektedir (Hall, 1969).

Mahremiyet, kişisel mekânda kültürel farklılıklarda etkili olmaktadır (Hall, 1966). Bu nedenle, kişisel alan iki temel fonksiyona hizmet eder: (1) psikolojik ve fiziksel olarak rahatsız edici sosyal karşılaşmalara karşı duyarlı duyuların miktarını ve kalitesini düzenleyerek ve kontrol ederek uyarılması ve (2) ilişki hakkında bilgi aktarması etkileşenler ve etkileşimin formalitesi arasında, tercih edilenlere göre başkalarına (ve benliğe) işaretler sunarak seçilen mesafe olarak belirlenmiştir (Culture and Behaviour, 114).

Mahremiyeti sağlarken, insanlarda bölgesellik, kontrol ile ilgili bir davranış ve deneyim modeli, genellikle meslek, hukuk, gelenek ve kişiselleştirme gibi şiddet içermeyen yollarla belirlenmektedir. Altman (1975), bölgeselliği; birincil alan, ikincil alan, kamusal alan, nesneler, fikirler, etkileşim ve beden olmak üzere yedi form ile ayırt etmektedir. Savunma stratejileri (reaksiyon, sosyal sınırlar) ihlallere yanıt olarak (istila, ihlal) kullanılmaktadır. Erkekler kadınlara göre daha bölgecidir. Konut dışı ve sokaklarda, savunulabilir alanlarda dikkatli düzenlemelerle birlikte bölge sakinleri topraklarını geliştirebilmektedir (Newman, 1972 akt. Gifford, Steg, Reser, 2010).

Şekil 4.3: Kişi ve diğerleri arasında belirlenen mahremiyet-düzey ilişkisi

Mahremiyetin bölge belirlemedeki rolü, 1300-1650 yılları arasında, bahçelerin çit ve hendeklerle veya duvarlarla korunması yırtıcı hayvanlarda korunmanın yanı sıra dışarıdaki yabancıların nerede olduğunu ve başka birinin bölgesi içerisinde bulunduğunu belirtmek için kullanılmaktadır (Vincent, 2017).

Kalabalık ve yoğunluk, nesnellik içeren kişiye özel bir deneyim olarak tanımlanmaktadır. Herkese açık bir etkinlikte veya alanda, kişiye göre değişen memnuniyet seviyesi oluşur, bulunduğu durum kimi için kalabalıkken ve rahatsız ediciyken kimi için sorun teşkil etmemektedir. Bunların başlıca sebepleri, sosyal faktörler, fiziksel faktörler, eylem türleri, kişilik faktörleri, duyuşal faktörler gösterilmektedir. Bazı kültürlerde kalabalık önemsenmemektedir. Ancak kişisel kontrolün azaldığı alanlarda ve duyuşal girdilerin ve temasın sıklaştığı bölgelerde rahatsızlık verici bir hale dönüşebilmektedir (Gifford, Steg, and Reser, 2010).

4.5 Mahremiyetin İletişim Mesafeleri

Kişilerarası iletişimde mekân, ana birimlerden biridir ve kullanıcıların iletişim halindeyken faydalandığı alanlar üzerinden belirlenmektedir. Başta kullanım amacına uygun, temel gereksinimlerin karşılanması için oluşturulan mekânlar, günümüzde uzun zamandır, içinde yaşan ve kişiye temel ihtiyacı dışında, fiziksel olmayan şartları sağlaması beklenmekte ve deneyimlenmektedir.

Kullanıcı içinde bulunduğu alanı deneyimleyip algılayabiliyorsa mekândan söz edilebilmektedir. Mekânlar, başta fiziksel, sosyal ve psikolojik gibi daha birçok etki ve deneyimlenmek üzerinden tanımlanabilmektedir (Usta, 2020).

Mekân içerisinde kurulan iletişim ve ilişkilerde kullanılan mesafe ise kullanıcının kendi dışındaki diğerleriyle rahatça ve istediği gibi iletişim kurmasına olanak sağlamalıdır. Hall (1966) için mesafe, bir iletişim aracı ve “proksemi” ise, sosyal etkileşimler üzerinden, kişilerarası mesafeyi belirlemek ve onu kullanmak üstünden tanımlanmaktadır. İletişimde dört mesafe belirlenmiş ve bu mesafeleri birbirinden ayıran, farklı kurallar ve iletişim amacı olduğundan bahsedilmiştir. Temelde bu kavramı hayvanlar üzerinden açıklanan, canlıların doğasında var olan bölge belirleme davranışının, duyuları kullanarak belli bir boşluk veya mesafe belirleyerek diğerleriyle arasında bir ayırım yapmak için kullanmakta ve bu mesafe içerisinde hareketini sürdürmektedir. İnsan yaşadığı çevrede, kendine ait bir alan/boşluk belirlemekte ve o boşlukta hayatını sürdürmek istemekte ve alan içerisinde yapılacak eylem türlerine göre farklılık gösteren mesafe tipleri belirlemiştir (Hall, 1966).

Hediger, mekânsal davranışı, kaçma mesafesi, sosyal mesafe, kişisel mesafe ve kritik mesafe dört mesafe tipiyle ayırmış ve Hall' un sınıflandırmasına öncü olmuştur (Göregenli, 2018). Seçilen mesafe bireylerin ilişkileri için nasıl hissettikleri ve ne yaptıklarına bağlı olarak değişmektedir (Hall, 1966). Dört mesafe; yakın mesafe, kişisel mesafe, sosyal mesafe, genel mesafe olup bir de her biri yakın aşama ve uzak aşama olarak toplamda 8 ayrı bölge oluşturmaktadır (Şekil 4.4).

Yakın mesafe; Bedenden, 15cm ile 45 cm'lik uzaklıkta bir alanı kapsamaktadır. Diğer kişinin varlığı net bir şekilde bilinmekte, duyuşal girdiler (koku, görme ki zorlayıcı bir mesafe olarak geçmektedir, vücut ısısı, ses ve nefes) yüksek etki ve iletişim halindedir. Bu mesafe, zaman zaman bunaltıcı olabilmektedir.

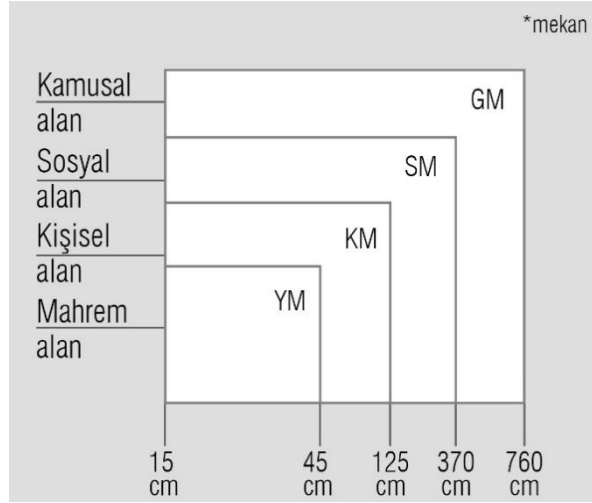
Yakın aşaması için, tensel etkileşimin çok olduğı cinsel ilişki, dinlenme, konfor ve koruma alanı olarak belirlemiş, uzak aşaması içinse el ele olma durumunu örnek vermiştir (Hall,1966).

Kişisel mesafe; Bedenden 45cm ile 125 cm'lik bir mesafeyi kapsar. Kişinin kendisi ile diğerleri arasında bıraktığı kabarcık olarak düşünülür. Bu kabarcık bir anlamda kişinin kendisini koruma içgüdüüyle oluşmuştur. Görüş rahat, koku, vücut ısısı, ses minimal düzeyde algılanmaktadır.

Yakın aşama için, biri diğerini tutabilecek mesafede, uzak aşama içinse, kol mesafesi olarak tanımlama yapılmaktadır. (Hall, 1966).

Sosyal mesafe; Bedenden 125 cm ile 370 cm'lik mesafeyi kapsar. Kişiler arası temas olmamakla birlikte, temas beklentisi içermeyen durumdur. Tamamen, resmi ve sosyal ilişkiler (iş, arkadaşlık ilişkisi) için kullanılan bir mesafedir (Hall, 1966).

Genel mesafe; 370 cm ile 760 cm'lik mesafeyi kapsamaktadır. Kamusal alanlarda kişi, tanıdık olmayanlarla iletişim halinde olabilmekte, ses genellikle yüksek volümlüdür. Önemli kamu kişileri 9 m'lik genel mesafede, uzak aşama mesafesi kullanılmaktadır (Hall, 1966). En basit örnek ile, kamusal alanlarda yürüme, konuşma vb. eylemleri gerçekleştirirken diğerleriyle bedenimiz arasında bırakılan boşluktur.

Şekil 4.4: Edward Hall'un dört ana mesafesi (Hall, 1969).

4.6 Toplumsal Kültür ve Mahremiyet İlişkisi

Mahremiyetin, tanımı yapılırken kişisel yaklaşım ve anlayışların ötesinde, kültürel bir yaklaşım kullanılması gerektiği, kültürel dinamiklerin belirlenip tartışılması gerektiğini savunulmaktadır. Kültür, toplum üyelerinin temel parçası, üyelerin diğerleri ile kendileri arasında gerçekleştirdiği karşılıklı etkileşimdir. Kişinin değer verdiği, yol edindiği maddi manevi olan, nesne, inanç, değerler, gelenek-görenekler ve semboller olarak belirlenmektedir Wolfe (1980).

Kültürü meydana getiren birimler, kişiye toplum içerisinde neyin 'arzu edilebilir, neyin arzu edilmemesi gerektiğini' tanımlamaktadır. Bu tanımların, olumlu-olumsuz birtakım hareketlerle değerlendirilip, düzen sağlanmaktadır. Değerlerin, duygu ve düşüncelere, nesnelere, kişi veya gruplara, hedeflere ulaşılmasına kadar etkili olduğunu, Freud'un terimini kullanarak "superego"ların içinde yer alıp kişiliğimize yerleşmesi, "tavır-takınma" davranışlarımızı yansıdığı görülmektedir. Konutların da bu değerlerden etkilendiği, fiziksel, ekonomik ve kültürel olmak üzere birçok faktörden oluşmuş değişkenlerin rol oynadığını söylenmektedir (Yörükkan, 2012).

Kültür oluşumunu sağlayan kişinin toplum içerisindeki yaşamı ve ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli olan teknik, kişilerarası iletişim de kültürü oluşturan temel özelliklerden birkaçıdır. İnsan, toplum, öğrenme ve içeriğin birbiri ile olan etkileşimi ile oluşmaktadır (İzgi, 2009). Mahremiyetin evrensel bir ihtiyaç olduğunu ancak mahremiyeti düzenleyen mekanizmaların kültürel açıdan değişiklik gösterdiği savunulmakta (Harris ve diğ., 1995; Altman, 1977; Morval, 1985), mahremiyetin

taşıdığı özgürlük ve mutluluk gibi temel değerlerine karşı kültürel bir sınırlamayla karşılaştığı söylenmektedir (Moor, 2004). Kültürün, mahremiyeti korumaya yönelik yöntemlere sahip olduğundan bahsedilir, panjur, perde, kapı kilitleme gibi fiziksel, göz kaçırma, gizli yer tercihi, farklı dil kullanımı, ses tonu ayarlama, geri çekilme, mimik gibi psikolojik düzenlemeler kullanılmaktadır. Mahremiyeti istenilen düzeyde tutmak veya korumak için kullanılan eylemler kaynağının öğrenilmiş davranışlardan geldiği öne sürülmektedir (Altay, 2004 akt. Erden, 2018).

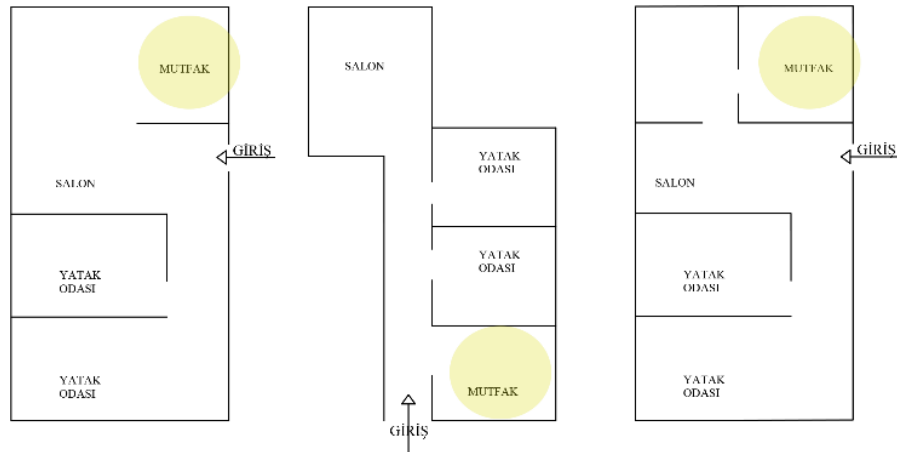
Kişinin değişmeyen ihtiyaçları sebebiyle evrensel olan mahremiyet, sosyal ve fiziksel ilişkileri düzenleme açısından kültürel olduğu savunulmaktadır. Gereksinme ve gruplar arası farklılıkların mahremiyet ihtiyaçlarında da değişiklikler doğuracağına değinilmekte, mahremiyetin insani bir ihtiyaç olduğu ve karşılıklı ilişkilerde istenmeyen dı­şarıda tutulması ve iletişimde kontrol sahibi olmakla tanımlanmaktadır. Karşılıklı ilişkide “istenmeyen”i, ne zaman, nerede, neden ve kiminle gibi faktörlerin olduğu mekanizmalar olarak belirtilmekte ve mekanizmaların, fiziksel eleman, psikolojik öge, kural, zaman ile çeşitlendiği, istenmeyen karşılıklı kontrolü olarak göstermektedir. Kültür değişiminin ideallere ve imgelere yansıdığı ve kültürü tanımlarken üç soru kullandığından bahsedilir;

1. Kültürün kişileri tanımladığı, gruplar arası farklılıklara yol açan, herkesi ‘insan kıldığı’ ve kuralları, yemek alışkanlıkları, konuştuğumuz dil gibi özellikleri tanımladığını söylemektedir.
2. Kişinin karakterine bağlı farklı etkiler uyandırdığını söyler ve kalabalık-yoğunluk üzerinden açıklar. Bu iki tanımlamanın gruplar arası farklı anlamlara geleceğini ifade eder. Koşulların kültürle ilintili olduğu, değişim oranının ve hızının önemli olduğu, bulunulan ortama uyum sağlama, birlikte hareket etme gibi konularda değişik tepkiler yarattığını söylemektedir.
3. Çevre çeşitliliğini, ev tiplerinin farklılığı ve anlamları üzerinden açıklayan, ‘‘İnsanla çevreyi birbirine bağlayan mekanizmaların kültürle ilişkili olduğu’’ bu durumun kafa karıştırıcı olduğunu, insanların bu çevrelerde sınırlı hareket ettiği ve değişkenliğe sebep olan eylem-işlevi; eylemin kendi, nasıl yapıldığı, diğer eylemlerle oluşturduğu bağ, eylem anlamı olarak dört bileşene ayırmıştır.

Bu sırada gerçekleşen bölümlerde çeşitliliğin arttığı, eylemin kendisinin daha açık ve mekanik olması anlamının daha gizli ve görünmeyen olduğunu savunmaktadır (Rapaport, 2004).

Kültürün alışkanlıkları beslediği ve alışkanlıkların eylemlere yansıdığı sonuç olarak tercih edilen yaşam tarzını oluşturmakta ve tercihler doğrultusunda mekânı şekillendirmektedir. Eylemin mekâna etkisi ve zamanla mekânın başka eylemlere de olanak tanınması, farklı ülkelerde farklı eylem ekleri yani yaşam tarzı yaratmaktadır.

Levi-Strauss'tan (...) aktararak, eylemin evrenselliğini, insan ile insan olmayanın farkında tanımlandığını savunmaktadır. Eylemlerin, gerçekleştiren kişiye bağlı olarak yeterli değişkenliği gösterebileceğine değinmiştir. Hayatta gerçekleştirilen eylemlerin, bilinmeyen/görünmeyen taraflarıyla kendini diğer eylemlerden ayıran tarafların çevreye yansması kültürün çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Rapaport (2004) ise, kültürün farklılaşan eylemlere yön verdiği ve mekâna yansımaları, mutfak birimi üzerinden açıklar. Toplumların karmaşıklığının özelleşmiş ortamlar oluşumuna sebep vermesi, mutfak boyutu ve örgütlenmesi ise ‘pişirmenin gizli, belirsiz yönlerine bağlı olarak değişmekte; özel pişirme yolları, buna bağlı eylemler ve pişirme anlamı üzerinden açıklamıştır.

Şekil 4.5: Yaşam biçiminin mutfak yeri ve şekli üzerindeki etkisi (Gür, Ş.;2000).

Amerikalı tarafından kullanılan mutfak, Porto Rikolu kullanımındaki mutfak, Güneyli bir siyahinin kullandığı mutfak görseli. Yaşam alanlarında mutfağın konumlandırılmasından yola çıkarak mahremiyet düzeyinin analiz edildiği, Amerikalı için mutfağın mahrem bir mekân olmadığı, Porto Rikolu' nun mutfağının daha

mahrem olduğu, girişin tam yanında olmasından ötürü daha düzensiz ve kirli olabileceğinden bahsedilmiş ve Güneyli bir kişinin kullandığı mutfağın girişten uzakta tutulması ve kapatılması koku unsurundan ötürü daha mahrem mekân olarak yorumlanmıştır (şekil 4.5) (Gür ř. Ö., 2000)

Yaşam tarzı ve eylemlerin kültür bileşenlerini oluşturduğu, eylemin görünmeyen yanlarının, çevre ve tasarım ile bağ kuran, “’anlam ve yaşam tarzı değıştikçe” mekân değışiğini de gerçekleşmektedir. Yaşam tarzı, anlamı zaman değıştikçe kullanılan nesne, dönüşen yaşam alanları, bulunulan ortama ayak uydurarak veya uyum sağlayamadığımızla ortaya çıkmaktadır. Eylemlerin görülmeyen yanı olarak ifade edilmiş anlamın, kültürün çevre bileşenleri üzerindeki etkisi gözle görölür farklılıklar ortaya çıkarmış ve eylemlerin yapılışına göre değışip, merdivenden tasarım farklılıklarına kadar ulaşmaktadır.

Kültür ve fiziksel çevre ilişkisi kişiler arası temasın düzenlenmesinde, kültürün ilişkili olduğu ve kültürle değıştiğini savunan Rapaport (2004), erken toplumlarda, kişilerarası ilişkiler ve fiziksel mekân düzenlemeleri, günümüz mahremiyet olgusunun olmadığını savunan Westin (1970), geçmişten günümüze yaşamda mahremiyeti ve kişilerarası kurulan sosyal ilişkilerin çok sağlanamadığını, bu sebeple farklı anlamlandırıldığını varsaymaktadır. Mahremiyet, kişiler arası aktiviteler için gizlilik, töre, aile ilişkileri ve kuralları gibi toplum içinde bireysel ve aile iletişimlerinde var olması, yaşam biçimi ve kültürel yaklaşımların biçimlendirilmesiyle meydana geldiğini savunmaktadır (Göregenli, 2018) .

Kültür denildiğinde, toplumun bulunduğu coğrafiya ve buna bağlı olarak şekillenen davranış mekanizmalarının gerektirdiğı ve arzu edilen mahremiyet düzeyinde etkisi olduğu, yaşanılan coğrafiyada tasarlanan mekânların fiziksel ölçütlerini şekillendirdiğı görölmektedir. Mekânı tanımlayan biçimlerin, mekân hacmini belirginleştirdiğı, bir etki alanı yarattığı söylenmektedir. Kullanılan yatay elemanların mekânı tanımlamada önemli rol üstlendiğı, düşey elemanların ise mekânın görsel sınırlarını oluşturduğu söylenmektedir. Düşey elemanların mekân hacmini oluştururken, kişiye mahremiyet duygusunu vermekte görev alan araçlar olduğu ve mekânı tanımlayan diğerk mimari öge, açıklıkların, iç mekânın kullanımı, kalitesi, dolaşım alanları ve akışı üzerinde etkili olduğuna değinilmektedir (Ching, 2010),

Fiziksel mekân olan yaşam alanlarında aranılan başlıca unsurlardan olan mahremiyet, kişinin kendini gerçekleştirirken, özüne rahatlıkla ulaşabildiği ve çekinmeden hareket edebildiği, kişiye ait olma durumunu yaşatabilmektedir. Kalabalıklaşan toplumda daha özgür seçimler ve yaşamlar sürmek istenilmekte, nüfusun artması ve özgürlük kavramının daha da ön plana çıktığı bu dönemlerde, mahremiyet daha kararlı bir arayış içerisinde olup toplumlar arası değişiklik gösterir. Bunun sebebi ise genlerden başlayarak geleneklere kadar yayılan, kültür, inanç ve tercih gibi pek çok kavramda bu tanımı etkilemektedir. Değişkenlerin kişiye göre dereceleri olduğu da görülebilmektedir.

Çevrenin bir parçası olan fiziksel mekânın, basit bir kavram olmanın çok ötesinde, üç boyutundan daha fazlasına sahip bir kavram olduğu söylenmektedir. Çevrenin diğer birimleri (insan, doğa vb.), iletişimde olan mekân farklı türde de olabilmekte, kişinin fiziksel mekân ın dışında diğer mekânlarla da iletişim halinde olması bir tasarım konusudur. Kişinin bedeni ile çevre arasındaki ilişki, bulunduğu mekânı deneyimlemesiyle sağlanabilmektedir (Rapaport, 1977).

4.7 Kamusal Mekân-Özel Mekânda Mahremiyet

İnsanın farklı yaşam alanlarında, çevre ile denge ve ilişki kurduğu, etrafı sınırlarla çevrili belli bir mekân tanımlıdır. Mekân , yatay ve düşey elemanlarla sınırları çizilmiş fiziksel bir kavram olmanın yanı sıra, kullanıcının hareket halinde deneyimleme durumu, kişiye ait olma duygusunu veren, çevreden belli ölçüde ayıran bir anlamda dışarı ile içerisi arasındaki ilişkide aracı olarak yer alan, algılanan boşluklar yaratmaktadır.

Modern mimarinin, mekânda “iç”i “dış”ın takip ettiği ve “dış”ında “iç”i takip ettiği savunulmaktadır. İletişim araçlarının geliştirdiği ve dönüşümüne vesile olan evi tanımlarken, bu araçlar için kamusalığın mekânı olarak tanımlanmaktadır. Mekânın içinde olmayı görmekle eş değer tutulurken, dışında olmasa görüntünün dışında olma, görülme olarak değerlendirilir. İçeri ile dışarının birbirine karıştığı, mahrem ile kamusalın tanımlarının değiştiği, iletişim araçlarının bu mekânlar üzerindeki algıda büyük bir etkisi olduğundan ve sonuç olarak evin dönüşümüne sebep olduğundan bahsedilmektedir (Colomina, 2011).

Lefebvre kamusal mekânı, kişi ve gruplara, fiziksel, sosyal ve kültürel açıdan hizmet amaçlı toplum adına üretilen bir ürün olarak görmekte, Church ise toplumsal ya da kamusal mekânı, sabit bir durumdaysa, hareketle bağlantılı insanların dolaşımı ile kurgulanan ve devamlı değişime uğrayan bir süreç olarak değerlendirmektedir. Lynch, ‘sonsuz değişim süreci’ olarak tanımlamakta, kent ölçeğinde, görülen-görülme her değişimin toplumsal ve bireysel sonuçları yarattığını söylemektedir (Cordan, Ö., Çolak, Ş., 2015).

Toplumsal farklılıkların getirisi olan değer yargıları ve ölçme biçimlerinden, gizlilik anlayışına kadar yansıması, insanın her şeyin ölçüsü olduğu söylenir. Mekânsal organizasyonun temel prensipleri, insan vücudu, duruşu ve insanlar arasındaki ilişkiler olmak üzere iki olgu sunar. İnsan vücudunun diğerleriyle deneyimi, organ ve biyolojik ihtiyaçları gibi sosyal ilişkileriyle bir bütünlük yaratması, karşılıklı iletişimde belli bir alan izlemektedir. Mekân, duygu ve fikirlerin yetişkin kişilerde son derece karmaşık olduğu, hayatın eşsiz ve paylaşılan deneyimlerden büyüdüğünü ve bu sürecin bebeklikten başlayıp, yetişkinlikte son bulan karışık bir kavramsal dünya görüşünü kapsamaktadır (Tuan, 2001).

Kamusal mekân insanların etkileşimde oldukları, ihtiyaçlarını karşıladıkları, deneyimsel mekânlardır. Evlerde bulunan oturma odalarının boyut ve eylemler üzerinden değişiklik gösterdiği, ‘kentsel mekân’ olarak tanımlanmaktadır (Rapaport, 2004). Arendt’ten aktararak, kamunun devlet ile sınırlandırılmayan daha geniş bir tanımlı kapsadığı, iki ayrı nitelik ile gündelik hayat ve ‘ortaklık’, herkese ait olma durumu ile bir varoluş mekânı olarak tanımlanmaktadır. Mülkiyet ilişkisi aracılığıyla kamusal alanın sınırlanamayan, özel mekânın kişi veya kuruma ait yapıların kamusal olabilirliğine de değinmektedir. Kamusal ve özel olanın aslında ‘erişilebilirlik’ kelimesi ile tanımlandığı, ‘görülebilir’, ‘duyulabilir’ kelimeleri ile anlam kazanan alanlar olarak belirlenmiştir (Gürallar, 2009).

Bu yapıları çevrenin küçük bir parçası olan yaşam alanları ve kullanıcının bu alandan beklediği performans, yani evin kullanıcının beklentilerini fizyolojik, estetik, sosyal ve ekonomik yönden karşılaması ya da hangi ölçülerde karşıladığı evin kullanıcı için ne kadar kendine ait olduğunu belirlemektedir. Burada değinilmek istenen “benimsemek” kelimesi, bulunan mekânı ev yapmanın, fizyolojik, estetik, ekonomik ve sosyal niteliklerin ne ölçüde karşılandığına bağlı olarak kişinin bulunduğu

mekândan tatmin ve memnun olması durumuna göre mekânı ev olarak benimsemesini sağlamaktan geçmektedir.

Osmanlı'da 16. Yüzyıl toplum mahrem sınırlarını net şekilde belirlediği kamusal tanımını yapmaya başlamıştır. Mahallelerin toplumsal yaşam alanları olarak görüldüğü, mahremiyet sınırları ve kişisel olanın diğerleri tarafından bilindiği gözlenmiş, mahalle ne özel ne kamusal olarak kabul edilmiştir (Tanyeli, 2012). Özel ve kamusal olandan ele alınıp, özelin mahreme karşılık geldiğini, mekânsal sınırlamalardan ziyade, mahrem-namahrem üzerinden değerlendirildiği söylenmiştir. Bu ikili karşıtla belirlenen kişinin kiminle evlenip evlenemeyeceği, giyim kuşamında belli kurallar, hal ve tavırların belirlenmesi için kullanılmıştır. Osmanlı'da mahrem=özel alan, amme=kamusal olan, hassa=resmi olanı temsil etmektedir (Yaşar, 2019).

Kamusal ile özel ayrımının 19. yüzyıldan önce tanımlanmadığı, özel alanların sokaklara kadar genişlediği ve çevre için bir sorun yaratmadığına değinilir. Sorun yaratmaması, henüz kavram tanımlamasının yapılmaması sebebiyledir. Osmanlıda “mahreme müdahale etmeye eğilimli toplumsallık ve toplumsallıkla mücadele halinde mahremiyet alanları inşa edilmiştir.” der. Bunu, arsasını genişletmek isteyen kişinin, belli bir denge dahilinde, endişe duymayarak, kimseye ait olmayan sokaktan ihtiyacı kadar olanı kendine alması örneğini verir. 15. yüzyıl, İstanbul konutları tek odalı “hücerat” adı verilen aynı tip konutların yan yana dizilip kapılarının sokakla bağlantılı avlulara açılan “kolektif konut” türü kullanılmaktaydı. Kullanıcı tipi, ailelerden ve bekar erkeklerden oluşan ancak iki tip birbirinden ayrı hücerat sitelerinde barınma sağlanmaktadır. Mahrem olan iki aşamaya ayrılmış ve mahremiyet eşikleri yaratılmıştır. İlk eşik, avlulara açılan aile hücre kapısı, açılan alan ise ‘toplumsallaşma mekânı’ adını alır. Bu alanda tuvalet, mutfak ve ortak kullanım bulunmaktadır. İkinci eşik, sokak ile hücerat arasında kontrollü ilişkiyi kuran kapı sınırı temsil etmektedir. Avludan sokağa çıkıldığında, bu alan mahalleye ait olmakla başka bir sınırı tanımlamaktadır. Bu uyarlamada, toplumsal ve mahrem olanın kontrollü bir şekilde dışarı genişlediğinden söz edilebilmektedir. (Tanyeli, 2012).

Kamusal ile özelin karşıt kavramlar olarak kullanılması, ayrı algılanmaması başka bir bakış açısına göre, kamusalda özelin yer aldığı “telefon kulübesi” örneği ile açıklanmıştır. Mahremin ev içerisinde var olma kesinliği, sınırları belli olan

kamusallıktan söz etmiştir. Kamusalın kapsadığı kentsel alandan daha özel mekâna geçerek konutun içinde aranılan mahremiyete odaklanılacaktır (Gürallar, 2009).

4.7.1 Konut/Ev Ortamında Mahremiyet Kavramının Yeri

Konut, birey ya da ailenin kendini toplumdan soyutladığı alan olması sebebiyle, mahremiyetin mutlak varlığının kabul edildiği mekân olmaktadır. Mahremiyetin hayatı ve onun bünyesinde yer alan ilişkileri düzenleyici yapısının evlerde güvenilir boşluklar yaratması beklenmektedir. Mahremiyetin kavram olarak dile getirildiğinde değişen tanımların, varlık olarak tanımsız zamanlarda bile yaşam çerçevesinde ihtiyaç duyulan bir kavram olmaktadır.

Evin mahrem alan olması, sınırları değişken olarak kullanıcısına göre farklılaşmaktadır (Poyraz, 2019). Mahremiyetin, teknoloji çağından önce kapı, pencere ve duvar gibi fiziksel yapı elemanların, uzaklık gibi mimari sınırlandırmaları, kişinin mahremiyetini sağlamasında yeterli olduğuna değinilmektedir. İlerleyen zamanda gelişen teknoloji ile fiziksel çözümlerlerin görece yetersiz kaldığı da görülmektedir. Teknolojinin ilerlemesiyle gelişen ekipmanların, kayıt alma özellikleri, yalnızca günümüz için değil istenildiği zaman kullanıma olanak vermektedir. Oluşturulan kayıtlarla hayatın hangi evresinde karşılaşılabileceği belli olmamakla birlikte, kişinin kendiyle ilgili paylaşmak istemediği bir parçasının da kontrol dışı kalmasına sebep verebilmektedir. Mahremiyette durağan bir an veya hareketten bahsetmek yerine, mekânsal ve öznel değişkenlerle beraber tanımlanması gerektiği, mahremiyetin yaşayan bir gerçeklik olduğundan bahsedilir (Şişman, 2019).

Mahremiyeti tanımlayan kelimelerin genellikle görme duyusu ile bağlantılı olması, pencere, duvar, kapı, perde gibi fiziksel elemanları akla getirmektedir. Le Corbusier evi, “Ev soğuğa, sıcağa, dışarıdan gözlemeye karşı koruma sağlayan bir barınak, bir kapalı mekândır” der (akt. Colomina, 2011). Ev görmek üzerine kurulu, dünyaya pencereden (göz) bakılan bir aygıt, dışarıyla içeri arasında bir sınır olarak tanımlanmaktadır. Mahremiyetin, kimine göre sınır, gizlilik, kapalılık gibi mutlak izolasyon üzerinden tanımlamaları, karakter, kültür gibi sosyal etmenlere göre çerçevesinin değiştiği bilinmektedir. Kişi yaşamını kaç kişiyle ve nasıl bir ortamda sürdürüyor olursa olsun, içeri ve dışarı arasındaki farkın bilincinde ve fiziksel sınırı olabildiğince korumak isteyecektir. Varlığın kapladığı alanın, görme, duyma ve dokunma ile istenenden daha fazla temasa maruz kalınması, yabancı biri tarafından

izlenmek veya dinlemek gibi fiziksel yakınlık gerektirmeyen, kişinin kendiyle ilgili vermeye razı olduğundan daha fazlasının istenmesi, merak, kontrol ve bilinenin dışında alan ihlali, ait olanla benim olanın ifşa edilmesi, sosyal medya aracılığı ile takip edilmek birer mahremiyet konusu ve ihlali olarak tanımlanmaktadır.

Mahremiyetin arzudan beklentiye dönüşmesi, 1948 yılı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile özel yaşama, kişinin evine ve yazışmalarına saygı gösterilmesi hakkına yer verilmektedir. 1950'lilerde, mahremiyet orta gelirli ve üst gelirli ailelerin evlerine yansımıştır. 1900'lü yıllardaki evlerin koşullarından, ailenin sekiz ferdi olduğu, çoğunun iki oda iki yatak paylaştığı, doğrudan odaya açılan giriş kapıları aynı zamanda sokağa da açılmakta, banyo ve tuvalet bulunmamaktadır. Evde sağlanan koşulları kişiye göre belirlenen, kendi isteklerini ön planda tutma ve paylaşım azlığı olarak tanımlanmıştır. Kapalı olma, kalabalık durumundan bağımsız olarak meskenin içi ve dışı arasındaki ayrıma dikkat çekmiştir. 14. yüzyılda mahremiyet henüz kabul edilmiş bir kavram olmamakla beraber, kişilerin sahip olduğu bir hak değil yalnızca istek olduğu belirtilmektedir (Vincent, 2017).

Seçkin evlerde hane halkının dışında bulunan hizmet erlerinin de bulunduğu anların, kişilerin birbirleriyle iletişimini zorlaması, kendi haneleri içinde çok da rahat olmayan koşulların doğmasına sebebiyet vermiştir. Londra'da başlayan, mülke izinsiz giriş yapanlar hakkında, ev sahiplerinin dava açma hakkına sahip olduğuna değinilmektedir. Konu pencerelere geldiğinde, camın lüks olduğu, kepenge sahip evlerin dışarıyı görebileceği yalnız bir diğerinin evinin içini görmemesi gerektiği söylenmektedir. Hane içerisinde yaşayan mülk sahibi ve ailesinin cinsiyet ve statülerinden ayrı tutularak, bir diğeri tarafından gözlenmeden, herhangi bir duyu aracılığı ile müdahale görmeden iletişimde bulunulmaları hakkına vurgu yapılmaktadır (Şişman, 2019).

Londra mahkemelerinde görülen davarlarda, mahremiyet savunması, ev içinin ne kadar kapalı, kalabalık olmasındansa meskenin içi ve dışı arasındaki ayırım üzerinden görülmekte, eve izinsiz girme eylemi üzerinden tanımlanmaktadır. Ev içi iletişimde, ses ve görmenin ön planda olduğu, pencereler söz konusu olduğunda, dışarıyı görmek kabul edilebilir ancak komşu ev içini görmek kabul edilebilir değildir. Ortak duvarların dayanıklı yapılması ses faktörünün önemsendiğine değinilmiştir. Kullanıcılardan yaş, cinsiyet veya statüden bağımsız öteki tarafından gözlenmeden veya gözetlemeden,

dinlemeden etkileşim halinde olunması beklenmektedir. Ev içerisinde, ev sahibi ve hizmetli arasında sessiz bir anlaşma olduğunu, aile içindeki bilgi ve olayların dolaylı ya da doğrudan dışarı sızması kabul edilemez görülmekte, inziva ve samimiyet arasında dengeyi bulmak zorunda kalan kullanıcılar, çaba sarf ederek ilgili kişinin duyması için ses tonlarını ayarlamak zorunda kalmaktadır. (Vincent, 2017).

Abraham Maslow İnsan Olmanın Psikolojisi (2001) adlı kitabında, kullanıcı gereksinimlerine odaklanan, kişinin motivasyonunu dış faktörlerden çok içindeki ihtiyaçlarda aranmakta olduğunu ifade etmektedir. İnsanların temel gereksinimlerini sınıflandırmış ve bu gereksinimleri hiyerarşik bir sırayla piramit oluşturmuştur (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşi piramidi (Apak, 1998).

Kullanıcı gereksinimleri için hiyerarşik sıralama ile temelden özele sınıflandırma yapmaktadır. Kullanıcı ve çevrenin, işlev ve eylem bağlamında sosyal, psikolojik, fizyolojik olarak sürdürülebilir bir ihtiyaç ve karşılanma sınıfından bahsetmektedir. Maslow'un, ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi, en temelde fiziksel ihtiyaç olan barınmanın elde edildikten sonra başka ihtiyaçlar doğduğu ve son olarak kişinin kendini gerçekleştirme arzusundan bahsetmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ekonomik, fiziksel, kültürel etkilerin yanında genetik faktörlerden, doğduğu hayata, yaşadığı coğrafya ile yaşam tarzının biçimlenişinde sosyal faktörün etkili olduğu, yaşanan mekânların kullanıcı ile şekillendiği ve mahremiyet anlayışı, beklentisinin de kullanıcıya bağlı olarak değiştiği söylenebilir.

İnsan-çevre sistemi bağlamında, eylem, işlev ve kullanıcının fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik olarak sınıflandırılmasında, kullanıcı konforu, verim sağlaması, zarar görmeyecek düzey olmak üzere üç aşamada ele alınmıştır. Bireyin kendini güvende hissettiği, kendini gerçekleştirmek ve deneyimlemek için ev ortamını tercih etmesi, mahremiyet ihtiyacı maksimumda hissedilmektedir. Kullanıcı yaşamının sürdürülebilirliği açısından genel sınıflandırma çalışmasının bir bölümünde fizyolojik gereksinimleri dışında öncelikli olarak, korunma ihtiyacı, sığınma ihtiyacı ve mahremiyet ihtiyacı olarak üçe ayrılmış, mahremiyet ihtiyacını kendi içerisinde içe karşı ve dışa karşı olmak üzere ise ikiye ayrılmaktadır (Apak, 1998).

Mahremiyetin aile üyelerince aranan ve istenen, korunmuş bir davranış olduğu ifade edilmekte, mekânsal yoğunluğun istenmeyen bir durum olduğu, ev içerisindeki yoğunluğun aile üyelerinde strese sebep olduğuna değinmektedir (Yörükan, 2018).

Farklı konut tiplerinde mahremiyet

Konut tiplerindeki değişim mekânsal örgütlenmede, kullanıcı yaşam tarzı ve tercihlerinin de etkisiyle farklılıklar oluşturmuştur. Türk evi, sıra evler, apartman, toplu konut, dışa kapalı site konutları, rezidans tipinde yaşanan değişimlere değinilmiş ve son olarak da tezin konusu olan loft yaşam detaylı olarak incelenmiştir. Konut tiplerindeki değişim sadece mekân içerisinde kalmamış aynı zamanda çevresinde de farklılıklar doğurmuştur. Odaların Geleneksel konutlardaki genel yaklaşımından ve sofanın 1950’lilere kadar odak noktası olması daha sonrasında yerini “salon” ve “oturma odası”na bırakması ve odaların özelleşmeye başladığı görülmektedir. Islak hacim ise daha önceleri evin dışında çözülürken ev içerisinde daha fazla yer kapladığı görülmektedir. Mutfak biriminin hacminde artış yaşanmış, 1980’lere gelindiğinde ise odalar daha detaylı çözülmekte ve oda içerisinde başka işlev imkanları sağlanmaya, mutfak ve salon tek hacimde çözülmeye başlanmıştır. Dışa kapalı site konutlarının, kullanıcıya ayrıca sunmuş olduğu site dışı ve içi arasındaki sınır ön plana çıkmaktadır. Ayrıca yapıya eklenen sosyal aktivite alanları ve farklı işlev fonksiyonlarını çözümü de odak noktalarındandır (Tablo 4.2).

Tablo 4.2: Farklı konut tiplerinde mahremiyet-Mekânsal organizasyon şemalaştırması.

	TARİH	KONUT TİPİ	PLAN ŞEMASI	KONUT ANALİZİ
CUMHURİYET ÖNCESİ	1839-1923	TÜRK EVİ		Geleneksel Türk Evi'nin mekânsal organizasyon şemasında görülen ilk durum, odalarda işlevsel farklılıkları tanımlayan bir dil ve kullanımın olmadığı ve odaların hepsinin sofaya çıkmasıdır. Sofa ortak kullanım alanı olarak görülmekte ve odaların hizmet alanı olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel Türk konutunda her oda bir çekirdek ailenin evi anlayışıyla bütün fonksiyonları içinde barındırırken, yeni konut yapılarında her odanın ayrı bir işlevi olmaya başlamıştır. Ancak yine de tamamen geleneksel Türk konut mekan organizasyonundan bir kopuş yerine, sofa kullanımı devam etmiş ve farklı fonksiyonlar yüklenerek kullanılmıştır.
	1870-1890	SIRA EV		Akaretler sıra evleri de Osmanlı İmparatorluğunun ilk toplu konut örneği olan Akaretler Sıra Evlerinin plan tipolojisi, iki ana tipe sahip ve bunlarda küçük farklar içeren varyantları şeklinde sınıflandırılabilir. Önde salon, arda iki oda ve ortada servis hacimleri olan plan, özellikle bu hacimlerin daha konforlu olabileceği boyutlar sağlamaktadır. Mutfak ve banyo/tualetin günümüz ölçülerine göre küçük tutulmasına karşılık oturma hacimleri büyüktür.
	1922-1996	Tayyare-Herekzedegan Apartmanı APARTMAN Fazilet Apartmanı		1920'li yıllarda tasarlanan ilk apartmanlar, geleneksel konuttan apartman konutuna geçiş aşaması olarak değerlendirilebilir. Bu dönem apartman konutları plan şemalarında, mutfak/banyo/tualet mekanları hariç tüm mekanlar “oda” olarak tanımlanmaktadır. Her mekanda banyo ve tuvalet ayrı mekanlar olarak bulunmaktadır. Apartmanlarda konut oluşturan tüm mekanların, girişte yer alan koridor/hol olan ortak bir mekana açılmaktadır. Ortak mekana açılan odalardan oluşturulan organizasyon şeması, dış mekandan konut içi mekanlara ulaşımında gerekli ara mekanlara sahip olmadığına dikkat çekilmektedir. 1990'lı yıllarda, odalar harici “salon” mekanı işlevsel farklılıklar kazanmaya başlamıştır. Mahremiyetin sağlanması, sınırların daha net belirtildiği konut organizasyonlarını meydana getirmiştir. Hol mahremiyet eşiklerinin yaratılması için gece/gündüz holü kullanımı başlamıştır. Mutfak boyutu artmış ve bazı örneklerde salon ile beraber kullanımı başlamıştır. Yatak odaları girişten uzakta çözülmeye başlamıştır. Özellikle ebeveyn yatak odası, akraba girişleri bile hoş karşılanmadığından girişten uzak tutulmaktadır. Daha da ilerleyen zamanlarda banyolar e. yatak odasının içerisinde çözülmeye başlanmış ve mahremiyet seviyesi yükseltilmiş, bağımsızlığı artırılmıştır.
CUMHURİYET SONRASI	1957-1962	TOPLU KONUT Ataköy 1. Kısım C Blok		Toplu konut yatak odalarının yanında mutfağında özelleştigi görülmektedir. Salonda ziyaretçiler için direk giriş olsa da evin sahibi tarafından evin diğer mekanlarına geçişin kolay olması amacıyla birkaç giriş verilmektedir. Bu girişler aynı zamanda evin mahremiyetini de sağlamaktadır. Odaların mahremiyeti, odalara hizmet eden bir hol ve holün kapı ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Ebeveyn yatak odası girişten uzakta, balkona kendi kapısı olan bir mekandır.
	2019	DIŞA KAPALI SİTE KONUTU Çubuklu Sitesi		Oda içerisinde oda kavramının yaygınlaşması ile mahremiyet seviyesi artmıştır. Ebeveyn odasının içerisinde çözülen banyo ve giyinme odaları ev içerisinde kullanıcılar arası daha özel alanlar yaratılması konusunda vurgulu adımlar olmaktadır. Dışa kapalı konut tipinin, dışarı ile site arasında net sınırları olan kullanıcıları kendi alanı içerisinde öncelikli ve korunaklı konuma alan bir çözümdür. Mahremiyetin sadece ev ile kapı arasındaki sınıırı belirtmediği, aynı zamanda tüm yapıların mahremiyetini bu alanın dışarısına karşı sağladığı görülmektedir. İçeride dönük bir oluşum olan kapalı siteler, güvenlik kavramının benimsenmesi ile üretilmeye başlanmış ve mahremiyette bu hedefin artışı olmuştur.
	2011	REZİDANS İstanbul Sapphire		Yüksek katlı, yapı içerisinde kullanıcı hizmet odaklı planlanmış konut tipleridir. Kişi yapı içerisinde bir-çok ihtiyacını karşılayabilmektedir. Evler arası iletişimin sınırlı tutulduğu, aracı ihtiyacı bulunan dolayısıyla birbirinden bağımsız daire kullanımı sunmaktadır. Rezidans konut tipi, dışarı kapalı ve güvenlik esas alınarak planlanmaktadır. Mekânsal düzenlemeler değişiklik gösterdiği gibi, odalar arası bölücü elemanların zorunlu tutulmadığı yapılarıdır.

4.7.2 Loft Yaşam Alanlarında Mekânsal Örgütlenme ve Mahremiyet

Loft yaşamının, işlevini yitirmiş endüstri yapılarının dönüştürülmesiyle oluşturulmuş olmaları ile bazı mekânsal ölçütleri tanımlanmalarının sebepleri olarak gösterilmektedir. Loft mekân olma koşulunun, var olan strüktürün korunarak ve örtülmeden, doyurucu yüksekliğe sahip olmaları, ışık alma amacı ile bol pencere kullanımı, zorunlu olmayan durumlarda duvarsız bir plan gerektirmektedir. Tercihe bağlı olarak, daha kişisel alanlar yaratmak veya alan içerisinde sergileme amaçlı kullanılan parçalarla, bütüncül alan bölünebilmektedir.

Loft yaşam için kurgulanan plan çözümünde, yaşam alanı, mutfak birimi ve yatak odaları açık bir sistemle kurgulanmıştır. Yatak odalarının biri mahremiyeti sağlamak amacıyla sürgülü bir bölücü ile istenildiğinde diğer alanlardan ayrılabilir şekilde tasarlanmıştır (Şekil 4.7).

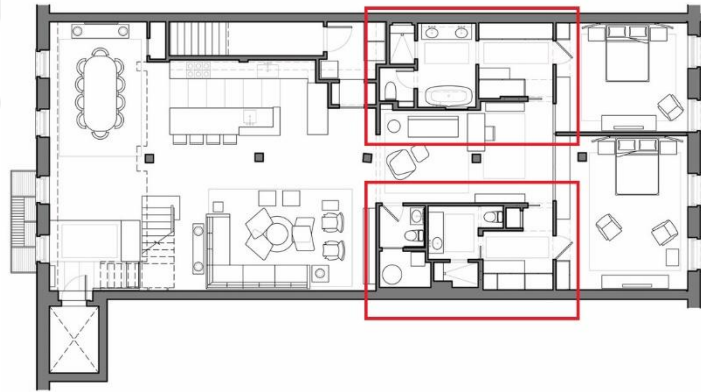
Şekil 4.7: Marcel's Loft, yatak odası ile ana mekân ayrımı için kullanılan sürgülü kapı sistemi (URL-30)

Loft mekânının ölçütü olan, büyük pencere, mekân içerisine ışığı maksimum seviyede alabilmek adına büyük ve çokça kullanılmaktadır. Bu kullanım dezavantaj olarak, mahremiyet ve yer yer fazla ışığın verebileceğin rahatsızlıklara sebep olabilmektedir. Mekânsal çözümlemede, ışığın kontrolü veya tercih edilen mahremiyet düzeyini sağlamak amacı ile pencerelere eklenen farklı malzemelerle kontrol sağlanabilmekte, perde veya otomatik panjur gibi eklemeler yapılabilmektedir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8: Loft Essencial, mekânın dışarı ile görsel temasının kontrolü için kullanılan doğal malzemeden yapılmış açılır kapanır paneller (URL-31)

Loft mekânda özümseven duvarsız alan (serbest plan) fikri, özelleşmesi gereken birimlere mahremiyet sağlamak amacıyla mekândan bölücü elemanlar aracılığı ile ayrılabilir. Bölücü elemanlar tavandan döşemeye kadar olabildiği gibi, tavana ulaşmayan yükseklikte modüler seperatörler olabilmekte hatta mekân içerisinde kullanılan mobilyaların bazı yüzeyleri bu ayırma işlevini de üstlenebilmektedir.

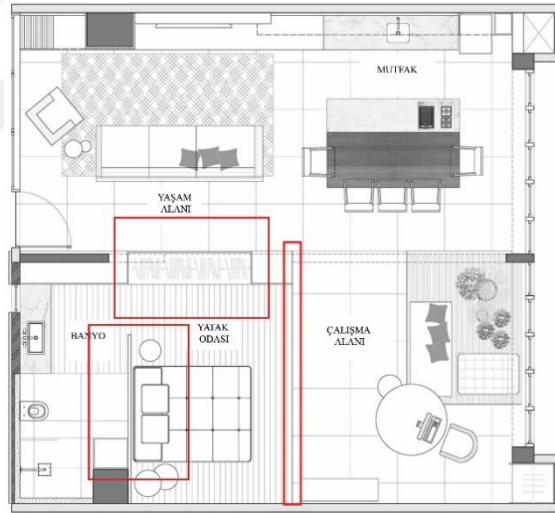
Şekil 4.9: Tribeca Loft, Andrew Franz Architect, ana mekândan ayrılan yatak odaları tuvalet banyo gibi alanların daha kapalı olduğu bir çözüm (URL-32)

Mekânın büyüklüğünün kontrol edilmesi amacı ile de tercih edilen bölücüler, birimleri tamamen ana mekândan ayırabildiği gibi, sadece belli bir sınırı ve görsel mahremiyeti kazandırmak amaçlı tasarlanmakta ancak bu yaklaşım mahremiyet düzeyini belli bir düzeyde sağlamaktadır. Tavana ulaşmayan yükseklikteki veya mobilya yüzeylerinin kullanıldığı bölücülerin, görsel teması kestiği ancak ses, koku gibi duyuların kontrolü için kullanışlı olmadığı görülmektedir (Şekil 4.9). Bazı durumlarda özellikle yatak odası içerisinde çözülen banyonun mekân ile ayrılması görsel temasta da etkili olmamaktadır. Bir diğer planlamada ise, mekânla ayrılan banyonun görsel

mahremiyeti sağlamasa da koku ve işitsel mahremiyette yeterli olabileceği çözümler de sağlanabilmektedir (Şekil 4.11).

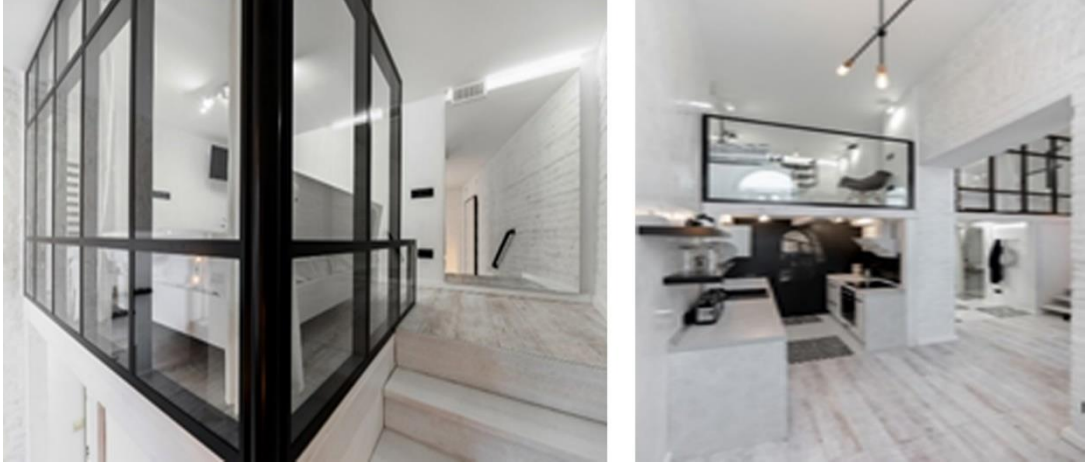

Şekil 4.10: Loft Panzerhalle, banyo ve duşun cam bir ayırıcı ile mekâna katılması (URL-33)

Şekil 4.11: Loft On Life mekân görünümü (URL-34)

Loft On Life, ana mekânda evin bütün birimleri ortak ve açık çözülmüş ancak sadece banyo yatak başlığının seperatör görevi ile görsel açıdan ana mekândan ayrılmıştır. Diğer bir çözüm, yaşam alanı ve ofis, döşemede farklı malzeme kullanımı ile tanımlanıp, yumuşak bir sınır göstermektedir. Yatak odası, yaşam alanından dolap ile görsel olarak ayrılması sağlanmaktadır (Şekil 4.11).

Şekil 4.12: Opera Loft Corner mekân görünümü (URL-35)

Opera Loft Corner. Çalışma alanı ve yatak odası, asma katta çözülmesinin dışında, mekândan tamamen soyutlanmaması için cam bir malzeme ile sınırlandırılmış, bu çözüm çalışma alanında tavana kadar yükselmemektedir. Yatak odası tamamen kapalı tutulmamıştır (Şekil 4.12). Yatak odası için veya farklı bir birim için cam seperatör ile mekândan ayrılması sağlanmıştır. Ayırma işi için kullanılan malzemenin, mekâna gereken ışığı sağlayabilmek adına cam tercih edilmesi ve mekândan tamamen koparılmaması adına seçilmiştir. Görsel, ses ve koku açısından istenilen mahremiyet düzeyi sağlanamamaktadır. Ancak bazı durumlarda bu tarz malzemenin yanında bir de perde sistemi kullanılmaktadır.

Bu kullanım durum ve zamanına göre tercih edilen, mahremiyeti sağlamak veya geçici bir ayırma işlemi için perde gibi yarı sabit malzemelerden faydalanılmaktadır. Perde kimi zaman mekânsal bölünmeyi sağladığı gibi, tamamen görsel mahremiyet ihtiyacını karşılamak adına da kullanılmakta ve istenilen zaman, kullanım kolaylığı da kullanıcı için avantaj sağlamaktadır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13: Tribeca Loft- Fearon Hay Architecture/Opera Loft Corner mekân görünümü (URL-36)

Tribeca Loft/Fearon Hay Architecture, yatak odasının istenilen zamanda perde aracılığı ile sınırlandırma yapmıştır. Opera Loft Corner ise asma katın altında çözölen ıslak hacmin, kapısının cam kullanılması istenilen durumlarda mahremiyetin sağlanabilmesi için perde çözüm sunmuştur.

Şekil 4.141: Tribeca Loft-Fearon Hay Architecture, perde kullanımı ile mekânsal organizasyon örneği (URL-37)

Tribeca Loft/Fearon Hay Architecture, ana mekânda yaşam alanı ve çalışma biriminin bulunduğu bölgenin kullanıcı tercihi ile perde yarı sabit elemanı ile sınırlandırılabilir bir çözüm sunduğu görölmektedir (Şekil 4.14).

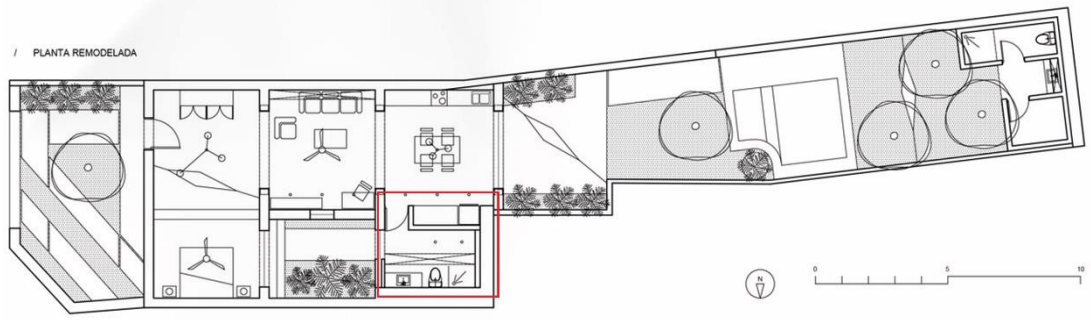
loft yaşam için kurgulanmış plan çözümünde, ana mekândan ayrı özelleştirilmiş yatak odaları kurgulanmaktadır. İstenilen oda için hareketli bir bölücü seçilebildiği gibi, mekânda kot farkı yaratarak veya klasik konut tiplerinde olduğu gibi kapalı çözülmesi ile özelleşme sağlanabilmektedir (Şekil 4.15). Mahremiyet düzeyi maksimumda sağlanmadığı, ses ve koku için çözüm olmadığı sadece görsel olarak sağlandığı görülmektedir.

Şekil 4.15: Loft yaşamda mekânsal organizasyon çözüm örnekleri (URL-38)

Ana mekândan ayrı tutulmak istenen yatak odasının farklı bir yüzey oluşturulup yükseltilerek ayrılması sağlanmıştır. Amaç görsel olarak mahremiyetin sağlanmasıdır. Sınırlamaların tavan yüksekliğine ulaşmaması mahremiyet düzeyinin yüksek olmadığı ancak kullanıcı tercihi olarak yorumlanmaktadır. Buna ek olarak, kot farkının dışında eğer yapıda uygun tavan yüksekliği varsa, asma kat eklenebilmekte ve bu asma kat tamamen oda, bazen oda ve banyo için kullanılabilir.

Asma katın mekâna kazandırdığı bir diğer çözüm ise, asma katın altında mekânın mutfak birimi ve genel banyosunun çözülmesidir. Kullanıcı kullanım düzenine göre planlanmış bir mutfak ve bu mutfaka bağlı bir hizmet alanı çözümlenmekte, banyo tuvalet gibi ıslak hacimler mahremiyet sebebiyle bölücü elemanlar kullanılıp mekândan tamamen ayrılabilir.

Şekil 4.16: Loft On 72 Street, banyo çözümü (URL-39)

Loft On 72 Street. Ana mekân duvarsız çözülmüş sadece banyoya mahremiyet açısından kapalı bir sistem uygulanmıştır (Şekil 4.16).

Loft yapıların konumları açısından ele alındığında mahremiyet düzeylerinde yine değişiklik yaşanabileceği bilinmektedir. Loft yaşam, bir apartman katından herhangi birinde konumlanabildiği gibi bağımsız bir yapıda veya bir çatı katında da tasarlanabilmektedir. Loft yaşam için farklı mekân çözümlerlerinin bu tipolojilere bağlı olarak da değişebileceği bilinmektedir. Yapının büyüklüğü, asma katı bulunup bulunmaması gibi faktörler de bu değişikliklerin sebeplerindendir. “Çatı loft”lar için yüksek yapıların en üst katında yer alan ve bünyesinde bulunan diğer birimlerden farklı tipolojik özellikler taşımaları, kendilerine ait bir giriş ve asansör çözümü, farklı tavan yükseklikleri gibi faktörlerin mahremiyet düzeylerinde de değişikliğe sebep olacağından söz edilebilmektedir (Işıkkaya, 2015).

5. TÜRKİYE'DE LOFT YAŞAM ALANLARINDA MAHREMİYET ANALİZİ

İnsanın toplumla şekillendiği, din, ırk, dil, görüş, algısı ile kente dokunduğu görülmektedir. Konut tipolojilerinin fiziksel, sosyal ve psikolojik faktörlerle değişmesi ve gelişmesinin sonucu konut ve insan arasında süregelen bir etkileşim hali yaratmaktadır. Değişim, konutun temelde karşıladığı ihtiyaçlar dışında zamanla oluşan başka beklentiler doğurmuş, farklı amaç ve şekillerde üretilmesiyle devam etmiştir. Yeni arayışlar içinde olan insanın, sosyo-kültürel açıdan tüketim toplumunda konut özelindeki beklentilerinin de artması bu değişimin sürekliliğini sağlamış ve farklı konut tipolojilerinin doğmasına sebep olmuştur.

Apartman konut tiplerine bakıldığında, odaların duvar ve kapılarla oluşturulduğu görülmektedir. Ancak mahremiyet yine de bir tartışma konusu olabilmektedir. Mahremiyetin konut tiplerinden bağımsız bir şekilde evin hangi köşesinde, beklenen ölçü ve bu ölçünün kıstası olarak kapı, duvar gibi fiziksel öğelerle sağlamak adına yeterli olup olmadığı ise tartışma konusudur. Mahremiyet, kişinin kendi ve diğerleri arasındaki ilişki ve iletişimi yönlendirme aracı olma işlevinin kendini gerçekleştirmek için ele alındığını, toplumdan sınırlanma olarak değil ötekiyle arasında bir sınır belirlenmesi ve kontrol edilmesidir. Avaner (ty) bu durum için, kişinin iç çamaşırı ile görülmekten rahatsız olması, mahremiyeti ihlal edilmiş hissetmesi ancak deniz kıyafetinin rahatsız etmemesi, mahremiyet ihlali yaratmamasını, kişinin kendi seçimi ve bulunduğu ortamdaki kontrolüne bağlamıştır

Loft yaşam alanlarında mahremiyet analizine kadar olan bölüm, tezin konut tipolojilerinin tarihsel süreci ve değişimine, mekânsal ve sosyal çerçevede kuramsal açıdan yer verilmiştir. Loft yaşamda, alışlagelmiş mekânların dışında bir yaklaşım gerçekleşmektedir. Alan çalışmasında, İstanbul'da seçilen örnekler üzerinde, Loft yaşamın mekânsal özellikleri incelenecek, mahremiyet kavramının mekân üzerindeki yansıması yorumlanacaktır. Mahremiyetin, tez kapsamında seçilen Loft yaşam alanlarında, yeri aranacak ve ev üzerinde okunmaya çalışılacaktır.

5.1 İstanbul’da Seçilen Loft Yaşam Örneklerin Değerlendirilmesi ve Mahremiyet Analizi

Fiziksel yapısı ve nesnel doğası ile var olan konutun, sosyal, fiziksel ve psikolojik deneyimler ile zaman içerisinde kullanıcıyla ilişki kurarak eve dönüşüp, hareketle tanımlanabilmektedir. Evin, kullanıcıyı yansıtan, dış dünya ile arasına kontrollü sınırlar çektiği bir mekân olması ve mekânın ne olduğu, hangi işleve hizmet ettiğinin arka planda kalmasından bahsedilmektedir. Fiziksel şartlardan bağımsız mekânın anlam yüklenmesi ile eve dönüşmesinden bahsedilmektedir. Mekân sınırlarının yeniden tanımlandığı, kullanıcı ile evin çift taraflı etkileşiminin tetiklenmesi ve iki kavram arasında dönüşümlü bir etkileşim doğmaktadır.

Deneyimlemenin beklenti ve kültürel açıdan farklılık gösterdiği bilinmektedir. Evden sağlanan fayda, yüklenen anlam, kurulan ilişki ve dile getirilmeyen kurallar çerçevesinde değişim göstermekte ve bu değişim kişinin mahremiyet düzeyine de yansımaktadır. Mahremiyeti, sadece nesneler ve onların konumlanma biçimlerini ele alarak incelemek yetersiz kalmakta, bu sebeple mahremiyetten bahsederken birey düşünölmeli ve bulunulan mekânı kullanırken, yetiştiği coğrafyanın kurgusu, özellikleri dahil olmak üzere, yaşamında kullandığı bakış açısı ile mekânı değerlendirmelidir. Kişi bu değerler doğrultusunda kendine bir alan yaratmaktadır. Yaratılan alanın düzenlemesi, kullanıcının zaman içerisinde deneyimlemesiyle beraber bir yere dönüşmektedir.

İnsan odaklı bir kavram olan mahremiyet, bireyin bulunduğu alandan fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak kendi iradesiyle çekilmesi olarak tanımlanmaktadır. Mahremiyetin, durum olarak ele alındığı insan çevresi ve etkisinde değişebilecek her şeyden etkilenmesi, farklı mekân ve kullanıcı profili için eş değer olmayan ölçülerdeki ihtiyaçlara hizmet etmesi beklenmektedir. Mahremiyetin durum olarak tanımlandığı, toplum-birey ikilisinde bulunduğu alandan kendi iradesiyle geçici bir süre için geri çekilmesinden bahsedilmektedir. Aynı zamanda bulunduğu mekânda kendi dışındakilerle iletişim kurabileceği alanlar yaratmasına değinilmektedir. Mahremiyetin işlevsel açıdan, kişinin kendini kontrol etme gücüne sahip olması ve kişiye özgürlük sağlaması, bulunulmak istenmeyen alanda geri çekilmeyi, durum değerlendirme olanağını ve bilgi/duygu gibi insan odaklı doneleri paylaşp paylaşmama kararını almada kişiye gerekli sınırları sağlamaktadır.

Bütün bu bilgiler ışığında mahremiyet, kullanıcının kendi istek ve kararları doğrultusunda şekillendirdiği mekânı, deneyim, anlam ve algılama yolu ve mekâna kendini yansıtmaları üzerinden ele alınmaktadır. Tez kapsamında yapılan çalışma, fiziksel/çevresel faktörler baz alınarak gerçekleştirilmektedir. Pandemi süreci dolayısı ile yapılan çalışma, insan odaklı bir yaklaşımı için yeterli olmamakla birlikte, seçilen loft yaşam alanlarında, kullanıcının mahremiyet anlayışı ve düzeyi ile ilgili bir tahminde bulunmak yanlış olacaktır. Çalışmada kullanılan fotoğraf ve plan şemaları, bireyin loft yaşam alanının hangi köşesinde ne kadar vakit geçirdiği gibi bilgilere görsel donelerden ulaşmak mümkün değildir. Yapılan çalışmada, mekânların ev içerisindeki dizilimine bakarak, fonksiyonların kişiye sözsüz olarak tanımladığı sınırlar üzerinden, bireyin mekânı kullanım şekliyle bağlantı kurmak ve mahremiyeti şemalar üzerinden okumaktadır. Yaşam alanlarını şekillendirme biçimlerinden yola çıkarak, kullanıcı için mahremiyetin ev içi mekânlardan hangisinde daha yoğun ihtiyaç duyulduğunu anlamaya çalışmaktadır.

Evi oluşturan, birey ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kullanılan ana mekânların (yatak odası, banyo, yaşam alanı, mutfak) oluşturulma şekli ve kullanımı üzerinden kullanıcının kendini mekâna nasıl yansıttığı ve “insan” faktörünün mekânda alınan tasarım kararları üzerinden okumak amaçlanmaktadır.

Mahremiyetin soyut yapısı gereği, tanımlama ve ihtiyaç seviyesinin fazlasıyla kişisel olması, çalışma içerisinde bir kesinlikten bahsetmeyi mümkün kılmamaktadır. Yapılan çalışma mekân ve çevre ilişkisi üzerinden, fiziksel faktör odaklı bir yaklaşım gerektirmektedir.

Bu çalışma, belirlenen örnekler üzerinden, loft yaşam mekân organizasyonunu anlamak ve mahremiyet kavramının loft yaşamdaki yerini görmek amacıyla analiz edilmiştir. Mahremiyetin loft yaşamlardaki yerinin somutlaştırılması, görsel sunuma dayalı bir anlatım gerektirmiştir. Yapılan araştırma ve analizler sonucunda elde edilen veriler, morfolojik anlatım ile tablolandırılmıştır.

- Mahremiyet kavramının, kavramsal çalışması ile tanımlandıktan sonra plan şemaları üzerinde görselleştirilmesi amacıyla erişim grafikleri oluşturulmuştur. Erişim grafiklerinin oluşturulmasındaki amaç, loft yaşam mekânlarının mahremiyet eşiklerinin tespit edilmesidir. Erişim grafiklerinin başlangıç noktası her evin dış sınırı olan kapı olarak belirlenmekte, bir sonraki karşılaşılan mekânlarla grafikler tamamlanmaktadır.

Erişim grafiklerinde son karşılaşılan mekânın mahremiyet seviyesi en yüksek tespit edilirken ilk mekânın mahremiyet seviyesi en düşük değeri vermektedir.

- Düzenlenen plan şemalarında, mekânlar strüktür, fonksiyon, sirkülasyon, tefriş ve katmanlaşma mimari unsurları incelenmektedir. Mahremiyetin “kontrol” üzerinden tanımlandığı ve strüktür elemanı olan duvar haricinde sağlanabilen fiziksel ve fiziksel olmayan “sınır”ların tespiti için oluşturulmuştur.
- Çalışma için yapılan literatür taraması, analiz ve plan şemalarından elde edilen veriler morfolojik anlatım kullanılarak tabloladıştırılmış ve görsel bir anlatım sağlanmıştır.

Bu çalışmada incelenen 5 loft yaşam alan örneğinin mekân derinlikleri, ulaşılabilirlikleri, Mekân ların birbirleriyle olan ilişkisi incelenmektedir. Mekânsal ilişki çalışması yukarıda üç başlıkta belirtilen teknikler ile oluşturulmuştur. Tablo içerisinde oluşturulan bölümler ise (Tablo 5.2, Tablo 5.4, Tablo 5.6, Tablo 5.8, Tablo 5.10);

- **Künye :** İncelenen örneklerin, yapı adı, konumu, yapı tarihi, dönüşüm tarihi, özgün işlevi (yapının ilk işlevi), mevcut işlevi (yapının günümüzdeki işlevi) gibi temel bilgileri vermektedir.
- **Lejant :** Plan şemaları ve erişim grafiklerinde, birimleri algılama ve ifadesi amacıyla kullanılan renklerin hangi birime ait olduğunu göstermektedir.
- **Plan şema analizi :** Tez kapsamında incelenen loft yaşam alanlarının plan ve kesitleri üzerinden oluşturulmuştur. İncelenen örnekler, seçilen ifadeler üzerinden incelenmiş ve mahremiyet kavramının fiziksel bağlantısı kurulmaya çalışılmıştır. Loft mekânın, kullanıcı ihtiyaç ve isteklerine göre esnek yapıya sahip olması, seçilen örnekler arasında mekân sal farklılıklar olduğu gibi benzerlikler de içermektedir. Bu farklılık ve benzerliklerin, her mekânı kendi içerisinde strüktür, fonksiyon, sirkülasyon, tefriş/mobilya ve katmanlaşma ifadeleri ve onları tanımlayan, esneklik, açıklık, konumlandırma, çeşitlilik, akışkanlık gibi kavramlar üzerinden okunması amaçlanmaktadır. Loft yaşamın alışılmış konut tiplerine kıyasla, sınırları net olmayan tavrının, ifadeler aracılığıyla mekânların birbirleriyle ilişkisi yansıtılmak istenmiştir. Plan şemalarında kullanılan ifadeler ve amaçları aşağıda yer almaktadır;

Strüktür : Ele alınan yapının, sabit strüktür elemanlarının belirtildiği ve fiziksel sınırların ön planda tutulduğu şemadır. Mahremiyetin, alışılacelmiş konutlarda duvar ve kapılarla sağlandığı bilinmektedir. Loft yaşamın temel

Mekânsal özelliklerinden olan duvarsız yapısı, kullanıcıya sağladığı **esneklik** ön plandadır. Loft yaşamda tercih edilen sabit elemanların bulunduğu konum ve hangi mekâna hizmet ettiği gösterilmek istenmiştir.

Fonksiyon : Mekân-eylem ve hareket-kullanıcı deneyiminin fonksiyonla kurduğu ilişki ön plandadır. Mahremiyetin duvar ve kapı gibi fiziksel öğelerin haricinde, sözel olmayan davranışlar ve ifade biçimlerinin kullanılması ile de sağlanabildiği bilinmektedir. Mekânı tanımlayan işlevin, kullanıcıdaki algısının davranışlarına yansımalarıyla mahremiyet sağlanabilmektedir. Bir mutfak ve banyo mekânlarından beklenen mahremiyet düzeylerinin aynı olmadığı ve Mekân da gerçekleştirilen eylemlerin bu düzeye etki etmesi üzerinden kurulmuştur. Loft yaşamın **açık yapısı**, Mekân lar arası iletişim ve **geçirgenlik**, Mekânsal organizasyonun sağladığı akışkanlık ön plana çıkarılmak istenmektedir.

Sirkülasyon : Mekânın hareket ve eylemlerle deneyimlendiği, kullanıcıya sunulan sabit ve tanımlı aksların dışında, **sürekli** olan hareketin daha değişken, tanımsız ve zamansız olması üzerine oluşturulmuştur. Hareket-eylem alanları ve kullanıcı deneyimleri ön planda tutulmaktadır.

Tefriş/mobilya : Yarı sabit elemanlar mekânı konumlandırıldıkları şekliyle algısal olarak mekân tanımı yapmakta ve değişen kullanıcı istekleri, kullanıcının mekân deneyimini çeşitlendirmektedir. İşlevin yüklediği tanım, tefriş elemanları ile ifade edilen ve kullanıcı isteklerine göre çeşitlenen Mekân lar yaratılmaktadır. Mekân düzenlenirken kullanılan tefriş elemanlarının konumlandırılması ve kullanım şekilleri, mekân içerisindeki **akışkanlığı** düzenlemekte, mekânlar için sınır ifade edilmektedir. Loft yaşamda, birbiriyle temas eden mekânların, sınırlarının tefriş kullanımı ile sağlandığı görülmektedir. Yaşam alanı içerisinde bulunan mutfak sınırlarının tezgah konumlandırılması, zeminde kullanılan farklı malzeme ile tanımlanabilmektedir. Tanımlanan mekânın kullanılan tefriş ile hangi amaca hizmet ettiği algısal olarak kullanıcıya geçmekte ve davranışları şekillenmektedir. Yatak odasında bulunan yatağın alanı uyuma işlevi için kullanılabilecek düzene hazırladığı görülmektedir.

Katmanlaşma : Loft yaşam alanları, kapı ve duvar gibi görsel sınırlandırılmaların minimumda tutulduğu, mekânların **şeffaflaştığı** görülmekte, gerekli durumlarda ev içerisinde gerçekleştirilecek eylemlere

yönelik işlevsel farklılıklar için farklı katlar kullanılmaktadır. Mekân içi sınırlardırma, dikeyde düzenlenip, kot ve kattan yararlanılmaktadır.

- **Erişim grafiği:** Mekân sentaksı çalışması, Mekân boyut, biçim, doku, renk gibi özellikler yerine mekânın bağlantı, konumları, ilişkileri gibi özellikleri baz almaktadır. Mekânsal ilişkilerin ön planda olduğu, mekânsal analizlerin sayısal ve grafik formu ile bilimsel temellere oturtulması amaçlanır. İlk olarak, giriş sıfır seviyesine yerleştirilir ve diğer mekânlar “erişim grafiğine” işlenir. Grafikte aynı derinlikteki mekânlar aynı yatay çizgi üzerinde gösterilmektedir. Her yatay çizginin derinliği yukarı doğru artmaktadır (0,1,2,3...). Ulaşılmak istenen hedef için geçilmesi gereken minimum kapı eşiği sayısına göre numaralandırma yapılmaktadır (Kırcı, 2010). Somuştlaştırılmayan kavramlara dair sayısal veriler toplamak, bilgileri nesnel olarak eklemlemeyi sağlar. Toplum, şehir, kültür ve dili, bilimsel anlamda çözmeyi ve biçimsel strüktürler arasındaki ilişkileri tariflemeyi sağlar. Mekân organizasyon ve sosyal ilişki arasındaki anahtar sentaktır. Mekân ve kullanıcı arasındaki ilişkinin somutlaştırılması amacıyla kullanılmaktadır (Hillier, Leaman ve diğ. 1976). Mekânın insan zihnindeki yansıması/haritası olarak nitelendirilen deneyime dayalı bilginin oluşmasında, Mekânın soyut karakteristiklerini somut ifade ve analiz etme olanağı sağlamaktadır (Hillier, Hanson 1984, akt. Çakmak, ty).

Tez kapsamında oluşturulan erişim grafiği, mahremiyetin sadece kapı-duvar gibi fiziksel elemanlarla sağlanmadığı bilgisinden yola çıkılarak yukarıda anlatılan Mekân sentaksı üzerinden yorumlanmıştır. Kapı, duvar sınırlarının dışında, plan şemalarında belirtilen ifadelerin yarattığı “sınır”lar odağa alınarak, girişten sonra temas edilen Mekânların yakınlık seviyesine göre oluşturulmuştur.

Yatak odası//Uyuma alanı, yaşam alanı, banyo/wc/giyinme alanı, mutfak//yeme-içme işlevleri odak noktaya alınarak, seçilen örnekler üzerinden erişim grafikleri karşılaştırılmalı tablolarda düzenlenmiştir.

Araştırma kapsamında, mahremiyet kavramı literatür taramalarının sonucunda öne çıkan birtakım kavramlar seçilmiştir. Mahremiyet olgusunu araştıran kişilerin tanımlama ve değerlendirmeleri sonucunda; *gizlilik*, *ihtiyaç*, *sınır*, *kontrol*, *ulaşılabilirlik* kavramlarına ulaşılmıştır. Oluşturulan mahremiyet analiz tablolarında (Tablo 5.1, Tablo 5.3, Tablo 5.5, Tablo 5.7, Tablo 5.9), belirlenen kavramların hangi mekânlarda bulunduğu gösterilmektedir.

Seçilen kavramlardan **gizlilik**; evin içinde kullanıcı için görünmesini ve bilinmesini istemediği mekân gösterimini temsil etmektedir. **Kontrol**, kişinin ihtiyaç duyduğu denetim ve denetimi sağlama biçimi mahremiyetle ilişkilendirilmektedir. Arzu edilen mahremiyetin sağlanması için gerekli olan fiziksel olan ve olmayan faktörlere dayanmaktadır. Bireyin seçimleri, benliği ve dış etkiler üzerinde sağlamak istediği kontrolün, bulunduğu mekânda ulaşmak istediği amaç doğrultusunda kullanılmaktadır. Mahremiyet bireye seçici kontrolü sağlamaktadır. Mekân içerisinde kullanıcıya kontrol gücünü veren fiziksel doneler (kapı, perde vb.) işaretlenmektedir. Mekân içerisinde gösterilen sınırların, kontrolü sağlamak için kullanıldığı bilinmektedir. Kişinin benliğini gösterebildiği, bilgiyi işlediği ve davranışlarını sergilediği evlerde, fiziksel çevrede kurdukları denetim ön plana çıkmaktadır. **Sınır**, bireyin bulunduğu an ve mekânda herhangi bir hedef doğrultusunda, kendi ve diğerleri arasında oluşturduğu görünür ve görünmez engellerdir. Çoğu mekân da ve evlerde kullanılan görünür duvar, kapı, pencere gibi görünür sınırların haricinde kişinin hayatını düzenleyen görünmeyen sınırlarda kullanılmaktadır. Sözel ve sözel olmayan davranış biçimleri kişiye belli bir sınır sağlayabilmektedir. Seçilen örneklerde sınır, kapı, duvar kontrol öğelerinin haricinde, tefrişleri de kapsamaktadır. Tefriş/mobilyanın tanımladığı fonksiyon, mekânın hangi amaçla kullanılacağı konusunda kullanıcıya fikir vermektedir. Her işlev farklı mekân ihtiyacı gerektirdiği gibi farklı mahremiyet düzeyi de gerektirmektedir. Mutfak ile tuvalet arasında beklenen mahremiyet düzey farklılığı işlev üzerinden tanımlanmaktadır. Her tefrişin alanı tanımlamaya yardımcı olması üzerinden, kendi sınırlarını belirttiği ifade edilmek istenmiştir. **Ulaşılabilirlik**, Evi oluşturan mekânların özel ve sosyal mekânlar olarak ayrıldığı bilinmektedir. Evde de bir diğerine göre daha bir arada bulunan mekânlar bulunmaktadır. Genellikle alışlagelmiş konutlarda oturma odası olarak kullanılan mekânın, kullanıcıların birbiriyle iletişimde bulunduğu alanlar olmaktadır. Yatak odası ve tuvalet gibi bireysel aktivitelerin gerçekleştirildiği ve özel mekânlar daha

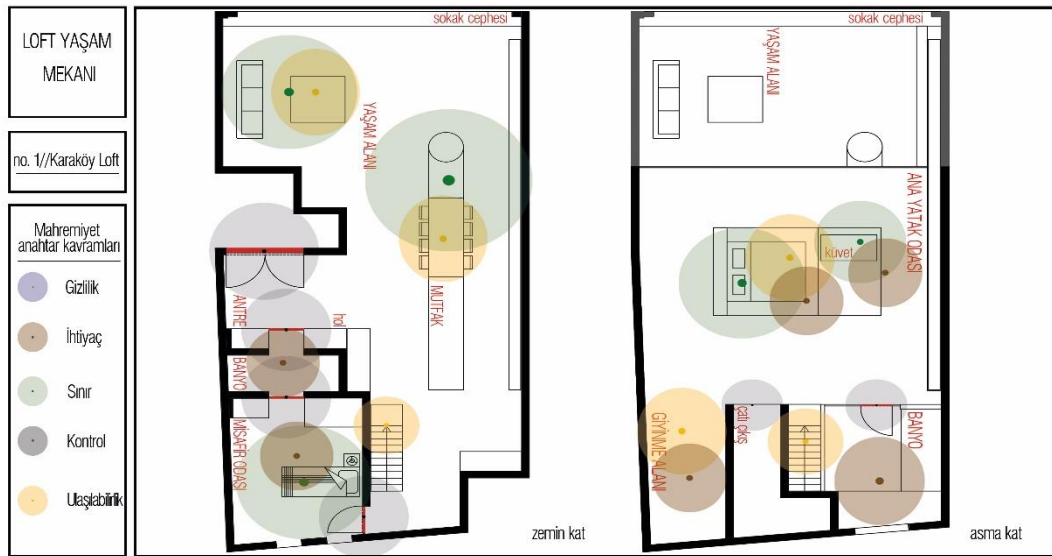
kapalıdır. Her evin kullanıcısı için ulaşılabilir olduğu bilgisini bertaraf ederek, loft yaşam alanı içerisinde ulaşılması kolay, sınırlandırılmamış ve kontrol noktaları minimumda tutulan alanları temsil etmektedir. ***İhtiyaç***, mahremiyetin insan için ihtiyaç olduğu bilinmektedir. Mahremiyetin kişiye seçici kontrolü vermesi, ihtiyacı hissettiği anda kullanabileceği araçlar gerektirmektedir. Her evin kullanıcısına sağladığı minimum seviyedeki mahremiyet bilgisi haricinde, loft yaşam alanlarında görünür sınırların kullanıldığı, kontrol noktalarının kullanılarak tespit edilen alanları temsil etmektedir. Mahremiyet ihtiyacının hangi alanlarda daha çok hissedildiği, Mekân da kullanılan kontrol noktaları takip edilerek belirlenmektedir.

Yukarıda belirtilen kavramlar mahremiyetle ilişkilendirilmektedir. Seçilen örneklere ait şemalarda seçilen kavramların Mekân sal yerine bakılmaktadır. Mahremiyet kavramının soyut yapısının, Mekân a yansıma şekli incelenmektedir. Çalışma kapsamında incelenen örneklerin hepsinde aynı analiz teknikleri uygulanmıştır. Oluşturulan şemalarla mekân için belirlenen parametrelerin bir dökümü yapılmıştır. Ortak yapılan çalışma sonucunda elde edilen veriler yorumlanarak bir değerlendirme ve sonuç bölümü yazılmıştır.

5.1.1 Karaköy Loft

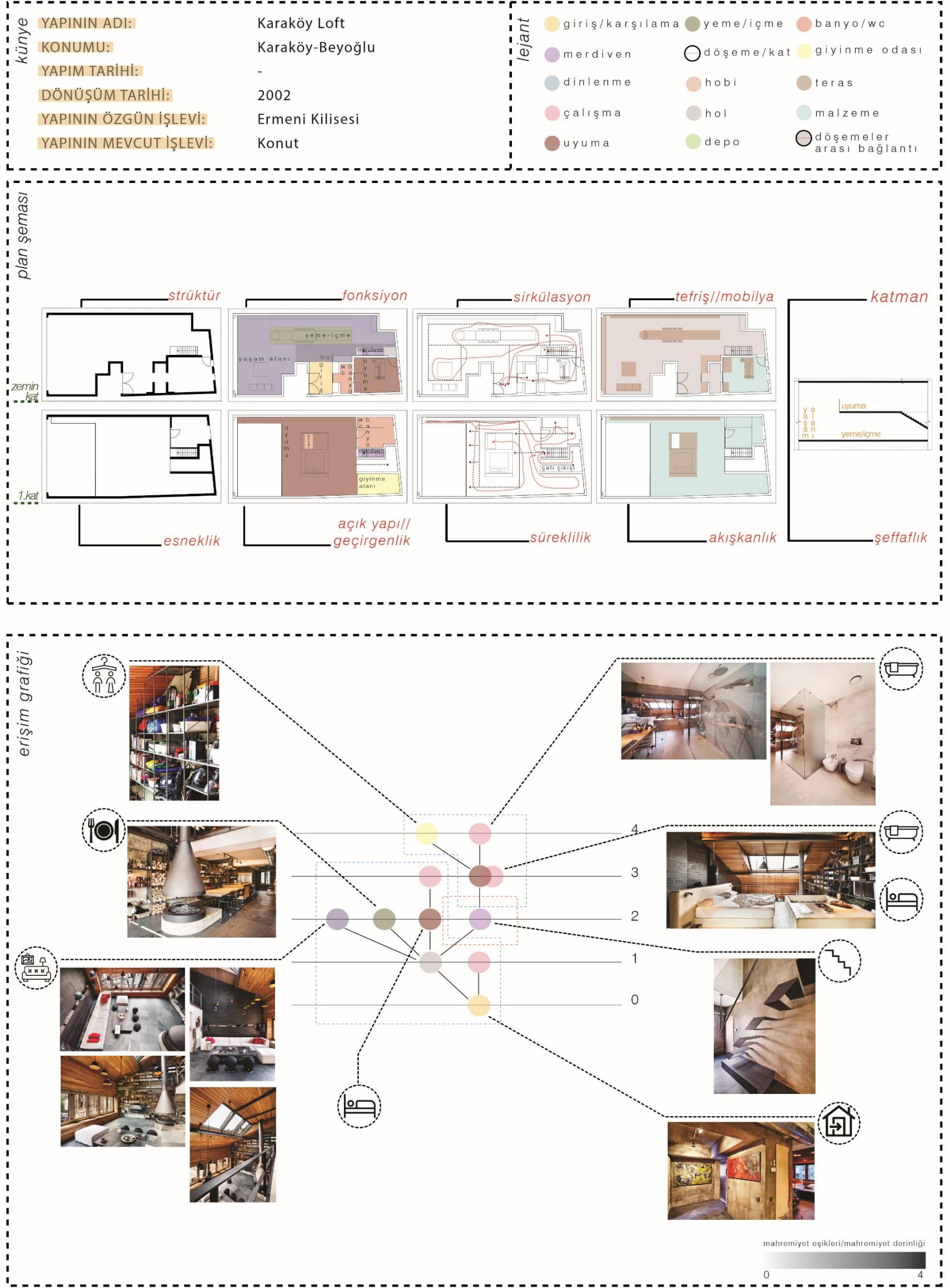
Ofist'in, 2012 yılında, Sabahattin Emir ve Yasemin Arpaç tarafından Karaköy'de yapılan loft yaşam projesidir. Galata Kulesi ve Ermeni kilisesi Getronagan'ı gören cephelere sahip, 180 metrekarelik, tek kişinin kullanımı için tasarlanmıştır. Kullanıcının, yaş, medeni durumu, yaşam tarzı ve ihtiyaçlarına göre tasarladıklarını belirten ekip, doğal, rahat ve kullanışlılık üzerinde durduğundan bahsedilmektedir (arkitektuel.com). Karaköy loft, konum ve kullanıcı istekleri doğrultusunda alınan kararlar ile 5 katlı eski bir binanın çatı dairesinden dönüştürülmüştür. Yapılan müdahale minimumda tutulup, doğal malzeme ve var olanı korumak amaçlanmıştır. Tasarımda kullanıcı beklentisi ve mekân kullanımı esas alınmıştır. Karaköy loft, iç mekân özelliklerine bakıldığında, yüksek tavan, duvarsız plan, geniş pencere ve çıplak strüktürü ile loft kavramını karşılamaktadır. Mekân sal özellikler doğrultusunda Karaköy Loft'un, dönüşüm şartını sağlamadığı da göz önünde tutularak, loft tiplerinden Sahte Loft olarak tasarlandığı görülmektedir.

Tablo 5.1: Karaköy Loft Mahremiyet Analizi

Tablo 5.2: Karaköy Loft Mekân sal İlişki Tablosu.

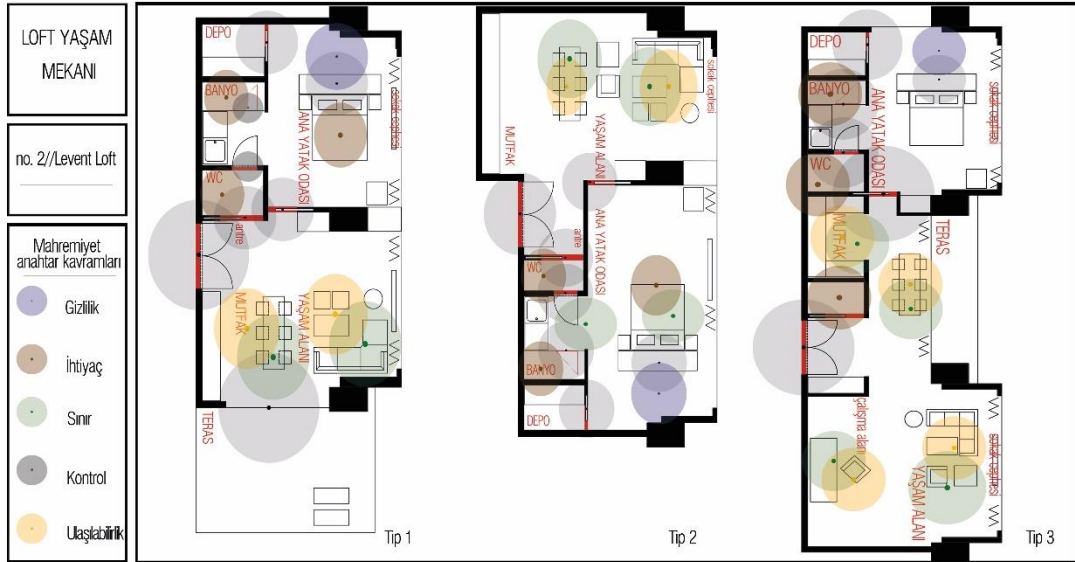
no.1//karaköy loft

5.1.2 Levent Loft

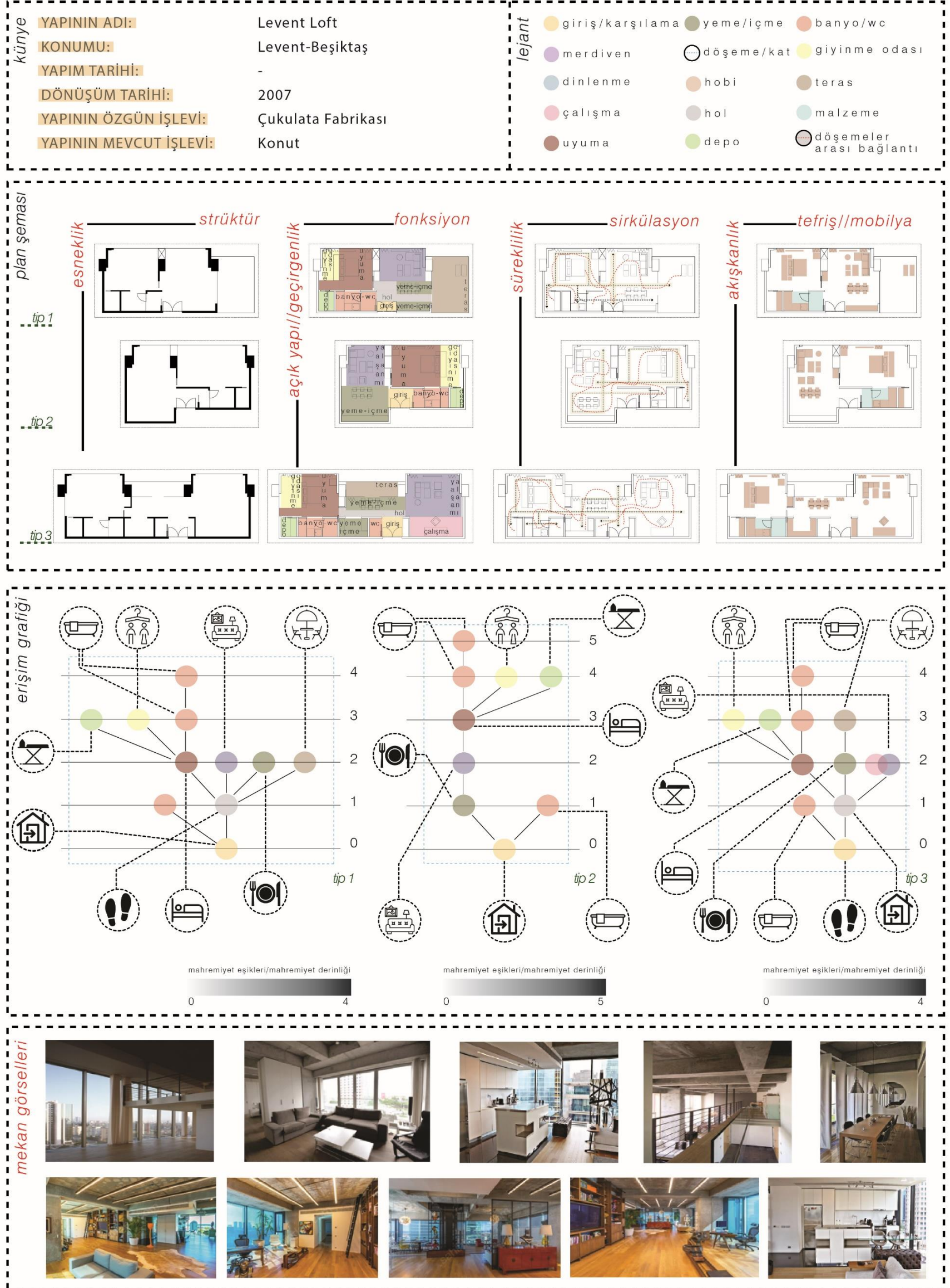
Tabanlıoğlu Mimarlık'ın, 2009 yılında Levent'te gerçekleştirdiği projedir. Akfen GYO ve Ülker Grubu'un, inşaat firmasının, başta çikolata fabrikası olarak kabasını tamamladıkları inşaatın, ofis projesi olarak inşaatı tamamlanmış ve konut projesine dönüştürülmesi ile olmuştur. Levent Loft' un "kâğıt üzerinde", ara lofta yakın olduğunu vurgulayan Baba (2015), bünyesinde barındırdığı 'hizmet' işlevleri ile orijinal loft konseptine göre daha konforlu kaldığını söylemektedir. Mekân sal özellikler bakımından, yüksek tavan, çıplak strüktür, geniş pencere, loft Mekân şartlarını sağlamaktadır.

Tablo 5.3 : Levent Loft Mahremiyet Analizi

Tablo 5.4: Levent Loft Mekân sal İlişki Tablosu

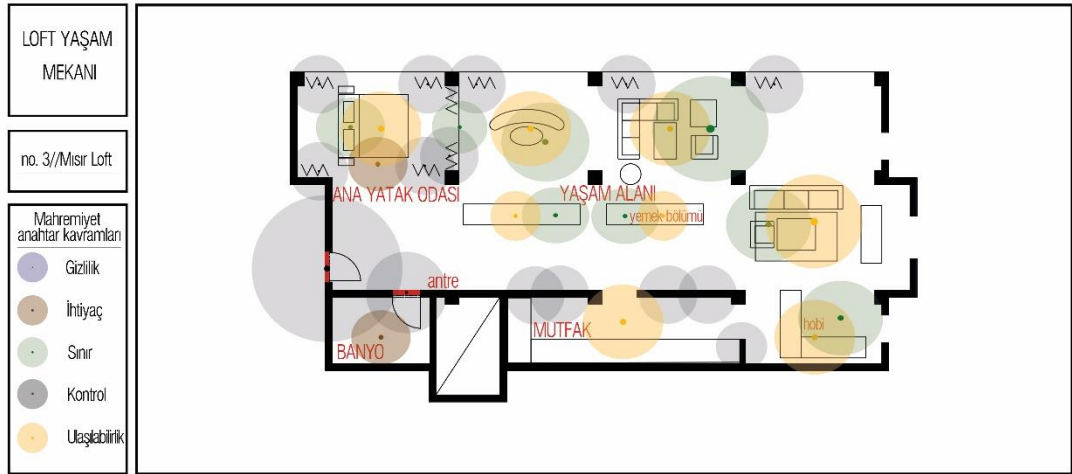
no.2//levent loft

5.1.3 Mısır Loft

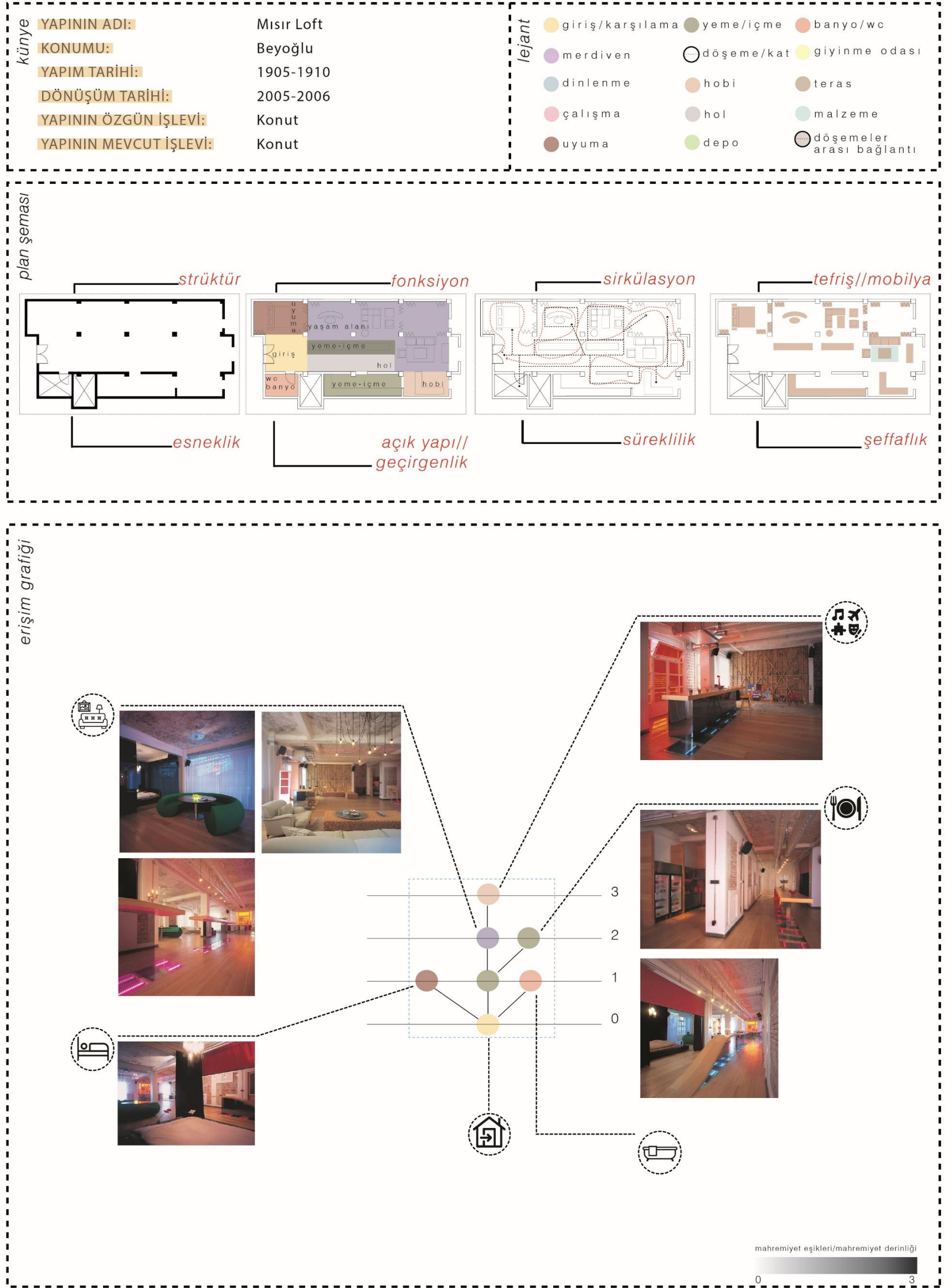
Mısır apartmanı 2. katında bulunan dairenin, 2005 yılı DDA Mimarlık Ofisi tarafından dönüştürülmesiyle oluşturulmuş proje, metrekare alana sahiptir. Mekân tasarımında dikkat edilen, geçmişe gönderme yapması ve var olan izleri kapatmamasıdır. Tavanda bu durumu sağlamak amacıyla bazı yerler kazınmış ve o şekilde kullanılmıştır. Mekân a ekstra dokunuş yapmamak adına, elektrik, aydınlatma, ses ve görüntü tek bir sistemle çözülmüştür. Elektrik tesisatı duvara gömülmemiş aksine, galvaniz su borularına saklanan tesisat tüm mekân içerisinde dönmekte, yer yer aydınlatmaya yer yer korniş işlevi görmektedir ve bazen kesilip floresana dönüşmektedir. Mekân ı turlayan galvaniz boruların yanı sıra, ocak üzerinde davlumbaz işlevi için daha büyük borular yer almaktadır. Tavan yüksekliği, 3,70 metre olan mekân da büyük pencereler yer almaktadır.

Tablo 5.5 : Mısır Loft Mahremiyet Analizi

Tablo 5.6: Mısır Loft Mekân sal İlişki Tablosu.

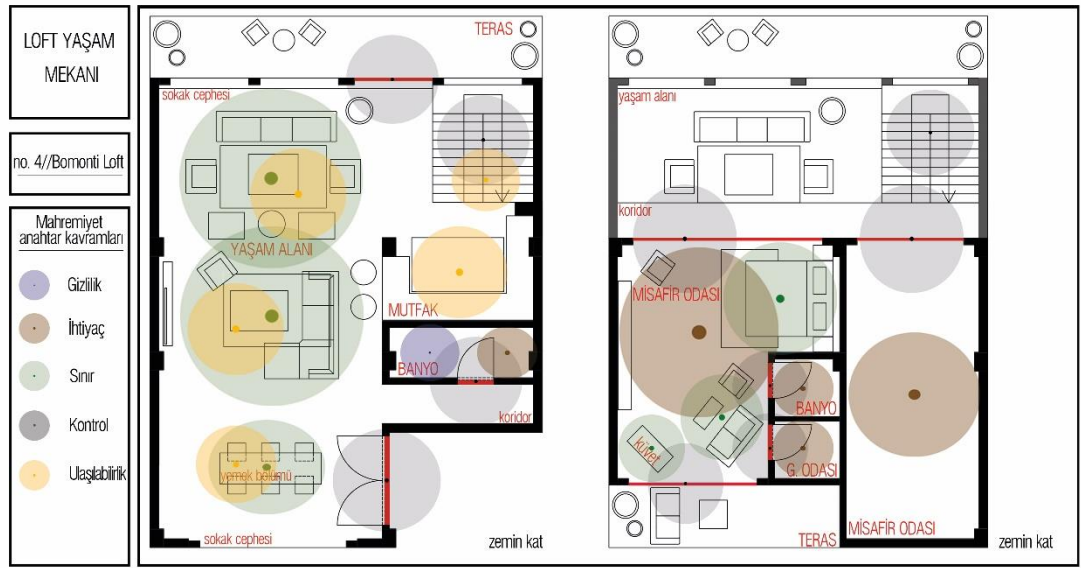
no.3//mısır loft

5.1.4 Bomonti Loft

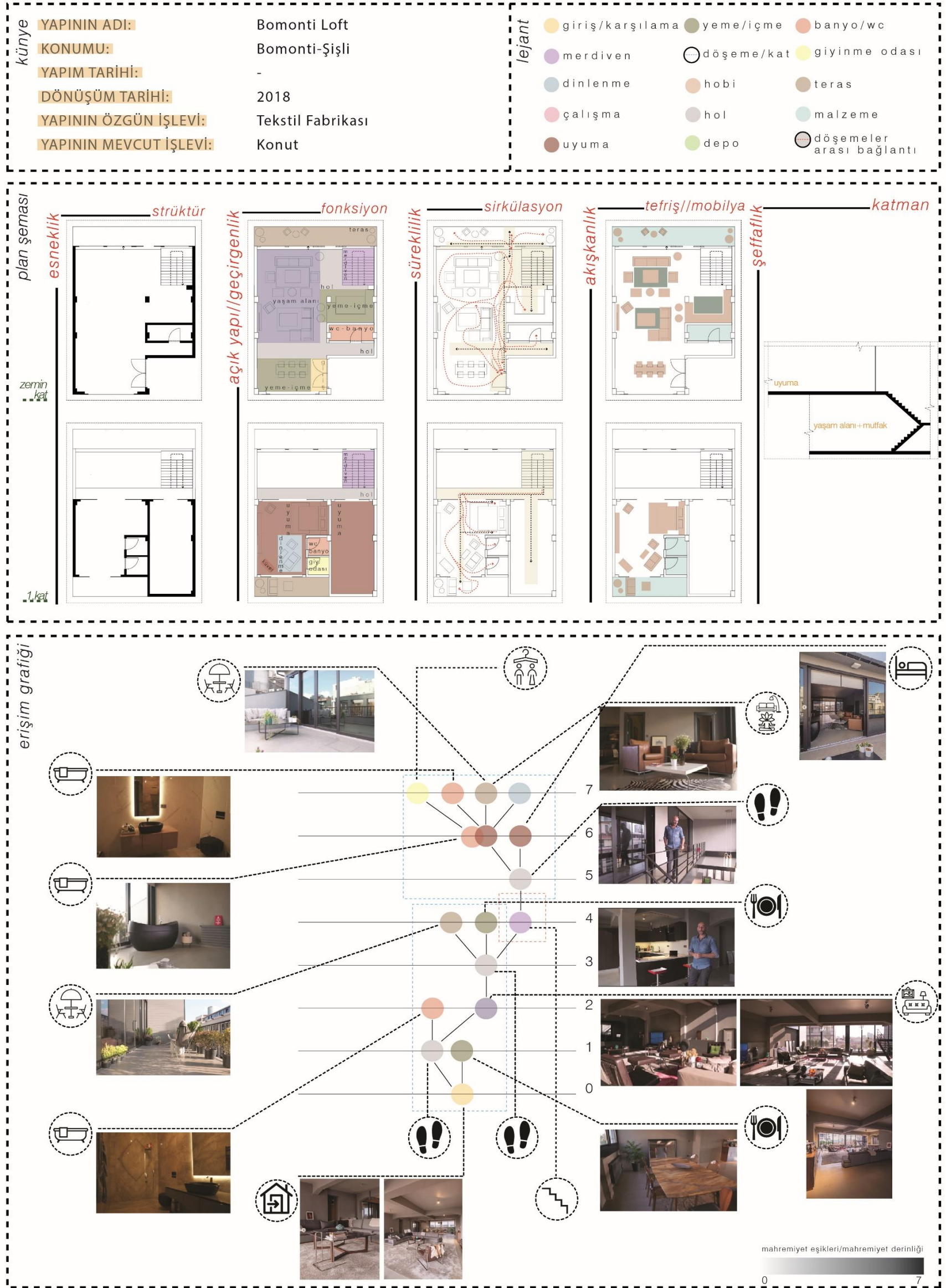
Bomonti Loft, yeri Bomonti/Şişli’de olan yapı, tekstil fabrika atölyelerinin olduğu bölgede yer almaktadır. Kullanıcısı tarafından, merkezi konumu ve bölgenin gelişen yapısı dolayısıyla 2 yıl süren renovasyon süreciyle oluşturulmuş bir projedir. İş insanı olan Erdiç Bey loft yaşamı kendi kullanımı için ancak zaman zaman set ve reklam iş birlikleri için de kiralamaktadır (URL-40).

Tablo 5.7: Bomonti Loft Mahremiyet Analizi

Tablo 5.8: Bomonti Loft Mekân sal İlişki Tablosu.

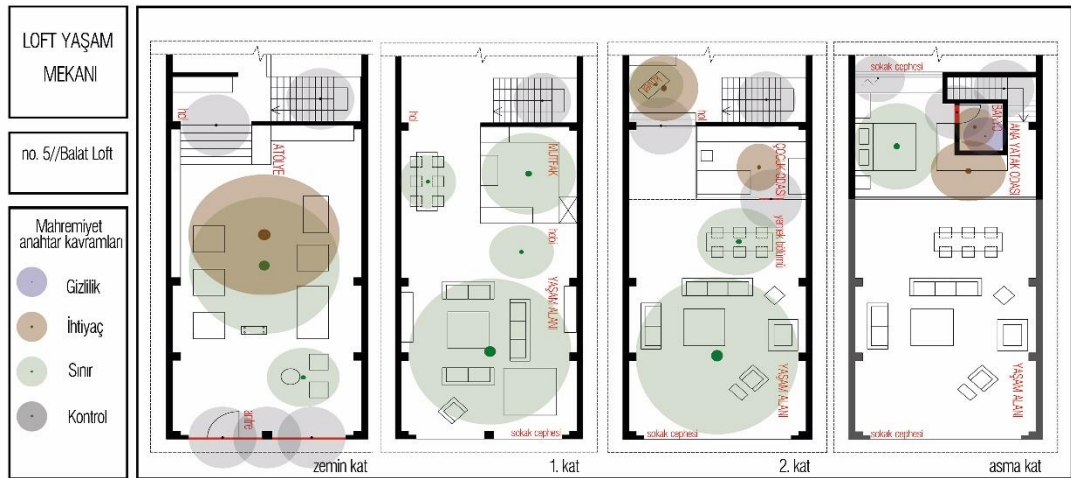
no.4//bomonti loft

5.1.5 Balat Loft

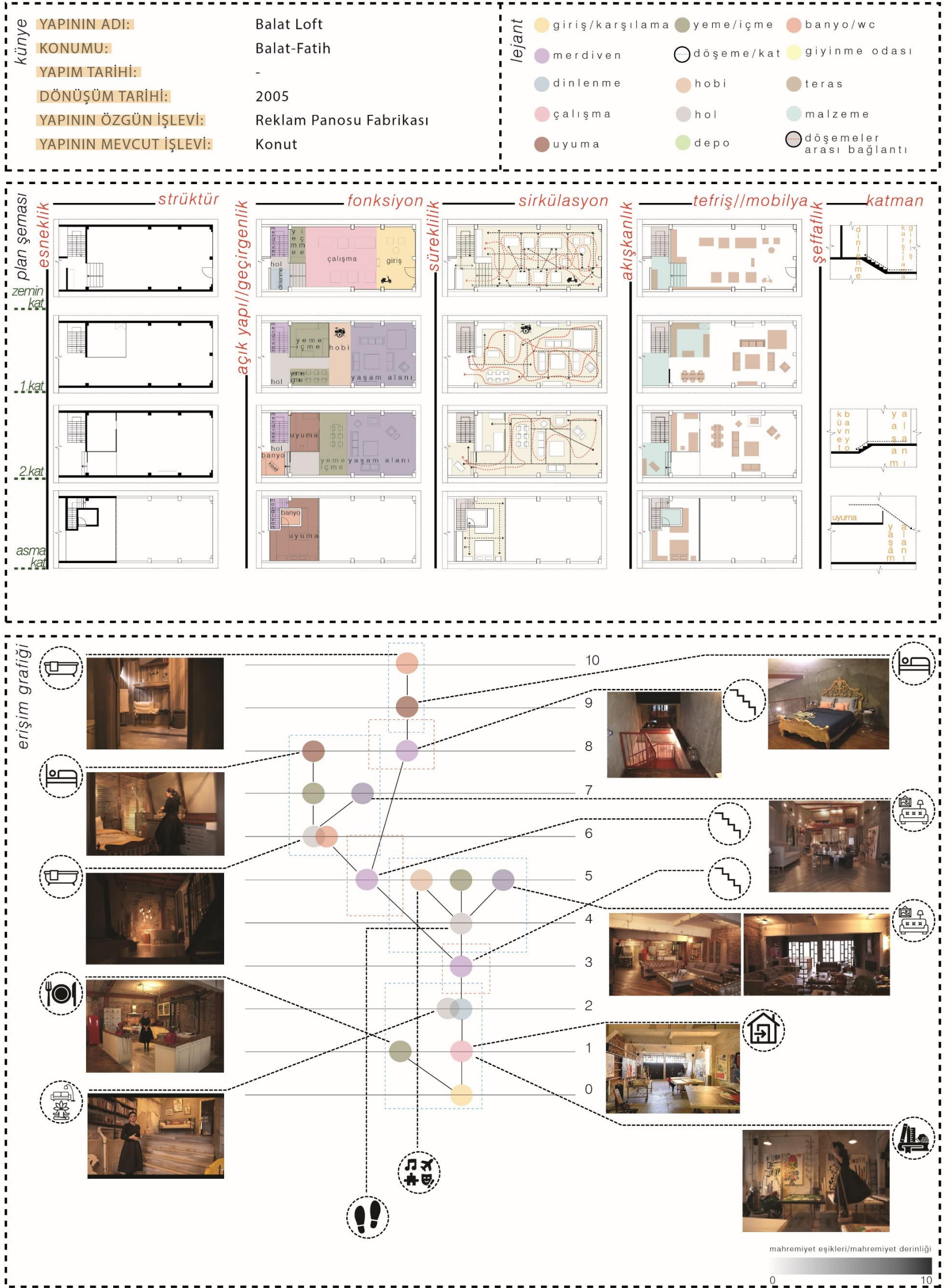
Balat Loft üç kişilik bir aile tarafından, yaşam alanı ve resim atölyesi olarak kullanılmaktadır. Önceki işlevi reklam pano fabrikası olan yapı, odalara bölünmüş ve duvarları alçı-boya kullanılarak kapatılmıştır. Kullanıcı isteği doğrultusunda odalar iptal edilmiş, cephe duvarları dönüşümde boya ve alçıdan temizlenip çıplak olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yapı çatısının açısı değiştirilmiş ve Mekân yüksekliği ikinci katta 6.5 metreye ulaşmıştır. Elde edilen yükseklikten bir asma kat eklenerek faydalanılmıştır. Yapıda bazı zeminlerde sağlam bir şekilde kalan marmara mermerini bozmamak adına geri kalan bazı hacimlerde de aynı malzeme kullanılmıştır. Evin yaşama alanının zemini için, Trabzon’da bulunan bir evin ahşap cephesi kullanılmıştır. Tavan alçı ve boya ile kapatılmıştır. Fabrikadan kalan taşıma asansörü bir süre aktif olarak kullanılmış ancak çocuk için tehlikeli olduğuna karar verilip kapatılmıştır. Yaşam alanı iki katta da Haliç’i gören cephede çözümlenmiş ve tamamen cam olan cephede ışık kontrolü ve mahremiyeti sağlayacak herhangi bir donatı kullanılmamıştır. İlk katta çözülen yaşam alanı, bateri ile hobi alanı tanımlanmıştır. Katta bulunan ve kullanıcı için “evin kalbi” olan mutfak, dolap ve zeminde kullanılan marmara mermeri ile sınırları netleştirilmiştir. Mutfağın karşısında konumlandırılan yemek bölümü geçiş alanından yaşam alanına bir yönlendirme sağlamaktadır (URL-41) .

Tablo 5.9 : Balat Loft Mahremiyet Analizi

Tablo 5.10: Balat Loft Mekân sal İlişki Tablosu.

no.5//balat loft

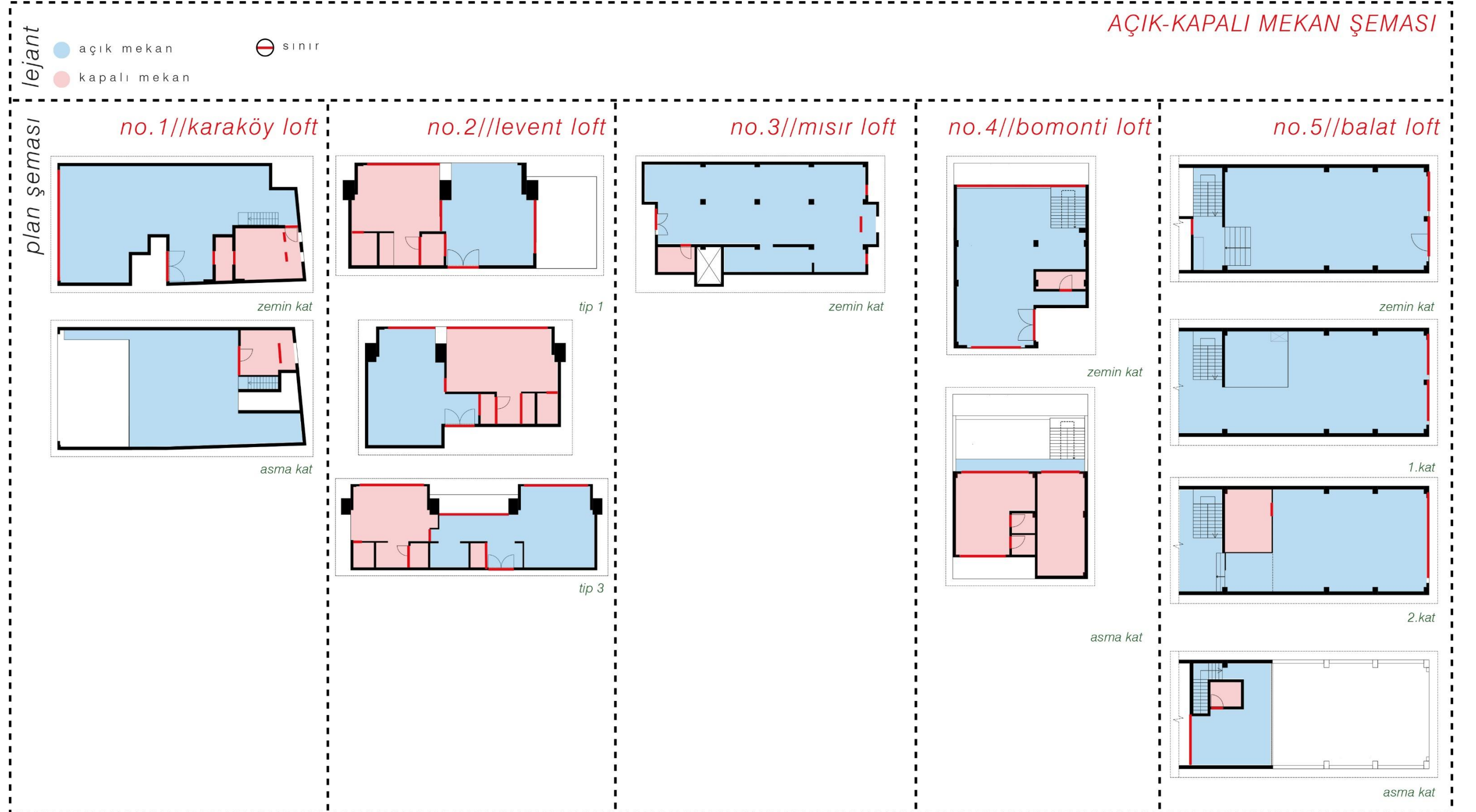

6. DEĞERLENDİRME

İncelenen örnekler üzerinden, evin kullanıcısına göre şekillendiği görülmektedir. Kullanıcı isteklerine göre biçimlendiği ve mekân sal düzenlenme gerçekleştirilmektedir. Kamusal Mekân ve özel Mekân , herkesçe kabul edilen sınırlara sahiptir. Özel Mekân bünyesindeki birimlerin daha da özelleştiği, iç Mekân da da kamusal alan ve özel alan olarak ayrılan Mekân lardan oluşmaktadır. Loft yaşam alanlarında, banyo, yatak odası gibi Mekân larda ihtiyaç duyulan mahremiyet düzeyinin gerçekleştirilen eylemlere bağlı olarak daha çok aranmasının görselleştirilmesine çalışılmaktadır. Her kullanım bireysel olarak değişmekte ve alanın sunduğu hizmetin dışında kullanımla da karşılaşabilmektedir. Tüm bu ihtimaller düşünüldüğünde, kamusal ile özeline ayrıldığı, ev içlerinde de fazlasıyla bireyselliğin ön planda olduğu, “normal”in değişebildiği, mahremiyet eşiğinde farklılaşmalar görülmektedir. Konut tiplerinde Mekân sal örgütlenmede farklılıklar görülmekte, apartman ve toplu konut gibi seri üretilen yaşam alanlarında duvar ve kapı elemanı ile sağlanan Mekân sal özelleşme, bizleri “sınır” kavramının loft yaşam alanlarında başka biçimlenme ve çözümlerle sağlanabildiği sonucuna ulaştırmaktadır.

Tablo 6.1’de oluşturulan şemalar, seçilen loft yaşam alan örneklerinin açık-kapalı Mekân dağılımlarını göstermektedir. Loft Mekân larda, duvar, kapı gibi yapı elemanların kullanılmadığı plan çözümleri “açık Mekân ”, yapı elemanlarının kullanıldığı plan çözümleri ise “kapalı Mekân ” olarak ifade edilmektedir. Tablo 6.2’de ise elde edilen sonuçlar verilmektedir. Seçilen örneklerde, açık Mekân kurgusunun “sınırsızlık” etkisi ile loft yaşamda duvarsız yapının kullanıcıya sağladığı “akışkanlık” etkisi arasındaki ilişki irdelenmek istenmiştir. Kamusal Mekân ya da özel Mekân farketmeksizin, evde aranan mahremiyet düzeyinde bireysel değişiklikler meydana gelmektedir. Kamusal Mekân “açık”, özel Mekân ise “kapalı” ifadeleri ile tanımlanmıştır ve mahremiyet düzeyleri arasında aranan/beklenen farklılaşma bu iki kavram üzerinden tanımlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 6.1: Açık Mekân -Kapalı Mekân /Görünür Sınırlar Tablosu

Tablo 6.2 : Açık Mekân -Kapalı Mekân /Görünür Sınırlar Değerlendirme Tablosu

LOFT YAŞAM MEKANI	AÇIK MEKAN									KAPALI MEKAN								
	Yatak odası	M/Ç. odası	Mutfak	M. Tuvalet	Tuvalet	Banyo	Giyinme alanı	Yaşam alanı	Çalışma/hobi alanı	Yatak odası	M/Ç. odası	Mutfak	M. Tuvalet	Tuvalet	Banyo	Giyinme alanı	Yaşam alanı	Çalışma/hobi alanı
Karaköy Loft	●		●				●				●		●	●	●			
Levent Loft			●				●	●	●	●			●	●				
Mısır Loft	●	×	●	×			●	●	●		×		×	●				
Bomonti Loft			●					●	×	●	●		●	●	●	●		×
Balat Loft	●		●	×	×		●	●	●		●		×	×	●			

NOT : Tabloda çarpı işareti bulunan kutular, seçilen örneklerde bulunmayan mekanları temsil etmektedir.

Loft yaşam alanlarında kapı ve pencere gibi fiziksel araçlar mahremiyetin sağlanmasında *kontrol* Mekân izması görevi görmektedir. Fiziksel olmayan araçların kullanımı ise, kişilerarası etkileşimi düzenleme, *sınırları* belirleme ve diğerleriyle olan *iletişimi* değerlendirme fırsatı vermektedir. Açık ve kapalı Mekân kullanımının evde hangi birimde tercih edildiği, kullanıcının mahremiyet beklentisinin yansımaları olarak düşünülebilir. Tablo 6.1’de açık Mekân ve kapalı Mekân ilişkisi İstanbul’da seçilen 5 loft Mekân üzerinden incelenmiştir. Buna göre;

- *Karaköy Loft* giriş katta, misafir odası ve tuvalet, asma katta ise yatak odasına ait olan banyo ve tuvaleti kapalı Mekân olarak çözümlemiştir. Asma kat banyosunu sınırlandıran kapı ve duvar “şeffaf” yapı malzemelerinden seçilmiştir. Tercih edilen malzeme banyoyu şeffaf kılmaktadır. Mekân şeffafta olsa bir duvara sahip olmakta ve “kapalı Mekân ” tanımının farklılaşmasına, mahremiyet düzey beklentisinde, Mekân -kullanıcı ihtiyacının kişiye göre farklılaşabileceği şeklinde yorumlanmaktadır.
- *Levent Loft*, yatak odalarını “kapalı Mekân ” olarak düzenlemiştir. Yatak oda girişlerinde sürgü kapı kullanımı kullanılmıştır. Tercih edilen kapı sistemi Mekân sınırlandırılmasını sağladığı gibi istenildiğinde evdeki hareketin akışının devamı da sağlanabilmektedir. Oda içerisinde çözülen banyo, tuvalet ve depo birimlerin sınırları kapı kullanımıyla sağlanmaktadır.

- *Mısır Loft*, plan çözümlemesi tuvalet haricinde “açık Mekân ” olarak kurgulanmıştır.
- *Bomonti Loft*, zemin kat tuvaleti ve asma katta bulunan odalar ve kullanıcı odasına hizmet eden banyo, giyinme odası “kapalı Mekân ” olarak çözümlenmiştir.
- *Balat Loft*, ikinci katta bulunan çocuk odası, cam malzemeye çevrenlemiş ve “şeffaf”lık sağlanmış ancak storla “kapalı Mekân ” desteklemiştir. Sadece asma katta bulunan banyo “kapalı Mekân ” olarak çözümlenmiştir.

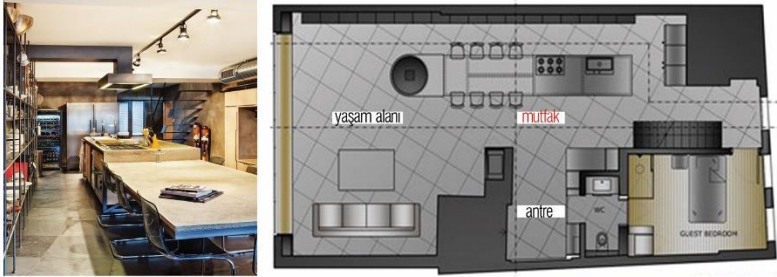
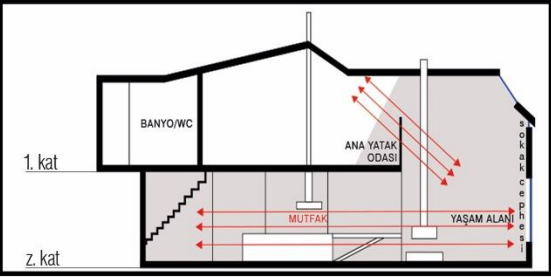
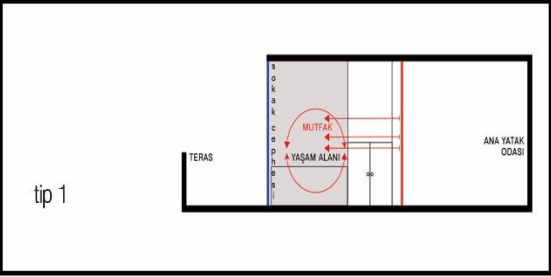
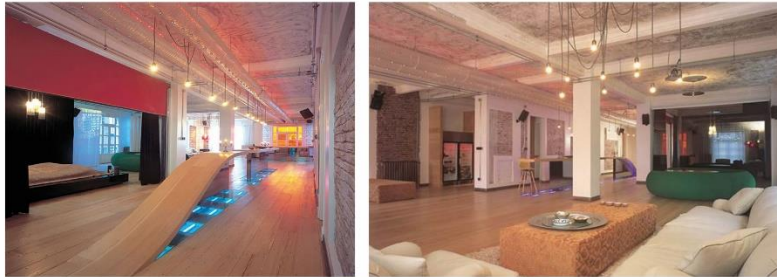
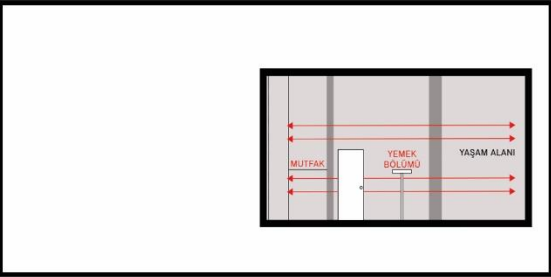
çıkarımları yapılabilir.

Seçilen örneklerde, “kapalı Mekân ” kullanımının *banyo ve tuvaletlerde* tercih edildiği görülmüştür. Balat Loft ve Mısır Loft’un yatak odası kullanımı “açık Mekân ”, diğer örneklerde ise yatak odaları “kapalı Mekân ” olarak tercih edilmiştir. Yapılan bu çalışma ile açık Mekân ve kapalı Mekân tercihlerinin her örnekte aynı Mekân ı temsil etmediği ve aynı mahremiyet beklentisine sahip olmadığı, Mekân kullanımlarının kullanıcı tercihlerine göre değiştiği görülmektedir. Karaköy ve Balat Loft’da Mekân ların birbirinden yapı elemanlarıyla ayrıldığı fakat bu ayrımın görsel teması sınırlandırmayan malzemelerle sağlandığı tespit edilmiştir. Bu sebeple, “kapalı Mekân ” olarak ifade edilen Mekân ların mahremiyet düzeylerinin tam ölçüde sağlandığına dair bir genellemede bulunmak ve mahremiyeti sadece görsel duyu üzerinden tanımlamak eksik bir değerlendirme olacaktır.

Ev Kavramının Ana Mekân lar Üzerinden İncelenmesi

Çalışmanın devamında seçilen loft yaşam alanları mutfak/yeme-içme alanı, yaşam alanı, uyuma alanı, banyo/wc/giyinme oda/alanları üzerinden incelenmektedir. Bu sınıflandırmada, farklı işlevlerin Mekân da mahremiyetin sağlanma şekli ve yapılan erişim grafikleri sonucunda elde edilen verilerin ışığında incelenmektedir. Loft yaşam alanlarının Mekân içerisindeki yeri ve ulaşılabilir durumunun değerlendirilmesi amacıyla oluşturulan erişim grafikleri, Mekân mahremiyet eşik seviyesi üzerinden okunmaktadır (Tablo 6.3, Tablo 6.4, Tablo 6.5, Tablo 6.6). Yapılan karşılaştırmada, kullanıcı tercihlerinin ön plana çıkarılması amaçlanmaktadır. Loft yaşam alanlarında kullanıcı tercihleri, fiziksel, estetik, maddi sebepler dışında sosyal ve psikolojik faktörlerden de etkilenebilmekte ancak bu tez çalışması seçilen örneklerin fiziksel açıdan ele alınması ile sınırlandırılmaktadır.

Tablo 6.3: Yeme-İçme Alanı/Mutfak Mekân Mahremiyet Değerlendirmesi

LOFT YAŞAM MEKANI	YEME-İÇME ALANI/ MUTFAK FOTOĞRAF	M. MAHREMİYET EŞİĞİ	PLAN/KESİT ÇÖZÜMÜ
no. 1 Karaköy Loft		2	
no. 2 Levent Loft		2 tip 1 1 tip 2 2 tip 3	
no. 3 Mısır Loft		2	
no. 4 Bomonti Loft		4	
no. 5 Balat Loft		5 1. kat 2. kat	

Seçilen örnekler *mutfak/yeme-içme* Mekân özelinde elde edilen veriler (Tablo 6.3); tüm örneklerde açık Mekân olarak kurgulandığı görülmektedir. Örneklerde yemek bölümü genellikle diğer bir Mekân olan yaşam alanı ile temas halinde çözülmüş ve iki Mekân bağlantılı şekilde kurgulanmıştır. Girişten adım atıldığında ilk karşılaşılan Mekân ın mutfak//yemek masası olduğu görülmektedir. Bu analize bakıldığında mahremiyetin, mutfak için geri planda olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

- Karaköy Loft'ta yeme-içme alanına girişle ana Mekân ı bağlayan hol aracılığıyla ulaşılmaktadır. Alanı sınırlayan herhangi bir fiziksel donatı bulunmamaktadır. Fonksiyonun tanımladığı bir sınır söz konusudur. Katta Mekân sal örgütlenme, yaşama alanı ve yemek bölümünün iç içe olma//akışkan bir şekilde çözüldüğü gözlemlenmektedir.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: 2 olarak belirlenmiştir.

- Levent Loft Tip 1 plan çözümlemesinde, girişten doğrudan yeme-içme bölümüne ulaşılmaktadır.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: 2 olarak belirlenmiştir.

Levent Loft Tip 2 plan şemasında yemek bölümüne, girişten direk ulaşılabilir konumlandırma yapılmıştır.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: 1 olarak belirlenmiştir.

Levent Loft Tip 3 plan şemasında yeme-içme bölümü,giriş portmanto ve wc arasındaki hole ulaşılmakta ve daha sonrasında yeme-içme alanına ulaşılmaktadır.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: 2 olarak belirlenmiştir.

- Mısır Loft, yeme-içme bölümü planlamasında, yemek masası girişin hemen karşısında bulunmaktadır. Yaşam alanı ile arasında net sınır oluşturulmamıştır. Mutfak ise sınırları daha belirgin ancak açık şekilde çözümlenmiştir.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: yemek masası için 1, mutfak için 2 olarak belirlenmiştir.

- Bomonti Loft'ta yeme-içme bölüm planlaması, girişin karşılandığı alanda yemek masası kullanılmıştır. Hol ile mutfağa ulaşılmaktadır. Mutfak açık planlanmış ancak tezgah ve kolon ile yaşam alanı içerisinde sınırlandırılmaktadır.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: yemek masası için 1, mutfak için 4 olarak belirlenmiştir.

- Balat Loft 1. Kat, düşey sirkülasyon işlevini sağlayan merdiven ve geçiş Mekân ı olan holün geçilmesiyle ilk olarak yemek masası ile karşılaşmaktadır. Bulunduğu alana işlev ile anlam kazandırmaktadır. Sınırları görünmezde olsa belirlenmiş ve yemek alanı olarak tanımlanmıştır. Yemek masasının karşısında ise mutfak bulunmakta ve zeminde farklı malzeme seçimi ve tezgah kullanım//konumlandırmasıyla sınırları belirlenmiştir.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: yemek masası ve mutfak için, 5 olarak belirlenmiştir.

Balat Loft 2. Kat, çocuk odası ve yaşam alanı arasına yerleştirilmiş bir yemek masası ile iki alan birbirinden ayrılmıştır.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: yemek masası için, 7 olarak belirlenmiştir.

Katmanlaşma etkisiyle, yüzey işlevlerinden bağımsız şekilde mahremiyet eşikleri arasında farklar oluşmaktadır. Eşik kat sayısı arttıkça artmaktadır.

Tablo 6.4: Yatak Odası/Uyuma Alanı Mekân Mahremiyet Değerlendirmesi

LOFT YAŞAM MEKANI	UYUMA ALANI FOTOĞRAF		M. MAHREMİYET EŞİĞİ		PLAN/KESİT ÇÖZÜMÜ
	ANA YATAK ODASI	MİSAFİR/ÇOCUK ODASI	Ana yatak oda	Misafir/Çocuk oda	
Karaköy Loft			3	2	
Levent Loft			2 tip 1 3 tip 2 2 tip 3		
Mısır Loft			1		
Bomonti Loft			6	6	
Balat Loft			9	8	

Seçilen rnekler *uyuma alanı/yatak odası* Mekân özelinde elde edilen veriler (Tablo 6.4);

- Karaköy Loft *zemin kat* plan çözümlemesinde, görsel sınırları olan, tamamen kapatılmış bir misafir odası bulunmaktadır.

Karaköy Loft *asma katta*, açık çözülmüş olan yatak odasının mahremiyet tartışılır olsa da zeminde başka işlevlerden koparılması, Mekân mahremiyetini destekler kılmaktadır. Mahremiyet eşikleri loftun katmanlaşan yapısı, Mekân ın yapı içerisindeki yeriyle değişmektedir. Ana yatak odası tamamen açık çözümlenmesi, yaşam alanı ile dolaylı da olsa bir bağlantı kurduğu okunmaktadır. Mekân ın görsel olarak yeterli kontrolü sağlaması ses unsuru için tartışma konusu yaratabilir.

Mekân Mahremiyet Eşiği: misafir odası için 2, ana yatak odası için 3 olarak belirlenmiştir.

- Levent Loft *Tip 1* plan çözümlemesinde yatak odası ana yaşam alanından bir sürgü kapı aracılığıyla ayrılmış ve sınırları fiziksel olarak bellidir.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 2 olarak belirlenmiştir.

Levent Loft *Tip 2* plan çözümlemesinde yatak odası ana yaşam alanından bir sürgü kapı aracılığıyla ayrılmış ve sınırları fiziksel olarak bellidir. Ancak girişin hemen karşısında bulunan duvar Mekân ın sınırlandırılması ve mahremiyet kazanması açısından daha güçlü bir etki bırakmaktadır.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 3 olarak belirlenmiştir.

Levent Loft *Tip 3* plan çözümlemesinde yatak odası ana yaşam alanından bir sürgü kapı aracılığıyla ayrılmış ve sınırları fiziksel olarak bellidir.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 2 olarak belirlenmiştir.

- Mısır Loft, plan çözümlemesinde yatak odası direk girişle temas halinde konumlandırılmaktadır. Girişin hemen yanında ve açık şekilde çözümlenmiştir. Oda sınırlandırılması istenildiğinde kullanılabilen tefriş elemanları (perde, cam bölücü) ile mahremiyet eşiği yükseltilebileceği dşnlmekte ancak Mekân , görsel, işitsel olarak tartışılır bir çözüme sahiptir.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 1 olarak belirlenmiştir.

- Bomonti Loft, *asma kat* plan çözümlemesinde misafir ve yatak odası konumlandırılmıştır. Asma kat sadece odalara ayrılmıştır. Aynı zamanda her

odanın sınırları fiziksel olarak net şekilde belirtilmiştir.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 6 olarak belirlenmiştir.

- Balat Loft, 2. kat plan çözümlemesi, çok odası olarak kullanılan Mekân sınırları net şekilde belirlenmiştir. Şeffaf tefriş elemanı stor ile desteklenmiştir.

Balat Loft asma kat tamamen ebeveyn yatak odasına ayrılmıştır. Açık çözümlenen oda mahremiyeti tartışılır olsa da zeminde başka işlevlerden koparılması mahremiyeti destekler kılmaktadır. Yatak odasının yaşam alanı ile dolaylı da olsa ilişki kurduğu görülmektedir. Kullanıcısının verdiği röportajda 2. Katta bulunan yaşam alanı “yatak odasına hizmet etmekte”, mahremiyette endişe yaratmadığını belirtmiştir.

Mekân Mahremiyet Eşiği: çocuk odası için 8, ebeveyn yatak odası için 9 olarak belirlenmiştir.

Tablo 6.5: Yaşam Alanı Mekân Mahremiyet Değerlendirmesi

LOFT YAŞAM MEKANI	Y.AŞAM ALANI FOTOGRAF	M. MAHREMİYET EŞİĞİ	PLAN/KESİT ÇÖZÜMÜ
Karaköy Loft		2	
Levent Loft		2 tip 1 2 tip 2 2 tip 3	
Mısır Loft		2	
Bomonti Loft		2	
Balat Loft		5 1. kat 7 2. kat	

Seçilen rnekler *yaşam alanı* Mekân özelinde elde edilen veriler (Tablo 6.5);

- Karaköy Loft yaşam alanı *zemin katta* gerçekleştirilmiştir. Kamusalın istenildiğinde özel alana katılması istemi ile cephede konumlandırılmaktadır. Cephede kullanılan sürgü pencereleer sonuna kadar açılıp kamusal ile özel ilişkisinin kurulması planlanmıştır. Mekân her nekadara açık şekilde organize edilmiş olsa da *yaşama alanı* konumundan dolayı daha özel bir alana sahiptir. *Mekân Mahremiyet Eşiği: 2* olarak belirlenmiştir.
- Levent Loft yaşam alanı, her plan tipinde açık şekilde çözümlenmiştir. *Tip 1* plan çözümlemesinde yaşam alanı kapı girişinden direk görsel temas kurulabilecek konumda bulunmaktadır. *Mekân Mahremiyet Eşiği: 2* olarak belirlenmiştir.
Levent Loft, *Tip 2* plan çözümlemesine bakıldığında, *Tip 1*'e göre plan tipinin farklı olmasından kaynaklı giriş karşısında çözümlenen duvar ile daha gizli bir çözüm uygulanmıştır. İlk karşılaşılan birim yemek bölümü olmakta, ondan sonra gelen yaşam alanına ulaşılmaktadır. *Mekân Mahremiyet Eşiği: 2* olarak belirlenmiştir.
- Levent Loft *Tip 3* plan çözümlemesinde yaşam alanı *Tip 1*'de olduğu gibi ilk karşılaşılan birim değildir. Geçiş Mekân ı olan hol aracılığı ile ulaşımı sağlanmaktadır. *Tip 3*'te diğer plan tiplerine ek olarak yaşam alanı içerisinde çalışma alanı düzenlenmiştir. Çalışma alanının mahremiyeti tartışılır bulunmaktadır. *Mekân Mahremiyet Eşiği: 2* olarak belirlenmiştir.
- Mısır Loft yaşam alanı plan çözümlemesinde, yemek bölümünde kullanılan, zeminden yükselerek masaya dönüşen tefriş elemanı ve strüktür elemanı olan kolon düzeni ile sınırlandırılmaktadır. Yaşam alanı ile giriş arasındaki bağlantı koridor ile sağlanmakta, Mekân da kullanılan tefrişler ile Mekân ın sınırları tanımlanmaktadır. Açık plan şeklinde zlen Mısır Loft'ta yaşam alanı bazen sabit bazen de hareketli elemanlar ile sınırlandırılmış olsa da tuvalet hariç tüm Mekân larla etkileşim içerisindedir. *Mekân Mahremiyet Eşiği: 2* olarak belirlenmiştir.
- Bomonti Loft plan çözümlemesinde yaşam alanına girişte direk karşılaşılan yemek bölümünden sonra karşılaşılmaktadır. Tamamen açık şekilde çözümlenmiş olan yaşam alanı, teras ile etkileşimde olacak şekilde

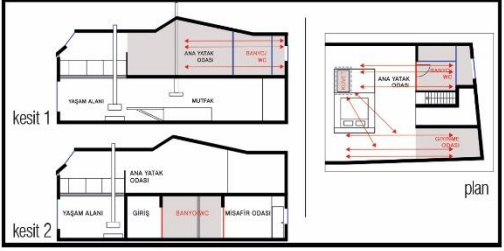
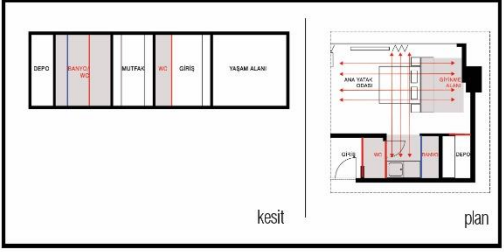
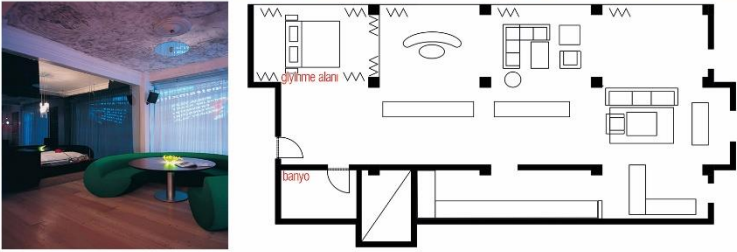
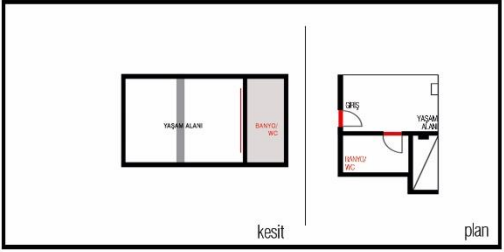
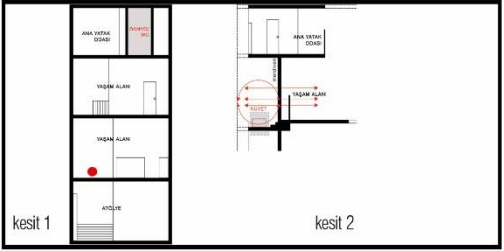
konumlandırılmış, aynı zamanda yemek bölümü ve mutfakla da temas halindedir. Cephenin şeffaf olması teras ve yaşam alanı arasındaki bağlantıyı güçlendirmektedir. Teras ve yaşam alanı arasındaki sınır kot farkı ile belirgin hale getirilmektedir. Galeri boşluğu yaşam alanı ile yatak odaları arasında bağlantı sağlanmaktadır. Evin dışarı ile bağlantı kurduğu terasın önünde konumlandırılmıştır.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 2 olarak belirlenmiştir.

- Balat Loft 1. kat ve 2. kat plan çözümlemesinde bulunan yaşam alanları, sokak cephesinde konumlandırılmış ve sokak ile yaşam alanı arasındaki görsel ilişki herhangi bir eleman ile sınırlandırılmamıştır. 2. katın yaşam alanı ise yatak odasının bir uzantısı olarak kullanılmaktadır. Bu da, dışarıdan gelen bir kullanıcının 1. katın üstüne çıkmadığı izlenimini vermektedir. Mahremiyet seviyesi yukarı çıktıkça artmaktadır. Her iki yaşam alanı da diğer Mekân larla temas halinde ve açık çözümlenmiştir.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 1. Kat yaşam alanı için 5, 2. Kat yaşam alanı için 7 olarak belirlenmiştir.

Tablo 6.6: Giyinme Alanı/Banyo/Wc Mekân Mahremiyet Değerlendirmesi

LOFT YAŞAM MEKANI	WC/BANYO GIYİNME ALANI	M. MAHREMİYET EŞİĞİ	PLAN/KESİT ÇÖZÜMÜ
		Wc/Ban. Giyinme alanı Küvet	
Karaköy Loft		1 z. kat 4 1. kat	4 3
Levent Loft		1/3 tip 1 1-5/4 tip 2 1,4/3 tip 3	3 4 3
Mısır Loft		1	
Bomonti Loft		2 z. kat 7 1. kat	6
Balat Loft		2. kat 10 asma kat	6

Seçilen rnekler *yaşam alanı* Mekân özelinde elde edilen veriler (Tablo 6.6);

- Karaköy Loft, *zemin katta* girişin tam karşısında yer alan tuvalet, misafir odası ve antreden olmak üzere iki girişli çözülmüştür. Banyonun iki girişli çözümü, hem ortak hem de misafir özelinde kullanım sunmakta ve kullanıcı açısından Mekân mahremiyet eşiğini farklılaştırmaktadır.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 1 olarak belirlenmiştir.

Karaköy Loft *asma kat*, yatak odasına ayrılmakta ve içerisinde bir banyo çözümlenmektedir. Banyo cam bir duvarla sınırlandırılmakta ve odadan ayrılmaktadır. Cam duvarın oda içerisinde sağladığı koku ve ses gibi faktörler üzerinden kontrol sağlaması ancak görsel temasın devam etmesi mahremiyeti tartışılır kılmaktadır. Mekân zemininin yükseltilerek yatak ve küvete dönüştüğü ve iki ögenin birbiriyle temas halinde olduğu görülmektedir. Kvetin görünür sınırları bulunmamakta ve tamamen açıkta konumlandırılmaktadır.

Mekân ın Mahremiyet Eşiği: banyo için 4, küvet için 3 olarak belirlenmiştir.

- Levent Loft her tipi, wc ile yatak odası içerisinde yer alan banyo bağlantılı planlanmış ve girişin aksine daha yüksek bir mahremiyet seviyesi de sunmaktadır. Yatak odası içerisinde zlen ve dolap ile sınırlandırılan giyinme alanına, Mekân içerisinde daha özel bir alan kazandırılmıştır.

Tip 1, Mekân ın Mahremiyet Eşiği: wc için 1, banyo için 3, giyinme alanı için 3 olarak belirlenmiştir. *Ancak wc'ye yatak odasından ulaşılabiliyor oluşu kullanıcı için bu seviyeyi 4* olarak belirlemektedir.

Tip 2, Mekân ın Mahremiyet Eşiği: wc için 1, banyo için 4, giyinme alanı için 4 olarak belirlenmiştir. *Ancak wc'ye yatak odasından ulaşılabiliyor oluşu kullanıcı için bu seviyeyi 5* olarak belirlemektedir.

Tip 3, Mekân ın Mahremiyet Eşiği: wc için 1, banyo için 3, giyinme alanı için 3, banyo içerisinde ayrıca yer alan wc'ye yatak odasından ulaşılabiliyor oluşu kullanıcı için bu seviyeyi 4 olarak belirlemektedir.

- Mısır Loft, ıslak hacmi tamamen kapalı çözümle girişin hemen yanında konumlandırılmıştır. Girişten sonra herhangi bir eşiık bulunmadığı göz önünde bulundurularak ilk karşılaşılan Mekân lardan biri olması mahremiyeti tartışılır kılmaktadır.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 1 olarak belirlenmiştir.

- Bomonti Loft, *zemin kat* plan çözümlemesinde, banyo sınırları duvar ve kapı ile sağlanmakta, yeri de kısa bir koridorla gizlenmektedir.

Mekân Mahremiyet Eşiği: 2 olarak belirlenmiştir.

Bomonti Loft *asma kat* ise, odaların bulunduğu kat olarak belirlenmiştir. Ana yatak odası içerisinde yer alan banyo ve giyinme odası görünür sınırlara sahip Mekânlardır. Yatak odasında, terasla ilişkili konumlandırılan küvet için, reflekte cam kullanımı ile dışarıdan kaynaklanabilecek istenmeyen durumlara karşı önlem alınmıştır. Ancak, küvetin oda içerisinde görünür sınırlara sahip olmaması mahremiyetini tartışılır kılmaktadır.

Mekân Mahremiyet Eşiği: banyo için 7, küvet için 6 olarak belirlenmiştir.

- Balat Loft, 2. kat plan çözümlemesinde kullanılan küvet merdiven ve hol (geçiş Mekân ı) Mekân sınırları içerisinde konumlandırılmış ve görünür sınırlara sahip değildir. Mahremiyet seviyesi 6 olarak belirlense de mahremiyeti tartışılır kılmaktadır.

Asma kat plan çözümlemesi, yatak odasına ayrılmış ve görünür sınırları olan bir banyo kullanılmıştır. Banyonun Mekân da kullanılan dolabın arkasına gizlendiği görülmektedir. Fiziksel sınırlandırmanın yanında girişinin dışarıdan okunması zor olan banyonun mahremiyeti yeterli ölçüde sağladığı olarak yorumlanmaktadır.

Mekân Mahremiyet Eşiği: küvet için 6, banyo için 10 olarak belirlenmiştir.

Tablo 5.2, Tablo 5.4, Tablo 5.6, Tablo 5.8, Tablo 5.10’da loft yaşam alanlarının incelenmesinde kullanılan *strüktür, fonksiyon, sirkülasyon, tefriş/mobilya ve katmanlaşma* parametrelerinin mahremiyet olgusuyla ilişkisine dair elde edilen veriler;

- Plan şemalarında strüktür, yapıdaki sabit eleman duvar baz alınarak oluşturulmuştur. Amaç, duvarın yarattığı fiziksel sınır, duvar olmayan Mekânlarda ne şekilde sağlandığı araştırılmaktadır. Duvar ve kapıyla desteklenen “kapalı” olma hali mahremiyeti sağlamada en etkili çözümlerdendir. Her örnekte, dış Mekân la iç Mekân ı ayıran bir kapı bulunmakta ve bu kapı yapıların dış sınırlarını netleştirmektedir. Bu netlik, seçilen örneklerde mahremiyeti sağlamak için başlıca şartı sağlamaktadır. Mekân içlerine girildiğinde ise, duvar kullanım ve yerinin genellikle banyo ve tuvalet

birimlerinde kullanıldığı ancak kullanıcı tercihlerine göre değişebilir olduğu da görülmektedir.

- Seçilen örneklerde, konut/evin deneyimlenmesi ile oluşan sınır *tefriş/mobilya, fonksiyon* ile belirlendiği ve kullanıcı özelinde şekillendiği görülmektedir. Fiziksel sınırların dışında kullanıcının işlev ve deneyimle belirlediği sınırların mekân içerisinde kullanıcıya sağladığı esneklik değerlendirilmiştir.
- Açık yapı olan loft yaşamda, duvarsız yapının kullanıcıya sağladığı akışkan Mekân lar arası ilişki irdelenmiştir. Mahremiyet, kamusal ve özel alanın birbirine değdiği noktalarda iletişimi sağlamaktadır. Şemada, fonksiyon geçirgen Mekân ların alan içerisinde nasıl konumlandırıldığı ve birbirleriyle kurdukları ilişkiyi resmetmek amacıyla yapılmıştır. Yapıda gerçekleştirilen eylemlerin neye hizmet ettiğinin mekân sal karşılıklarını tanımlamaktadır.
- Sirkülasyon kullanıcı deneyimi ile hareketin mekân a yansması üzerinden şemalaştırılmıştır. Sınırları belli olan çerçevede yapılacak hareketin kısıtlı oluşu ve sınırları daha yumuşak Mekân lardaki hareketin nasıl olduğuna dair bir görsel sunmak amaçlanmıştır.
- Tefriş/mobilyanın eşya istifleme, kontrollü ışık alma, dinlenme, uyuma, çalışma vb. gibi birbirinden farklı amaçların yanında fiziksel olarak da sunduğu hizmetlerin eylemsel karşılığı ile alanı tanımladığı görülmektedir. Duvar ya da herhangi bir bölücü elemanla sağlanmayan, kullanım amaç ve şekilleri ile alanların görünmez sınırlarını çizmektedir. Loft yaşamda kullanılan tefrişin, mekân içerisinde herhangi bölücü bir amacı olmamaktadır.
- Katmanlaşma, asma kat düzenlemeleri veya yüzeyde yaratılan kot farklarının, kişinin hareket ve eylemleri ve algısını yönlendirdiği, mekân da kullanılan galeri boşluğunun katlar arası ilişkinin sağlanması ve loft yaşamda vurgulu olan yüksek tavan mekân özelliğini sağladığı görülmektedir.
- Loft yaşamda mekân sal düzenlemenin, duvar ve kapı gibi yapı elemanlarının kullanılmadığı plan çözümleri, tek tip konutların aksine Mekân da sınırsızlık etkisi yaratmaktadır. Bu durum bize mahremiyetin her yaşam alanında aynı seviyede aranılan bir kavram olmadığını söylemektedir.

olarak sıralanabilir.

Mekân ve kullanıcı arasında süregelen ilişkinin, eylem üzerinden tanımlanmakta, hareket ve deneyim ile şekillenmektedir. Mekân ın izin verdiği ölçüde esnek kullanımın gerçekleştiği görülmektedir.

Loft Mekân lar genellikle endüstriyel yapılardan dönüştürülmesi ile meydana gelmesi, yüksek tavan, geniş ve bütüncül bir alan hedefi ile duvarsız ve kapıların minimumda tutulduğu, altyapının göz önünde olduğu, koridorların alan içerisinde yer almadığı ve ışıktan maksimum faydalanmak için sayıca fazla pencerenin kullanıldığı çözümlerler görülmektedir. Mekân da özel ile özel olmayan alanların birbiriyle iç içe geçtiği, sürdürülebilir hareket hedefi ve akışkan bütüncül Mekân la karşılaşmaktadır.

Loft yaşamlarda Mekân sal ölçütlerin, zaman zaman mahremiyet açısından problem yarattığı ancak birtakım çözüm yollarıyla ortadan kaldırılabilirdiği görülmektedir. Ortaya çıkan problemlere sağlanacak çözümlerler, tefriş/mobilya seçimleri, konumlandırmaları ve/veya kullanım şekilleri, hacim olarak yüksek olmalarının sağladığı avantaj ile Mekân içerisinde farklı kotlarda daha da özelleşen Mekân lar yaratılabilmektedir. İç mekân da karşılaşılan duvarsız hacmin Mekân lar arasındaki akışkanlığı desteklediği görülmektedir. Alışılmış konut tiplerinin, tek tip plan çözümleri yanı sıra açık mekân üstünden çözümlenen ve kullanıcıya maksimum esnekliği sağlayan loft yaşam yarı sabit veya sabit elemanlarla mekân ı konumlandırdıkları şekliyle algısal olarak mekân tanımını yapar ve değişen kullanıcı istekleri kullanıcının mekân deneyimini çeşitlendirir.

Sabit//sabit olmayan elemanlarla gerçekleştirilen tanımlamalar, sınırın fiziksel mekân da, kişinin çevresi ile ilişkisinin ayarlarını gerçekleştirdiği, fiziki veya sosyal çeperler sağlamaktadır. Fiziksel veya sosyal sınırın mahremiyeti destekleyen tavrı göz önünde tutulduğunda, mahremiyetin kavramsal tanımı yapılmadan önce de aranması, mekân düzeni ve insan davranışlarından okunabilmektedir. Strüktüründe bölücü elemanların minimumda tutulan evlerin, mekân sal sınırlarını fiziksel olarak belirlenmesi için kullanılabilecek araçların, fonksiyon tanımlaması, farklı katmanlarda çözümlerler, kullanılan materyal çeşitliliği, renk kullanımı veya donanımda yapılan düzenlemeler ile sağlanabilmektedir.

7. SONUÇLAR

Bu çalışmada, loft yaşam alanlarında mahremiyet kavramı sorgulanması amaçlanmaktadır. Bu amaçtan hareketle, konutun ne anlama geldiği ve Türkiye’deki gelişim süreci incelenmiş, konut tiplerinden loft yaşam alanlarının ve mahremiyetin kavramsal çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmada loft yaşam alanlarındaki mahremiyet kavramı, İstanbul’da seçilen beş loft Mekân örneği üzerinden incelenmekte ve mahremiyeti Mekân a yansıma biçimleriyle ilgilenilmektedir. Bu bağlamda *strüktür*, *fonksiyon*, *sirkülasyon*, *tefriş/mobilya* ve *katmanlaşma* gibi parametrelerle mahremiyetin loft yaşam alanlarına yansıma şekli irdelenmiştir.

Mahremiyetin konutta aranan bir kavram olması, loft yaşam alanları kullanıcılarının bu ihtiyaçları için ürettiği çözümler birbirinden farklılık gösterebildiği gibi aynı çözümlerde uygulanabilmektedir. Loftun dış duvarları kamusal ve özel alan arasındaki sınırın belirgin hale geldiği, bir evden beklenen mahremiyet seviyesinin sağlanabileceğini yansıtmaktadır. İç Mekân da kurgulanan Mekân sal örgütlenmenin haricinde her evde olduğu gibi loft yaşam alanlarında da kamusalın net sınırla özel alana temas ettiği noktada çizildiğini görmekteyiz. Loft Mekân lar, kullanıcıya sunulan sabit ve tanımlı akslar dışında, hareketli, değişken, tanımsız ve zamansız bir anlamda sürdürülebilir Mekân ve kullanıcı deneyimleri sunmaktadır.

Birey-çevre ilişkisinde mahremiyet, kişinin diğerleriyle kurduğu iletişim üzerindeki kontrol Mekân izması olarak tanımlanmaktadır. Birey beklentileri doğrultusunda eylemlerini gerçekleştirirken kendini “rahat” hissettiği, diğerleriyle arasında koyduğu sınır, soyutlama veya sınırların tamamen ortadan kalktığı ve yoğun iletişimin kurulduğu durumlarda da aranılan ve var olabilen bir kavramdır. Kişinin mahremiyet arayışında araç olarak kullandığı iki yol, sözel olan, fizikselin dışında kendini ifade ederek, davranış ve dil ile kurulan iletişimle sağlanmakta, sözel olmayan ise fiziksel olanı, gerekli araçların kullanımı ve gerekli düzenlemelerin yapılması ile sağlanabilmektedir.

İnsanın kendini keşfi için ihtiyacı olan kişisel mekân ve diğerleriyle arasında belirlediği sınır, mahremiyetin bireyselliği destekleyen yapısıyla ilgili olduğu görülmektedir. Bireyin bulunduğu mekân a göre farklılık gösteren mahremiyet ihtiyacı, mekân ın işlevsel, konum vb. özelliklerinin, mahremiyetin mekân a göre seviyesinin değiştirdiği bilinmektedir. Kişisel mekân , tüm kişiler arası mesafenin belirlendiği, sosyal sınır, mekân sal öge ve kültür normları ile sosyal ve fiziksel sınırlar içermektedir. Bu sınırların, kişinin kendi tanımlamalarına ait değer, simgesel göstergelere sahip olması ortak noktalarıdır. Kültür ve toplumsal kuralların yorumlanmasıyla oluşan davranış kalıpları, mahremiyet ihtiyacı Mekân lar üzerinden okunabilmektedir. Kişiye göre değişen tanım ve ihtiyaçlar, beklenen seviyenin altında kalan mahremiyet, istenenden fazla etkileşim ve iletişim sonucu kişinin mekân dan soyutlanma arzusuna sebep olabilmektedir.

Tasarımı yapılan evlerde, kullanıcının eylemlerini gerçekleştirirken mahremiyet ihtiyacını da karşılayabilmesi için mekân sal düzenleme oluşturulmasına dikkat edilmelidir. Mahremiyet birtakım eylemlerin üzerinden tanımlanabilmekte ve alan düzenlemesi bu tanımlamalara göre şekillenebilmektedir. Kullanıcıya göre düzeyinin değiştiği bilinen mahremiyet, kişinin tercihi, gereksinimi, algısı ve hareketlerine bağlı olarak dolayısıyla da ana faktör olan insanın, kimlik, kültürüne göre çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik konut içerisinde, fiziksel ve sosyal olarak farklı yansıtılabilmektedir. Konut tipi ne olursa olsun, toplumsal farklılıklar kültürel değişimler ve tercihlerin değişebilme potansiyelinin yanında insanın kendini gerçekleştirebildiği aynı zamanda konforlu bir alan araması en temel ihtiyaçlardandır.

Loft yaşamda mahremiyet için, kişinin kendi dışında başka bir birey ile mekân ı paylaşma durumunda, kendi ile kalabileceği, kendine ait bir alana sahip olması beklentisini karşılamak için yeterli fiziksel koşullara sahip olup olmadığı önemlidir. Kullanıcı kendini diğerlerinden ayrı tutmak istediğinde özel bir alana sahip olması önemlidir. Yaşam içerisinde mekân a ait birimlerin, her bireyin belli ihtiyaçlarını karşıladığı loft yaşamda, diğer konut tiplerine göre çerçevesiz, geçirgen, akışkan bir şekilde ortada bulunmasının yaratabileceği fiziksel ve psikolojik sıkıntılar düşünülmelidir. Loft yaşamın bulunduğu konut tipi olarak bakılırsa, binanın müstakil olması ve tamamen özelleştirilmesi mahremiyet seviyesini yükseltirken, bir apartman yapısının katlarından birinde inşa edilmiş olması ise kendi haricinde başka kişilerle aynı çatıyı paylaşmaları da ayrı bir mahremiyet seviyesini belirtmektedir.

Mahremiyetin ev içerisinde, kişisel alan ile kamusal alanın iç içe olduğu bölgelerde kişinin kendisine bir alan yaratması, “özel” tanımlaması yapabilmesi için bir araçtır. Kişinin içeride veya dışarıda diğerleriyle kurduğu iletişimin ölçüsünü belirlemede, kendisine konforlu bir alan yaratmak için kullanılmaktadır.

Çalışmada, fiziksel koşulların bizi yönlendirdiği sonuçların haricinde sosyal açıdan değerlendirilirse, mahremiyetin fiziksel koşulların yeterli gelmediği/sağlanamadığı durumlarda sözel ve sözel olmayan davranış kalıpları ile desteklenebildiği bilinmektedir. Bireyin kendi özgür iradesiyle yaşamayı seçtiği loft yaşam konut tipolojisi, ev beklentilerini karşılayacak bir barınma Mekân ı arayışının, sonunda karşılaştığı durumlar için yapının elverdiği ölçüde kendince çözümler ürettiği görülmektedir. Temel barınma ihtiyacının dışında, beklenti ve ihtiyaçların bireysel farklılıkları konuta yansımaktadır. İnsanın kendini konut üzerinden yansıttığı düşünüldüğünde, loft yaşamın da tamamen kullanıcısına özgü hizmet verdiği olarak yorumlanmaktadır. Kullanıcıyı gözetken ve yapının elverdiği ölçüde değişimler geçirmesi, açık ya da kapalı Mekân , kapı kullanımı, pencerelerin küçük ya da büyük olması, alanların birbirleri ile temas ettiği noktada sınırların yumuşak kurulması tamamen kullanıcının seçimlerine bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Mahremiyet tanım ve düzeyinin bireysel olduğu bilinmektedir. Mahremiyetin Mekân a yansması, kimi için sıkı sıkıya kapalı kapılarla sağlanmakta, bir diğeri içinse şeffaf cepheye konumlandırılmış küvetle yansıtılmaktadır. Burada kişinin mahremiyete ve eve olan bakış açısı devreye girmektedir. Kişinin kendi ihtiyaçlarını belirlediği ve kendini gerçekleştirmekte özgür olduğu evlerde, iç Mekân sınırları net olsun/olmasın dış kapının kullanılması, her konut için bir mahremiyet eşiğinde ortak tavır sergilediği anlamını taşımaktadır.

Mahremiyet tanımının subjektif yapısı bireyin, toplumdaki yeri, din, kültür, bakış açısı, beklenti ve ihtiyaçlarına göre şekillenmesi üzerine kurulmaktadır. Loft yaşam alanlarının Mekân sal örgütlenmesi, alışılmış konut tiplerine göre farklı çözümler içermektedir. Loft yaşam alanlarında bireysel mahremiyet herkes için yeterli görülmeyebilir ancak unutulmamalıdır ki yaşanılan yer seçimi bireye aittir. Tez kapsamı bireyselliği baz alarak mahremiyetin, ev içerisindeki yerine odaklanmaktadır. Bireyin yaşadığı çevrede ilişki kurduğu kimse yada kimselerle bağlantısına da ayrıca değinmek gerekir. Mahremiyet kamusalda ve özelde farklı düzeylerde sağlanmaktadır.

Ev içerisinde mahremiyet, bireyin bulunduğu ortamda kendine çizdiği sınır, deneyim ve algısı yoluyla tanımlanmaktadır. Tez loft yaşam alanlarında mahremiyetin, birey için anlamına, ev içerisinde hangi fiziksel çözümler ürettiklerine odaklanmaktadır. Tez çalışmasında, fiziksel/görünüt sınırların minimumda tutulduğu loft Mekân ların kullanıcı ihtiyacı olan mahremiyeti sağlanma çözümleri üzerinde durulmaktadır.

Çalışmanın geliştirilebilmesi durumunda sosyal biliş kuramından faydalanılması öngörülmektedir. Sosyal biliş, sosyal dünya hakkında edinilen bilginin yorumlanması, analiz edilmesi ve hatırlama şeklimiz olarak tanımlanmaktadır. sosyal dünyanın, kişi ve diğerlerini kapsadığı, kişinin edinilen bilgiyi kendi deneyimleri ve kültürel anlamlandırması yoluyla yorumlaması, yapılan yoruma göre analiz etmesi ve yorumun değişebilir, reddedilebilir olmasını kapsamaktadır.

Sosyal biliş, sosyal durumlarda elde edilen bilginin, saklanma hatırlanma ve kodlanma süreçleriyle ilgili, bilginin nasıl işlendiğidir. Kişinin, kendi dışındakilerin duygu, düşünce, istek, amaç ve davranışlarını, onlarla olan sosyal ilişkileri anlamak için bir araç olarak değerlendirilmektedir. Yaşanılan çevreden edinilen sosyal bilginin kişiye özel olması, yaşanılan durumun kişiye göre farklılaşan algılamalarından söz edilebilir. Çevreden toplanan verilerin, zihinle analiz edilerek, anlamlandırılmasına ve daha sonrasında düşünce ve davranışlara yansımaya sebep olmaktadır.

Mahremiyet kavramının, sübjektif yapısının, kişinin kendini gerçekleştirmek için en uygun Mekân lardan biri olan evlerde algılanma, yorumlanma ve analiz edilme aşamalarında kişinin kültür ve sosyal bakış açılarından doğan farklılıklarla değişebildiği düşünülmelidir. Yapılan çalışmada seçilen loft Mekân özelinde incelenmesi dışında, ev olarak adlandırılan tüm Mekân larda incelenmesi ve insan faktörünün merkeze alınarak bir çalışma yürütülmesi, mahremiyet kavramının daha da netleşmesini sağlayacaktır.

Mahremiyetin bireysel tanımlarının Mekân a yansıtılma şekli, Mekân çözümlerindeki çeşitlenmelere odaklanılmaktadır. Bu çalışmada, mahremiyet düzeyine etki eden fiziksel değişken odaklı inceleme yapılmakta ve kişinin Mekân a kendini yansıtma şeklinde mahremiyet çerçevesi oluşturulmaya çalışılmaktadır. Elbette ki, Mekân ve insanın birlikte şekillendiği bilgisinden yola çıkarak insan odaklı faktörlerin (toplumsal değişkenler, karakter değişkeni, kişisel değişkenler) tamamlanması gereken bir çalışmadır.

KAYNAKÇA

- Aksoylu, S. (2003). Sayı 10). Türkiye'de Modernleşme Politikaları ve İmar Uygulamaları. *Arredamento Mimarlık*, s. 116-123.
- Alagöz, M. (2015). Sanayi Yapılarını Yeniden İşlevlendirme ve Sürdürülebilirlik. Gazi Üniversitesi, 2nd International Sustainable Buildings Symposium (ISBS), 607-611.
- Apak, S. (1998). *Toplu Konut Alanlarında Güvenli Çevrelerin Oluşturulmasında Kullanılabilecek Kavramsal Bir Model*. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Baba, E. C. (2015). *Loft: Modernizmden Postmodernizme Geçiş Sürecinde Loft Mimarisi ve İstanbul'daki Yansımaları*. İstanbul: YEM Yayınevi.
- Baba, E. C., (tarih yok). İstanbul'da Loft Mimarlığının Gelişmemesinin Nedenleri. *Yapı Dergisi*.
- Balamir, M. (1975). Kat Mülkiyeti ve Kentleşmemiz. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 1(Sayı 2)*.
- Batur, A., Yücel, A., Fersan, N. (1979). İstanbul'da Ondokuzuncu Yüzyıl Sıra Evleri Koruma ve Yeniden Kullanım İçin Bir Monografik Araştırma. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 5(Sayı 2)*.
- Bektaş, C. (2013). *Türk Evi*. İstanbul: YEM Yayınevi.
- Bilgin, İ. (1996). Anadolu'da Modernleşme Sürecinde Konut ve Yerleşme. Y. ed. Sey içinde, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (s. 472-490). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Boztaş, F. (2019). *Türkiye'de Modernleşme Sürecinde Kentleşme ve Kültürel Mirasın Korunması*. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Büyükarıslan, B., Güney, E. (2013). Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği. *Dergipark/Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt 6, Sayı 2*, 31-57.
- Chicagolofts. (tarih yok). *Loft History in Chicago*. <http://www.chicagolofts.net/history.html> adresinden alındı
- Ching, F. D. (2006). *İç Mekân Tasarımı*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Ching, F. D. (2010). *Mekân , Biçim ve Düzen*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Colomina, B. (2011). *Mahremiyet ve Kamusalılık-Kitle İletişim Aracı Olarak Modern Mimari*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Cordan, Ö., Çolak, Ş. (2015, Temmuz-Ağustos). Kamusal Mekân -İç ve Dış Arasında Mekân sal ve Toplumsal Bir Karşılaşma Durumu Olarak Kentsel İç Mekân . *Mimarlık Dergisi*, 384.

- Çoban, A. (2012). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Konut Politikası. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 67*(No. 3), s. 75-108.
- Çorlu, N. (2013, Nisan). Duvarları Yıkın. *art+decor Dergisi*, 24.
- Dijin, R. D. (2004). *Lofts in Berlin*. Antwerp: Tectum Publishers.
- Dovey, K. (1985). Home and Homelessness: Introduction. *Human Behaviour and Enviroment: Advances in Theory and Research*, 8, s. 33-64.
- Edgü, E. (2003). *Konut Tercihlerinin Mekân sal Dizin ve Mekân sal Davranış Parametreleri ile İlişkisi*. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Erden, M., Sezen, A. (2018). Mahremiyetin Psiko-Sosyal Yansımaları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 10*(Sayı 20).
- Erdinç, Y. (2017). Rezidans Kültürü Üzerine Bir İnceleme: İstanbul Örneği. *Yakın Mimarlık Dergisi, Cilt 1*(Sayı 1).
- Eren, T. (2014). *İstanbul'daki Çok Katlı Konut Yapılarında Mekân sal Değişim Sürecinin Analizi*. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Erzen, J.N. (2015). Üç Habitus Yeryüzü, Kent, Yapı. Yapı Kredi Yayınları. 234-238.
- Field, M., Irving, M. (1999). *Lofts*. Amerika: Gingko Yayınları.
- Giddens, A. (2018). *Mahremiyetin Dönüşümü Modern Toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gifford, G., Steg, L., Reser, J. (2011). *Enviromental Psychology*. (R. Paul, Dü.) Blackwell Publishing.
- Göregenli, M. (2018). *Çevre Psikolojisi İnsan Mekân İlişkileri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Görgülü, T. (2016). *Apartman Tipolojisinde Geçmişten Bugüne; Kira Apartmanından Rezidansa Geçiş*. TÜBA-KED:
<http://tubaked.tuba.gov.tr/index.php/tubaked/article/view/217> adresinden alındı
- Güney, Y. (2009). Konutta Mekân sal Organizasyon ve Toplumsal Cinsiyet : Yirminci Yüzyıl Ankara Apartmanları. Der. Alkan, A. *Cins Cins Mekân içinde*. 102-135.
- Gür, Ş. Ö. (2009). Sosyal Konut Bir Rüya Mıydı? *Konut Sempozyumu içinde*. İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları.
- Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Gür, Ş. Ö. (2012). *Küresel Dönüşümler Çapında Konut Sorunu*. Academia:

https://www.academia.edu/8910603/KÜRESEL_DÖNÜŞÜMLER_ÇAĞINDA_KONUT_SORUNU adresinden alındı

Gürallar, N. (2009, Kasım-Aralık). Kamusal Alan: Kamu-Kamusal Alan-Kamu Yapıları-Kamusal Mekân : Modernite Öncesi ve Sonrası için Bir Terminoloji Tartışması. *Mimarlık Dergisi*, 350.

Hasol, D. (2010). *Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: YEM Yayınları.

Hall, E. T. (1969). *The Hidden Dimensions* (Cilt Chapter X). Anchor Books.

Holvast, J. (2009). *History of Privacy*. SpringerLink:

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-03315-5_2 adresinden alındı

Işıkkaya, A. (2015). Loft Konutların Başkalaşım Süreci Bağlamında Türkiye'de Loft Kavramının Analizi: Levebt Loft Örneği. *Megaron*, 10(2), s. 205-223.

İnal, T. (2002). *1980 Sonrasında İstanbul Metropolitan Kent Çeperinde Gelişen Lüks Konut Alanlarının Gelişme Süreçleri ve Kentsel Gelişmeye Etkileri*. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul teknik Üniversitesi.

İnce, A. (2007). *Soylulaştırma Kavramı Aracılığıyla Soysuzlaştırma*. Arkitera: <https://v3.arkitera.com/k164-soylulastirma-kavrami-araciligiyla-soysuzlastirma.html> adresinden alındı

İslam, T., Ciravoğlu, A. (2006). Dosya: Soylulaştırma ve İstanbul. *Mimarist*, 21(6), s. 37-38.

Karagöz, Z. (2007). *Tasarımda Loft Anlayışı*. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul Kültür Üniversitesi.

Kartal, M. (2018). Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Modernleşme Bağlamında Dışa Kapalı Konut Üretimi. *Dergipark*, 10(4), s. 63-76.

Keleş, R. (2011). İnsan Hakkı Olarak Konut. *Konut Sempozyumu* (s. 331). İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi.

Kliczkowski, H. (tarih yok). *XX Lofts*. Loft Publications.

Kuban, D. (2019). *Mimarlık Kavramları*. İstanbul: YEM Yayınları.

Kuyrukçu, E., Ulusoy, M. (2014). Yeni Konutlaşma Eğilimi Olan Dışa Kapalı Konut Yerleşmelerinde Kullanıcı Memnuniyeti Analizi: Konya Örneği. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik Bilim ve Teknik Dergisi*, Cilt 2, s. 3.

Küçükerman, Ö. (1985). *Kendi Mekân ının Arayışı İçinde: Türk Evi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını.

Laufer, R., Proshansky, H., Wolfe, M. (tarih yok). *Some Analytic Dimensions of Privacy*.

- Lawrence, P. (1987). What Makes A House Home. *Enviroment and Behaviour*, 19(2), s. 154-168.
- Maralcan, M. (2004). Mısır Loft'u. *Tasarım Yayın Grubu*, 147, s. 132-139.
- Maralcan, M. (2004). Loftta Yaşam. *Tasarım Yayın Grubu*, 147, s. 140-143.
- Martinez, C. (2009). *Lofts Barcelona*. Loft Publications.
- Maslow, A. H. (2001). *İnsan Olmanın Psikolojisi*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Mutdoğan, S. (2014). Türkiye'de Çok Katlı Konutun Oluşum Sürecinin İstanbul Örneği Üzerinden İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergi*.
- Öncel, A. D. (2010). *Apartman: Galata'da Yeni Bir Konut Tipi*. İstanbul: IFEA/Kitap Yayınevi.
- Özcan, K. (2006). Tanzimatın Kent Reformları: Türk İmar Sisteminin Kuruluş Sürecinde Erken Planlama Deneyimleri (1839-1908). *Osmanlı Bilim Araştırmaları*, VII(2).
- Özgönül, N. (2007, Temmuz-Ağustos). Cumhuriyetin Yeni Anadolu Kenti Zonguldak ve Endüstri Mirası. *Mimarlık Dergisi*, 336.
- Özsırkıntı Kasap, H. (2014). Endüstri Yapılarının Dönüşümü Sonucunda Ortaya Çıkan Loft Yapıları ve Estetik. *Aritum*, 2(2), s. 152-164.
- Özsoy, A. (2011). Toplu Konut Uygulamalarının Gelişimi. *EkoYapı Dergisi*.
- Pamukçu, Ö. (2009). *Ticari ve Endüstriyel Yer Değiştirmenin Sonucu Olarak Loft Mekân ların Değerlendirilmesi*. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Perouse, J. (2012). Kapalı Dikey Rezidanslar ve Üst Sınıfların Merkeze Koşullu Dönüş Eğilimi: Eleştirel Bir Değerlendirme. *İdeal Kent-Kent Araştırmaları Dergisi*, 9, s. 84-96.
- Ranalli, G. (1999). Loft Space, The New Urban Dwelling. F. Molnar içinde, *Lofts New Design for Urban Living* (s. 10-11). Massachusetts : Rockport Yayınevi.
- Rapaport, A. (2004). *Kültür Mimarlık Tasarım*. İstanbul: Yapı Yayın.
- Sey, Y. (1998). *Cumhuriyet Döneminde Konut, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Şişman, N. (2019). *Mahremiyet: Hayatın Sırları ve Sınırları*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Tanyeli, U. (1998). *Üç Kuşak Cumhuriyet*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tanyeli, U., Gerçek, E. (2012). *İstanbul'da Mekân Mahremiyetinin İhlali ve Teşhiri Gerilimli Bir Tarihçe: 41 Fotoğraf*. Akın Nalça Kitapları.

- Tapan, M., (1996). Toplu Konut ve Türkiye'deki Gelişimi. Y. Ed. Sey içinde, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (s. 366-378). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tekeli, İ. (1997). Türkiye'nin Konut Politikaları Üzerine. *Arradamento Mimarlık*, 101, s. 70-73.
- Vincent, D. (2016). *Mahremiyet:Kısa Bir Tarih*. Ankara: Epos Yayınları.
- Yıldırım, K. (2015). *İki Farklı Kültürel Bölgede Bulunan Apartman Konut Yaşama Mekânlarının Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesi*. Resaerhgate: https://www.researchgate.net/publication/242367277_Iki_Farkli_Kulturel_Bo_lgede_Bulunan_Apartman_Konut_Yasama_Mekân_larının_Kullanım_Surecinde_Degerlendirilmesi adresinden alındı
- Yücel, A., (1996). İstanbul'da 19. Yüzyılın Kentsel Konut Biçimleri. Y. ed. Sey içinde, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (s. 298-312). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Yücelcan, S. (2012). Endüstri Mirasının Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesine İlişkin Özelleştirme Yaklaşımları: Sorunlar ve Olanaklar. *TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını*, 52, s. 40.
- Yüzer, A. (2003). Sanayi Alanları Yeni Düzenleme Stratejileri. *İTÜ Dergisi*, Cil 2, Sayı 1, 119-127.
- Zevi, B. (2015). *Mimarlığı Görebilmek*. İstanbul: Diamon Yayınları.
- Zukin, S. (1989). *Loft Living, Culture and Capital*. Rutgers.

İnternet Kaynakça

- URL-1, 08.06.2020, <http://www.turanakinci.com/portfolio/portfolio-4/page/22/> // <http://bilgimimzeynepseymaatic.blogspot.com/2017/06/gezi-stajim-tahtaciyan-yapilari.html>
- URL-2, 10.06.2020, <http://www.biristanbulhayali.com/seferoglu-apartmani-istanbulun-ilk-apartmanlarindan/seferoglu-apartmani-2> // <https://www.youtube.com/watch?v=-gmLKM5suPA>
- URL-3, 12.06.2020, <https://www.art-his.com/paranin-uzerindeki-mimardan-tayyare-apartmanlari/> // <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/istanbul/NeredeKonaklanir/crowne-plaza-istanbul-harbye>
- URL- 4, 08.06.2020 , <http://www.oyak.com.tr>

URL-5, 05.04.2020, <https://www.archdaily.com/932609/archi-loft-geometrix-design>

URL-6, 05.04.2020, <https://www.redfin.com/IL/Chicago/420-W-Grand-Ave-60654/unit-2J/home/14101781>

URL-7, 07.06.2020, <https://utopikdunya.com/endustriyel-binanin-yeniden-islevlendirilmesi.html>

URL-8, 07.06.2020, <https://www.nomadbubbles.com/decoracion-industrial/>

URL-9, 07.06.2020, <https://www.bilgi.edu.tr/tr/universite/hakkinda/tarihce/>

URL-10, 10.07.2020, <https://www2.karar.com/hayat-haberleri/tarihi-hasanpasa-gazhanesi-kultur-merkezi-oluyor>

URL-11, 05.05.2020, <http://www.home-designing.com/2016/06/40-incredible-lofts-that-push-boundaries>

URL-12, 05.05.2020, <http://eceyda.com/eski-yapilarin-yeniden-restore-edilmesiyle-ortaya-cikan-sanat-eseri-evler-loft-mimari/>

URL-13, 15.05.2020 , www.vancitylofts.com

URL-14, 15.05.2020 , www.chicagolofts.com

URL-15, 10.07.2020, <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/interactive/2010/03/18/greathomesanddestinations/20100318-reshoe.html?searchResultPosition=1#2>

URL-16, 10.07.2020, <https://www.designboom.com/architecture/lksvdd-gods-loft-story-in-haarlo/>

URL-17, 08.05.2020 , www.designboom.com

URL-18, 10.07.2020, <https://www.oa-ny.com/tribeca-loft/1610sayyr6twn4b52mrzdsq0yl3dtg>

URL-19, 10.05.2020 , <https://www.oa-ny.com/tribeca-loft>

URL-20, 10.05.2020 , <https://architectmagazine.com>

URL-21, 10.05.2020 , www.oa-ny.com

URL-22, 10.07.2020, <https://theroom-studio.com/en/project-interior-design/loft-poblenou/>

URL-23, 15.05.2020 , www.houseandleisure.co.za

URL-24, 20.05.2020 , <https://theroom-studio.com>

URL-25, 10.07.2020, https://www.archdaily.com/937373/zagal-loft-tangible?ad_source=search&ad_medium=search_result_all

URL-26, 22.05.2020 , <https://www.archdaily.com>

URL-27, 05.06.2020 , www.mimarlarodasiankara.com

URL-28, 15.06.2020, <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=2434>

URL-29, 20.07.2020, <https://www.tarihi.ist/osmanli-fil-ambarlari/>

URL-30, 20.06.2020, <https://www.archdaily.com/932058/marcels-loft-in-barcelona-mp-studio>

URL-31, 10.07.2020, <https://www.archdaily.com/939731/loft-essencial-cacau-ribeiro-interiores>

URL-32, 10.07.2020, <https://www.archdaily.com/611915/tribeca-loft-andrew-franz-architect>

URL-33, 10.07.2020, <https://www.archdaily.com/866822/loft-panzerhalle-smartvoll-architekten-zt-kg>

URL-34, 10.07.2020, <https://www.archdaily.com/941126/loft-on-life-crippa-e-assis-arquitetura>

URL-35, 10.07.2020, <https://www.archdaily.com/892219/opera-loft-corner-om-shumelda>

URL-36, www.archdaily.com

URL-37, 10.07.2020, <https://www.fearonhay.com/tribeca-loft>

URL-38, 10.07.2020, <https://www.apartmentfinder.com/Virginia/Richmond-Apartments/Tobacco-Row-Apartments-tcw25pc>

URL-39, 10.07.2020, <https://www.archdaily.com/933515/loft-on-72nd-street-nauzet-rodriguez-ruiz>

URL-40, 9.06.2020, <https://www.youtube.com/watch?v=as-6N2d1-II&t=723s>

URL-41, 9.06.2020, <https://www.youtube.com/watch?v=9xE7220oTTk&t=410s>

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Çisem Mustafaoğlu
Doğum Tarihi : 30.03.1992
Doğum Yeri : Ankara
Lise : 2006-2010
Milas Anadolu Lisesi
Lisans : 2010-2015
İstanbul Kültür Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık
Fakültesi
Lisansüstü : 2017-2020
İstanbul Kültür Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı / İç Mimarlık
Programı